MEȘTEȘUGUL DE FOC

Cel dintii român care a călătorit cu vaporul a fost Dinicu Golescu. Din însemnările sale de călătorie aflăm că in anul 1824 a trecut de la Triest la Veneția cu un vapor pe care-l descrie astfel: „Vaporul este o corabie care merge pe ape cu un meșteșug de foc, ce este in cămara corăbiei, iar afară se vede un coș de fier, lung ca de patru stinjeni, prin care iese fumul, și două roate mari de fier intocmai ca roatele de la mori ce umblă in apă, una de o parte afară din corabie și alta de cealaltă parte, intr-o osie de fier, care este mai inaltă decit fața apei de șase palme. Această osie cu roatele intorcindu-se foarte iute gonește corabia atit de tare, incit simte trupul omului cum corabia sparge marea".

TUNURILE GRIVIȚEI

Un eveniment petrecut acum o sută de ani — la 24 septembrie 1877 — care a dat prilej populației Capitalei să organizeze o frumoasă manifestație patriotică, de omagiere a armatei noastre victorioase in Războiul pentru independență: aducerea la București a celor trei tunuri capturate de la turci, cu ocazia asaltului redutei Grivița. In mod simbolic, două dintre aceste trofee sint așezate lingă statuia lui Mihai Viteazul, „la ceremonie asistind insăși Măria Sa Doamna și mii, multe mii de cetățeni". A doua zi, Mihail Kogălniceanu, care era ministru de externe, adresează un călduros apel către populație, pentru crearea unui fond din care să se cumpere arme necesare continuării greului război inceput. In numai două săptămini s-au strins atunci bani suficienți pentru procurarea a 60 000 de arme de foc, „mai ales puști, esperiența in fața inamicului dovedindu-le bune pentru ostașul român".

CĂTRE VREDNICA TINERIME

24 martie 1818. Se inființează la București prima școală superioară cu limba de predare română. Gheorghe Lazăr, care stăruie și realizează acest inceput, spune in manifestul publicat inainte de inaugurarea cursurilor: „Deci, dară iubiți de toată cinstea vrednică tinerime! iată o epohie nouă, o intimplare strălucitoare, un glas dulce părintesc, după care mult oftară inimile dumneavoastră; vă cheamă, vă strigă părintește: veniți la izvorul tămăduirii! la muzeul infloririi, să putem aduce sporul și folosul cel mai răspunzătoriu".

Acest apel era adreat „tuturor tinerilor dornici să se inscrie la Academia de științe filozoficești și matematicești" — cum a numit-o Gheorghe Lazăr.

PRIMII ȘASE ARHITECȚI

La 27 august 1892 se publică regulamentul de funcționare a Școlii de Arhitectură din București, care are două secții — conductori desenatori și arhitecți. Cursurile acestei școli durează doi și trei ani. Se predau materiile: geometria, desenul, tehnologia, chimia generală, contabilitatea, igiena clădirilor, construcțiile, istoria arhitecturii. Inaugurarea școlii se face in septembrie 1892, cind incep concursurile de admitere. In mai 1893, la examenele de fine de an, reușesc 25 de elevi la arhitectură și 7 la desen. Primele șase diplome de arhitect se vor da abia in anul 1902, intrucit invățămintul era foarte riguros, candidații avind de trecut cite 17 concursuri.

LA STUDII, PESTE HOTARE

In anul 1822 Eforia Școalelor a trimis in Italia și in Franța (la Pisa și la Paris) primii bursieri români pentru studii superioare. Din scrisorile acestora (Eufrosin Poteca, Simion Marcovici, Costache Moroiu și Ion Pandele), ințelegem esențialul cu privire la mersul invățăturii lor: „Eu — scria Poteca — afară de limba italiană și latină, am studiat atit de bine filosofia, incit indrăznesc a spune că și a o preda sint vrednic. Costache Moroiu a dat faima la Paris cu latineasca lui. Simion Marcovici, dedat la limba franceză și la inalta filologie, a progresat nu puțin, iar Ion Pandele, dedat la matematică, și-a făcut admirația profesorilor, incit se crede că o știa din Valahia".

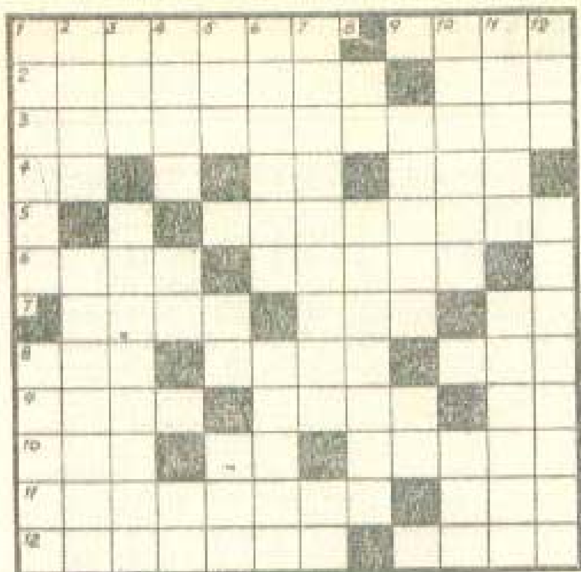
La intoarcerea in țară, in 1825, Eufrosin Poteca și Simion Marcovici au fost numiți profesori la Școala de la Sf. Sava.

BIROUL STATISTIC

Prima organizare a statisticii din țara noastră datează din aprilie 1859, cind a luat ființă, la București, din ordinul domnitorului Cuza, Biroul statistic pentru Principatul Valahiei. Ministru de interne era, in vremea aceea, N. Kretzulescu, iar director al Biroului a fost numit dumnealui, Dionisie P. Marțian, cel care, in 1863, a reprezentat țara noastră la Congresul internațional de statistică ținut la Berlin. Tot in luna aprilie 1859 s-a inființat și la Iași un Birou de statistică, sub conducerea lui Ion Ionescu de la Brad.

DESPRE SULIMENELILE FEMEILOR

O revistă populară — Amicul Familiei — care apărea in București in secolul trecut, publică la 15 aprilie 1865 citeva sfaturi de frumusețe pentru femei. Despre sulimenell scrie: „Unul din secretele de toaletă ale femeilor ințelepte este că ele niciodată nu se spoiesc, inroșesc, innegresc sau inălbesc pe față. De aici rezultă avantajul că ele oferă in tot timpul infățișarea cea mai răpitoare și nu-și ruinează fața, fiind june și frumoase pină la cincizeci de ani și nici nu provoacă opinii defavorabile prin o față ce o declară cochetă de rău-gust atunci cind se văpsește". Dar cite femei — mai ales cele de la oraș — renunțau la sulimenell?

MUNCA

ORIZONTAL: 1) Celebru om de cultură al Greciei antice (c. 485—425 î.e.n.), supranumit „părintele istoriei", care scriind despre femeile trace, arăta că sînt extrem de muncitoare. Această apreciere n-a fost folosită de vreun alt autor grec pentru nici un popor din antichitate — Scriitorul român „cel isteț ca un proverb" (1794—1854), de la care ne-a rămas următoarea maximă legată de tema noastră: „Foamea se uită la poarta omului muncitor și nu îndrăznește să intre". **2)** Totalitatea ramurilor muncii sociale existente într-o societate, determinată de stadiul de dezvoltare al forțelor de producție și al relațiilor de producție — Rîu în Anglia. **3)** Comunitatea de idei și interese a tuturor oamenilor muncii, care îi determină să se ajute unii pe alții. **4)** Strigătură — Înot pe mijloc! — Rîu în Mozambic. **5)** „Aceasta este marea formulă modernă: muncă, muncă și iar muncă" (Om de stat francez; 1838—1882). **6)** Spirală de sîrmă — Scriitor german (1763—1810) care avea următoarea părere în legătură cu cei cărora nu le place să muncească: „Lenea e prostia capului, iar prostia e lenea minții". **7)** Bară fixată de arborele cîrmei unei nave, folosită la manevrare — Miniunelte de muncă — Barbu Delavrancea. **8)** Alt nume dat zeului egiptean Ptah — Comună în județul Ilfov — Fac parte din programul unei zile de muncă. **9)** Desfășurarea gradată, treptată a unei activități — Teoretician și conducător al proletariatului internațional, întemeietorul comunismului științific (1818—1883), care a demonstrat în mod științific cum se produce exploatarea omului de către om, arătînd că nu capitalul produce valori, ci munca — Măsură agrară. **10)** Fiica lui Inachus — Simon Young — Deosebit de mare. **11)** „Nefăcînd nimic, te înveți a face răul" (arheolog italian: 1672—1750) — Localitate în Japonia. **12)** Uzină bine înzestrată cu mașini, instrumente, aparate etc. necesare procesului de producție — Program de muncă.

VERTICAL: 1) În vestitul său poem „Munci și zile", acest poet grec (c. sec. 8 sau 7 î.e.n.) a exprimat ideea că munca nu este rușinoasă, numai lenea înjosește pe om — Militant socialist român (1871—1919) care a contribuit, printre altele la organizarea cercurilor „România muncitoare" (1902). **2)** Îți întoarce vorba — Moderat. **3)** Sarcină care îi revine cuiva în cadrul unei activități — Muncesc în sectorul panificație. **4)** Piatră semiprețioasă cu straturi diferit colorate — Tudor Herescu — Articol. **5)** Lac în U.R.S.S. — În temă! — A te opri. **6)** Omuleț (reg.) — Scriitor francez (1513—1593) care arăta că banii nu trebuie să intre în casa omului cinstit decît pe calea muncii. **7)** Lene (reg.), despre care fizicianul și gînditorul american Benjamin Franklin spunea că merge atît de încet, încît nu-i este greu sărăciei s-o ajungă din urmă — Soarele felahilor. **8)** Dînșii — Sentiment de mulțumire și vie satisfacție pe care, după cum spunea istoricul englez Thomas Carlyle, omul și-o găsește în muncă (pl.). **9)** Puncte de accent deasupra unor vocale — O mie după zece. **10)** Instrumente cu coarde — Zeul vîntului. **11)** Prostănac — Domeniu de muncă. **12)** Nicolae alintat — „Nu uitați că în viață omul nu trebuie să ceară fericirea decît de la munca sa, nu de la întîmplare" (poet și romancier danez; 1805—1875).

Dicționar: LEA, RUO, FTA, INO, OSE, DOD.

Mircea IORDACHE — București

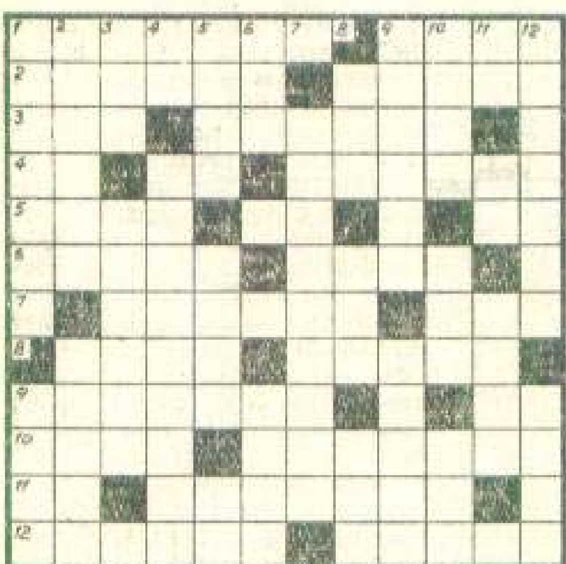
ÎN ÎNVĂȚĂMÎNT

(Rebo eliptic anagramat: (7)+5=11)

Valer PETRIC — Baia Mare

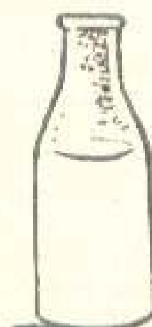
CÎNTARE PATRIEI

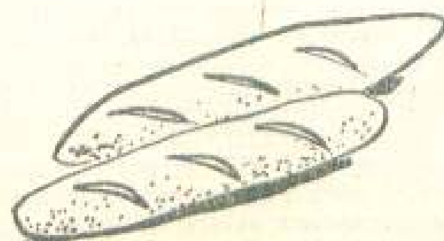

ORIZONTAL : 1) Şi-aşa cum te-am visat cutezătoare, / Ţi-ai prins în pletele de aur ca pe-o floare / O purpurie, delicată stea, / Şi rîzi cu rîset de lumină, ţara mea! (1894—1967 ; Ziua Republicii) — Pămînt al patriei, străbun, / cetatea mea de scaun Dacă / luminii i-am tăiat un drum / prin poarta soarelui se treacă (Teodor ; Poarta Soarelui). **2)** În pădurile ţării mele / Trăieşte balaurul, / Care ne-nghite fierul, argintul / Grîul şi aurul (1916—1944 ; În pădurile ţării mele) — Şi cînd vine viitorul şi egal în noi există, / De coloana lui de lume leg un cîntec de noroc, / Luminat pămînt eroic, patrie socialistă, / Românie, timp de aur, spaţiu cu cetăţi de foc (Constanţa ; Laudă României Socialiste). **3)** Cît bate inima, ştiu că eu sînt, / cu voi trecînd, cît inima bate, / această ţară şi acest pămînt (Aurel ; Cît bate inima) — Te-am iubit cum am iubit soarele, / Te-am iubit cum am iubit luna. / Te-am iubit, ţară, te-am iubit totdeauna (Zaharia ; Ţara). **4)** Loc viran ! — Cununi ! — Ştiu bine că-n farmecul serii tîrzii, / Prieteni din ţara întreagă, / Simţiţi ca şi mine ce-nseamnă să fii / Om liber, în patria dragă (Eugen ; Cînd ramuri s-apleacă). **5)** Rîu în nord-vestul Cehoslovaciei — Simbolul aurului — Eugen Jebeleanu. **6)** Pierdut în nori pe culmile muntene, / Rătăcitor pe dealuri moldovene, / În adîncimea codrilor Vlăsiei, / Pe tot cuprinsul sur al României, / Sub grindină, sub ploaie sau sub pară, / Te-am cunoscut şi te-am iubit, o, ţară ! (Tudor ; Poemul ţării mele) — Provincie în sudul R. P. Chineze. **7)** Ţăran român (1849—1911), voluntar în războiul pentru independenţa României (1877—1878) — Braţul braţelor noastre, / iar noi, cele patru milioane de braţe, / Suind prin cele patruzeci milioane de braţe / vrerea-i sîntem, puterea de cremen, / unite sub o singură flamură ! (1916—1972 ; Soarelui nostru). **8)** Localitate în Japonia — Îi ştii de frică. **9)** A existat numai o ţară frumoasă / La o margine de mare... Şi mai ales au existat nişte oameni simpli / Pe care-i chema : Mircea cel Bătrîn, Ştefan cel Mare (Marin ; Trebuiau să poarte un nume...) — Unu şi cinci ! **10)** Punct de vedere — Maică, mulţi te-au duşmănit / Că eşti neam blagoslovit. / Unde sapă sapa locul, / Sare din pămînt norocul. / Ai pămînt şi ape multe, / Vîntul stă să ţi le-asculte (1880—1967 ; Mamă ţară) **11)** Notă muzicală — Pentru cel ce conduce în noapte corăbii şi trenuri / pentru paznicii barajelor împletiţi ca dragonii (Ion ; Toast). **12)** Dimineaţa-n soare, în argint de rouă, / patria mă cheamă liberă şi nouă. / Ca o fată albă în grădină-mi pare

DIN ETICĂ (Rebo anagramat : 5+5+5=15)

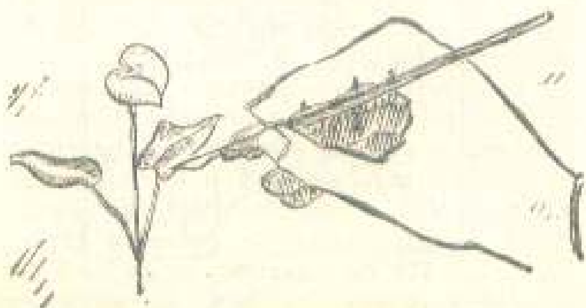
Maria DRĂGUŢ — Oţelu Roşu

/ și prin lungi milenii cea mai mîndră floare (Ion ; Patria) — Soarele bătea într-o dungă / pentru fericirea României care se năștea. / Și seara cînd luptele erau terminate, / Plevna și Oituzul / se retrăgeau în Războieni și Posada (Mihail ; Strămoșii).
VERTICAL : 1) Dragii mei copii războinici, ascultare mumii dați, / Iată vreme mic și mare armele să-îmbrățișați, / Strigînd toți c-o glăsuire, / Spre a mumii fericire / S-alergăm de obște frații (1809—1831 ; Marșul Oștirii române) — Popor vecin. **2)** O, români, români ai Daciei, ce purtați un mîndru semn / De-origină, istoria acum fie-ni îndemn ! (1788—1869 ; La patrie) — Cei ce duc pe umeri țara și pe voievozi în gînduri, / Cei ai flăcării din flăcări, cei ai pîinii din pămînturi, cei din veci nedreptățiții, cei demult întemnițații, / Murmurul acestor ape, glasurile-acestei nații (Ion ; Glasurile acestei nații). **3)** Jurămînt — Comună în județul Ilfov. **4)** Vin fără veste ! — Acolo este țara mea / și neamul meu cel românesc ! / Acolo eu să mor aș vrea / Acolo vreau eu să trăiesc ! (1854—1901 ; Țara mea). **5)** Strămoși — Tîrg în Italia — Luat în spate ! **6)** Inscrise în listă ! — A duce. **7)** Carne conservată. **8)** Veche abreviație pentru Banca Națională a României — Vine-n final ! — Localitate în Ungaria. **9)** Eu ți-oi da și ce-mi dădu / O cîmpie cum nu-i alta, / Cineva, cui semeni tu, / Toată Dunărea și balta (1887—1946 ; Genealogie) — Soldat român care a cucerit steagul de luptă al cavaleriei otomane în Războiul de independență al României. **10)** Trecătoare în Pirinei — Intră în modul ! — Oraș în Italia. **11)** Leșie ! — Zece jumătate ! — Comună în U.R.S.S. **12)** De-aș fi fost la căruța cea mai umilă, / Roata din urmă, noroiul călcînd primăvara pe drumuri de țară ! / O roată anonimă între milioane de roți, dar utilă (Doina ; Roata lui Horia) — Neam (fig.).
Dicționar : OHRE, MIAO, HATA, URAS, GIC, AZUN, ENA, ATUZ.

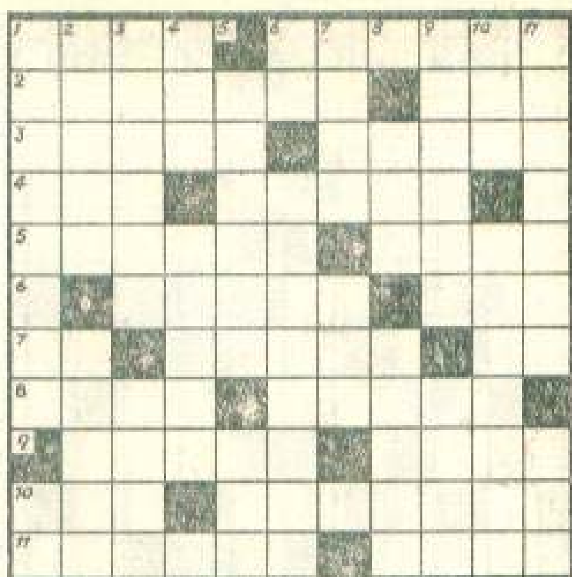
Marcel NICOLIN — Craiova

CU BRIO, MONTREAL

(Rebo eliptic anagramat : (4)+6+4=4,8)

Spiru CONSTANTINESCU — Focșani

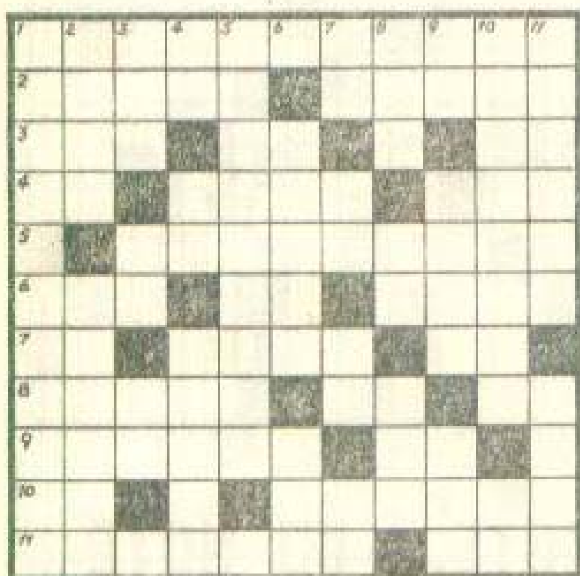

NOTE... CU NOTE

ORIZONTAL : 1) La (dacapo al fine, crescendo) — Sol (pentru acord). **2)** Mi (pentru autor)... — ... e cu un ton mai jos (în final de opere !). **3)** Al fine (pentru „Vasul fantomă") — Ansamblu vocal (sau accident la „Pescuitorii de perle"). **4)** Temă în trei timpi ! — Duet... liric. **5)** Alături de mi-re ! (pl.)— Accident în „Vecerniile siciliene". **6)** Creează armonie în muzică (și altfel) — Rîu în Elveția. **7)** Si... fals ! — Grădina cu muzică a Vetei și Ziței („O noapte furtunoasă") — Cîntă ! **8)** Cuplu muzical — Fost „solist" oltean, trecut apoi în... trupa lui Tudor. **9)** La (dacapo !) — „Învîrtita" (forte !). **10)** Folosit la percuție — Sol... de jos. **11)** Suite (crescendo !) — Publicul „Bărbierului din Sevilla" în scena finală.
VERTICAL : 1) Strună — „Cucu" din arcuș ! **2)** Audiție de frunte (dacapo !) — „Cîntecul apelor" și „Murmurul pădurii" în pianissimo. **3)** Rapsodiile lui Enescu (sing.) — Genul operelor... cu acțiune. **4)** Scenă finală (debutul lui Enache) ! — Notă „mare" la muzică. **5)** Acord perfect — Final dramatic pentru „Coțofana hoață". **6)** Final de recviem în Boema ! — Îndrumare... muzicală. **7)** Joc de doi (cel puțin), cu ritm și... pauze — Duo. **8)** Refren cu castaniete — Vedeta „pescuitorilor de perle". **9)** Muzică de dans la „Orele serii" — Neagă nota diapazonului ! **10)** Ison de coloratură — Autor de... capricii. **11)** Dacapo pl.)... — ... și iar dacapo (pl.) !
Dicționar : AAR, ENA, ARA.

Ioan CARAIMAN — București

ISTORIA SE SCRIE SUB OCHII NOȘTRI

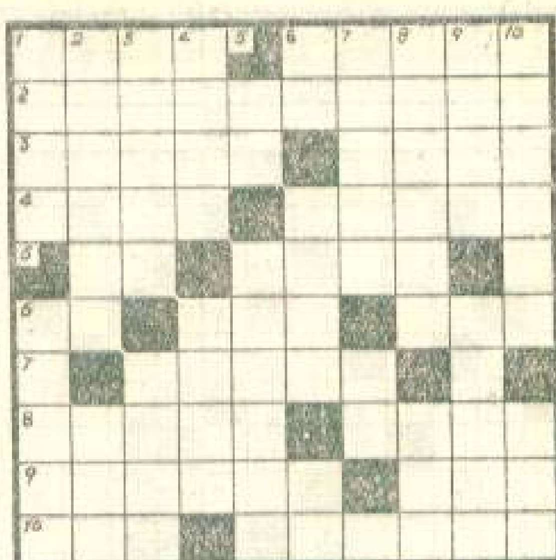
ORIZONTAL : 1) Ramură a economiei care în cincinalul revoluției tehnico-științifice 1976—1980 se va dezvolta într-un ritm și mai susținut, orientîndu-se spre o producție intensivă și de mare randament. **2)** Creșterea numărului locurilor în acestea cu 87,1 mii în 1980 față de 1975, se încadrează în cele 22,4 miliarde lei alocate de stat pentru dezvoltarea bazei materiale a învățămîntului, culturii și ocrotirii sănătății — Cel minim al producției industriale a fiecărui județ va fi de peste 10 miliarde lei, dobîndindu-se astfel potențialul necesar pentru a se realiza anual o mare producție industrială. **3)** Utilizarea intensă a celor fluviale (de transport) constituie unul din elementele determinate științific de care se ține seama în repartizarea teritorială rațională a forțelor de producție — Simbolul rubidiului — Îndoit la mijloc ! **4)** Ediție (presc.) — În acest cincinal se vor aplica tehnologii noi, cum este cazul acestui produs fosforic prin care se reduce cu 0,2% consumul specific de fosforită și se dublează cantitatea de fluor recuperată — Varietate de mere normande. **5)** Producția acestei energii va atinge în 1980 nivelul de 75—78,8 miliarde kWh. **6)** Dînsele — Pronume posesiv — Reducerea celui de cost se va face în cincinalul 1976—1980 printr-un înalt spirit gospodăresc, materializat prin : diminuarea consumurilor de materii prime și materiale, economisirea energiei electrice și a combustibililor, folosirea integrală a timpului de lucru. **7)** Notă muzicală — Astfel este considerată industria ca ramură în dezvoltarea armonioasă a economiei, contribuția ei în dezvoltarea și crearea venitului național fiind preponderentă în 1980 — Simbolul erbiului. **8)** Pronunțat caracter al economiei României din anii antebelici și imediat postbelici, datorită slabei dezvoltări industriale, anii construcției socialismului fiind anii unor uriașe transformări în viața economică a țării — Simbolul natriului — Primele noțiuni din economie ! **9)** Județ al țării ce va fi supus unei dezvoltări mai accelerate, mergîndu-se pe ideea dezvoltării economico-sociale echilibrate a tuturor județelor țării — Simbolul ruteniului. **10)** Munca sa trebuie să fie în concordanță cu știința, tehnica și tehnologia, să dovedească mai multă sîrguință, disciplină, punctualitate, spirit de organizare și să se adapteze unei activități pe un tot mai accentuat profil industrial — Cel social va atinge în 1980 valori între 150—157% cu un ritm anual de creștere înalt, fiind în strînsă corelație cu ritmul de creștere al venitului național. **11)** Valorificarea superioară a celor naturale ale țării duc la accentuarea poziției conducătoare a industriei ca un factor al progresului multilateral și implicit al creșterii bunăstării poporului (sing.) — Marele lor potențial energetic va fi pus în valoare pînă în 1980 în proporție de 85%.

VERTICAL : 1) Rolul pe care îl are aplicarea tehnologiei moderne în toate sectoarele, progresul tehnologic detașîndu-se ca un factor esențial al modernizării în ritm rapid al economiei. **2)** Creșterea celui de urbanizare va fi stimulat de noile obiective industriale amplasate în județele mai puțin dezvoltate, astfel ca peste 100 de localități rurale să se transforme în noul cincinal în centre orășenești — Producția medie anuală a acestor produse agricole în cincinalul 1976—1980 este de 4,4 milioane tone față de 2,9 milioane tone în cincinalul 1971—1975 și de 2 milioane tone în cincinalul 1966—1970 **3)** Monedă portugheză — Eugen Eftimescu — Rele ! **4)** Sînt — Simbolul aluminiului — Județ cu mare pondere în industria chimică a țării unde, în anii cincinalului, pe baza aplicării unor noi procedee tehnice pentru obținerea acidului sulfuric, se va ajunge la reducerea consumului de sulf și al energiei electrice cu 80% pe tona de acid fabricat. **5)** Cea științifică este o inepuizabilă forță de producție, ea cuprinzînd în perioada 1976—1980 circa 727 de obiective, unele cu aplicare în cincinalul în curs, iar altele cu caracter fundamental, urmînd să asigure rezerva de soluții tehnico-științifice pen-

tru obiectivele de bază ale cincinalului 1981—1985. **6)** Mare realizare a anilor trecuți, acest lac de acumulare este o dovadă a marelui potențial hidroenergetic al țării — Sat în Franța. **7)** Penel ! — Dumitru Tomescu — Termen de plan — Simbolul radiului. **8)** Crearea celor noi de mașini-unelte, de înalt randament, cu comandă-program, cu sisteme de automatizare competitive pe plan mondial, este una din problemele legate de activitatea științifică a cincinalului în curs (sing.) — Radu Popa — Autovehicul românesc medaliat cu aur la numeroase tîrguri și expoziții internaționale din ultimii ani. **9)** Udrea Vasilescu — Produse chimice sintetice al căror ritm de creștere în ceea ce privește producția lor în 1980 față de 1975 va fi de peste două ori — A stropi cu apă. **10)** În cincinalul 1976—1980 acest proces legat de ponderea cheltuielilor de producție va fi de 8,5—9,5% determinînd o sporire a venitului național cu zeci de miliarde lei — Grup final ! **11)** Destinate în mod special, cum ar fi bună oară în cincinalul acesta fondurile statului repartizate în vederea satisfacerii nevoilor sociale (sing.) — Statul va asigura materialele necesare și pentru construirea în mediul rural a acestora, în număr de 250 000—300 000.

Dicționar : FUC, REI, APS.

Nelu WEINBERG
Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej

1...2...3

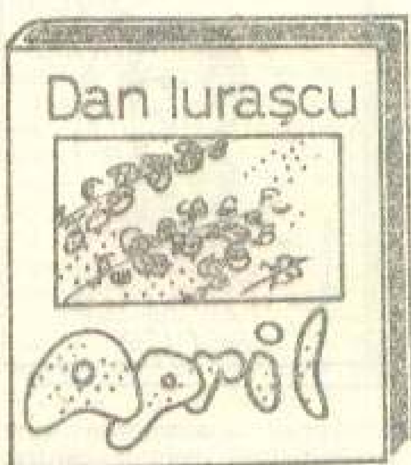
ORIZONTAL : 1) O — HH ! **2)** OOO. **3)** NI ! — a ! **4)** R — Sh ! **5)** LEI ! — AER ! **6)** M — AS ! — RA ! **7)** I ! **8)** PĂR — RĂI. **9)** RĂU — VAI. **10)** X — O.

VERTICAL : 1) O...O...O... ! — ro ! **2)** OUĂ... — DAR. **3)** ZI ! — I ! **4)** An ! — A ! **5)** HI — SL ! **6)** RIS — OL — CEL. **7)** A — A ! **8)** ȘEI — ȘEF. **9)** IR ! — S...S...S... ! **10)** C — FIR.

Mircea GUJA — București

COPERTĂ LITERARĂ

(4, 6 : 5)

Aflați prin anagramare numele unui scriitor român și una din operele sale.

Serghei COLOȘENCO — Bîrlad

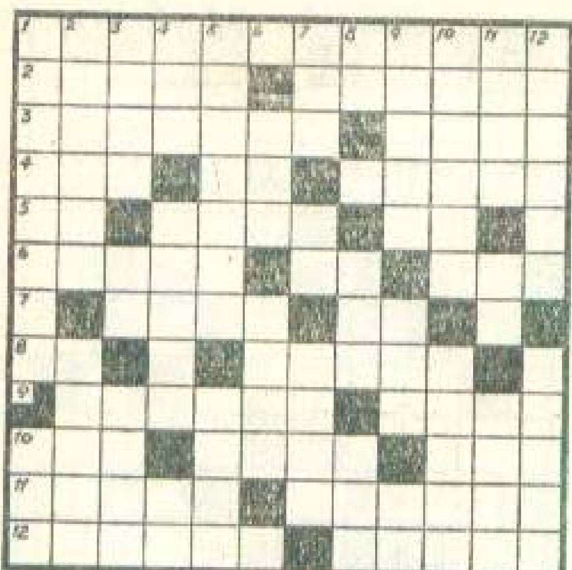
COPERTĂ LITERARĂ

(5, 8 : 2, 2, 5, 6)

Aflați prin anagramare numele unui prozator român contemporan, precum și titlul unuia din romanele sale de succes.

Veronica TUDOR — Timișoara

SOARE

ORIZONTAL: 1) Băi de soare. **2)** Organ al corpului omenesc (microcosm) care după Paracelsus corespunde cu Soarele (macrocosm ; pl.) — Cunoscut poet român contemporan, autorul volumului „Un om așteaptă răsăritul" (Mihai). **3)** Punctul în care Luna, Soarele sau un satelit artificial în mișcarea lor orbitală se află mai aproape de Pămînt — Personaj feminin din drama „Apus de soare" de B. Delavrancea. **4)** Romancier portughez — Numele lui Amon-Ra la Teba — Din neamul asturilor. **5)** Rece ! — Ciungă (reg.) — Toma Roman. **6)** Luna soarelui arzător — Radu Deleanu — A lucra pămîntul. **7)** Bătută puternic de razele Soarelui — Apă secată ! **8)** Natriu — Constelația unde soarele se află la sfîrșitul lunii iulie și începutul lunii august. **9)** Pictor olandez (1635—1681) — Eroul Ramayanei, supranumit și „omul care place", fiul casei solare din Ayodhya. **10)** Armă care a constituit pentru „Regele Soare" (Ludovic al XIV-lea) „ultima ratio" (ultima rațiune), adică ultimul argument posibil — Soarele transfigurat de antici — Fruct... interzis. **11)** Fluviu în Asia — Care aparține Soarelui (masc. pl.). **12)** Denumirea poetică a Egiptului, țara unde cultul Soarelui (Ra) a îmbrăcat cele mai diverse forme — Pseudonimul cu care Șt. O. Iosif și D. Anghel au semnat poezia „Răsăritul soarelui".

VERTICAL: 1) Soarele în viziunea lui Eminescu — Rotație pe sfîrșite ! **2)** Mare compozitor, pianist și violonist român (1881—1955), autorul cantatei „Aurora" — Semiîntuneric care se lasă după apusul soarelui. **3)** Instrument muzical — Notă muzicală — Zeul Soarelui la vechii incași. **4)** Pronume — Celebră magiciană din mitologie, fiica lui Helios (Soarele) — Ion Petrescu. **5)** Comună în Franța — Pictor spaniol (1600—1691). **6)** Aurora la greci — Teren ars de soare. **7)** Trei file din Rebus ! — Rupte din soare — Oraș antic în Creta. **8)** Soare la apus ! — Vechi popor al cărui cel mai mare poet ar fi fost Olen (Fiul soarelui), cum rezultă din genericul unui volum de poezii de Violeta Zamfirescu — Rangă de fier. **9)** Searbăd — Metal prețios din care erau confecționate o seamă de obiecte (plăci, semizei, frunze, flori, animale etc.) care ornau „Templul Soarelui" de la Cuzco (Peru) — Lei ! **10)** Rocă dură de culoare neagră, divinizată ca fiind Soarele de către năstrușnicul împărat roman Heliogabal, care, introdusese la Roma cultul Soarelui adus din Siria — Pseudonimul poetului bulgar Marinov (n. 1898), autorul volumului „Apus-Răsărit". **11)** Numele antic egiptean al orașului Heliopolis, unde a existat un templu închinat zeului suprem al Soarelui — Soarele piramidelor — Întindere de apă supusă mișcării zilnice alternative datorită atracției Lunii și Soarelui. **12)** Insulă grecească din antichitate, al cărei nume se trage de la fiul lui Dedal, care zburînd prea sus cu aripile sale lipite cu ceară, aceasta s-a topit din cauza razelor toride ale Soarelui, iar el s-a prăbușit în mare — Soția lui Ștefan cel Mare, personaj principal din drama „Apus de soare" de B. Delavrancea.

Dicționar : ESA, CIȘĂ, MIERIS, INTI, OIGNES, ASOS, IUNU.

Nicolae ARAGON — București

COPERTĂ LITERARĂ

(5, 9 ; 8, 9)

Aflați prin anagramare numele unui dramaturg român contemporan, precum și titlul uneia din piesele sale.

Bică PISOSCHI — Craiova

„Am 90 de ani, dar mă simt voinic"...

Interviu cu artistul Valeriu Valentineanu

DATE BIOGRAFICE

● S-a născut în anul 1887, iunie 18, în Transilvania, în satul Mihai Viteazul de pe Tîrnave. ● Urmează liceul în București, la „Matei Basarab" și apoi la „Gheorghe Lazăr". ● În 1911 se prezintă la examenul de admitere la Conservatorul de muzică și artă dramatică din București. Examenul îl susține în fața unei comisii din care făceau parte mari figuri ale scenei românești: Constantin Nottara, Aristizza Romanescu, Dimitrie Popovici-Bayreuth, Ion Livescu, Petre Liciu. Recitînd poezia „Rugămintea din urmă" de George Coșbuc, este admis cu laude la clasa lui Ion Livescu. ● În timpul studiilor îi are colegi pe Ion Sîrbu și Ion Manu, cu care urmează împreună cursurile. ● Absolvă Conservatorul în 1914 interpretînd o scenă din „Hamlet" care va fi de aci înainte marea pasiune a vieții sale. Apreciindu-i excepționalele calități, președintele comisiei, Alexandru Davila, îl angajează imediat la Teatrul Național din București. ● În 1915 debutează pe scena Teatrului Național în „Sorana", piesă de I. Al. Brătescu-Voinești și A. de Herz. Din distribuție mai făceau parte Elvira Popescu, Romald Bulfinski. Joacă apoi alături de Maria Giurgea în „Heidelbergul de altădată", interpretînd rolul Karl Heinz. ● În 1921, pentru interpretarea rolului bufonului din „Noaptea regilor" de Shakespeare, poetul Octavian Goga — pe atunci ministru al Artelor — îi acordă o bursă de studii la Paris. ● Învățînd perfect limba franceză, joacă la „Théâtre de l'Atélier" împreună cu Charles Dullin, în „Huot de Bordeaux" de Alexandre Arnoux. Audiază cursurile experimentale ale lui Gémier, la „Théâtre Odéon". ● Se întoarce în țară de la studii în 1924, reapărînd pe scena Teatrului Național, joacă în „Secretul" alături de Maria Ventura, Marioara Zimniceanu, Aura Buzescu, Lili Popovici, în regia lui Paul Gusti. ● În 1928 joacă primul său rol de film în „Povara", în regia lui Jean Mihail. ● Stagiunea 1942—1943 rămîne înscrisă cu majuscule în cariera sa artistică. Jucînd „Hamlet", alături de George Vraca și Gheorghe Calboreanu, în regia lui Soare Z. Soare, Valeriu Valentineanu realizează o mare izbîndă actoricească, creînd un Hamlet care a rămas în istoria teatrului românesc ca o creație de referință. ● În 1954 i se acordă titlul de Artist Emerit. ● În stagiunea 1955—1956 apare pe scena Teatrului Tineretului în rolul Maximilian von Moor din „Hoții" de Schiller. În rolurile Karl și Franz Moor, alți doi mari actori ai scenei românești: Alexandru Critico și A. Pop Marțian.

— Stimate maestre, am în față o revistă „Cinema" datată 30 iunie 1928, avînd pe copertă o fotografie sub care scrie: „Domnul Valeriu Valentineanu, distinsul Societar al Teatrului Național din București, în rolul principal din filmul „Povara", a făcut o impresionantă creație, care-l așază în rîndul marilor artiști ai ecranului". Așadar, în 1928, dumneavoastră erați socotit ca unul dintre marii actori de cinema. Filmul „Povara" însă, din păcate, este puțin cunoscut, dacă nu chiar necunoscut. Unde a fost turnat? Cine a făcut regia?

— A fost turnat la Viena, în studioul „Sacha-film", iar regia a fost făcută în mică parte de unul de-al lor, un neamț, Sascheck, dar, în cea mai bună parte, de regizorul nostru Jean Mihail.

— Ce parteneri ați avut?

— Elvira Godeanu, Mia Apostolescu. Țin să-ți spun că Jean Mihail era foarte mulțumit de creația mea. După terminarea filmului mi-a scris: „Noblețea dumitale mi-a ușurat «povara»..."

— Mai există oare acest film în Arhiva națională de filme? Mai știți ceva despre el?

— N-am mai auzit nimic despre el. Nu știu ce s-a făcut cu pelicula. Dar să știți că filmul a fost un succes în acea vreme. A rulat și în străinătate, la Viena, Bruxelles, Paris, Madrid, Ierusalim.

— După „Povara" — care cred că a fost primul dumneavoastră film — în ce alt film ați mai jucat?

— În filmul românesc „Viața învinge" turnat la Praga.

— În ce an a fost turnat?

— În 1948 parcă...

— Cu ce alți actori români ați jucat în „Viața învinge"?

— Cu George Vraca, cu Irina Răchițeanu, Natașa Alexandra, Grigore Vasiliu-Birlic.

— V-aș ruga să-mi spuneți: ce probleme i-a pus actorului de teatru Valeriu Valentineanu, actorul de film Valeriu Valentineanu? V-ați acomodat ușor cu aparatul de filmat? Vă plăcea să faceți film? Vă simțeați atras de film?

— După primii mei pași pe platoul de filmare, odată pornit pe acest drum, bineînțeles că mă simțeam din ce în ce mai mult atras de film.

— După „Viața învinge", în ce film ați mai apărut?

— În „Răscoala" după Liviu Rebreanu. Asta, tîrziu, încoace, prin 1966.

— V-a plăcut, așadar, munca de platou.

— Mult.

— În „Răscoala" ați jucat cu mai tînărul dumneavoastră coleg, basul Nicolae Secăreanu.

— Cu prietenul meu, Secăreanu, „Nae" cum îi spunem noi. Mi-e prieten foarte bun. Îmi povestea el că, student fiind, a asistat la piesa „Melo" de Bernstein, în care jucam eu. Lîngă el, o studentă. Emoționați amîndoi — ca și toată sala dealtfel — după spectacol și-au comunicat impresiile. Îți închipui: s-au căsătorit după aceea. Încît, de acolo, de la „Melo", din momentul acela de comuniune sufletească, s-au simțit atașați pe viață.

— Ați jucat, așadar, în trei filme.

— Da, roluri principale. Am mai jucat roluri mai mici și în alte filme, într-un film cu „Cuza-Vodă" de pildă.

— Mergeți frecvent la cinema?

— Mergeam. În ultimul timp, mai puțin.

— Selectați producțiile care vă interesau?

— Le selectam, le urmăream cu pasiune. Jucam în filme cu pasiune, dar pasiunea cea mare rămîne tot teatrul, tot scena. Filmul e totuși altceva decît teatrul. La film, regizorul spune într-un anumit moment — „Uite, aici faci așa, spui așa!", pe cînd în teatru ești solicitat mai din plin. Îți este solicitată mai mult judecata, inteligența.

— Dintre marii actori de film străini care au apărut pe ecrane, care v-a plăcut foarte mult?

— Așa, mi-a plăcut Ermetti Zacconi pe care l-am văzut la Paris jucînd „Hamlet", dar pe scenă, și mai mult încă mi-a plăcut marele artist englez Sir Laurence Olivier, de data asta în film.

— L-ați văzut și în Richard al III-lea?

— L-am văzut. Mi-a plăcut. Chiar mai mult decît în „Hamlet".

— Ciudat. Dumneavoastră, care ați jucat în „Hamlet", deci nu priviți problema din afară ca simplu spectator, ci ca un actor care a făcut o creație memorabilă, socotiți că Laurence Olivier atinge totuși desăvîrșirea nu în „Hamlet", ci în „Richard al III-lea."

— Mi-aș permite chiar să spun că în „Hamlet", Laurence Olivier a făcut oarecare... nu le-aș spune greșeli: oarecare ...îndrăzneli de „coupure de text" dacă vrei... De exemplu, în piesă, în jocul lui, nu apare „actorul", monologul „actorului". De ce? Nu înțeleg de ce el a renunțat la monologul actorului. Iancu Petrescu

a jucat rolul „actorului" la Viena, alături de marele Grigore Manolescu în rolul „Hamlet", și a avut mare succes. Hamlet spune la un moment dat: „Ce ar face el, actorul ăsta care o plînge pe Hecuba, dacă ar fi în locul meu? Eu mor, tata mort, asasinat..." Or, el, Laurence Olivier, a tăiat acest monolog atît de important, atît de necesar. Nu, nu sînt de aceeași părere. Lucrul ăsta nu mi-a plăcut. În schimb, mi-a plăcut concepția lui privitoare la marele monolog. Vezi, eu m-am apropiat de concepția lui... Ba nu, el de a mea... pentru că eu am jucat primul, iar el a jucat după mine. Ce zici? Ți-a plăcut gluma?

— Și acum, revenind la „monolog", s-ar putea spune că monologul lui Hamlet prezintă o piatră de încercare pentru un actor, oricît de mare ar fi el...

— Ce minunat!... Dacă s-ar putea, nici să nu-i auzi vorba. Tu, actor, să nu vorbești, să auzi numai așa, o voce venind de undeva. Ce minunat! Și să-ți mai spun ceva: în „Hamlet" cu Laurence Olivier, printr-o abilitate de regie, în timp ce el recită monologul, apare în film proiectat doar capul, țeasta lui, simbolizînd creierul care lucrează... Asta e foarte interesant și ingenios. Monologul „A fi sau a nu fi" l-a spus extraordinar. Și mai e încă un lucru: Hamlet spune în piesă: „Mama s-a căsătorit cu unchiul meu, fratele tatii, dar care seamănă cu tata așa cum semăn eu cu Hercule..." O ironie... Hamlet era mic de statură, pe cînd Laurence Olivier e voinic, corpolent. Sportiv, ce să mai discutăm? A avut o creație mare. Cu toate astea, creația lui cu adevărat mare rămîne tot Richard al III-lea... În Richard, e extraordinar! EXTRAORDINAR!

— Ce v-a uimit la dînsul atît de mult?

— Ce m-a uimit? Jocul lui. Nu mai spun... Moartea lui, în care este parcă o pasăre care dă din aripi... și cade... se prăbușește... Cînd spune: „Regatul meu pentru un cal!"... În moartea asta am văzut ceva cu totul excepțional. Mare actor! Mare creație!

— V-a urmărit vreodată gîndul de a-l juca pe Richard?

— M-a urmărit gîndul ăsta multă vreme, dar n-am ajuns să mi-l văd împlinit...

— V-aș mai întreba: ce calități deosebite trebuie să întrunească un actor pentru a-și merita numele de vedetă, vedetă în sensul mare al cuvîntului?

— În film, sau în teatru?

— În film.

— Vezi mata, în film se pune accentul mai mult pe calitățile fizice. În teatru, accentul se pune pe inteligență, pe sensibilitate, pe cultura actorului și, bineînțeles,

Valeriu Valentineanu în Hamlet

pe poezie... Din opera lui Shakespeare nu poate lipsi poezia, așa cum nu-i poate lipsi vieții oxigenul... Asta în film nu se vede. În teatru, acolo, însușirile enumerate sînt totul...

— În afară de Laurence Olivier care actor sau actriță de film vă place în mod deosebit?

— Marlene Dietrich și actrița suedeză Greta Garbo.

— Marlene Dietrich și Greta Garbo nu mai sînt de fapt niște actrițe, niște vedete. Au devenit mituri.

— Da, mituri. Într-adevăr, mituri...

— În ce film v-a plăcut mai mult Greta Garbo?

— În „Dama cu camelii", în „Regina Cristina" și în altele... Sînt multe... În legătură cu întrebarea dumitale, să ne gîndim puțin...

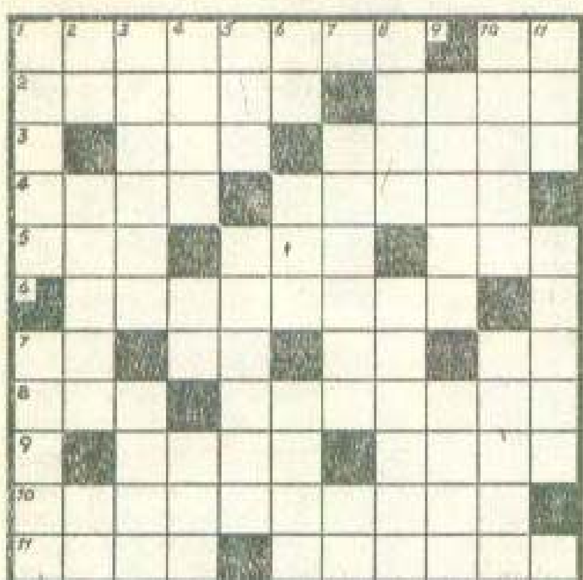
— Am impresia că v-am obosit.

— Deloc! Am 90 de ani, dar mă simt voinic...

FLORIN COLONAȘ ■

Nota redacției: **Spre regretul nostru, maestrul V. Valentineanu ne-a părăsit în preajma apariției Almanahului.**

SIMFONIA PASTORALĂ

ORIZONTAL : **1)** Reputată solistă de muzică populară, remarcabilă intrepretă a melodiilor „Ciobănaș de la mioare" și „Fluieră neica la coasă" (Maria) — Vas gol ! **2)** Genial compozitor român (1881—1955), semnatarul Suitei a III-a în re major „Săteasca — Localitate în U.R.S.S. **3)** A nu face nimic — Țesătură de bumbac. **4)** Cîntecul ogoarelor (pl.) — Altă reputată solistă de muzică populară, interpreta melodiilor „Copilă secerătoare" și „Frumos îi satul Florești" (Maria). **5)** Grădina ardeleanului — „Gugulan cu car cu...", cunoscută melodie populară (sing.) — Dedesubt. **6)** Importantă lucrare agricolă căreia îi sînt dedicate numeroase melodii populare. **7)** Jurcă Eugen — Miros specific — Patru roman — Pusă pe cal. **8)** Din neamul ascilor — Statul care reprezintă bărbați ce susțin unele elemente arhitectonice. **9)** Din nou — Vargă. **10)** Apreciat compozitor român contemporan (Gheorghe) căruia îi aparțin melodiile „Înflorești pămînt al bucuriei" și „Foicica bobului". **11)** Instrument muzical — Floare din grădină.

VERTICAL : **1)** Din creația acestui cunoscut compozitor austriac (1870—1948), spicuim opereta „Satul divin... — ...iar din creația acestui compozitor român contemporan, amintim piesa corală „Nuntă țărănească". **2)** „Frumușei sînt... mei", melodie din repertoriul solistei Maria Pietraru (sing.)... — ... iar din repertoriul acestei îndrăgite soliste de muzică populară amintim melodia „Bine-mi șade țărăncuță" (Ștefania) — Murmur final ! **3)** Turtite — „Mă dusei în... să ar", cunoscută melodie populară din repertoriul Mariei Lătărețu. **4)** Acești (pop.) — Primele la cîmp ! — Aceia (pop.). **5)** Marcă de radio — Mare compozitor și interpret austriac (1756—1791), căruia îi aparține opera „Regele păstor". **6)** Pronume personal — Palid — Loc îngrădit unde se adăpostesc vitele. **7)** Roditor — Pere ! **8)** Timp nefavorabil — A înainta. **9)** Cinstit — Arbore dintr-o cunoscută romanță (pl.). **10)** Apreciat compozitor român contemporan (Anatol) căruia îi aparține piesa „Grînele vara se coc" — Bine cunoscut. **11)** „...meu de lîngă munte", melodie populară interpretată de Irina Loghin (neart.) — Îndrăgită solistă de muzică populară și romanțe care, în duet cu Ioana Radu, a interpretat cu măiestrie cîntecul „Ciobănaș cu trei sute de oi" (Mia).

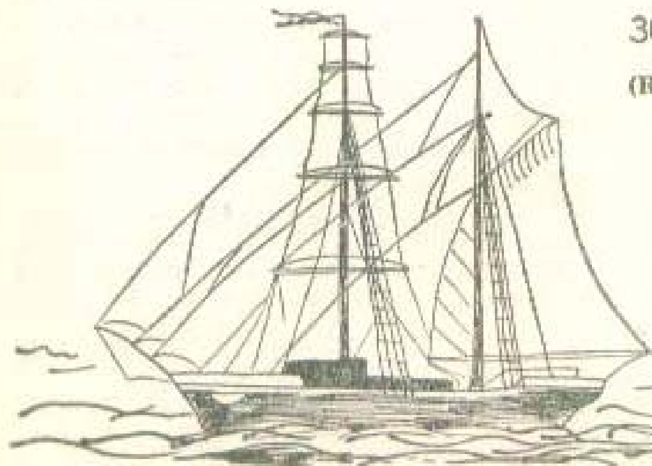
Dicționar : ROIA, RĂT, RCA.

Marian FIRIMIȚĂ — București

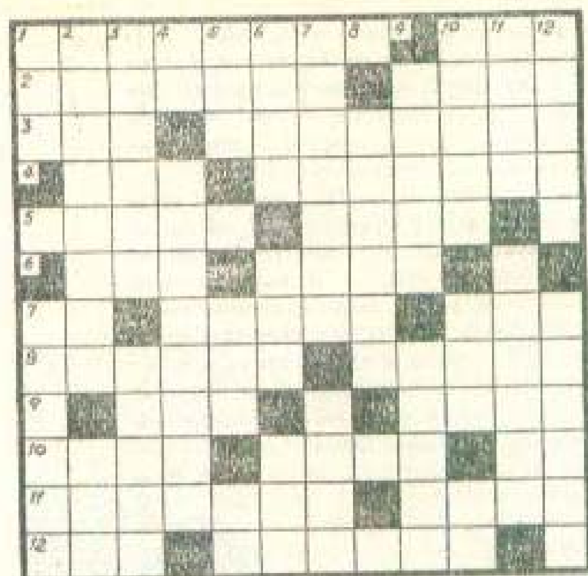
30 DECEMBRIE

(Rebo eliptic anagramat : 4+(6)=9)

Giuseppe ISPAS — Piatra Neamț

MAGAZIN SPORTIV

ORIZONTAL: 1) Liceu brăilean la care a predat Radu S. Corbu, maestru care a alcătuit primul regulament al jocului de oină — Joc de mare rafinament, practicat pentru prima oară de către indieni, o variantă purtînd chiar denumirea de indiana veche. **2)** Prima echipă (sau „adunătură" cum se mai numea pe atunci) de fotbal înființată în București în anul 1905 — A garanta o cambie. **3)** Cap de bebeluș! — Localitate în S.U.A. unde, la 25 mai 1935, Jesse Owens, un tînăr atlet negru de numai 20 de ani, realiza o performanță unică în lume, doborînd sau egalînd în numai 100 de minute 5 recorduri mondiale. **4)** Remediu inițial! — Unele din cele mai cunoscute jocuri naționale ale grecilor alături de cele olimpice sau corintice. **5)** Arbust spinos cu fructe comestibile — Sportiv de frunte, unul dintre componenții de bază ai echipei naționale de handbal a României, de patru ori campioană mondială. **6)** Insulă în arhipelagul Moluce — Vechiul nume al jocului de oină, nume care mai circulă și astăzi în jurul Blajului (neart.). **7)** Trăgător în frunte! — „.....-lungă", denumire a jocului de oină întîlnită în jurul Blajului, alături de „matca-mare" și „hîlca" — Riglă de desen. **8)** Performanță unică în lume realizată de Lia Manoliu prin participarea ei la 5 olimpiade consecutive, la ultima participare cucerind și titlul olimpic — Liceu bucureștean care a participat la primul campionat de oină al Capitalei, desfășurat în anul 1897, în grădina Cișmigiu. **9)** Plus de greutate obișnuită — Piese... de greutate ale jocului de șah, a căror capitulare înseamnă de fapt înfrîngerea în lupta purtată. **10)** Orificiile pielii — Joc național românesc, cunoscut sub diverse denumiri în toate zonele țării, semnificînd alungarea lupilor care atacau stînile — Radu. **11)** Personaj central în jocul de fotbal, care a apărut pentru prima dată, în anul 1881 — Stil de înot care intră în componența probei de ștafetă 4×100 m mixt, alături de stilurile liber, fluture și spate. **12)** Ori — Țară în care s-a jucat pentru prima dată tenis în Europa, din care s-a răspîndit apoi în toate țările europene și în celelalte continente.

VERTICAL: 1) Probă sportivă inclusă în programul Olimpiadelor albe, în care excelează elvețienii, italienii și americanii — Cal dresat care din anul 1780 este întîlnit în faimoasa cursă „Derby", denumită astfel după numele primului său organizator, lordul Derby. **2)** Probă atletică pe care finlandezul Paavo Nurmi, supranumit „omul cronometru", o efectua cu cronometrul în mînă — Timp de referință în stabilirea unor performanțe la diferite probe sportive. **3)** Termen ce desemnează o anumită categorie de stiluri în gimnastică, înot, lupte etc. (masc. pl.) — Maestru de gimnastică din Brăila, care a redactat primul regulament al jocului de oină (Radu). **4)** Campionat mondial (abr.) — Boxeri a căror categorie de greutate nu depășește 75 kg. **5)** Hepa — Expresie a entuziasmului — Titan. **6)** Localitate în R. F. Germania — Blocul Partidelor Democratice (abr.) — Ultimul ban... de drum. **7)** Cu șanțuri — Loc propice de a bate apa fără a practica neapărat înotul. **8)** Caracterul unor întîlniri sau dispute sportive care nu au o miză deosebită. **9)** Popor care a lansat în antichitate jocurile olimpice — Locuitori din vestul Asiei, prin intermediul cărora jocul de șah s-a răspîndit în toată lumea. **10)** Municipiu în centrul țării, în jurul căruia jocul de oină este cunoscut și azi sub denumirea de „fuga" — Localitate în R. P. Chineză — Soarele faraonilor. **11)** Arac (reg.) — „Perla...", supranumele lui Pele, cel mai mare jucător de fotbal al tuturor timpurilor, cu peste 100 de jocuri în echipa națională și peste 1 000 de goluri înscrise. **12)** Om de știință, primul doctor român în matematică (1851—1912) care în perioada 1893—1894, cînd era ministru al instrucției, a introdus oina în școli — „.... stadionului", film dedicat dramei sportivului indian piele roșie, Wa Ihon Chuk, căruia i-au fost retrase pe nedrept medaliile de aur cucerite la jocurile olimpice din 1912 (pl.).

Dicționar: AIJ, SINN, TZE, AROC.

Ion RADU — Sibiu

Marc Chagall, la 90 de ani

ULTIMUL dintre marii pictori ai secolului nostru, MARC CHAGALL, a împlinit în vara trecută vîrsta de 90 de ani. Aniversarea și-a sărbătorit-o — înțelept și surîzător — aproape singur. Întrebat de ziariști dacă se socotește «uitat», dacă nu mai este la «modă», Chagall a răspuns, zîmbind : „Bineînțeles că nu mai sînt la modă, fiindcă n-am fost niciodată !"

N-a fost, într-adevăr, niciodată, «la modă», n-a făcut parte din nici o grupare, n-a întemeiat nici o școală, nici un curent artistic. Aceasta nu l-a împiedicat ca, împreună cu Picasso, să ajungă cel mai celebru pictor al veacului. A cunoscut toate «modele», toate grupările, toate școlile, toate curentele, uneori insolite sau de-a dreptul stupide, dar el n-a vrut să impună nici o dogmă, ci să «dezvăluie» tot ce a văzut, tot ce a trăit : însuși veacul nostru, deopotrivă de însingerat și de magnific.

O memorie prodigioasă care n-a uitat nimic din tot ce ochii lui pătrunzători au putut să vadă. Își amintește, în toate amănuntele, de la culorile zidurilor, pînă la mocirla și zăpada străzii, copilăria lui trăită, alături de alți șapte frați, în casa mai mult decît sărăcăcioasă a părinților, din Vitebsk — unde se născuse la 7 iulie 1887. Tatăl cîștiga cu greu pîinea numeroasei familii, vînzînd scrumbii. Seara, bunicul își citea încet cartea lui de rugăciuni, la lumina slabă a unei lămpi ; un unchi cînta din vioară... Viziunea acestor scene familiale din copilărie, imensa lui compasiune pentru suferințele copiilor orfani din timpul războiului civil, de după 1918, îl vor urmări toată viața și își vor pune sigiliul pe întreaga lui operă.

Tatăl ar fi dorit să-l vadă ajutîndu-l în mizera sa negustorie. „Dar, mărturisește Chagall unui ziarist, încă din adolescență am preferat pictura, scrumbiilor. În 1907 plec la Petrograd. Studiez cu Leon Bakest, pictorul scenograf al baletelor rusești. El mă face să descopăr arta modernă : Cézanne, Gauguin, Van Gogh. Nu mai am decît o singură dorință : Parisul. O bursă îmi îngăduie să mi-o împlinesc. Este Parisul din 1910, este stupul plin de zumzetul unor : Soutine, Modigliani, Léger, Apollinaire, Max Jacob, Cendrars. Aici descopăr uniunea dintre poezie și pictură. În timp ce alții pictează cuburi și teorii, eu pictez flori și violoniști verzi. Dar mă simt năpădit de singurătate, de nostalgia Vitebskului, a logodnicei mele, Bella, rămasă în țara natală. Mă reîntorc acasă, trecînd prin Berlin. Aici prima expoziție, primul succes. Dar este 1914, izbucnește războiul..."

Mobilizat, continuă să picteze într-un birou din Moscova. Se căsătorește cu Bella. E fericit, deși în camera în care locuiește plouă și ninge. În 1918 este numit director al Școlii de arte frumoase din Vitebsk. Cunoaște gloria, operele lui sînt cumpărate de tînărul stat sovietic. Aduce ca profesor la școala lui pe un oarecare K. S. Malevici, creatorul patratului alb pe fond alb și al «suprematismului», grupare aparținînd abstracționismului geometrizat. În anii aceia de căutări și de confuzii, lui Malevici nu-i este greu să-și prezinte propria-i formulă plastică drept revoluționară și să denunțe pictura lui Chagall ca o rămășiță a spiritului burghez, reacționar. Și cum Chagall nu e în stare să înțeleagă cum pot sluji lupta de eliberare a proletariatului tablourile cu «patrate albe pe fond alb», el este destituit din postul de director al Școlii de arte frumoase din Vitebsk. Urmează anii grei ai războiului civil, ai intervenției armate străine, cu toate suferințele și atrocitățile lor : lipsuri, mizerie, foamete, mii de copii orfani. Chagall pleacă din nou în Franța, trecînd iarăși prin Berlin, unde lăsase unui negustor de tablouri aproape cinci sute de picturi ; nu mai găsește decît... trei. Dar sutele de tablouri pe care negustorul necinstit le vînduse, fără să i le plătească, îi făcuseră numele cunoscut în cercurile artistice ale Europei. În 1926, prima expoziție la New York îi aduce recunoașterea unanimă a marelui său talent. Numai în timpul dictaturii lui Hitler, tablourile lui sînt arse la Mannheim, din ordinul lui Goebbels, «estetul» nazismului. În timpul celui de-al doilea război mondial se refugiază în Statele Unite, unde primise, încă din 1939, marele premiu Carnegie. Din 1947 se restabilește în Franța ; aici realizează operele maturității sale artistice : basoreliefurile și vitraliile capelei d'Assy, alte vitralii pentru catedrala din Metz, plafonul Operei din Paris și decorurile baletului „Daphnis".

„Am dorit — a ținut să sublinieze Chagall, cu prilejul aniversării sale — să slujesc pacea prin armonia lumii cu uneltele mele. Realizînd o armonie a culorilor, o armonie între roșu și albastru, între negru și galben, încerc să unesc realitatea cu visul, să găsesc acea supremă uniune în care realul să poată fi trăit și visul, realizabil pentru toți. Dar pentru aceasta ajunge oare o viață de om ? Mai am încă atîtea lucruri de pictat și am 90 de ani... !"

MIORIȚA MUȘAT

Atelierul lui Brâncuși a fost reconstituit pe esplanada „Centrului Pompidou" din Paris

Pe locul unde au fost cîndva halele Parisului se înalță astăzi un vast așezămînt de artă și cultură — „Centrul Pompidou". Acolo, pe esplanda uriașului edificiu, s-a construit în vara trecută o căsuță modestă cu aspect bătrînesc: este atelierul lui Brâncuși, recent deschis pentru publicul iubitor de artă.

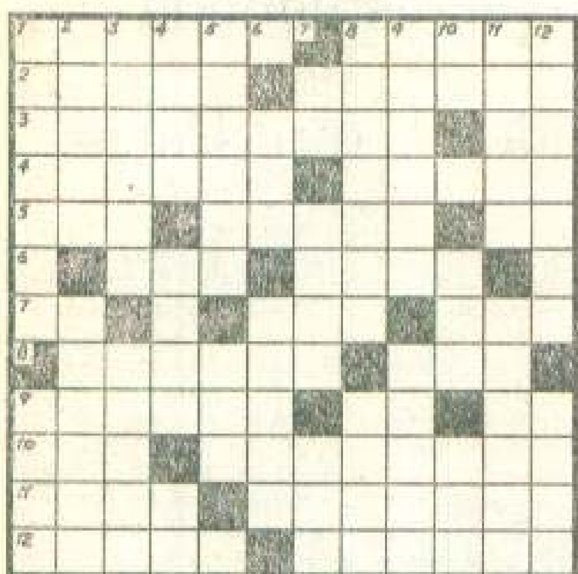
În 1956, Brâncuși care trăise și lucrase în Paris o jumătate de veac, lăsa statului francez atelierul lui, cu tot ce se găsea în el: opere terminate, schițe, fotografii, mobilier și unelte. Donația era însoțită de dorința ca atelierul să fie păstrat așa cum se afla. După moartea lui Brâncuși în anul următor — la 81 de ani —, Muzeul de artă modernă avea să încerce reconstituirea locului în care crease și trăise marele sculptor în Fundătura Roncin, căzută și ea între timp sub buldozerele și tîrnăcoapele urbaniștilor. Dar muzeul nu avea nici spațiul, nici lumina necesare.

Reconstituirea de la „Centrul Pompidou" este de o perfectă fidelitate. Prietenii lui Brâncuși, fotografiile păstrate au ajutat ca atmosfera în care trăise artistul să nu fie trădată. Operele lui de maturitate: „Pasărea în spațiu", „Foca", uriașii săi „Cocoși" se reliefează în decorul conceput chiar de Brâncuși și realizat în întregime de mîinile lui, de la vatra spoită cu var, scaunele joase, masa, soclurile operelor sale și pînă la lingurile de lemn de care se slujea. (Își pusese la punct pînă și o instalație de stereofonie !)

În inima Parisului străjuiește, din vara trecută, o căsuță al cărei interior este parcă transplantat dintr-un sat oltenesc. Este sigiliul geniului creator al neamului nostru, încrustat în viața spirituală a Parisului, de unul dintre cei mai mari sculptori ai lumii, românul Constantin Brâncuși, a cărui artă a devenit universală tocmai fiindcă a rămas permanent și profund românească.

M. M. ■

NOUL ROMAN ROMÂNESC

ORIZONTAL : 1) Scriitor care s-a impus în viața literară românească cu romanele „Niște țărani" și „Clipa" — Autorul „ciné-romanului" intitulat „Incognito", o cronică a rezistenței românești împotriva fascismului. **2)** „Frumoșii nebuni ai marilor...", roman datorat lui Fănuș Neagu — Roman-parabolă din creația lui Mircea Ciobanu (sing., neart.). **3)** Roman în care Nicolae Țic evocă greva minerilor de la Lupeni, din august 1929 (3 cuv.) — Capul lui Jianu ! **4)** Studenta din romanul „Ploile de dincolo de vreme", aparținînd lui D. R. Popescu — Compozitor francez. **5)** Calapod — Săvîrșit — La sfîrșit de săptămînă ! **6)** Văduva lui Clăment, vecina Cordovanilor (Ion Lăncrănjan : „Cordovanii") — Poet comic roman (sec. I î.e.n.). **7)** Începutul uceniciei ! — Curelușă de meșină — Port în Finlanda. **8)** A separa semințele de fibrele de bumbac — „... de dimineață", roman de Platon Pardău. **9)** ...Țanea, autorul romanului „Cealaltă față", în care sînt configurate, în linii sugestive, Iașul și oamenii săi — Aurel Deboveanu — Gica Iuteș. **10)** Octombrie (presc.) — Anchetatorul cazului Chiril Merișor, personajul central din romanul „Galeria cu viță sălbatică". **11)** Dinastie imperială mongolă (sec. 13—14) — Regretatul autor (1933—1977) al romanelor „Apa", „Racul" ș.a. **12)** „.... drum", roman în care Ion Brad continuă filmul familiei Borcea din „Descoperirea familiei" (neart.) — Soția directorului Costache din romanul „Departe" de Mircea Radu Iacoban.

VERTICAL : 1) Poet, dramaturg și eseist, care a debutat ca prozator la începutul acestui an cu romanul „Trei dinți din față" — Autorul apreciatului roman „Galeria cu viță sălbatică". **2)** Mireasmă — „.... adevărului", roman de Radu Selejan, a cărui acțiune se petrece într-o mină. **3)** Substanță lipicioasă secretată de conifere — Terminat. **4)** ..... de trefiă", titlul ultimei părți a romanului „Capriciu la plecarea fratelui iubit" de Maria Luiza Cristescu — „Împăratul ...", roman de D. R. Popescu (nom.) — Ani sfîrșiți ! **5)** A transplanta — Iar (arh.) **6)** Vechi teritoriu în Africa Orientală — A primeni. **7)** Manole Auneanu — A doua soție a inginerului Ion Pătrașcu din romanul „Așteptarea aproapelui" de Corneliu Ștefanache — Plasă de prins pește. **8)** Semnatarul romanului „Lumea în două zile", o parabolă a existenței umane — Ucenicul de 18 ani din romanul-trilogie „Cei dintîi și cei din urmă" de Szász János. **9)** Plantă lemnoasă — Oraș în U.R.S.S., situat pe țărmul Mării Negre. **10)** Radu Tudoran — „Vîrsta de ...", roman în care Corneliu Leu evocă perioada studenției — Demn de disprețuit. **11)** Inginerul din romanul „Sîngele unei vîrste" de Al. Simion — A legifera. **12)** Autorul romanului „Rug și flacără", a cărui acțiune se petrece în timpul Războiului de independență — Mai.

Dicționar : ATTA, IRĂ, ULU, IUAN, EAR, EAC, AVĂ, VIL.

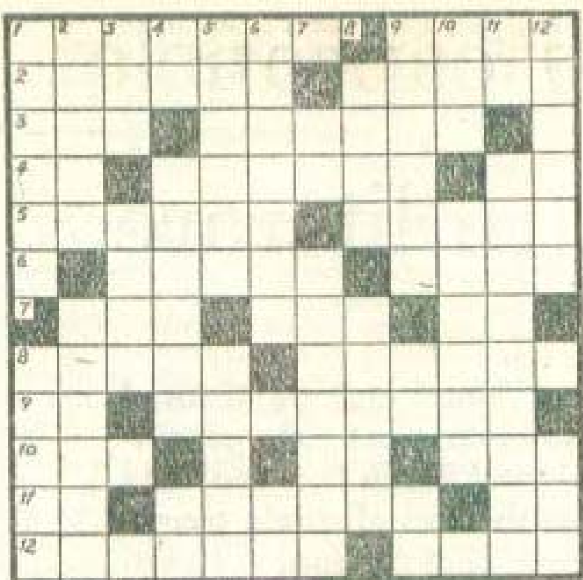
Ádam STOICA — București

ÎN DIPLOMAȚIE

(Metagramă anagramată : Cxxxxxxx—Dxxxxxxx)

Haris CRUCERU — București

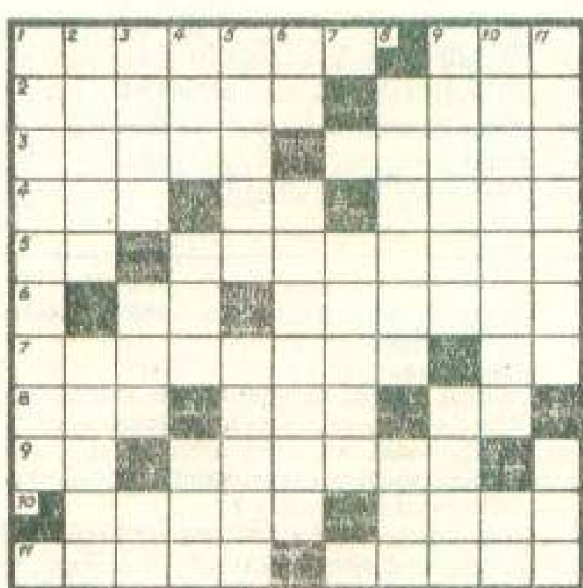
MÎINI

ORIZONTAL: 1) Cînd dai un deget și ți se ia mîna toată — Mîna de sus pînă jos. **2)** Mînă... strînsă — Verbul unuia cu mîna de fier. **3)** Cît îți rămîne în palmă — Cînd mîna e spartă. **4)** În mers! — Lucru de mînă — Dimpotrivă. **5)** Mînă forte (fem. pl.) — Celebru navigator venețian. **6)** Una la... mînă! — Metagramă la... mînă! **7)** Culoare — Trei din trei! — În centru! **8)** Țin brațele — Selecție. **9)** Jumătate de mînă! — Facilitate care ține de îndemînare. **10)** Fiu arab — La războiul de țesut — Unitate de lucru mecanic. **11)** Umeri, pe dreapta! — Intrat în probe — Eu, domnul! **12)** Personalitate de prima mînă (fem.) — Într-un deget.

VERTICAL: 1) Stau cu mîinile-n sîn — Hai să dăm mînă cu mînă! (pl.). **2)** Posesoare ale unor gheare puternice — Te întîmpină cu o caldă strîngere de mînă. **3)** Între braț și antebraț — Între dealuri. **4)** Intră în cont! — Mînă — Peste! **5)** Sparg semințe — Are cap bun și mînă bună. **6)** Nu se amînă — Secure! **7)** Sus, sus! — Inflamarea articulațiilor la mîini sau la picioare. **8)** Mîna dreaptă a voievodului la alcătuirea hrisoavelor — A enerva. **9)** Avion cu două rînduri de brațe — Prinse în mînă! — E de mirare. **10)** Marcă de radio american — Ridicarea mîinii în semn de salut. **11)** Jos la braț! — Îți vine cam peste mînă. **12)** Ținută pe mîini la serviciu (dim.) — Marcat fie cu mîna, fie cu piciorul.

Dicționar: CABOT, IBN, RCA.

Mircea IORDACHE — București

DE DRAGOSTE

ORIZONTAL: 1) Cad la picioarele bărbaților — Pierdut din ochi. **2)** Merg mînă-n mînă — Frumoasele nopții (uneori mai sînt și urîte!). **3)** Cu femeile la braț — E o chestie cu cîntec. **4)** Face omul fin — Cea... fără de inimă! — Aici se produc ondulații permanente. **5)** Necunoscuta din tren! — Vorbește pe-ascuns la ureche. **6)** Sînt răpitoare (de aceea apar numai unu și unu!) — Întîlnită la ceai. **7)** Ea are ceva misterios — Cuvînt de dor. **8)** Bătută pentru... pricepere — Reflexiv... cînd e vorba de el — Pe cărările toamnei. **9)** Camere! — Un colțișor pentru MIȚA. **10)** A ta pînă la moarte! (pl.) — Joc cu figură obligatorie. **11)** Jumătate pentru jumătate — Stau numai în casă.

VERTICAL: 1) De fier să fii și nu poți rezista atracției sale. **2)** Boala ochilor care nu se văd — Un cuvînt la supărare. **3)** Cu ghiocei în păr — Despărțire în casă — Peți... și obținu inima Miței! **4)** E semn că m-am săturat — Legat de viață (de la început) — Se spune că al șaptelea aduce fericirea. **5)** Calificativ pentru bună purtare (pl.) — Cu toți grămadă, la drum. **6)** Un cuvînt bun pentru tine — Iau din viață ce-i frumos. **7)** Șiret, primejdios din fire. **8)** Tovarășă de drum — Se văd la ceas. **9)** Atinsă de un foc la inimioară — Un semn de dragoste statornică. **10)** Pasiunea lui cuprinde tot cerul — Cînd bunicul își pierde inima!... **11)** ...iar pasiunea lui cuprinde tot pămîntul — Prima pereche...

Dicționar: TIZANĂ.

Eugen GUJA — București

Din farsele şi capcanele istoriei noastre literare

Viceregele Ardealului făcut knock-out de țăranul Chindriș din Ieudul Maramureșului care-și vinde pămîntul pentru a cumpăra cărți ; Soldatul Bizău Ion, realitate sau ficțiune pirandelliană ? ; Străbătînd obcinele maramureșene pe urmele eroului : Eu te caut pe ogor și tu ești după cuptor ; Cei sceptici au dreptate : viața e totdeauna altfel decît scrie la carte ; În scenă : E. Lovinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Dinu Nicodin, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Virgiliu Monda, I. Peltz și alții.

Intr-un foileton din ziarul Adevărul *(anul 1936), E. Lovinescu relatează o întîmplare, pe cît de savuros prezentată, pe atît de pitorească. Ea a fost reprodusă apoi în volumul III din „Memorii", sub egida „Scene din viața literară". Foiletonul se intitula :* „De la plugarul Gheorghe Chindriș la Viceregele Ardealului". *Dar să-i dăm cuvîntul ilustrului critic și memorialist care și-a lăsat grifa de originalitate adînc marcată în proza deceniilor doi, trei și patru și la care formele expresiei dobîndeau valențe sporite prin imaginea plastică și grija de nuanță.*

De la plugarul Gheorghe Chindriș la Viceregele Ardealului

Acum vreo cîteva săptămîni am găsit pe birou una din acele scrisori pe cari nu pui bucuros mîna ; plic murdar și mototolit, purtat, se vede, mult în buzunar ; adresă mîzgălită primar cu creion albastru. Înăuntru, patru pagini scrise cu același creion și cu aceeași caligrafie rudimentară. Dintr-o sumară aruncătură de ochi am înțeles că era vorba de un plugar, Gheorghe Chindriș, care îmi cerea un exemplar din Bălăuca.

— Farsă, mi-am spus, dînd din umeri ; obișnuita solicitare a admiratorului necunoscut, din preajma apariției oricărei cărți ; dacă ai naivitatea de a da și un autograf, riști să-ți recunoști a doua zi exemplarul spînzurat pe vreun gard al bulevardului. Încă una din formele crizei...

— Cine a adus scrisoarea asta ?, întreb.

— Un soldat.

— Să intre.

În birou apăru, în adevăr, un soldat micuț, tip de piou-piou, cam mototol și el la haine, dar vioi, cu ochi albaștri și luminoși, ce-mi inspiră dintr-o dată încrederea.

— Cine ești dumneata ?

— Să trăiți, săru' mîna, eu sînt soldatul Bizău Ion, ordonanță la d. căpitan Popescu Marin din inspectoratul jandarmeriei.

— Și ce-i cu scrisoarea asta ?

— Să trăiți, e de la săteanul Gheorghe Chindriș, din Ieud.

— Din ?

— Din Ieud, din Maramureș, de la granița Cehoslovaciei.

— Și ce cauți d-ta pe acolo ?

— Apoi numa, să trăiți, și eu îs tot de acolo, și mă trimite domnu' căpitan din cînd în cînd de-i mai aduc urdă, caș, ori

brichete, de, ca de la graniță, că amu așa s-o scumpit vama, să trăiți.

— Și scrisoarea ?

— Apoi scrisoarea mi-o dat-o Gheorghe ca să v-o aduc dumneavoastră.

— Și ce fel de om e Gheorghe al dumitale ?

— Apoi ce om să fie ?..., începu soldatul și fața i se lumină de o mare compătimire. Ia așa un om cam într-o parte, săracu (și cu mîna făcu un semn de paseri sburătoare din colivia capului). Să nu credeți că are cine știe ce carte, că doar o învățat numai la școala satului, ca și mine. Da' s-o zărghit așa... Strînge cărți și tot citește... Ce-o fi înțelegînd, Dumnezeu știe ! Săracu' a avut și pămînt și l-a vîndut, de s-o ales doar cu trei dulapuri mari cu tîrfăloage... O ajuns cioban... din gospodar ce era... Eu tot i-am zis, da n-a fost chip ; n-o vrut să mă asculte. Uite, m-o trimis amu cu scrisori la niște domni scriitori ; da' mi-o dat și trei sute de lei că, dacă domnii scriitori n-or voi să-i dea cărțile, să le cumpăr la librărie...

Amestecul de milă și de dezaprobare a soldatului îi vădea sinceritatea ; plugarul iubitor de carte din fundul Munților Maramureșului era autentic ; îi puteam oferi un exemplar din Bălăuca cu dedicație, fără primejdia de a-l vedea spînzurat pe gardurile bulevardului...

Peste două săptămîni, în josul scărilor dădui din nou peste soldatul cu ochii mici, albaștri și luminoși.

— Ce-i, camarade ?

— Apoi am mai fost acasă pe la Ieud și am mai adus o scrisoare de la Gheorghe, știți d-voastră (și soldatul făcu cu mîna semnul unor paseri sburătoare din colivia capului).

— Iarăși ?, mormăii eu bănuitor, punînd scrisoarea în buzunar. Uite, acum, sînt grăbit ; treci după amiază pe la patru să vedem ce-i povestea...

După amiază, cînd deschisei plicul tot atît de mototolit și de murdar ca și cel dintîi, căzură dintr-însul treizeci de lei. Scrisoarea mîzgălită tot cu creion albastru cuprindea următoarele rînduri, pe care le produc fără nici o alterare :

Scumpul meu Binefăcător,

Eu plugarul Gheorghe Chindriș cu mare bucurie am primit prin consăteanul Bizău Ion cartea de la Domnia Voastră: Bălăuca. M-am bucurat nespus de mult că scrisoarea mea a avut norocul să meargă la Domnia Voastră. Eu vă citesc din 1925 și am o foarte mare dragoste față de Domnia Voastră. Pînă în prezent posed toate volumele de critică de Domnia Voastră. Precum și toate cărțile din seria romanelor : Bizu.

În ceia ce privește romanul poetului meu scump și drag Eminescu, nu am avut putere să-l cumpăr. Căci nu am avut bani. Iar eu avere nu am, fără lucrez cînd

Eugen Lovinescu în epoca debutului editorial

la unul cînd la altul. Căci viața e grea și omul trebuie să lucreze. Romanul Bălăuca e continuarea romanului Mite și eu pe Mite nu îl am. De aceia acum prin acest soldat vă trimit suma de 30 lei, căci alții nu am, cu toate că am probat să-i iau cu împrumut. Și vă rog a-mi face reducere la opera Domniei Voastre Mite și a mi-o trimite prin acest soldat.

Eu deci din munții Maramureșului rog pe bunul Dumnezeu să vă țină întru mulți ani fericiți și cu sănătate să puteți munci pe ogorul literelor pentru binele neamului românesc.

Vă sărut mîinile cu profund respect.

eu plugarul

GH. CHINDRIȘ

Plugarul Gh. Chindriș își merita, și de data asta, volumul ; am pus pe Mite cu autograf într-un plic ; cît despre bani, am șovăit puțin ; mi-am zis că, dacă i-aș trimite îndărăt prin soldat, acesta i-ar putea reține pentru dînsul, și între cărturarul Gh. Chindriș, care și-a vîndut pămîntul ca să se aleagă cu trei dulapuri cu „tîrfăloage", și soldatul Bizău Ion, care făcea compătimitor semne de sbor de paseri, cînd vorbea de patima de citit a consăteanului său — preferința mea era categorică. Am închis deci banii în același plic, cu cîteva rînduri, prin care îi anunțam restituirea lor. Cînd veni soldatul îi explicai lucrul.

— Uite cartea, camarade ; am pus și banii înăuntru și i-am scris lui Chindriș, că-i dau bucuros ceea ce-mi cere, dar că n-am nevoie de banii lui.

Soldatul aruncă plicul pe birou, ca și cum l-ar fi ars pe mîini.

— Apoi, numa, să trăiți săru' mîna, eu nu duc cartea.

— De ce ?, făcui eu mirat.

— Pentru că Gheorghe mi-a spus să nu primesc banii îndărăt, apăsă el îndărătnic.

— Ce fel de vorbă e asta, camarade ?

— Iaca așa, să trăiți ; iți zice ce-ți zice, da' eu nu-i pot primi, că se supără Gheorghe...

Nu-mi venea să-mi cred urechilor. Și eu care-l bănuiam în stare să și-i însușească ! Se vede că Munții Maramureșului produc nu numai cărturari, ci și oameni cinstiți. Cu multă trudă l-am putut totuși îndupleca...

Pe cînd mă gîndeam la surprizele ce-ți pot veni de prin munții îndepărtați, ca la rare satisfacții literare, într-o țară în care atenția publică merge numai spre dramele pasionale și spre fraudele de la o sută de milioane în sus, în biroul meu intră un d. general însoțit de ginerele său, un d. deputat... Generalul, fost comandant de corp de armată, dacă nu chiar de armată în război, actual senator de drept ; un bătrîn frumos, arătos, de clasă mare, cu maniere afabile, în stil de curte, bine cuvîntător, prea bine poate, cu modulări și complezențe de tenor, desfășurînd amplu și rotund orice amănunt, povestind luminos, patetic, cordial.

Ginerele, deputatul, fost ofițer în armata austriacă, rigid, sobru, de educație pur germanică, respirînd autoritatea, onestitatea, soliditatea caracterului ; desigur, om de preocupări tehnice. Prizonier de război, și-a petrecut vreo doi ani în Siberia și Mongolia...

— Ați citit, desigur, volumele lui Stere, a căror acțiune se desfășoară în Siberia, i-am spus eu ca să fac legătura conversației.

Nu numai că nu le citise, dar d. deputat nici nu auzise de romanele lui C. Stere, de care știa numai că e trădător.

Eugen Jebeleanu

Hortensia Papadat-Bengescu

Deși prin biroul meu au trecut miniștri și prim-miniștri (bineînțeles, cînd nu erau în funcțiune) și mulți generali — toți pentru chestiuni literare, singurele care mă interesează — d. general-senator și d. deputat nu erau la mine din motive literare (cu toate că, după firea sa expansivă și întorsătura estetică a frazelor sale, bănuiesc că d. general trebuie să fi scris poezii în tinerețe). Pricina care îi aducea era cu totul alta. Nu-mi rămîne decît să fac o mărturisire publică, mărturisire nefăcută pînă acum și cu totul neașteptată. Pe lîngă meseria mea cunoscută, sînt și profesor de limbile latină și greacă la unul din liceele Capitalei. Voi mai adăuga că, deși pe la mine au trecut mii de tineri sau de persoane venerabile cuprinse de patima literaturii, n-a venit niciodată nimeni pentru chestii didactice. Secretul celeilalte meserii mi-a fost, așadar, bine ținut pînă acum. De data aceasta d. general-senator și d. deputat erau, din nefericire, la mine pentru un astfel de motiv. Era vorba de fiul d-lui deputat, nepot al d-lui general, cu oarecare dificultăți școlare. Ce anume, nu interesează. Tînărul nu este un element rău, e perfectibil. Sîntem de acord. Cu glasul lui cald, larg, cordial, d. general adăugă :

— Unde mai puneți că are și aptitudini literare, are sensibilitate artistică ; a publicat chiar cîteva poezii. Poate că e la mijloc ecoul picăturii de sînge a lui C. A. Rosetti, ce-i curge prin vine...

— Da ?, făcui eu oarecum interesat, sperînd să vină chestia pe tărîmul literar și să încadrez vizita în unicele mele preocupări.

O sbîrnîitură de telefon a d-lui general aduse din celălalt capăt al Bucureștilor două numere ale unei reviste de liceeni. Apoi cu glasul său cald, cordial, larg, teatral, cu vibrații sonore, d. general citi o

poezioară, două... cu floricele, cu stele, cu raze blînde de soare, cu vraja de lună... în sfîrșit, cu toate resursele poetice ale unui copil de 15—16 ani în erupție sentimentală. Lectura se tăia prin comentarii: „e aici, domnule profesor, o sensibilitate, nu așa ? cum să zic, o simțire... o imaginație... o fantezie... care nu vă scapă, desigur, domnule profesor..." Se vedea bine că d. general se ocupa cu literatura și înființase odinioară la Cluj un ziar „pentru înălțarea culturală a poporului românesc".

În mijlocul citirii celei de a patra poezii, în fața tăcerii mele cenușii, cuprins de o vagă remușcare de om de lume care nu vrea totuși să abuzeze de atenția nimănui, se întrerupse curtenitor :

— Dar, în definitiv, pe dumneavoastră ca profesor de limba latină poate că nu vă interesează literatura, și eu care abuzez...

Tot ca om de lume, i-am răspuns și eu :

— Ce are a face ? Înțeleg orice preocupări... cu gîndul la plugarul Gheorghe Chindriș din Ieudul Maramureșului, care și-a vîndut pămîntul ca să-și umple dulapurile cu cărțile mele.

Cîteva luni după aceea am primit de la plugarul din Ieud altă scrisoare, pe care o reproduc :

Ieud-Maramureș, 18 aprilie 1936

Scumpul meu Binefăcător,

Iertați-mă, vă rog, că vă scriu așa de tîrziu, aproape șase luni de la primirea darului domniei-voastre : Mite și Bălăuca.

Vă încunoștiințez că am primit plicul de la Domnia Voastră iar în plic am găsit suma de 30 lei și romanul Domniei Voastre : Mite. Am găsit în plic aceiași bani trimiși de mine, acele monede ruginite, și le-am pus sub grinda casei ca să nu le găsească din familia noastră să mi le ia cineva. Cînd am văzut banii, parcă-mi venea să plîng. Nu pentru că mi-a părut bine că mi i-ați trimis, ci pentru faptul că am văzut că sînt oameni și buni la inimă în țara noastră românească. Eu — ce-i drept — totdeauna pe scriitori i-am crezut oameni buni ; singurii care m-au făcut și pe mine bun. Căci înainte de a citi pe bunul Panait Istrati, Liviu Rebreanu, Const. Stere, M. Sadoveanu, Mircea Eliade, Camil Petrescu, Cezar Petrescu și alți scriitori streini, ca M. Gorki, Dostoevschi, Tolstoi, E. Zola, V. Hugo, Goethe, St. Zweig, Ludwig și alți mulți pe care nu-i pot scrie — eram o bestie ; un om rău care băteam animalele de muncă și oamenii cu care aveam de a face. Dar citind, mi-a venit o milă și o scîrbă de mine însumi ! Și așa pot zice că sînt mai bun.

Am cheltuit, ce-i drept, cu cărțile, dar nu-mi pare rău. Și permiteți-mi să vă spun că scriitorii sînt toți oameni cinstiți. Singurii oameni care nu pot să fure — cel puțin așa cred eu.

Pentru toate cărțile ce mi le-ați trimis, Vă mulțumesc. Și să nu credeți că sînt cu filele netăiate și necitite. Le-am citit cu toată dragostea sufletului meu însetat și, cînd avea scumpul meu poet Eminescu necazuri, plîngeam singur, gîndindu-mă cum unor oameni buni și mari în țara noastră li se împletesc cununi de lauri după moarte. Mi-a plăcut mult Bălăuca ; Mite mai puțin. Eu sînt sincer și mă rog a mă ierta pentru sinceritatea mea.

Despre mine nu am multe să vă scriu. (Ce-i drept, nu mă cunoașteți personal). Muncesc din greu la coarnele plugului și la sapă, iar seara o oră citesc, dacă am ce. Am cumpărat Fiul omului de E. Ludwig, care îmi place. Peste o săptămînă cred că o termin. Acum îmi bat capul să fac rost de vreo 120 lei pentru romanul Gorila de L. Rebreanu, de care am auzit că apare în curînd. Și apoi pînă la toamnă nu mai cumpăr cărți că nu am putere.

Aș dori din suflet să pot să vă cunosc odată și personal, dar nu cred, căci de aici pînă la București este drum lung, iar eu n-o să-l calc niciodată.

Sărmanul Dionis, de marele poet Eminescu, îl am și eu, dar este un roman filosofic foarte greu pentru mine. De trei ori l-am citit și deabea l-am înțeles. Sărmanul Eminescu cum este acuma lăudat de toată lumea și cît a trăit cum nu l-a înțăles nimeni. Și acum sînt sute de scriitori buni, care mor cu zile în cea mai neagră mizerie și nimeni nu-i înțălege.

Sărmană țară !... Sărmani oameni !...

Eu o să vă scriu din cînd în cînd. Vă voi mai scrie scrisori fără să vă cer bani sau cărți, — cu toate că sînt sărac — ci numai din dragostea ce am pentru Domnia Voastră și pentru scrisul și literatura românească — în general.

Mi se întîmplă de multe ori că merg ca să fac ceva cumpărături în oraș. Trec pe

Dinu Nicodin

Virgiliu Monda

lîngă vitrine, citesc titluri de cărți și suspin. În primul rînd, cărțile sînt scumpe, iar în al doilea rînd, sînt sărac și aș dori să citesc și nu am ce să citesc.

Gînduri multe nu am de viitor. Primul meu gînd este: să am putere și să pot munci, căci munca este cel mai frumos lucru din lume. Iar al doilea să fiu om de omenie și să nu fac politică. Da. Politică nu fac căci mi-e scîrbă de ea. Nu vreau să urăsc nici o naționalitate, nici o clasă. Vreau să fiu bun. Dar să mă explic: urăsc și eu o singură clasă: fascismul, fiindcă fasciștii sînt huligani și bat pe cei ce sînt de alt neam și uită că cu toate că sînt de alt neam sînt și ei oameni.

Mai am de gînd să fac o cerere la editura Adevărul (această cerere o să o fac prin iulie, cînd o să am bani) ca să primesc „Adevărul literar" și „Dimineața" pentru suma de lei 600 anual. Dar nu știu dacă o să-mi dea reducere. Banii o să-i trimit deodată cu cererea.

Cam acestea sînt gîndurile mele.

Neavînd ce Vă scrie, Vă doresc multă sănătate dela Bunul Dumnezeu ca să puteți munci fericiți pentru a ne lumina pe noi, cei din întuneric.

Cu profund respect
GH. CHINDRIȘ
plugar
Com. Ieud, jud. Maramureș

E aproape de necrezut că în fundul unui sat maramureșean de la granița țării se poate găsi un suflet atît de rîvnitor de lumină și care de la coarnele plugului trece la lectura lui Rebreanu și a lui Ludwig; — dar mai presus de orice, e o minune că aceste lecturi n-au căzut în suflet sterp ci au semănat într-însul omenia.

Căutarea și identificarea eroilor

Foiletonul reprodus mai sus a făcut impresie în cercurile scriitoricești și a fost mult comentat la ședințele cenaclului **„Sburătorul"**, care se țineau duminica după-amiază. Frecventam pe atunci cu regularitate aceste ședințe și îmi aduc aminte că noi, cei tineri, am fost mai întîi curioși să aflăm cine era Viceregele Ardealului, personajul de crasă ignoranță, omul de lume ce-i cunoștea lui Lovinescu numai calitatea de profesor de latină și greacă și nu știa nimic despre personalitatea criticului și scriitorului, autor a zeci și zeci de volume. Și n-a fost greu să aflăm din gura celor mai vîrstnici, care știau că Viceregele Ardealului, generalul de divizie, fost comandant de Corp de armată la Cluj, purta numele de Nicolae Petala. Prezența lui în capitala Transilvaniei făcuse vîlvă în primii ani după întregirea țării. Curiozitatea ne fusese satisfăcută, dar numele eroului nu ne spunea nimic.

Mai mult ne interesa cel de al doilea erou, țăranul din Ieudul Maramureșului, adus în scenă pentru a înfățișa contrastul cu generalul salonard, pudrat cu tot zahărul convenientelor sociale și venit să salveze situația școlară a nepotului.

De fapt, toți vizitatorii cenaclului au fost impresionați de scrisorile venite de la marginea țării și de apetitul autorului lor pentru literatura originală și cea străină apărută pe atunci în traduceri la casele noastre de editură. Mulți dintre ei au luat adresa țăranului din Ieud și i-au trimis prin poștă fie din scrierile lor, fie alte cărți de literatură. Între cei dornici să stîmpere setea de slovă tipărită a țăranului Gheorghe Chindriș se aflau: generalul Văitoianu, Hortensia Papadat-Bengescu, Dinu Nicodin, Virgiliu Monda, I. Peltz, Dan Petrașincu și mulți alții. În

I. Peltz

sinea lor își imaginau cu cîtă îngerească uimire și bucurie săteanul cărturar de la marginea țării se va afla în fața plocoanelor de cărți sosite de la București. De bună seamă că Lovinescu va primi noi scrisori de mulțumire — gîndeau ei — fie prin soldatul Bizău fie prin poștă. Și astfel s-a așternut o lungă tăcere în așteptarea semnelor de viață din partea eroului nostru. Au fost emise apoi o sumă de ipoteze pentru a motiva întîrzierea răspunsului. Cine știe, poate că soldatul Bizău, curierul **en titre** al lui Gheorghe Chindriș, a fost mutat în altă garnizoană sau lăsat la vatră. Apoi există viață și există moarte. Deși ca avantaj ecologic Maramureșul n-are rival, iar țăranii lui sînt longevivi, s-ar fi putut totuși ca eroul nostru să fi murit. Fantezia unui prozator semănătorist ar fi putut imagina moartea lui Chindriș, în momentul cînd poștașul satului îi întindea pachetele cu cărți dăruite de scriitorii bucureșteni. Un sfîrșit apoteotic, literatura a mai uzat de asemenea trucuri, dar iată că în viață se întîmplă lucruri pe care literatura le-a fumat demult. Mai puteau fi emise alte o mie și una de ipoteze asupra tăcerii omului nostru. Lîngă optima condiție ecologică a satului maramureșan apar ca o întregire dialectică și catastrofele și pericolele ce stau la pîndă în mediul natural: trăznetul, turbarea, jivinele codrului și cîte altele... Mort sau în viață, Gheorghe Chindriș n-a mai dat însă nici un semn, iar în atmosfera încărcată a acelui timp se întîmplau destule lucruri care anunțau bolțile de întuneric ale mult trîmbițatului mileniu hitlerist, lăsînd în uitare nevinovata pasiune a țăranului de sub Gutin. Bandele torționarilor fasciști dădeau foc în piețe cărților lui Sadoveanu. Aceiași energumeni tăiaseră urechea profesorului Bratu de la Iași, pedepsindu-l astfel pentru vina de a fi nutrit idei democrate. Iar prin orașele țării erau plimbate, în sinistre procesiuni, moaștele legionarilor Moța și Marin, morți în Spania.

Omul trebuie căutat la vatra lui

Înspre sfîrșitul anului 1937 regele îi încredințase lui Tătărescu formarea unui nou guvern dar, în alegeri, liderul fracțiunii liberale căzuse spectaculos. Atunci puterea a fost atribuită partidului fascist condus de Goga și Cuza, care n-a rezistat decît o lună și ceva. Dar acest timp i-a fost suficient pentru a da ucaz de desființare a presei democrate din România, începînd cu ziarul **Adevărul** la conducerea căruia se găsea atunci Mihail Sadoveanu. (Supraviețuitor, ca presă de stînga, a rămas ziarul **Lumea Românească** al lui Zaharia Stancu și Constantin Clonaru.)

Cicerone Theodorescu

Anul 1938 a adus alte schimbări. După suprimarea ziarului legionarizant „Cuvîntul" al profesorului Nae Ionescu, primul ministru de atunci, Armand Călinescu, a inițiat înființarea unui cotidian de largă răspîndire, girat de scriitorul Cezar Petrescu. Am făcut parte de la început din redacția acestui ziar intitulat **România**, alături de Ion Sava, L. Kalustian, Radu Boureanu, E. Jebeleanu, N. Carandino, Em. Serghie, Petru Manoliu, Tudor Șoimaru, Cicerone Theodorescu și alții.

Ziarul **România** a apărut în iunie 1938, dar pregătirea lui începuse cu o lună înainte. Cum directorul nostru ținea ca reportajul și ancheta socială să nu lipsească din paginile gazetei, Jebeleanu își anunțase dorința de a lua în antrepriză sub acest raport ținutul Maramureșului. Opțiunea a primit învestitura entuziastă a conducerii ziarului și poetul **Inimilor sub săbii** s-a pregătit de drum. Atunci Lovinescu și cenacliștii de la „Sburătorul" l-au rugat să nu uite să treacă și prin Ieud, să ia urma țăranului Chindriș, care de un an și jumătate, dacă nu mai bine, nu mai trimisese nici o scrisoare maestrului și binefăcătorului său.

— Cine știe, ziceau unii, poate că bietului om i s-o fi tras din pricina devastatoarei lui pasiuni pentru literatură. N-ar fi de mirare ca în acel mediu patriarhal și inecult să fie luat drept nebun, pus sub interdicție de rude, închis în balamuc. Ce, să-ți vinzi pămîntul ca să-ți cumperi cărți nu e oare treabă de smintit în fața unor înapoiați ca ăia?

Jebeleanu ne-a asigurat că va include neapărat Ieudul în itinerarul său maramureșean, dealtfel era vorba de o localitate de frunte, aflată în inima țării descălecătorului Dragoș. S-a declarat și el curios să surprindă, în bîrlogul lui, această speță rarisimă de șoarece rural de bibliotecă. Se gîndea chiar la un interviu cu plugarul ieșit biruitor din confruntarea cu Viceregele Ardealului.

Dar după cele aproximativ zece zile cît a ținut periplul său maramureșean, Jebeleanu s-a întors la București furios:

— Domnule, nu există în Ieud nici un țăran care să-și fi vîndut pămîntul pentru cărți. Chindrişi sînt, ca nume de familie în Ieud, dar nici unul Gheorghe. Un Chindriș s-ar afla pe la București, om de serviciu pe undeva. Încolo, țăranii Ieudului mi-au părut oameni luminați, știutori de carte și în orice casă găsești, așezate pe grindă, în lada de zestre sau după icoană o carte sau mai multe. Dar acelea sînt cărți de rugăciuni, gromovnice, calendarul pe o sută de ani sau „Isprăvile lui Păcală" de Petre Dulfu... Nici vorbă de **Mite** și de **Bălăuca**, sau de volumele de critică ale domnului Lovinescu...

Dezlegarea misterului care a învăluit persoana „țăranului cărturar"

Personajul închipuit de noi după lectura scrisorilor care începeau cu „scumpul meu binefăcător" și după conversația maestrului cu soldatul Bizău Ion era de-a dreptul sublim dar — ca-n discursul personajului lui Caragiale — lipsea cu desăvîrșire. Apărea clar că **buna-credință a valorosului critic, totdeauna sceptic și exigent, fusese înșelată** atît de scrisorile mototolite scrise cu creion chimic și semnate Chindriș, cît și de **pehlivanul de soldat care mimase cu o naturalețe fără cusur mila și dezaprobarea față de consăteanul său. Actor desăvîrșit, soldatul Bizău era oare numai mesagerul pretinsului țăran cărturar sau el întrupa și ființa acestuia, redactarea scrisorilor aparținîndu-i ? Cine putea ști...** Un lucru însă apărea cu toată evidența : că atît maestrul, cît și entuziaștii donatori de cărți fuseseră înșelați, ba înșelați ne simțeam și noi, cei care citiserăm cu nespusă plăcere foiletonul din **Adevărul.**

Lucrurile ajunseseră la acest punct mort, cine să mai alerge după ordonanța căpitanului Popescu Marin din inspectoratul jandarmeriei, dacă nu cumva și acest căpitan era creația lui Bizău ? Poate că nici Bizău nu era Bizău, ci invenția individului care ticluise scenariul acestei farse, presupusul soldat Bizău sau altcineva din umbră. Dacă ne-am fi aflat în altă perioadă de timp se putea bănui că adversarii lui Lovinescu i-au pregătit o capcană, dar atunci ar fi trebuit să iasă din umbră acești organizatori și să-și sărbătorească reușita, cum a procedat odinioară Hasdeu cu cei de la Convorbiri. Or, nimeni n-a mai făcut aluzie la țăranul cărturar din Maramureș, descoperit de Lovinescu, dînd astfel număr de intrare acestei întîmplări în dosarul cu farse și capcane ale istoriei noastre literare.

Dar iată că întîmplarea face să aflăm urma închipuitului țăran, chiar atunci, în vara anului 1938, după întoarcerea lui Jebeleanu din Maramureș.

Redacția ziarului **România** funcționa în două mari apartamente din blocul unde se află azi magazinul **Romarta**, la etajul cinci. Unul din oamenii de serviciu făcea pe cerberul, la intrare. Cînd veneam la redacție, ne întîmpina totdeauna cu o bătaie din călcîie și cu o poziție solemnă de soldat. Observasem, în treacăt, că pe scaunul care se afla lîngă el zăcea totdeauna o carte sau un teanc de ziare și reviste. Omul își mobila timpii morți ai orelor de strajă cu lecturile. Într-o zi, intrînd la redacție cu Cicerone Theodorescu, l-am surprins citind. A închis imediat cartea și a trecut la poziția rigidă a salutului. Atunci l-am întrebat ce citește și ne-a arătat coperta unui roman englezesc tradus de Jul Giurgea.

— Îți place să citești ?

— Da, domnule, a răspuns omul cu modestie. Am citit și volumul dumneavoastră **Cabane Albe...** și volumul **Cleștar** al domnului Cicerone... și **Inimi sub săbii** al domnului Jebeleanu, și toate romanele domnului director Cezar Petrescu...

— Cum te cheamă ?

— Chindriș, să trăiți !

— Din Maramureș ?

— Din Maramureș !...

Cicerone, contrariat, a început să repete : „Chindriș, Chindriș"..., numele parcă îi spunea ceva. **I-am făcut semn și am intrat ca să-l avertizez că eram pe urmele... criminalului.** Dar trebuia să procedăm cu tact. Ne-am înțeles să-i spunem întîi lui Jebeleanu, asta și pentru faptul că el pornise pe drumurile Maramureșului în căutarea misteriosului personaj. Jebeleanu a și apărut pe ușă. I-am povestit conversația noastră cu omul de la poartă pe care-l chema Chindriș și era din Maramureș...

— Cum ? Ce ? Asta de la ușă ? Îl aveam curier la **Adevărul**, îl cunosc, dar nu știam că-l cheamă Chindriș.

Rolul de anchetator între patru ochi i-a revenit tot lui Jebeleanu care, fără a folosi nici un fel de mijloace violente, a recoltat mărturisiri complete. Țăranul cărturar, alăturat de pana măiastră a lui Lovinescu Viceregelui Ardealului, exista cu adevărat, dar nu în edenul rural al provinciei din nordul țării, învăluită de ozonul brazilor, ci în redacția ziarului nostru, între șpalturile umede mirosind a cerneală tipografică.

E. Lovinescu a rîs cu îngăduință cînd i-am povestit episodul final. Cu afabilitatea care-i caracteriza structura sufletească ne-a spus :

— Trimiteți-l la mine !

VLAICU BÂRNĂ ■

O senzațională escrocherie cu devizele Băncii Naționale în România anului 1935

Un fost potcovar,
Vasilescu,
zis și Cantalup,
devine mare specialist
în devize
și escroc
de factură internațională.

● 25 000 000 lei comision pentru un pretins „transfer" de 84 000 000 lei. ● „Nene Ionele, nu te-amesteca în afacerea asta, că e o chestie de guvern!" ● „Nene Costică, înapoiază-i lui Staerke suma de 3 000 000 lei și-ți dau drumul!" ● „Nu-mi bag nevasta în afacerile mele!" ● Gardian la poartă și scaun vacant la banchet, pentru tatăl-ministru. ● „Avea și alte soții, mai cununa, mai boteza". ● „«Împăratul ouălor» a fost detronat de Conu'Vasilică". ● „Era omul Băncii Naționale". ● Bloc de 11 000 000 lei și altul de 5 000 000 lei pentru familiile lui Vasilescu și Nacht. ● Maximum de pedeapsă pentru „marele specialist al devizelor" și circumstanțe agravante pentru chestorul Călătorescu, care asigurase, prin girul „poliției în persoană", delictele bandei.

VARA ANULUI 1935. Paginile ziarelor din acel timp erau înțesate cu reportaje de senzație, avînd titluri pe mai multe coloane despre: „Audierile în afacerea Skoda"... „Procesul fraudelor de la jandarmerie"... „Afacerile bonurilor de tezaur"... „Banda falsificatorilor de cecuri"... „Afacerea spirtului metilic"... „Procesul banditului Coroiu"... „Fraudele cu timbrul antituberculos"... „Descoperirea unei bande de falsificatori de dolari"... „Statul a pierdut procesul cu firma Stewart"... „100 milioane lei fraude la C.F.R."...

Iată însă că în ziua de 13 iulie (ziarele purtau, pe vremea aceea, data devansată cu o zi — deci 14 iulie) „Universul", „Dimineața", „Curentul", „Zorile", „Capitala", „Tempo", „Credința" ș.a., apar cu cîte o pagină întreagă titrată: „O senzațională escrocherie cu devize"... „Samsarul C. Vasilescu încasează un „comision" de 25 milioane lei"... „O vastă afacere de transfer la Banca Națională"... „Sînt implicați vicepreședintele Senatului și guvernatorul B.N.R."... „Grupul belgian de textile înșelat de escrocul Vasilescu"... „Reclamația d-lui Roger de Staerke la parchetul Tribunalului Ilfov"... „Cercetările d-lui jude instructor Ion Stănescu".

Și zi de zi, timp de mai multe luni, gazetele bucureștene, dar și cele din provincie, derulau un film fantastic, în care faptele autentice erau asortate cu amănunte dintre cele mai incredibile.

Pînă cînd un reporter inventiv adăugă numelui marelui escroc, Vasilescu, și o poreclă ieșită din comun: Cantalup.

Astfel, din iulie pînă în octombrie, opinia publică din întreaga țară se familiarizează cu acest nou tip de erou: Vasilescu Cantalup... De unde îi venea un asemenea nume sintetic și pitoresc? Ziaristul, frecventator asiduu al tuturor restaurantelor și barurilor de noapte, îl văzuse pe escrocul devizelor tot timpul iernii care trecuse, mîncînd la „Continental" și servind ca desert numai pepene cantalup. Or, fiecare exemplar zemos și parfumat nu costa mai puțin de 500 lei... Porecla a prins, așa că ea a fost transformată în renume, devenind tot atît de popular, dar și simbolic pentru o întreagă epocă, întocmai unui șef dintr-o Mafie contemporană...

Din toate reportajele și, mai ales din reconstituirea faptelor adevărate, puse în lumină la procesul faimoasei bande, vom reface aici romanul foileton al acestei afaceri senzaționale.

10 OCTOMBRIE 1935. După patru luni de cercetări, la secția a IV-a a Tribunalului civil-corecțional Ilfov încep dezbaterile procesului intentat lui Vasilescu-Cantalup și complicilor săi.

Prezidează un magistrat integru, Horia Bogdan, nepot al profesorului Nicolae Iorga. Este asistat de judecătorii N. Negru și C. Ionescu.

Acuzarea o susține chiar primul-procuror Procop Dumitrescu.

Din partea reclamanților și a acuzaților vor pleda „așii" baroului Ilfov: profesorul Vintilă Dongoroz, I. Gr. Periețeanu, H. Asnavorian, Emil Ottulescu, Lascăr Antoniu, Toma Dragu, Stan Ionescu (specialist în tehnica bancară, dar, mai ales în aceea a devizelor), C. Solomonescu, Radu Budișteanu, N. Penescu, Paul Iliescu, Jean Vermeulen, Al. Săndulescu, președintele Sindicatului ziariștilor și vicepreședinte al Senatului, Victor Mălinescu, Cezar Simionescu, Gh. Costăchescu, S. Șerbescu ș.a.

În boxa acuzaților se află cei trei componenți principali ai bandei, în stare de arest: C. Vasilescu (supranumit Cantalup), Paul Peisăch Nacht și col. Călătorescu, chestor de poliție și autor dramatic. În stare de libertate mai erau judecați: Tony Iliescu, vicepreședinte al Senatului (obligat să demisioneze din această calitate îndată ce afacerea transferului a fost declanșată) și inginer Karl Eduard Liesenmayer, supus german, care ceruse, cu puțin înainte, cetățenia română, „pentru marile servicii aduse economiei naționale."

De la prima ședință apărătorii lui Vasilescu-Cantalup țin să sublinieze că în actul de acuzare trebuiau să fie trecute și alte două persoane simandicoase: Grigore Dumitrescu, dezmierdat cu diminutivul Dorel, fost guvernator al Băncii Naționale (el dăduse prima aprobare de transfer, la insistențele vicepreședintelui Senatului), precum și inginerul Mișu Pleșcianu, văr cu un înalt personaj din guvern, dar absolvit de ordonanța de urmărire.

Totuși, în loc de-a fi în boxă, Grigore (Dorel) Dumitrescu se transformase în acuzator al lui Vasilescu-Cantalup, constituindu-se parte civilă și cerînd un leu despăgubire pentru că a fost calomniat de șeful escrocilor, care se lăuda că este „ena mu, ena su" (adică se tutuiește cu cel ce fusese obligat să demisioneze din postul de guvernator, imediat ce „afacerea devizelor" explodase în presă).

Se contestă și dreptul reclamantului Roger de Staerke de-a cere înapoierea sumei de 25 000 000 lei, înmînată drept comision bandei Vasilescu-Cantalup. Ambele incidente sînt respinse de tribunal.

După acest început furtunos se trece la interogatoriul principalului acuzat:"

— Cum te numești?

— Constantin Vasilescu.

— Vîrsta. Profesia?

— 61 de ani, fără nici o profesie — răspunde Vasilescu-Cantalup. (Este o namilă de om, cu umeri largi, care denotă pe fostul potcovar, ajuns după primul război mondial „mare constructor și antreprenor de lucrări". Se dădea drept inginer betonist, în realitate era simplă dublură, în ediție masculină, a celebrelor „dame voalate", ce invadaseră ministerele pentru a obține „regimuri preferențiale", comenzi de la stat, aprobări de contingentare, schimb de valută, tăieri de păduri, concesiuni de perimetre petrolifere etc., etc.).

Are cap colțuros, în completă calviție. Privire lipsită de inteligență. O suplinește numai obrăznicia care atinge inconștiența.

Interogatoriul continuă:

— Cum ai luat legătura cu grupul belgian al industriilor textile?

— A venit la mine prietenul Nacht, spunîndu-mi că a dat de o „chestie grasă": Roger de Staerke, reprezentantul grupului belgian avea de încasat

de la firmele românești 84 000 000 lei pentru lîna și fibrele sintetice achiziționate de la fabricanții din Anvers. Vroia să-i transfere în franci belgieni. I-am cerut un comision de 30% pentru a-i obține aprobarea de la Banca Națională. Era o afacere curată, o afacere pur comercială, pe care eu, în calitate de specialist în materie de devize, o făceam la sigur. Întîlnirea cu Staerke a avut loc acasă la d. colonel Călătorescu, iar nu la chestură. Dînsul era „depozitarul" comisionului, ca inspirînd mai multă încredere. O primă operație era concentrarea întregii sume de 84 milioane la Banca Națională. Am rugat pe d. Tony Iliescu să intervină la guvernator pentru a obține această aprobare. Treaba trebuia accelerată, deoarece venea un nou regim al contingentării, care oprea pentru stat 45 la sută din devize. Comisionul de 25 milioane lei urma să-l împart cu Staerke și Moller, care luau 55 la sută. Mă întîlneam cu acești reprezentanți la „Visoiu", la „Athénée Palace", unde le dădeam mese copioase...

Președintele: Acolo mîncai, de preferință, pepene cantalup?

Vasilescu: Ce vreți? Asta era slăbiciunea mea! Staerke vroia să schimbe leii la „bursa neagră", dar eu m-am opus, fiind un bun român, care lucram în interesul superior al țării...

Președintele: Și comisionul de 25 milioane lei era tot în interesul țării?

Vasilescu-Cantalup: Belgienii n-au avut răbdare să mai aștepte achitarea sumelor din transferul care era aprobat și au făcut reclamație la Parchet. A venit la mine judele instructor Ion Stănescu. I-am spus: „Nene Ionele, nu te amesteca în afacerea asta, că e o chestie de guvern. Eu lucrez de mult cu Banca Națională. Am făcut să intre acolo o jumătate de miliard lei, care altfel s-ar fi dus la „bursa neagră". Teza mea am expus-o și într-un memoriu, adresat guvernatorului". „Nenea Tony" i-a spus: „Dragă Dorel, să profite țara. Dar câțeii din jur, în cap cu d. Costin Stoicescu (administrator-delegat al „Băncii Naționale" — n.r.) au vrut altceva: să profite băncile particulare. Și au făcut ca banii să fie depuși la „Banca Românească", iar B.N.R. să dea faliment".

Marele meu dușman e „bursa neagră".

Și pentru că am încercat să realizez cinstit transferul, iar nu prin „bursa neagră", am ajuns aici. Judele instructor Ion Stănescu a recurs la un truc, cerîndu-mi: „Nene Costică, înapoiază lui Staerke 3 000 000 lei și-ți dau drumul". I-am telefonat soției și ea a adus banii la Siguranța generală. M-am curățat de ei, dar tot mie mi se cuvin... I-am spus judelui instructor: „Nene Ionele, dacă nu-mi dai drumul, am să-i spun pe toți care au luat bani din comision... Și-acum sînt hotărît să-i dau pe față, dar numai în ședință secretă".

Aici intervin avocații lui Vasilescu-Cantalup care, prin semne disperate, îl determină să-și retragă amenințarea. El revine imediat, negînd cu tupeu că ar fi făcut o atare afirmație.

Avocatul Stan Ionescu (al părții civile): Și lui Mendelsohn, precum și firmelor S.K.F., Erickson, Osram și Michelin tot pentru interese superioare de stat le-ai cerut și încasat comisioane grase?

Vasilescu-Cantalup: Am încasat 8 milioane lei numai din afacerea Mendelsohn. El s-a declarat mulțumit că l-am transferat 5 milioane franci francezi la Paris.

S. I. Mendelsohn putea să facă acest transfer pe cale legală, deoarece avem convenție cu Franța. De ce ți s-a adresat d-tale?

Vasilescu-Cantalup: Eu serveam de paravan pentru toți mahării ăștia, ca să-și fure patronii, încasînd, prin mine, și comisionul lor.

S. I. De cînd te ocupi cu transferurile?

V. (cu emfază): De cînd s-a înființat legea devizelor.

Întrebat de avocatul specialist în probleme valutare, ce înseamnă transfer, virament, clering, fostul potcovar, ajuns „mare consilier" al Băncii Naționale, a răspuns cu cinism:

— Nu le știu! Dar ce interesează, de vreme ce eu le rezolvam! A adăugat, apoi: Sigur, d-ta le cunoști prea bine și în felul ăsta ai putut să induci justiția în eroare!

S. I. Scrisoarea pe care ai dat-o belgienilor a fost tradusă de soția d-tale, care știe franțuzește?

V. Eu nu bag nevasta în afacerile mele!

S. I. N-a redactat soția d-tale scrisoarea de angajament cu belgienii?

V. D-le președinte, îmi insultă nevasta! În continuare, șeful bandei susține că scrisoarea dată belgienilor ca din partea Băncii Naționale „a avut o greșeală gramaticală" (Așa numea el faptul că în antetul scrisorii, cuvîntul „Banque" a apărut fără u — n.r.). „Belgienii bănuind că e falsă (așa cum era în realitate) au cerut socoteală lui Vasilescu. El a luat scrisoarea înapoi și a distrus-o, dar nu știa că ea fusese fotografiată la Anvers.

*

ÎN ZIUA A II-A a procesului Vasilescu a început să dezvolte o serie de teorii, prin care ținea să-și accentueze „patriotismul" în materie de devize.

Președintele Horia Bogdan îi taie elanul, spunîndu-i: „Te rog să nu ne mai faci, aici, înaltă politică economică. Rezervă-ți aceste teorii pentru după proces, cînd vei avea timp să-ți redactezi o carte de specialitate".

Acuzatul dă explicații asupra felului în care a procedat pentru obținerea celuilalt transfer al firmei S.K.F. (cu un comision de numai 20%).

Președintele: Ce afacere ai pus la cale în 1930, cînd ai mai fost arestat?

Vasilescu-Cantalup: Am vîndut o casă a mătușii mele.

Președintele: Și ți-ai însușit cei 300 000 lei rezultați în vînzare!...

V. Era o afacere civilă, în familie. Arestarea mea a fost abuzivă. Recunoaște că a primit comision de la S.K.F., prin consulul Suediei, D'Aloeff, 600 000 lei, depozitați la chestorul Călătorescu. Apoi, de la Erickson a încasat 700 000 lei.

Președintele: Cum explici că fiind în detenție la Văcărești, ai putut să te duci la grădina „Leul și cîrnatul", ca să benchetuiești în noaptea de 30 iulie?

V. Este foarte simplu, domnule președinte: fiind adus la cabinetul de instrucție, la terminare, am convins pe gardienii mei să mergem împreună ca să luăm masa la „Leul și cîrnatul". Bieții de ei... le-am dat și lor o mîncărică și o băuturică bună...

Este ascultat acuzatul **Paul Peisăch Nacht**, omul care a făcut legătura între belgieni și Vasilescu. Declară că e de profesie „comisioner". A cunoscut la Anvers pe Staerke, care i-a spus că are bani blocați în România. S-a oferit să-i dea „omul care ni trebuie", recomandîndu-i pe Vasilescu.

Avocatul H. Asnavorian: Dar blocul din str. Dragoș Vodă cu ce l-ai cumpărat?

Nacht: Nu eu, ci soția mea l-a cumpărat, din vînzarea unei alte case a ei.

Acuzatul Călătorescu fiind întrebat cum de-a ajuns prieten cu Vasilescu, pe care-l știa c-a mai fost arestat în 1930, răspunde ca un adevărat „literat": „Prieteniile nu se explică. Ele se nasc."

Acuzatul Liesenmayer (judecat în stare de libertate, s-a prezentat cu o oră întîrziere la tribunal) recunoaște că a servit drept interpret lui Vasilescu, în tratativele cu belgienii, cu S.K.F. și cu Kraus, directorul firmei „Intercontinentala".

A încasat **numai** 50 000 lei din comisionul suedezilor și **numai** 100 000 lei din comisionul belgienilor.

Președintele: Dar despre scrisoarea falsificată de Vasilescu n-ai nici o cunoștință?

Liesenmayer: Dacă aș fi știut ceva, ea n-ar fi ieșit cu greșeală în antet...

În ziua a III-a a procesului este ascultat fostul vicepreședinte al Senatului, Tony Iliescu. El explică prietenia cu Vasilescu, prin faptul că soția acestuia este prietenă din copilărie cu fiica sa. Susține că aprobarea dată de guvernatorul Dorel Dumitrescu n-a constituit o favoare, ci era perfect legală. Numai că din lipsa devizelor, transferul nu putea fi efectuat decît în ordinea tabelului de plată.

În ședința din 21 octombrie este audiat **Costel Manolescu,** fost șef de cabinet la Teatrul Național din București. Stil dandy, pomădat și efeminat. Locuiește într-o garsonieră din str. Maria Rosetti. Acolo, cu o perfectă regie, a fost organizată de Nacht masa cu icre negre, șampanie, în onoarea lui Steerke și Molier. Amfitrionul era prezentat ca fiu al d-lui Manolescu-Strunga, fost ministru pînă în vara acelui an, al industriei și comerțului. Întregul aparataj vroia să-i facă pe belgieni să creadă că s-ar afla chiar în casa ministrului. Pentru „confirmare", chestorul Călătorescu a trimis un gardian cu fireturi și gălțene pompoase să se posteze la intrarea imobilului. Tînărul spilcuit pretinde că Nacht punea la cale cu belgienii cumpărarea blocului, cu leii interni din țară. „Am auzit și ceva de transfer, dar nu-mi aduc bine aminte". (El nu vorbește nimic de scaunul lăsat vacant la masă, „pînă vine babacu".)

Bătrînul Gh. Petrescu, ascultat ca martor, spune totul cu o dezarmantă sinceritate și „înduioșătoare" bună-credință:

„Am luat parte și **eu** la cîteva afaceri ale lui Vasilescu-Cantalup, începînd imediat după război, cînd răposatul Constantinescu-Porcu i-a dat aprobări pentru aprovizionarea Capitalei. Lui „Conu Costică" (așa-i spuneam lui Vasilescu) îi mergeau toate treburile strună. Îmi mai trăgea el chiulul dar, oricum, pica și pentru mine ceva. Cînd mi-a dat o afacere pe „cont propriu", am ieșit în pierdere. Ce vreți? Conu' Costică era bine cu toți Dumnezeii ăi mari, din toate partidele! Afacerile erau astfel aranjate ca să ne lasă cel puțin jumătate din prețul lucrărilor (construcții, pavaje). El lua partea leului, spunînd că trebuie să-i ungă pe consilierii comunali, pe secretarii generali și pe directori. Așa era politica atunci, ca și acum (adică în 1920, ca și în 1935).

Președintele: Dar pe ce cheltuia Vasilescu atîția bani?

Martorul Gh. Petrescu: Nu era nici fumător, nici cartofor, nici bețiv. Dar, cheltuia cu mese, mașini, cantalupi, haine englezești, pijamale de mătase. Cînd era Argetoianu ministru de industrie, Vasilescu pusese la cale o afacere de export, cu monopol, care l-ar fi făcut „împăratul ouălor". Dar conu' Vasilică Sasu l-a stricat această treabă. Mai avea Vasilescu și alte soții, mai cununa, mai boteza... Acum spunea că e inspector la B.N.R. Toți funcționarii de-acolo numai „inspectore" îi ziceau... Era „omul Băncii Naționale"...

În ziua a VI-a este audiat, ca martor, fostul guvernator Grigore (Dorel) Dumitrescu. Susține că aprobările ce le-a dat în urma stăruințelor lui Tony Iliescu au fost perfect legale.

A dispus concentrarea sumelor datorate belgienilor de industriașii noștri, la Banca Românească, deoarece administratorul B.N.R., Costin Stoicescu, s-a opus să fie depuse la primul nostru institut de credit. Tot Costin Stoicescu a opinat că aprobările condiționate de transfer nu sînt legale.

Martorii D'Aloeff (S.K.F.), Carol Hagel (Osram), Budiș, Carol Lange (Astra Română) confirmă comisioanele date lui Vasilescu pentru diverse intervenții.

Acuzatul Liesenmayer (judecat în stare de libertate) pretinde că e inginer miner, specialist în extragerea aurului.

Președintele: În loc de minerit, te-ai specializat în extragerea aurului din devize.

În ziua a X-a apare ca martor un fost prinț rus, **Gab Serbatoff,** delegat al firmelor belgiene. Și el a tratat direct cu Vasilescu et comp. A vărsat comisionul de 25 000 000, parte lui Nacht, parte lui Vasilescu. Cînd a primit scrisoarea cu antetul **Banqe**, a simțit că e falsă. Îndată ce a semnalat că se va face reclamație la Parchet, Liesenmayer l-a rugat să-l anunțe cu 24 ore, spre a lua măsuri. Mînca des cu Vasilescu, Nacht și Călătorescu la „Cina". Aceștia i-au spus că banii sînt în siguranță la „Banca Românească."

Președintele: Cele 84 milioane lei, da! Cele 25 milioane lei erau însă în siguranță la ei în buzunar!

„Prințul" Serbatoff: După aceea ei au pretins că afacerea s-a îngreuiat din cauza noului regim al devizelor. Am insistat să ne înlesnească o audiență la guvernatorul B.N.R. Vasilescu ne-a comunicat că-l vom vedea în trenul care duce oficialitățile la inaugurarea unei statui.

În ziua arestării, escrocii au susținut că în aceeași dimineață urma să aibă loc întîlnirea cu o „persoană suspusă". Apoi Vasilescu a susținut altă „teză": că înțelegerea făcută este numai pentru concentrarea sumelor la o singură bancă, fapt pe care el l-a realizat, deci este în drept să încaseze întreg comisionul...

Făcînd un istoric al „afacerii transferului", **avocatul Stan Ionescu** subliniază că din mecanismul escrocheriei n-au lipsit nici amînările, nici scrisorile falsificate.

La 20 iunie, cînd s-au văzut amenințați de belgieni că vor face plîngere la Parchet, Vasilescu a cumpărat pe numele soției sale și al copiilor minori un bloc lîngă legația Italiei, cu 11 milioane lei, iar Nacht un imobil pe numele întregii familii, cu 5 milioane lei.

Sistemul escrocheriilor și al falsurilor a fost repetat și cu ceilalți „clienți", crezînd că nici unul din ei nu va îndrăzni să-i reclame la Parchet, deoarece putea fi declarat delincvent la legea devizelor.

În ce privește rolul lui Paul Peisăch Nacht, el n-a fost simplu „aporteur" de clienți sau „vînzător de ponturi", ci prin mărimea comisionului — 6 500 000 lei — a dovedit că are un rol important și în emiterea ideilor originale (a propus elvețienilor să transporte banii, cu geamantanul, în Belgia!). Toți ceilalți — Liesenmayer, Pleșoianu, Budiș, Petrescu ș.a. — erau „racoleurii" de victime pentru Vasilescu, deci unealta fostului potcovar.

Prim-procurorul cere arestarea și a lui Liesenmayer, ca unul din coautorii scrisorilor falsificate, iar avocatul **Paul Iliescu** întreabă de ce nu se află în boxă **Costel Manolescu**, actor principal și regizor al banchetului din casa d-lui „ministru" (garsoniera sa).

Unii dintre apărători, pentru a-i salva pe escroci, au făcut apologia misiților, care „înlesnesc relațiile economice și sociale".

Vasilescu a fost elogiat de ei „pentru dîrzenia cu care a apărat interesele superioare ale statului", iar Liesenmayer apare ca un eminent inginer miner, decorat cu „Crucea de onoare" de către regimul hitlerist.

Avocatul Vintilă Dongoroz: Decorat de Hitler și cere cetățenia română! După cum a pornit apărarea, vinovați sînt cei jefuiți, pentru c-au venit să murdărească buzunarele imaculate ale lui Vasilescu et compani cu cele 25 milioane de lei!

Specialistul în procese financiare, **Hurmuz Asnavorian**, susține că omul care a provocat întregul proces nu este altul decît administratorul-delegat al B.N.R., Costin Stoicescu, pornit să-l desființeze pe Dorel Dumitrescu. „Aici nu avem un proces al devizelor, ci o înscenare a lui Costin Stoicescu împotriva guvernatorului". Remarcă faptul că în clipa cînd a fost acuzat de trafic de influență, Tony Iliescu era președintele comisiei de redactare a noului cod penal...

Avocatul și scriitorul I. Gr. Periețeanu nu ezită să facă și o figură de stil: „Cei din Belgia Occidentului nu pot veni în Belgia Orientului (cum era denumită România sub vechile regimuri — n.r.) să înfrîngă legile și-apoi să ceară ocrotire."

La 14 noiembrie dezbaterile iau sfîrșit, cu accente patetice atît din partea apărării, cît și a acuzării. Se anunță că sentința va fi pronunțată la 22 noiembrie. Trece însă această zi, se sfîrșește luna și abia la începutul lui decembrie tribunalul se întrunește, din nou, pentru a da citire hotărîrii:

— **C. Vasilescu** este condamnat la maximum de pedeapsă — 5 ani închisoare corecțională și 10 000 lei amendă, pentru cumul de escrocherii și cumul de falsuri;

— **Paul Peisăch Nacht** la 1 an și jumătate închisoare corecțională și 5 000 lei amendă pentru complicitate necesară la escrocherie;

— **Col. C. Călătorescu**, chestor de poliție, la 2 ani închisoare corecțională și 10 000 lei amendă pentru cumul de complicitate la escrocherie, cu circumstanța agravantă că deținea o funcție publică (se putea spune că „poliția în persoană" își dăduse girul la isprăvile unei bande organizate);

— **Inginer Karl Eduard Liesenmayer** la 6 luni închisoare corecțională și 260 lei amendă. (După săvîrșirea pedepsei, urma să fie expulzat).

Dacă toți aceștia au primit pedeapsa cu unanimitate de voci, acuzatul Tony Iliescu a obținut achitarea pentru toate faptele numai cu majoritate (judecătorul N. Negru fiind pentru condamnare).

Unanimitatea s-a realizat, din nou, cînd condamnații au fost obligați să plătească solidar lui Roger de Staerke suma de 21 612 000 lei, restul de 3 388 000 lei (pînă la totalul de 25 milioane) fiind depuși la „Banca Românească" pe numele reclamantului.

C. Vasilescu și C. Călătorescu trebuiau să mai plătească suma de 480 000 lei despăgubiri directorului firmei „Intercontinentala", Alfred Kraus, care din martor ce nu se prezentase la audiere, se transformase, subit, în parte civilă, ca unul care avansase și el un „mic comision" celor doi comparși, pentru o afacere nefinalizată.

Societății suedeze „Erickson", pentru un motiv similar, C. Vasilescu urma să-i plătească 600 000 lei despăgubiri civile, iar lui Grigore (Dorel) Dumitrescu îi era dator 1 leu despăgubire civilă pentru defăimarea săvîrșită prin afirmația că este „omul guvernatorului Băncii Naționale."

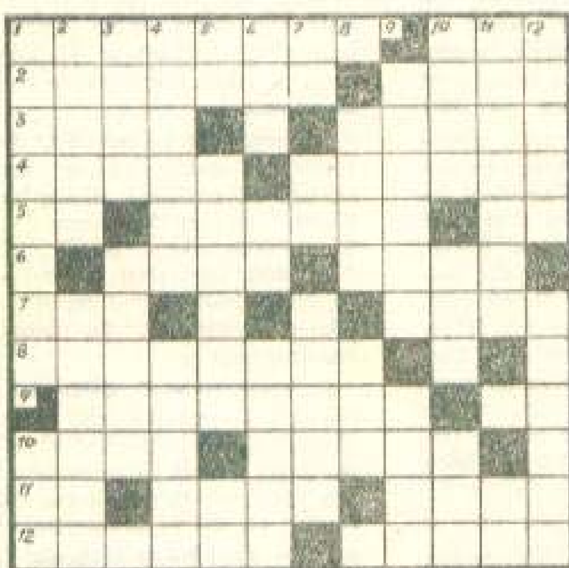
*

Această sentință exemplară a fost primită, după cum spune un ziar din acea vreme, „cu adîncă și filozofică resemnare" de fostul potcovar, ajuns Dalai-Lama devizelor de la B.N.R. În schimb, chestorul de poliție C. Călătorescu a avut un șoc nervos la pronunțarea pedepsei ce se aplicase.

După 20 de ședințe publice (lui Vasilescu-Cantalup nu i s-a dat satisfacția unei „ședințe secrete", interzisă de procedura penală), după pledoariile unui număr egal de avocați, și două săptămîni de deliberare, tribunalul Ilfov a dat satisfacția cuvenită întregii opinii publice care cerea, prin ziarele timpului, ca escrocii și falsificatorii din „afacerea devizelor" să nu se mai bucure de impunitate, cum se întîmplase în alte multe procese asemănătoare.

D. MORARU SLIVNA

PRIMUS INTER PARES

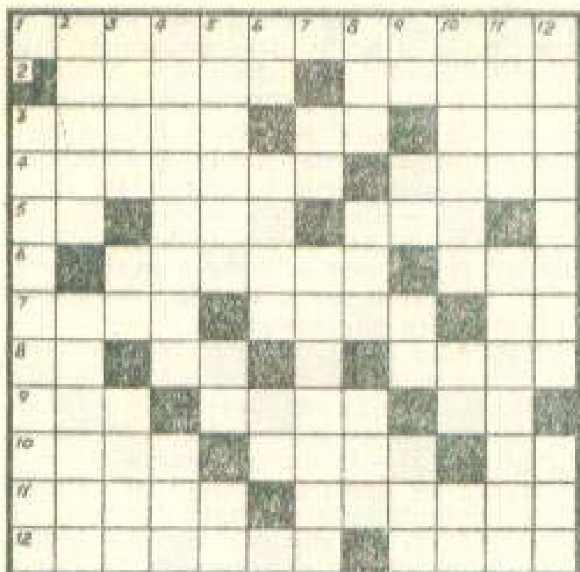

ORIZONTAL: 1) Soțul Pandorei, prima femeie creată de zei, în mitologia greacă — Agenție guvernamentală a S.U.A. **2)** Meșter tipograf sîrb (sec. 15—16) care, la 18 noiembrie 1508 a scos de sub teascuri „Liturghierul" slavon, prima carte tipărită pe teritoriul patriei noastre — Operă a pianistului și compozitorului polonez Ignacy Jan Paderewski, primul președinte al Republicii Poloneze, din ianuarie pînă în decembrie 1919 (sing.). **3)** Țară asiatică în care arheologul J. de Morgan a descoperit primul cod de legi cunoscut, „Codul lui Hammurabi", în apropierea localității Susa — Capitală europeană unde a fost tipărit primul almanah (1469) și prima gramatică românească a lui Samuel Micu și Gheorghe Șincai (1780). **4)** Primul satelit meteorologic plasat pe orbită de S.U.A., la 1 aprilie 1960 — Inventator american (1765—1815) care a aplicat pentru prima dată forța vaporilor în navigație, în anul 1807 (Robert). **5)** Primul — Țară europeană în care s-a jucat pentru prima dată tenis pe bătrînul continent — Horia Căciulescu. **6)** Unealtă agricolă de arat — Localitate în Japonia. **7)** Oraș în S.U.A. — Orășel în Japonia. **8)** Chirurg elvețian (1842—1929) care a realizat pentru prima dată grefa pielii, în anul 1869 (Jacques-Louis). **9)** Cărturar și umanist (1673—1723), domn al Moldovei, primul român membru al unei academii străine, în anul 1714 — Eugen Gruia. **10)** Rîu în U.R.S.S. — Stat sclavagist în vestul Asiei Mici, unde au fost bătute primele monede metalice din istorie, în sec. al VIII-lea î.e.n. **11)** Luat la mijloc! — Grup de insule în arhipelagul Aleutine — Numărul de abonați pe care l-a avut prima centrală telefonică instalată în țara noastră, în București, în anul 1885. **12)** Capitală europeană în care și-a deschis porțile, în anul 1856, prima expoziție universală — Cățelușă, prima ființă vie trimisă în cosmos (3 noiembrie 1957), la bordul primului satelit de studii biologice „Sputnik II".

VERTICAL: 1) Aparataj telegrafic utilizat pentru prima dată în lume în vederea realizării legăturii aer-pămînt, de către aviația militară română în anul 1912 — Sat de munte în Crimeea. **2)** Capitală europeană în care a apărut prima revistă de jazz denumită „Jazz-Hot" — Faraon egiptean (609—594 î.e.n.) din ordinul căruia a fost efectuat primul înconjur al Africii, în jurul anului 600 î.e.n. **3)** Personaj mitologic căruia i se atribuie efectuarea primului zbor — Lucrare edilitară, realizată pentru prima dată în București, pe Calea Victoriei, în timpul domniei lui Grigore Ghica (1824). **4)** Primul roman românesc scris de Dimitrie Bolintineanu și apărut în anul 1855 — Localitate de coastă în nordul Marii Britanii. **5)** Simbolul erbiului — Regină a Franței și Scoției (1542—1567), prima femeie care a purtat o rochie albă de mireasă (Maria) — Simbolul argonului. **6)** Gen — Simbolul argintului — Formă aluvionară de relief, prima ca mărime, fiind cea formată de fluviile Gange și Brahmaputra (100 000 km^2). **7)** Marchează o dublă existență — Fel! — Județ al țării noastre în care se află primul oraș european cu străzi iluminate electric, începînd cu anul 1884. **8)** As al aviației mondiale (1872—1953), realizatorul primului zbor mecanic cu un aparat mai greu decît aerul, efectuat la 18 martie 1906 lîngă Paris — Din... simplă întoarcere! **9)** Oraș european spre care a pornit, din Paris, prima cursă de poștalion, în secolul al XVI-lea — Prenume feminin cu rezonanță de romanță. **10)** Oraș în Filipine — „Pekin-...", denumirea primei gazete din lume, apărută în China, în anul 400 — Măsuri agrare. **11)** Primul vehicul selenar depus pe Lună la 17 noiembrie 1970 de către stația sovietică automată Luna-17 — Eduard Kraus. **12)** Referitor la primii purtători ai sireturilor la încălțăminte, triburile germanice de pe cursul inferior și mijlociu al Rinului — Primul stat parlamentar european, în care se presupune că s-a construit prima linie de cale ferată, în sec. al XVIII-lea.

Dicționar: DLF, ANBO, ONA, OADA, AHJA, RATS, AUL, ENARD, DAET, BAO.

Ion RADU — Sibiu

ZÎMBIȚI VĂ ROG!

ORIZONTAL: **1)** Obiectiv. **2)** Un tablou... — ...nereușit (fem. pl.). **3)** Descendent din specia Laika — Intrat la apă — Pe jumătate-i neclar! **4)** Fotografiază (pl.) — **O vorbă pentru Laika.** **5)** Soarele fotografilor! — Introducere în atomal! — Fotocopia pentru uzul oficial. **6)** Expus — Tăvi fără capac! **7)** **Artizani în lemn prin excelență — Tip de diafragmă — Pozițiile 4 și 5!** **8)** 2—3 rame! — Esența filmului! — Filtru. **9)** **Împărat slav — Primele filme — Camera 35!** **10)** **Folositor** — Niște filme în serie... de mare ținută — Cuib! **11)** Lumină în bezna fotografilor — Sensibile la lumină. **12)** Luciri în lumini multicolore — Se lansează asupra obiectivelor.

VERTICAL: **1)** Imitații avînd originalul denaturat. **2)** Fază — Fotograf de ocazie. **3)** **Depreciază calitatea filmului și a imaginii — 4-5 vederi!** — O diafragmă anagramată! **4)** Deformări de imagine — Blitz 235! **5)** A face o expunere — Jumătate din film! — Dînsa. **6)** 13 la telemetru! — 25,4 mm (pl.) — Jumătate dintr-un drug! **7)** În duet! — Expunere la vedere. **8)** Un tablou lipsit de efecte — Fotografiați din spate! — Dînsele de la... televiziune! **9)** Iris! — Parc! — Subsemnatul (abr.) — Retușată în cele din urmă! **10)** Poză — Primele în imagini! — Subite! **11)** **Întrerupe acțiunea revelatorului — Expoziții permanente ale fotografilor profesioniști (sing.).** **12)** Cadru pentru montarea filmelor — Sursă de lumină.

Ioan SASU — Vișeu de Sus

REFLECȚII DE LA MUNTE LA MARE

● N-am mai rămas la mare, deoarece nu mai aveam bani gheață; s-au... topit.
● Aversa de ploaie de scurtă durată a ținut două zile.
● Cei mai mulți donatori de sînge i-am văzut pe plajă — spuse țînțarul.
● Singura băutură pe care am găsit-o la cabana Babele a fost țuica... bătrînă.
● Tot timpul și l-a petrecut în concediu de creație la munte. De scris nu a mai avut timp.
● La cabană era un vacarm îngrozitor. Din tranzistoare și casetofoane răsuna cîntecul... „Liniște"!
● Chiar și în timpul verii, în Munții Bucegi a fost o avalanșă... de turiști.

Dan PRECUP — București

MICROPASTILE GASTRONOMICE

● Lîngă salata de vinete, s-a adus ceapă tocată, ceea ce ne-a impresionat pînă la lacrimi.
● Mititeii au fost măricei.
● Gestionarul adusese prea mult orez și bucătarii l-au făcut pilaf.
● Roșii galbene? Înseamnă că erau verzi!
● Am apreciat la bucătăreasă niște poale-n brîu.
● Cofetarul a uitat cuptorul încins și a fost vai de cozonacul lui.

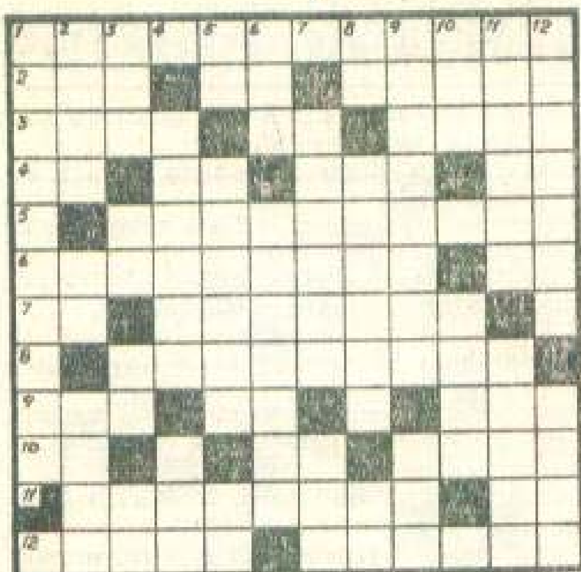
G. ASTRONOMU
pt. conf.: I. CARAIMAN

COPERTĂ LITERARĂ (7, 7 : 8, 6, 4)

Aflați prin anagramare numele unui mare comic al ecranului și titlul cărții scrise de acesta.

Lucian COMAN — București

POPAS ÎN IARNĂ

ORIZONTAL : 1) Eroină de basm cu tentă hibernală (3 cuv.). **2)** Are iarna o precipitație de mare atracție — Crapă lemne — Nu este imaculat.**3)** Ține de cald... pînă la brațe — Rece la mijloc ! — Ca gheața. **4)** 3—4 revelioane ! — Argint — Sportivii înălțimilor — Ursul păcălit de vulpe ! **5)** A scris o „Iarnă" și „La gura sobei". **6)** O scădere ușoară de temperatură — Miros. **7)** Capete de schi ! — Podoabe de cristal din lacrimi de zăpadă. **8)** Tablou natural cu o monocromie albă (masc. pl.). **9)** Măceș — Chiuitură — O vorbă la ureche. **10)** Prinse-n cerc ! — Refren cu capra — Un urs polar cu nume. **11)** Un munte de zăpadă coboară iarna-n vale — Soarele ce strălucea odată. **12)** Configurații la fulgii de zăpadă — O amorțire sub zero grade.

VERTICAL : 1) „Anul nou" în prima zi din ianuarie. **2)** Termen de respect la țară — Merge bine la răcitură (reg.) — Mers cu sorcova sau cu plugușorul. **3)** Mijloc de curățire (pl.) — Frunză de brad — Frig la picioare ! — Începe veselia ! **4)** Gheața munților înalți (pl.) — Bun la „sanie... cu zurgălăi !" **5)** Un dar mai mic — Mijloc natural de crăpat pietrele (pl.) — Cale ! **6)** Cristale de gheață — Așternut... ca zăpada. **7)** Înghețată — Toți cu iernile lor. **8)** 2—3 zăpezi ! — Fulare pentru cei mici — Capul... Sud și capul... Nord ! **9)** Evoluții grațioase pe oglinda gheții — Copac cu coaja alburie. **10)** Fir — Zburător cu aripi topite de soare. **11)** Sub tradiționalul pom de iarnă — Bune pentru dezghețat inimile. **12)** Verbul cu aerorezonanță al fulgilor de nea — Așternut alb strict tematic.

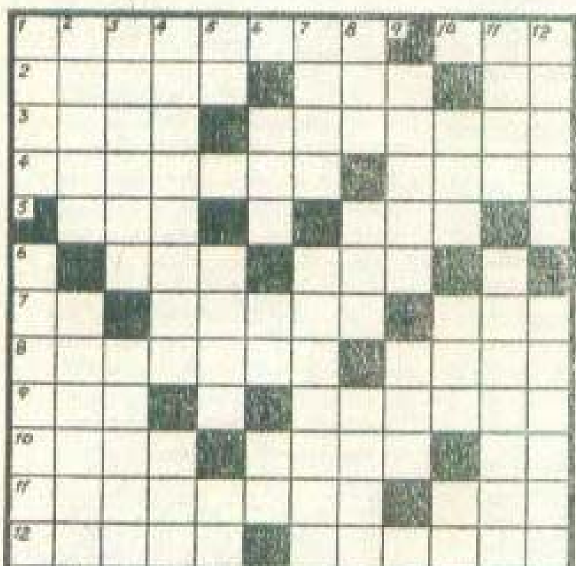
Virgil VĂRVĂREANU — Suceava

GEOGRAFICĂ **(Metagramă anagramată : xxLxxxxx—xxxxxxSx)**

Stela NICULESCU — București

ÎN AL 12-LEA CEAS

ORIZONTAL: **1)** Servite cu friptură (sing.) — Unu şi unu, unu şi doi, sau cîţi or fi... la dans (sing.). **2)** La mulţi ani — Decor de sezon — Dinu Popescu în monogramă. **3)** Prenume masculin — Serveşte la masă. **4)** După pluguşor — A rămîne ca la dentist. **5)** Localitate în Japonia — Anul trecut (abr. uz.) **6)** Literă grecească — Cele două limbi universale care ne arată că Anul Nou a sosit. **7)** Opreşte caii — De mulţi ani — Etaj. **8)** Spuse-n şoaptă la ureche — A doua lună a anului. **9)** Mulţi ani — În al 12-lea ceas... **10)** Cîntă pe strune — Se bagă-n ciorba unora — Aperitivul bine înţeles la început! **11)** Luna noului an — Tort... fără unt! **12)** La infinit — Pusă în răvaşe.

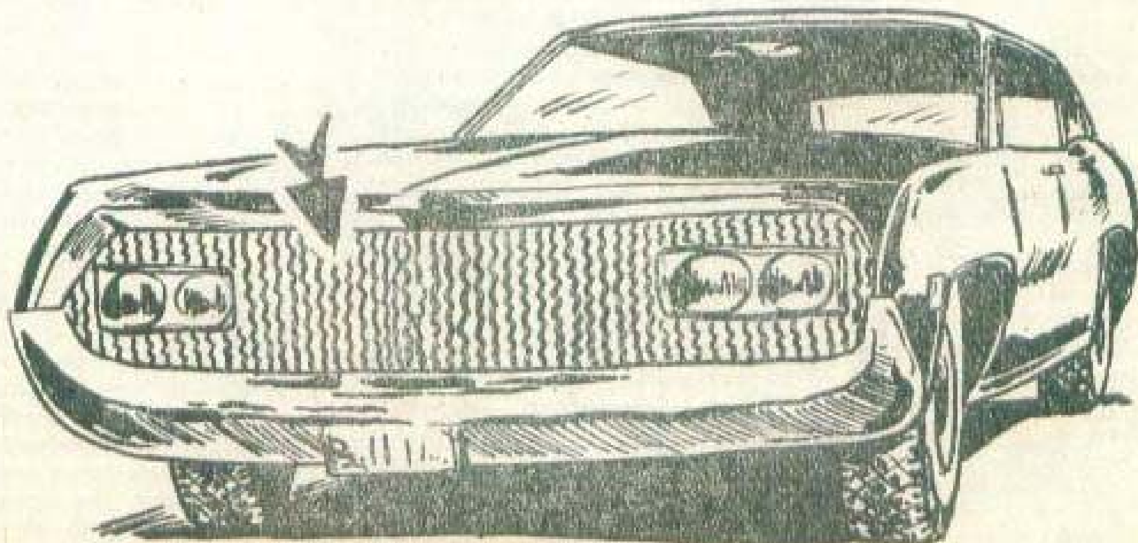
VERTICAL: **1)** Pregătită să primească invitaţii... — ...cu cîntec, joc şi bucurie. **2)** Cuvinte încrucişate în noaptea fericitului eveniment — Mîngîiat cu vorbe dulci. **3)** Puse-n plăcintă de Anul Nou — Materie primă pentru plăcintă şi pentru friptură. **4)** Indicator — Strălucirea beteiei. **5)** Început de declaraţie — La fiecare ceas, nu la un an odată — Se schimbă numai în această noapte. **6)** La 12 punct — Acut! — Sere! **7)** O cupă plină — Cadourile oferite cu precădere în ultima lună a anului. **8)** Vîrf în Alpi — Acadea ruptă-n două! — Mioriţa-i preferata lui. **9)** Au consumat cam mult vin (fem.) — Lumini ce înaintează şi străpung noaptea (sing.). **10)** Servit... slab la masă — Aici ajunge vinul — Sfîrşitul revelionului! **11)** Unul care a sărbătorit revelionul... în doi — Îţi oferă muzică de dans şi cîntece de pahar. **12)** Vin botezat cu bună ştiinţă — Ridicate spre lumină...

Dicţionar: ISA, ETA, ALP.

Laurian BUTURE — Bacău

LA CORIDĂ

(Metagramă anagramată: Rxxxxxxx—Mxxxxxxx)

Marian FIRIMIŢĂ — Bucureşti

MISCELANEA

● Ziarul francez „L'HUMANITÉ" din 26 august 1977 semnalează un record agricol obținut de americanul John Thornton: un pepene galben în greutate de 54 de kg. Intervievat, producătorul a declarat: am semănat 42 de semințe, dar n-am recoltat decît 12 pepeni, dintre care cel mai mic a avut 25 de kg".

● Un caz de fidelitate deosebită. Un cetățean din orășelul Rogerville (Franța) a murit în toamna anului 1974. De atunci, zi de zi, cîinele său vine la cimitir, se așază pe mormîntul fostului său stăpîn și urlă minute în șir. Surprinzător este și faptul că în timpul înmormîntării stăpînului său, cîinele fusese închis în casă, deci nu cunoscuse locul unde fusese dus defunctul.

● Lăcătușul Ion Fridman, grădinar amator din Bocșa, a reușit, în toamna anului 1974, să recolteze un dovleac — cultivat în grădinița sa — care a „tras" la cîntar exact 52 de kg. Nu știm dacă acesta este un record mondial — dar național pare a fi; cel puțin din secolul nostru. Știm din presa timpului că la o expoziție viticolă organizată la București în anul 1[illegible] într-unul din standuri au fost prezentați și „doi bostani măreți, de 100 și 120 de kg".

● În dicționarul limbii române moderne, hîrciogul apare cu următoarea explicație: „Mamifer rozător, cu blana frumoasă, roșcat-cafenie și cu două pungi de amîndouă părțile gurii, care servesc la transportul proviziilor în galeriile subterane unde hibernează". Ce fel de provizii transportă hîrciogul în pungile gurii sale? La întrebare ne răspund cercetătorii care s-au ocupat de viața acestui mic și năstrușnic animal. În galeriile-magazii pe care le construiește, el strînge în nopțile de vară, cam 10—12 kg de grîu, plus 2—3 kg de morcovi — provizii pentru o iarnă întreagă. În unele țări, sătenii lipsiți de alimente, din cauza secetei, caută, iarna, cuiburile hîrciogilor, pentru a le lua prețioasele provizii.

● Industria modernă folosește din ce în ce mai mult pămînturile rare; mai ales la rafinarea petrolului. Aceste pămînturi sînt foarte costisitoare, deoarece se urmărește obținerea lor la o puritate de pînă la 99,95%. Pentru prepararea cîtorva sute de kg de pămînturi rare se ajunge astfel să se trateze cam un milion de kg de materii prime. Aceasta face ca prețul unora dintre respectivele sortimente de „pămînturi" — de exemplu: erbiul, tuliul sau lutețiul — să atingă prețuri impresionante; pînă la 30 000 de dolari kilogramul.

● În apele Oceanului Pacific trăiește un mic peștișor — Mixina — care are patru inimi distribuite în organism cu funcții separate: una pentru partea superioară a corpului și celelalte trei pentru organele digestive, mușchi și coadă. Ciudatul peștișor poate trăi mai multe luni fără hrană și se apără de dușmani secretînd substanțe „fumigene" în care se ascunde.

● În 1924 s-a realizat primul înconjur al pămîntului cu avionul. Ruta totală a durat 362 de ore de zbor, obținîndu-se o medie de 137 de km pe oră. A fost senzațional. Dar recordul a fost depășit de atunci de nenumărate ori, pînă în 1965, cînd s-a ajuns la 62 de ore — deci de șase ori mai puțin ca acum patru decenii. Dar nici acest record n-a rămas mult timp în vigoare. Între 3 și 4 mai 1976, un avion „Boeing-747" a făcut un zbor în jurul pămîntului, pe ruta: New York—Delhi—Tokio—New York, în numai 39 de ore și 27 de minute. La bordul avionului s-au aflat 153 de pasageri. Cu această ocazie s-a realizat și cel mai lung zbor, fără escală, al unui avion de transport: 13 000 de km, pe distanța New-York—Delhi. O lună mai tîrziu — în iunie 1976 — un alt „Boeing-747", avînd 221 de pasageri la bord, a zburat fără escală, de la New York la Johannesburg (12 900 de km), în timpul record de 13 ore și 42 de minute.

● Cîte păsări trec, din Europa în Africa, toamna și înapoi „acasă", primăvara? Specialiștii ne dau un răspuns: aproximativ 600 000 000. Numărătoarea s-a făcut din diferite locuri, de-a lungul țărmului european al Mării Mediterane, stabilindu-se că în perioada migrației (sfîrșitul lui august — începutul lui octombrie), pe „culoarele" de zbor transmediteranean trec 8 000—10 000 de păsări pe oră. În medie, traseul Europa—Africa este parcurs de majoritatea păsărilor în circa 60 de ore de zbor — cu cîte două, trei escale.

● În S.U.A. se importă, permanent, mari cantități de... apă, din Scoția. Este vorba de apa unor lacuri care, datorită substanțelor pe care le conține, dă, prin utilizarea ei la fabricarea whiskyului, un gust și o aromă deosebită. În felul acesta americanii reușesc să concureze whiskyul fabricat la ei acasă, în Scoția.

● În Egipt se importă, din Anglia, nisip. Sortimentul respectiv se găsește numai în localitatea Leighton Buzzard, din sudul Angliei și este folosit pentru verificarea rezistenței cimentului.

● Cea dintîi aviatoare care a traversat Atlanticul, singură la bord, a fost celebra Amelie Earhardt — la 21 mai 1932. A fost cunoscută apoi și cea mai... bătrînă aviatoare realizatoare de acest fel de zboruri: americanca Marin Hart, care a traversat Atlanticul, în zbor, singură la bord, de zece ori: ultima dată fiind la 17 septembrie 1975, cînd a parcurs distanța New York—Shanon (Irlanda), cu două escale. Temerara zburătoare avea atunci 83 de ani.

● Anul trecut, în bucătăria unei cantine din orașul Dniepropetrovsk, a fost găsit — adus tăiat pentru consum — un cocoș care avea nouă inimi; record mondial absolut. Specialiștii care au disecat prețiosul „cadavru" au declarat că toate aceste nouă inimi au funcționat, în timpul vieții cocoșului, normal, într-o perfectă sincronizare.

MISCELANEA

● În sesiunea generală din anul 1925, Academia Română a ales primele două femei care să facă parte din rîndurile membrilor săi de onoare: pe Anna de Noailles, scriitoare franceză de origine română, și pe Elena Văcărescu. Prima femeie membru activ al Academiei a fost aleasă abia la 15 noiembrie 1948. Este vorba de chimista Raluca Ripan, profesor universitar, căreia i s-au recunoscut astfel meritele pe tărîmul științei românești. Distinsa savantă avea, la vremea aceea, peste două sute de lucrări publicate în țară și în străinătate. Răspunzînd omagiilor care i s-au adus, noua aleasă a spus atunci: „Noi luptăm pentru pace, pentru apărarea cuceririlor poporului nostru, pentru fericirea muncitorilor; acesta a fost și continuă să fie programul activității mele". Raluca Ripan s-a născut la 27 iunie 1894 și a murit la 5 decembrie 1975.

● La Islaz, în ziua de 9 iunie 1848, în mijlocul miilor de țărani ridicați de chemarea revoluționarilor, Popa Șapcă face slujba de binecuvîntare a mișcării, apoi Ion Heliade-Rădulescu dă citire proclamației și toți într-un glas jură pe programul cuprins în ea. Sînt, între cele 27 de puncte ale proclamației, deziderатele majore ale poporului oprimat: Independența administrativă și legislativă; Egalitatea în drepturile politice; Emanciparea clăcașilor; Instrucție egală și întreagă pentru tot românul; Desființarea rangurilor; Convocarea unei Adunanțe care va fi datoare a face constituția țării. Proclamația este semnată de: Neofit, mitropolitul Ungro-Vlahiei, Ion Heliade-Rădulescu, Ștefan Golescu, Nicolae Bălcescu, Christian Tell, C. A. Rosetti, I. C. Brătianu, Ion Ghica, N. Golescu și A. G. Golescu — zece capi ai revoluției.

● Cea dintîi sesiune a Societății Academice Române (Academia Română de mai tîrziu) s-a deschis la 31 august 1867. Înaltul for cultural al țării avea atunci 21 de membri, numiți prin decretele din aprilie 1866 și iunie 1867. Aceștia au fost: Vasile Alecsandri, Vincențiu Babeș, Gheorghe Barițiu, Ioan Caragiani, Timotei Cipariu, Dimitrie Cozacovici, Ion Heliade-Rădulescu, Iosif Hodoșiu, Al. Hurmuzaki, Nicolae Ionescu, A. T. Laurian, Titu Maiorescu, Ioan C. Massim, Gavril Munteanu, Const. Negruzzi, Alexandru Roman, C. A. Rosetti, Const. Stamati, Ioan Străjescu, Ioan Sbiera și V. A. Urechiă.

● În primele zile ale lunii mai 1830 se fac publicații în țară pentru strîngerea miliției pămîntești: „Această miliție se înființează precum s-au hotărît în tractatul Adrianopolului, spre desăvîrșirea slujbei graniței, slujbei din lăuntru și a slujbei polițienești [...]" Cele dintîi uniforme ale noii oștiri românești își fac apariția în București și ziarele scriu: „Ulițele, casele, locurile erau încîntate de bucurie cînd, în acea zi vestitoare de multă fericire, sună tînăra sabie românească. Pasurile cele mai trufașe ale acestor tineri, pretutindeni erau urmate de căutături pline de lacrimi binecuvîntătoare [...]" Pentru a nu se crede că e vorba de o încălcare a tratatului de la Adrianopol, autoritățile publică o nouă înștiințare: „Scopul alcătuirii miliției privește numai buna orînduială a polițieneștilor din lăuntru slujbe, carevasăzică strîngerea de bir, înfrînarea și izgonirea de tîlhari și făcători de rele [...]"

Printre viitorii ofițeri îl vom găsi și pe poetul Grigore Alexandrescu, avînd grad de praporgic (sublocotenent).

● La împlinirea a cincizeci de ani de la înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu România a fost bătută o medalie comemorativă — la 1 decembrie 1968. Pe aversul medaliei se află inscripția: SEMICENTENARUL UNIRII

TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA 1918—1968, iar pe revers: REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA — 1 DECEMBRIE 1968.

Frumoasa medalie este din bronz și are diametrul de 60 de mm. Inscripția de pe avers se află pusă pe un scut, între ramuri de laur, iar cea de pe revers înconjoară stema Republicii Socialiste România încadrată de ramuri de laur.

Cînd matematica intervine

PROFESORUL Tudor Vianu spunea odată că artele și științele se întîlnesc toate undeva în adîncul spiritului omenesc, că au adică o rădăcină comună, deși cunosc forme diferite de manifestare. În felul acesta, pornind de la experiență, artele și matematicile, mergînd fiecare pe căile sale proprii, năzuiesc spre cunoașterea și aproximarea cît mai aprofundată a realității și, odată cu aceasta, spre înlesnirea cunoașterii de sine. Dar, oricît ar părea de surprinzător la prima vedere, între căile specifice ale acestor activități omenești există numeroase interferențe, numeroase locuri comune de popas, cînd de multe ori este dificil să spui în care din cele două domenii te afli.

Ca să parcurgem chiar în grabă aceste stații, fără pericol de a ne rătăci, va trebui să facem o alegere, dînd preferință acelor aspecte care au atras mai mult atenția asupra lor prin simplitatea sau prin frecvența cu care le întîlnim.

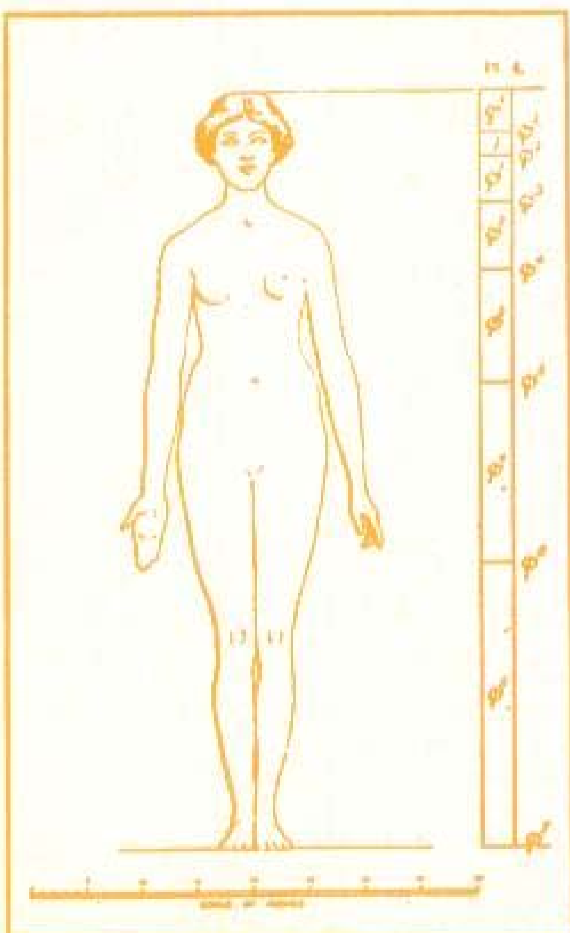

Fig. 1

Încă din antichitate, filosoful și matematicianul Pitagora, convins că numerele sînt cele care conduc universul, s-a străduit să găsească o legătură între raporturile matematice și lumea sunetelor. Pentru aceasta, el s-a servit de o coardă care vibrează și produce un sunet. Micșorînd treptat lungimea corzii, Pitagora a obținut toate sunetele gamei, stabilind că există raporturi bine definite pentru fiecare sunet între lungimea intervalului de pe coardă și înălțimea sunetului obținut (adică numărul de vibrații ale corzii). În felul acesta el a arătat că gama armonică are notele așezate la următoarele intervale în raport cu nota Do (sunetul dat de coarda întreagă) :

Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	Do
1	9/8	5/9	4/3	3/2	5/3	15/8	2

Astfel, dacă o coardă care vibrează dînd nota Do o împărțim în trei părți egale și punem degetul pe a doua diviziune, vom obține sunetul corespunzător notei Sol ; dacă o împărțim în patru și fixăm a treia diviziune obținem nota Fa și așa mai departe. Diezul mărește intervalul cu 25/24 față de nota anterioară, iar bemolul micșorează intervalul cu aceeași cantitate. Toate tonalitățile populare, orientale și moderne se obțin prin rearanjarea, modificarea sau desființarea acestor raporturi, în funcție de efectele ce vrem să le obținem ori de canoanele impuse de unele școli sau de unii compozitori.

Tot de la Pitagora începe și povestea misteriosului *număr de aur* φ care, asemenea numerelor „π" și „e", este întîlnit atît de des în natură și în artă.

Să vedem întîi cum se ajunge la acest număr. Pornim de la un segment de dreaptă AB împărțit în două prin punctul C. Vom nota prin a, b și c lungimile AC, CB și AB. Să alegem acum poziția punctului C în așa fel încît să obținem egalitate $a/b = (a + b)/a$. Punînd apoi $a/b = x$ ajungem la ecuația de gradul doi $x^2 - x - 1 = 0$ care are ca rădăcină pozitivă tocmai numărul căutat :

$$\varphi = (1 + \sqrt{5})/2 = 1{,}61803398\ldots$$

număr care are multe proprietăți curioase, printre care și următoarele egalități :

$$\varphi = 1{,}618\ldots \quad 1/\varphi = 0{,}618\ldots \quad \varphi = 2{,}618\ldots$$

Lucrări și măsurători recente precum și unele pasaje din Herodot au condus la constatarea că egiptenii cunoșteau cu o bună aproximație numărul φ pe care l-au

în lumea artelor

folosit la construcția piramidelor. Astfel relația dintre o latură a bazei piramidei și înălțimea ei duce la o relație de forma $x^2 = x + 1$ care are ca soluție tocmai numărul de aur. Templul lui Osiris din Abidos și alte construcții monumentale egiptene au ca bază tot un dreptunghi φ.

În pictură ca și în sculptură numărul de aur a fost mereu folosit ca modul pentru reprezentarea corpului omenesc. Figura 1 arată una din posibilitățile de folosire a numărului φ pentru proporționarea corpului în reprezentarea plastică. Au existat însă și alte canoane de reprezentare. De pildă, cele ilustrate printr-un idol de lemn din Africa (fig. 2), o statuie egipteană (fig. 3) sau cunoscuta statuie *Doriforul* de Policlet (fig. 4).

Din aceste exemple putem constata: cu cît opera de artă se îndepărtează în timp spre epocile primitive, cu atît artistul folosește un canon mai apropiat de proporțiile copilului (la care înălțimea este de 4—6 ori mai mare decît capul). În Grecia clasică modulul era de $7^1/_2$ capete, iar în Renaștere, la Leonardo da Vinci, de 8 capete. La egipteni modulul avea lungimea degetului mijlociu care intra de 19 ori în înălțimea corpului.

*

Să revenim acum la numărul de aur și să construim un dreptunghi pe baza rela-

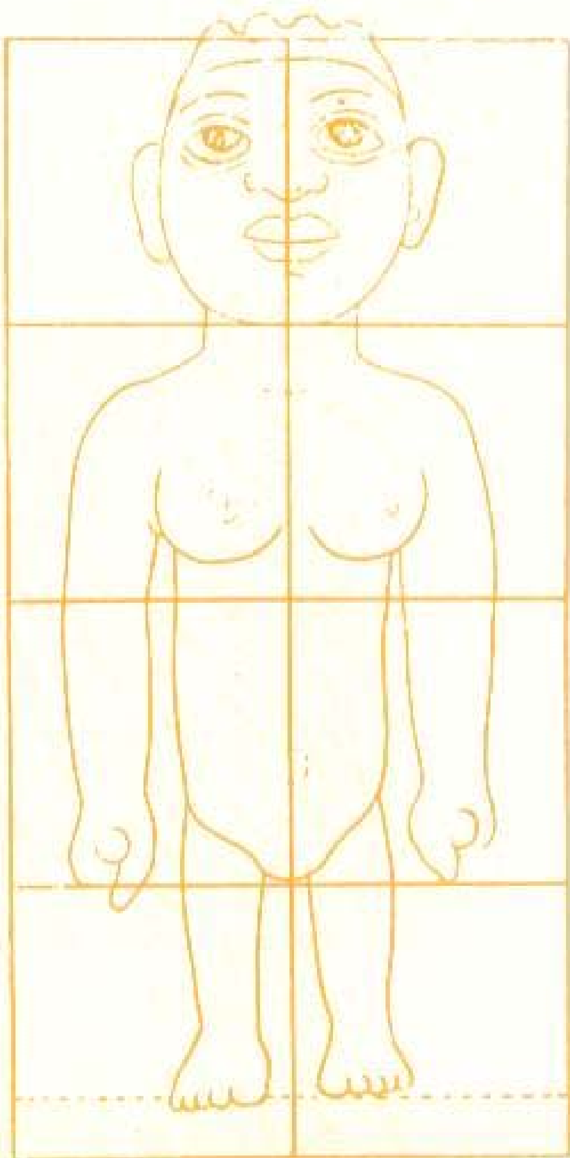

Fig. 2

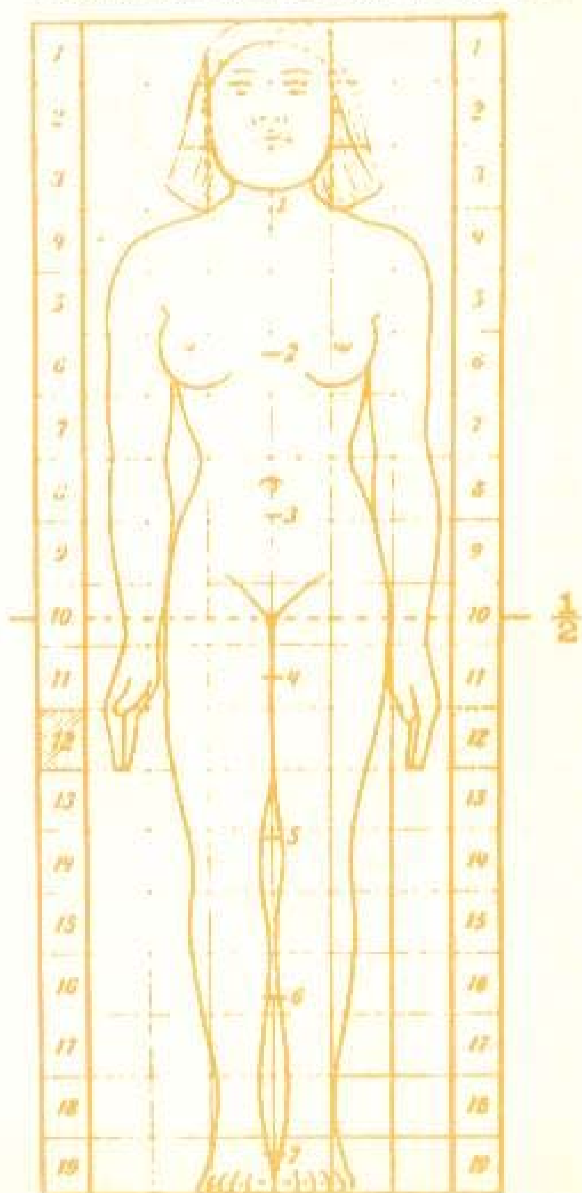

Fig. 3

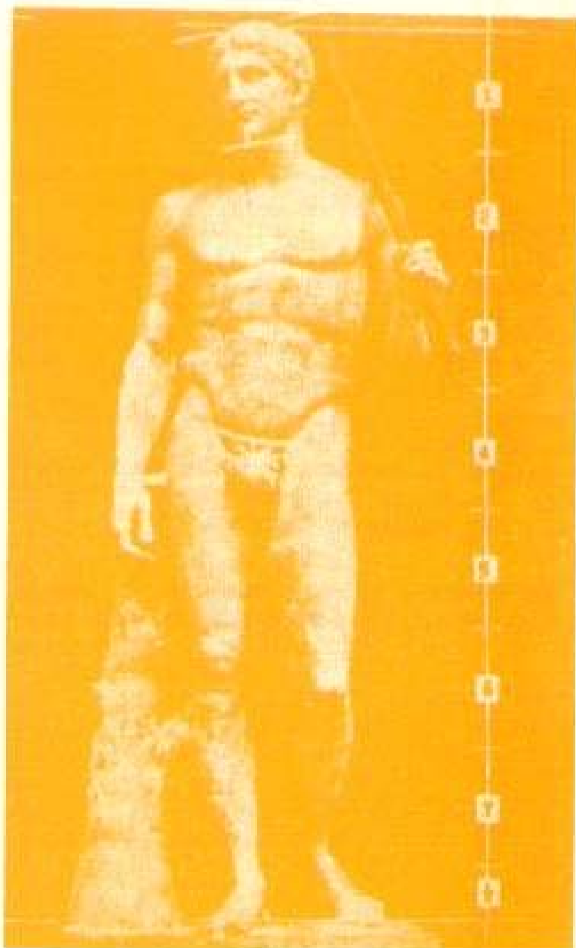

Fig. 4

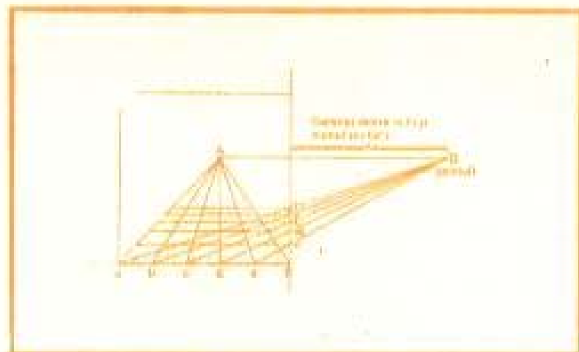

Fig. 5

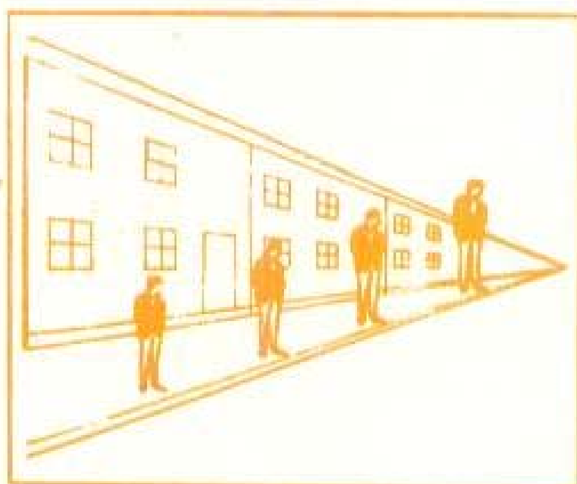

Fig. 6

ției care a condus la numărul φ. Acest remarcabil dreptunghi, numit *secțiunea de aur*, s-a bucurat de favoruri speciale din partea pictorilor, sculptorilor și arhitecților din toate timpurile și de pretutindeni. Traseul său poate fi întîlnit în Marea Piramidă a lui Kheops, în planurile mormîntului lui Tutankhamon, în Partenon și în alte cunoscute temple grecești (Paestum, Agrigente etc.). Secțiunea de aur a fost folosită de celebrii arhitecți Vitruviu din antichitate, de Palladio și Villard de Honnecourt din evul mediu, apoi de Viollet-le-Duc din timpuri mai apropiate de noi. Proporțiile sale sînt folosite și azi pretutindeni, conștient sau nu, la copertele de cărți, cutii de chibrituri, afișe, lucrări decorative sau de artizanat.

Nu demult a fost făcută următoarea experiență simplă dar concludentă: s-au dat unui mare număr de concurenți cartoane identic colorate însă avînd diverse dimensiuni. Printre acestea se afla unul cu proporțiile secțiunii de aur. S-a spus apoi participanților să aleagă dintre ele pe acela care le place cel mai mult. Ei bine, marea majoritate a participanților au ales cartonul cu secțiunea de aur. Cerîndu-li-se apoi să justifice alegerea, ei au folosit adjectivele: odihnitor, frumos, armonios, elegant etc. Experiența s-a repetat cu participanți deosebindu-se ca vîrstă, cultură, sex sau naționalitate, dînd mereu aceleași rezultate. Dürer, Holbein, Leonardo, Rafael au utilizat deseori în operele lor această secțiune, fie pentru proporționarea statuilor sau dimensionarea pînzei (cadrul tabloului), fie pentru a determina diverse relații și raporturi în organizarea conținutului (distribuirea personajelor sau a detaliilor decorului). Dealtfel, pînă în zilele noastre oamenii de artă acordă atenție proporțiilor bazate pe numărul φ în nu-

meroase și de multe ori neașteptate structuri plastice.

Alături de φ au existat și alte numere iraționale (numere care nu pot fi puse sub forma de fracții ordinare și se scriu cu un număr nesfîrșit de zecimale) care au jucat un rol important în artele plastice. Printre acestea se află și cunoscutul $\sqrt{5}$, dealtfel înrudit cu φ.

Este știut că atît pictorii cît și sculptorii în procesul de elaborare a operelor lor aștern pe hîrtie numeroase schițe (eboșe), în care spațiul este organizat treptat și compoziția este modificată succesiv, pînă ajunge să satisfacă viziunea și exigențele artistului. Din mărturiile și din schițele păstrate de la unii pictori și sculptori (un ilustru exemplu este acela al lui Leonardo da Vinci), ne putem da seama că aproape de fiecare dată subiectul se înscrie în figuri geometrice definite : cercuri, patrate, romburi, dreptunghiuri și triunghiuri care acoperă spațiul viitorului tablou cu un adevărat păienjeniș de linii. Totodată, considerentele pe care artistul le are în vedere pînă a ajunge la culoare ascultă de legi riguroase în care ritmul, simetria, echilibrul capătă o semnificație majoră.

*

Dar impactul pe care matematica, în special geometria, l-a avut asupra creației

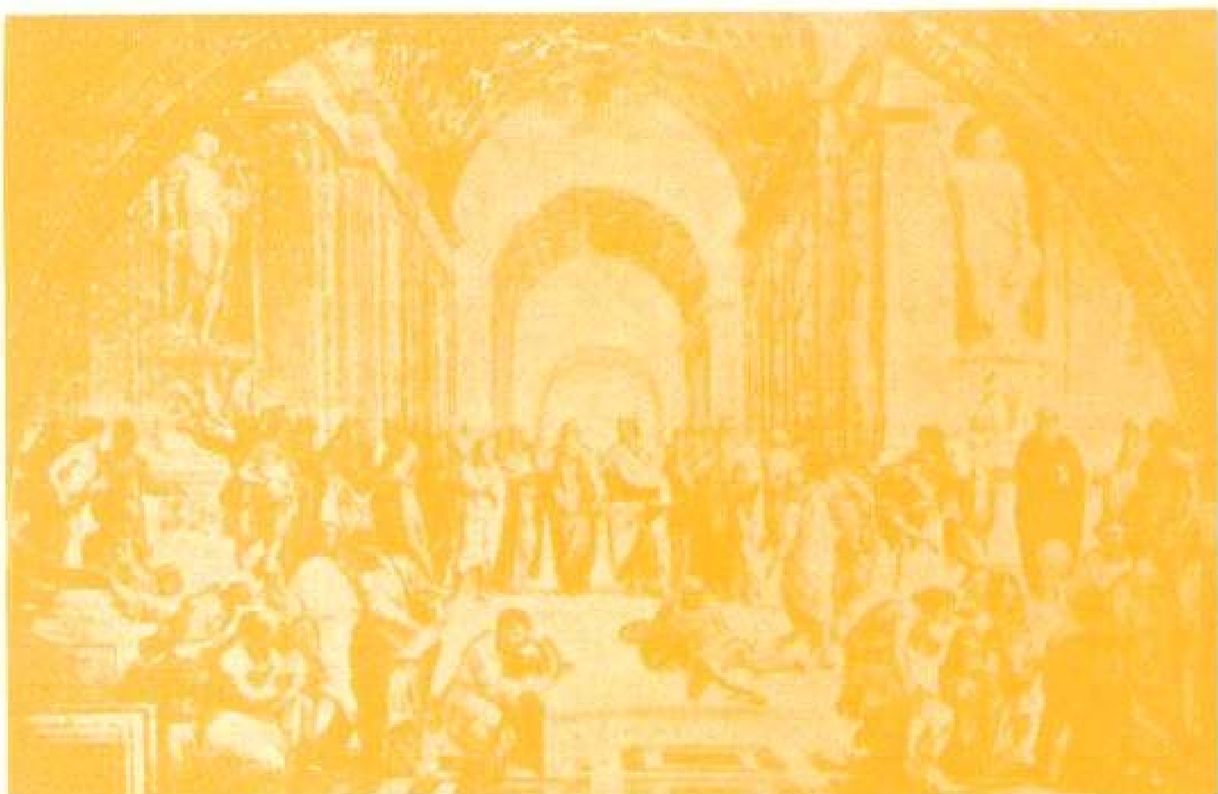

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Cînd matematica intervine

artistice devine şi mai evident într-o altă împrejurare care a constituit un adevărat moment de răscruce în evoluţia picturii. Să ne oprim puţin asupra lui.

Este ştiut că arta veche — mesopotamiană, egipteană sau chiar greacă — nu a reuşit să reprezinte spaţiul cu trei dimensiuni în planul cu două dimensiuni. De aceea, marile opere ale antichităţii şi chiar **capodopere ale evului mediu sînt lipsite** de spaţiu, de atmosferă şi par a fi desfăşurate în faţa unui perete invizibil. Proporţiile reale nu sînt respectate decît în primul plan ; în celelalte planuri omul devine înalt cît un copac, iar o casă este mare cît un munte. În aceste condiţii, genialitatea artistului era frînată de canoane pe care încă nu le putea sparge.

Şi atunci, în zorii Renaşterii, s-a produs revoluţia de care vorbeam prin descoperirea *perspectivei*, modalitatea geometrică **de a reprezenta în plan spaţiul** care cuprinde corpurile din natură aşa cum se văd ele privite dintr-un anumit punct de către un singur privitor. Fireşte, la început, perspectiva nu a fost o ştiinţă, căci observaţiile şi aplicaţiile practice care au stat la baza ei apăruseră încă din epoca helenistică şi în arta bizantină. Cel care, vestind Renaşterea picturală în Italia, a deschis drumul perspectivei şi totodată al reprezentării veridice a lumii reale şi a omului în planul cu două dimensiuni a **fost marele pictor Giotto**. De-abia acum, în pînzele sale, omul a început să apară aşa cum arăta el în viaţa, în peisajul său de toate zilele. A urmat apoi o perioadă de teoretizare a observaţiilor empirice şi a primelor aplicaţii naive.

Fig. 10

Sub numele de *perspectivă lineară* sau *quadratura*, noua metodă a fost matematizată de Brunelleschi, Leon Battista Alberti sau Leonardo da Vinci. Tratatele lor ofereau metode geometrice precise prin care obiectul tridimensional era așezat în planul desenului. Aceste metode aveau să ducă mai tîrziu la constituirea geometriilor proiectivă și descriptivă.

Dar ce este de fapt perspectiva ?

Știm din experiență că privind două linii paralele, de exemplu șinele de cale ferată de-a lungul lor, acestea par că se întîlnesc undeva în depărtare. Mai știm că oamenii, pomii, casele par cu atît mai mici cu cît se găsesc mai departe de noi. De exemplu, dacă întindem mîna în fața ochilor, putem să acoperim cu lungimea unui deget silueta unui om care se află la o anumită distanță de noi. Care este însă regula după care liniile se întîlnesc în depărtare și dimensiunile se scurtează cu distanța ? În cazul cel mai simplu se stabilește în desen un punct numit centrul de proiecție, spre care se adună toate liniile din desen numite linii de fugă. În felul acesta punctul ales reprezintă ochiul care privește, iar liniile de fugă razele vizuale. Iată, de exemplu, în figura 5 construcția perspectivă a unei simple pardoseli în formă de tablă de șah, executată cu ajutorul metodei propuse pentru prima oară de L. B. Alberti în anul 1435. Nerespectînd această metodă, ajungem la situații paradoxale ca în desenul din figura 6, în care siluetele mai depărtate par gigantice pentru că desenatorul nu le-a micșorat dimensiunile odată cu apropierea lor de centrul de proiecție.

În desenele mai riguroase putem întîlni chiar trei asemenea centre, legate de cele trei dimensiuni ale spațiului, fiecare din ele cu liniile de fugă respective. Prin aceasta se realizează ceea ce în pictură se numește *trompe l'oeil* și *racursi*, efecte optice prin care privitorul capătă o impresie mai accentuată a spațializării obiectului pictat. Un exemplu foarte cunoscut este cel oferit de tabloul lui Mantegna (fig. 7) în care detaliile sînt disproporționate pentru a da ansamblului un efect de perspectivă.

Succesul noii metode a fost atît de mare, încît unii pictori au fost de-a dreptul obsedați de posibilitățile perspectivei. Așa, de pildă, Paolo Ucello, căruia i s-au adăugat nume prestigioase legate de noua manieră, cum ar fi Masaccio și Mantegna sau cei trei titani ai Renașterii : Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarroti și Rafael Sanzio.

Alături de perspectivă, cea care a preocupat de asemenea în mare măsură pe pictori și arhitecți a fost simetria. Vechimea acestei preocupări se pierde în negura timpurilor și poate fi găsită la fel de bine într-o reprezentare babiloniană în ceramică (fig. 8), sau într-un celebru tablou de Rafael ca „Școala din Atena" (fig. 9).

Dintre diversele tipuri de simetrie, cea care și-a găsit de la început aplicație în artele plastice este simetria față de o dreaptă sau față de un plan (ca imaginea unui obiect în oglindă). Artiștii tuturor timpurilor au găsit în ea o expresie a ordinii, echilibrului și grandoarei, așa cum apare cu deosebire în unele monumente arhitectonice, ca, de pildă, în bazilica Sfîntului Petru din Roma (fig. 10), în palatele florentine și venețiene, în arhitectura gotică, bizantină și antică și chiar în arhitectura modernă.

*

Înainte de a aborda un nou aspect al aplicațiilor matematicii în creația artistică, să menționăm în trecere un fapt interesant.

Se știe că în evul mediu învățații și constructorii nu cunoșteau „secțiunile conice", acele curbe obținute prin intersectarea unui con cu un plan. În funcție de

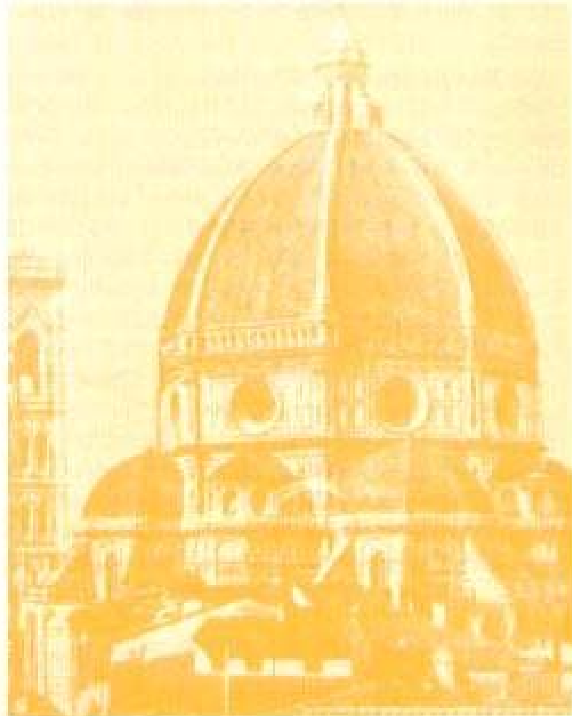

Fig. 11

Fig. 12

înclinarea planului față de axa conului se obține, în afară de cercul cunoscut (cînd planul este perpendicular pe axă), o hiperbolă, o parabolă sau o elipsă. Or, ogiva gotică este construită din arce de parabolă, pe care constructorii medievali nu o cunoșteau. De aceea, pentru a ajunge aici ei foloseau un mijloc empiric și elementar, bazat pe construcții geometrice simple la care foloseau numai rigla și compasul.

În Renaștere a apărut un tip nou de cupolă și totodată un mijloc ingenios de proiectare a giganticei construcții care avea la bază o deschidere circulară imensă. Iată în ce constă acest mijloc : se știe că un lănțișor sau o sfoară fixată la cele două capete se va încovoia în jos din pricina greutății sale. Curba astfel formată, numită a *lănțișorului*, are o ecuație complicată și studiul ei pretinde cunoștințe de matematici superioare. Deși arhitecții renascentiști nu cunoșteau această ecuație, ei au folosit în mod ingenios și empiric proprietățile ei. Pentru a obține traseul acesteia ei au proiectat pe un perete alb la lumina unei luminări umbra lănțișorului suspendat, după ce fuseseră stabilite înainte lungimea sa și distanța dintre cele două puncte de suspensie, în funcție de dimensiunile cupolei și cerințele construcției. **După aceea au copiat curba obținută** pe niște tipare confecționate din scînduri și au inversat desenul aducînd curba cu boltirea în sus. Astfel, traseul unei secțiuni a viitoarei cupole era gata.

În felul acesta a fost proiectată și construită de către Brunelleschi cupola imensă a bisericii **Santa Maria delle Grazie** din **Florența (fig. 11)**, iar de către **Michelangelo cupola bazilicii Sf. Petru** din Roma.

În afară de lănțișor au fost folosite atît în arhitectură cît și în arta plastică și alte curbe. Printre acestea se numără : spirala, cicloida, cardioida, cisoida, lemniscata, concoida, stofoida, melcul lui Pascal, roza cu patru foi sau foliul lui Descartes. Aceste curbe, cu un traseu grațios și simetric, au fost folosite în mod empiric, artiștii inspirîndu-se adesea din modelele oferite de natură.

*

Un alt exemplu al îngemănării geometriei cu arta plastică, de data aceasta luat din timpurile noastre, este acela al *cubismului* ilustrat de cei doi inițiatori și iluștri reprezentanți ai săi : Picasso și Braque. Cubiștii năzuiesc să reprezinte obiectul din natură în întregime, adică văzut simultan pe toate laturile sale. În acest scop, ei renunță la perspectivă și descompun obiectul în planuri și volume geometrice. Iată consecințele acestei năzuințe așa cum arată într-un tablou de Picasso (fig. 12) în care este zugrăvit un peisaj *(Horta de Ebro)*.

*

Am ajuns astfel în timpurile moderne cînd matematicile încep să intervină și mai impetuos în artă, pretinzînd uneori chiar să se substituie artei. Să cercetăm cîteva aspecte ale acestei imixtiuni.

Odată cu apariția ciberneticii, s-a părut că nu există domeniu în care ordinatorul să nu poată înlocui omul. Prin capacitatea sa extraordinară de a efectua sute de mii de calcule pe secundă, cu memoria sa în care pot fi acumulate milioane de date și reguli (algoritme), ordinatorul poate executa *anumite* operații mai repede și mai bine decît omul. S-a realizat astfel ceea ce în poveștile copilăriei ținea de domeniul basmului : „mai repede ca gîndul".

În ceea ce privește arta, aceste posibilități au fost exploatate avîndu-se în ve-

dere în primul rînd capacitatea combinatorică a computerului. Astfel, prin programări speciale, mașina a fost pusă să execute anumite lucrări de artă sau de poetică. Rezultatele, deși uluitoare, au demonstrat însă că mașina, cu toate că poate simula activitatea rațională a omului, nu va ajunge niciodată să o înlocuiască cu adevărat. Cele două exemple de mai jos sînt, credem, convingătoare. Iată (fig. 13) o operă intitulată „Colibri", executată de calculatorul firmei „California Computer Products, Inc., Anaheim". Ea a fost însă de fapt programată de doi specialiști în ceea ce privește coordonarea culorii și tehnicile de trasare. Așadar, intervenția omului a fost necesară și hotăritoare și aici.

Iată acum și o producție poetică realizată de computerul I.B.M. 7090 din Darmstadt :

„Plînsul în oraș : mîini fricoase își schimbă într-ascuns culoarea și încă o noapte izabelă va fi a dreptății nisipurilor
(respirația cavalerului printre cavaleri e cea mai galbenă)
și spre dimineață la castel
Dacă s-ar auzi cîntece : o cheie pe buze oho ! și pe trădare
(calul lui născut ieri azi și mîine dulce strigăt
sare din frica de sare depusă la porți)
spera să se joace mai frumos (cavalerul)
în depozite mari de sînge
dormi dragostea mea : am inventat poezia
și nu mai am inimă."

Fără îndoială că trebuie să fim de acord cu ultima afirmație a calculatorului !

Trecînd însă peste aspectele acestea de brutală intervenție mecanică ce încearcă să simuleze activitatea gîndirii și simțirii omenești, trebuie să remarcăm că procedeele numerice, analitice și geometrice își fac un loc din ce în ce mai evident în arta modernă, de la pictură la poezie, de la muzică la arhitectură, de la sculptură la narațiune și așa mai departe. Această intervenție se face resimțită însă cu precădere în domeniul analizei operei de artă, în teoretizarea problemelor și nu direct în actul de creație, care rămîne și mai departe apanajul omului, în ciuda pronosticurilor contrare. Opoziția dintre arta care produce opera unicat și matematică, știință a generalului, rămîne ireductibilă. Nu au apărut încă la orizont roboți îndrăgostiți sau

Fig. 13

roboți geniali, dar instrumentul matematic, modesta aritmetică și ingenua geometrie au servit sub forme din ce în ce mai complexe pe constructorii de piramide și de catedrale gotice, pe Michelangelo și Leonardo da Vinci, pe Johann Sebastian Bach și Edgar Varese. Între cele două activități nu există raporturi de subordonare ci de colaborare, de circulație neîntreruptă în toate sensurile. Ceea ce face măreția uneia se răsfrînge și asupra celeilalte, spre folosul omului dezvoltat pe toate coordonatele mentale și sufletești, încadrat armonios în societate și în natură. Așa cum spuneam la început, undeva, în adîncurile cuprinzătoare și încă nu destul de cunoscute ale spiritului uman, toate aceste activități se întîlnesc și se îmbină într-o admirabilă intuiție a cunoașterii și a creației.

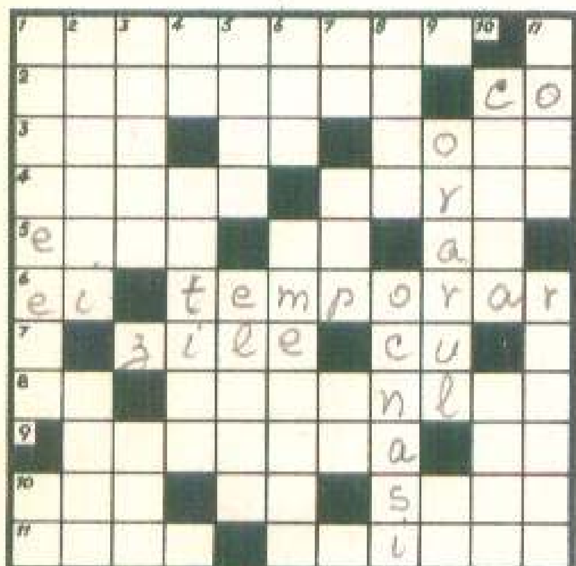
CRIȘAN TOESCU ■

TIC, TAC, TIC, TAC

ORIZONTAL: **1)** Un ceas plin cu nisip. **2)** Are o experiență de-o viață (fem.) — Companie (abr.). **3)** În total ! — Cu floare albastră... din rubin ! — Veche monedă de aur sau de argint. **4)** Normat (fig.) — Materie primă pentru „ceasuri antice" (căutat cu... luminarea !). **5)** Lună... la vechii egipteni — 1 și 2 ianuarie ! — Unde ! **6)** Cei ! — Pentru un anume timp. **7)** Jaloanele timpului — Cută ! **8)** Din aceeași serie cu... omega — Ca și cum ai vrea... să oprești timpul. **9)** Mămăligi la minut ! — Cale ! **10)** Mulți, mulți ani... — Una și alta ! — Încărcat. **11)** Atribut pentru ore încărcate — Timpul care s-a dus.
VERTICAL: **1)** Oameni ai timpului de altădată (sing.) — E timp... berechet. **2)** Sol pentru ulcele (pl.) — Verb neplăcut privind ceasul. **3)** Timp socotit pe pielea fiecăruia (pl.) — Din timp în timp. **4)** O cifră... literă ! — Indicativul prezent. **5)** Marginea liberă a tălpii la încălțăminte — O duminică (sau miercuri) cu fotbal. **6)** Ianuarie (presc.) — Cît ai clipi. **7)** Date avocalic ! — Început și sfîrșit — Data 23 ! **8)** Pline ochi — Vai de zilele lor (fig.). **9)** Oglinda orelor — Un loc gol ! **10)** Portceas modern — Regizor român de film. **11)** Se schimbă după timp — Apărut de curînd.

Toma MICHINICI — București

SĂRITURA CALULUI

J	A	E	T	R	E	T	E	M	N
A	A	U	C	I	N	A	I	U	V
C	P	F	A	S	N	R	O	R	D
R	N	E	I	O	N	R	E	M	L
O	H	E	I	S	U	J	A	M	E
N	V	E	O	R	O	P	S	E	A
R	P	E	D	S	S	L	U	R	A
I	E	A	T	N	U	I	P	L	C
O	T	M	N	J	U	R	A	R	E
P	U	R	D	A	U	U	P	A	A

Pornind din unul din cele patru colțuri și urmînd săritura calului la șah veți afla o strofă din poezia „Jurămîntul națiunii" de Adrian Păunescu.

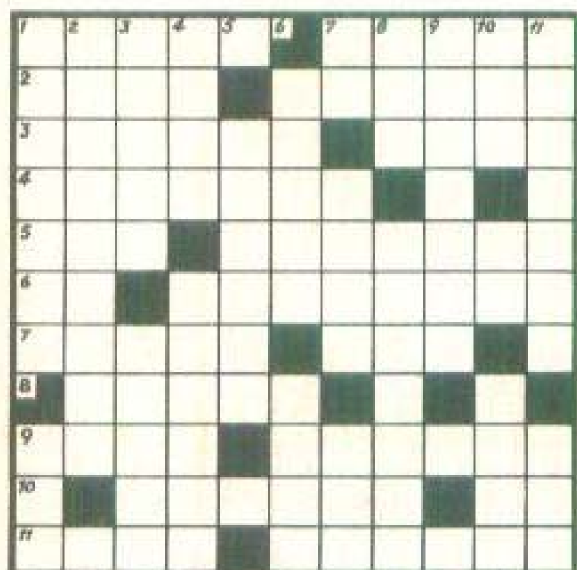
Constantin DEMETRIADE — Pitești

DICȚIONAR ISTORIC

ADAM = Om rupt din... rai.
AMAZOANĂ = Nimfă care făcea baie în fluviul... Amazon.
ANACRONICĂ = Cronică despre... Ana.
APOLOGET = Zeul Apolo al... geților.
ARBALETĂ = Bunica... puștilor.
ARMURĂ = Ambalaj... medieval.
BAIADERĂ = Dansatoare la... ștrand.
BARBAR = Ins care-și pierde timpul prin... baruri.
COIF = Tare de... cap.
DIVAN = Mobilă... ad-hoc.
DOAGE = Soțiile dogilor venețieni.
DUEL = Dispută provocată de o... mănușă.
EDECAR = Ins care trăgea barca pe uscat.
EAC = Judecător dat... dracului.
EȘAFOD = Scenă... tragică.
EVA = Persoana întîia... feminin.
MELPOMENE = Muza... cerșetorilor.
MERCUR = Zeul care răspundea cu aprovizionarea la domiciliu.
NERO = Unul care s-a jucat cu focul.
NEPTUN = Zeu intrat la... apă.
PAPAGAL = Papă al... galilor.
PATRICIAN = Cîrnat... de viță nobilă.
PLUTO = Zeu transformat în cîine de către... Walt Disney.
TROIENE = Nămeți în... Troia.

Dan PRECUP — București

DEZLEGAȚI ÎN TAINĂ

ORIZONTAL : **1)** Secretul cifrului — Enigmă cu figuri. **2)** Figură cu enigmă — Jocuri cu enigme. **3)** Spusă cu subînțeles — Critică dură. **4)** Secretul marilor realizări (pl.).**5)** Faraon pomenit de Eminescu — Enigme dezlegate-n două cuvinte. **6)** La fel, în două litere ! — Ajuns la sfirșit, printre primii. **7)** Descifrat prin semne — Iar se întoarce ! **8)** Dezlegat cu vorbe bune. **9)** Duși cu gura legată — Rătăcitor printre stele. **10)** Femeia visurilor... la masculin plural — Intră-n taină ! **11)** Grilă densă — De neînțeles.

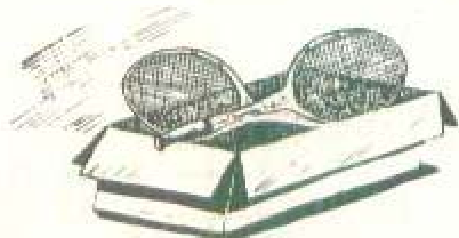
VERTICAL : **1)** Ascuns în exprimare — Lansat în mare... primejdie. **2)** Știința unor semne... de sînge albastru. **3)** Cîteva linii de contur — Înțeles... fără cuvinte. **4)** Prin mișcare dau o soluție — Ascunzătoare în casă. **5)** Își află un cuib... în inima bărbaților. **6)** Cercușoare pentru enigmiști ! — Apropiat de oameni. **7)** Deasupra Sfinxului — Cuvînt-încuietoare — Eterna enigmă (pl.). **8)** Ani cu o mulțime de frați ! — Se destinde după efort. **9)** Bat cîmpii, cu foc. **10)** Au trecut-o toate apele — Bun, se scrie ! — Dată pentru rezolvare. **11)** Pretexte în careu, din loc în loc — Idem, partea a doua !

Dicționar : TLA.

Eugen GUJA — București

ȘTIINȚIFICĂ

(Monoverb anagramat : 2, 5, 7=14)

Ionel TOMA — Bacău

FILOZOFICĂ

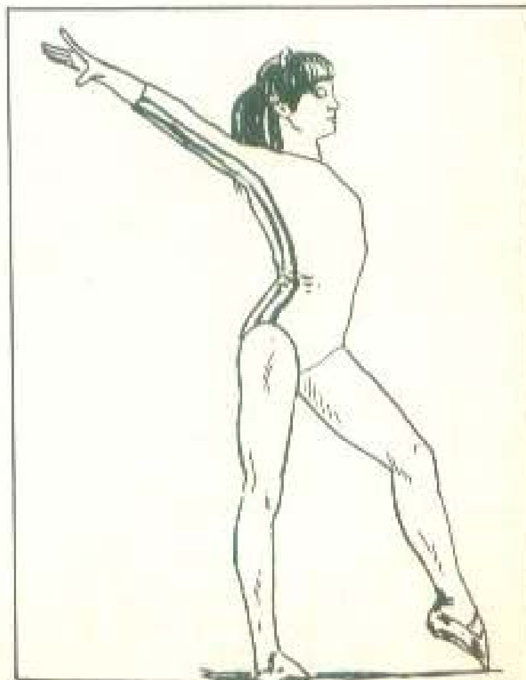
(Rebo eliptic : 4+(4)=7)

Ioan DĂNILĂ — Tg. Neamț

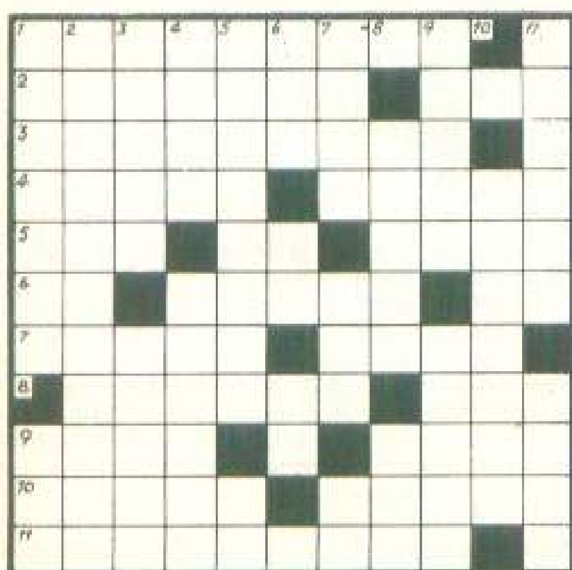
MUZICALĂ

(Metagramă anagramată : xxxxxxTx—xxxCxxxx)

Bela SCHUCHTER — Beiuș

DIN CREANGĂ ÎN CREANGĂ

ORIZONTAL : 1) „Ceahlăul" care a zămislit o CREANGĂ DE AUR. **2)** Ștrengar de crînguri în serie — Merge la repetiție. **3)** Își taie craca de sub picioare. **4)** A da viață — Uscată (fig.). **5)** Localitate în Turcia — Tulpină de arbore ! — Unul care se descurcă (reg.). **6)** În fond ! — Tăietor de lemne — Noduri de surcea ! **7)** Component al trunchiului — Cu un vîrf în alcătuire. **8)** Veșted — Clasament cu „foaie verde". **9)** Fibros — Stea capricioasă. **10)** Tari în crengi — Așternut din creangă în creangă. **11)** Podoabe de crengi întîmpinînd primăvara.

VERTICAL : 1) Verde cum e cetina — Cracă ruptă ! **2)** Agită nuiaua. **3)** Nuiaua nu-l atinge — Cît un baobab. **4)** Localitate în Danemarca — A suna din creangă. **5)** Umblă creanga — Subțire-n tulpină. **6)** Semi-esență ! — Creangă în vitrină — Ramură de conifere. **7)** Condimentată — Pește din bulboană ! — Strînse în ghem ! **8)** Servicii aduse într-o anumită ramură — Bîtă ! **9)** Nu-l duce mintea — Izvor de energie (pl.). **10)** Rămurică purtătoare de noroc. **11)** Crengile de la pămînt (sing.). — Simbolizată prin ramura de măslin.

Dicționar : TIL, OCOȘ, NOVA, ORUM, OAN.

Zeno TURDEANU — Cluj-Napoca

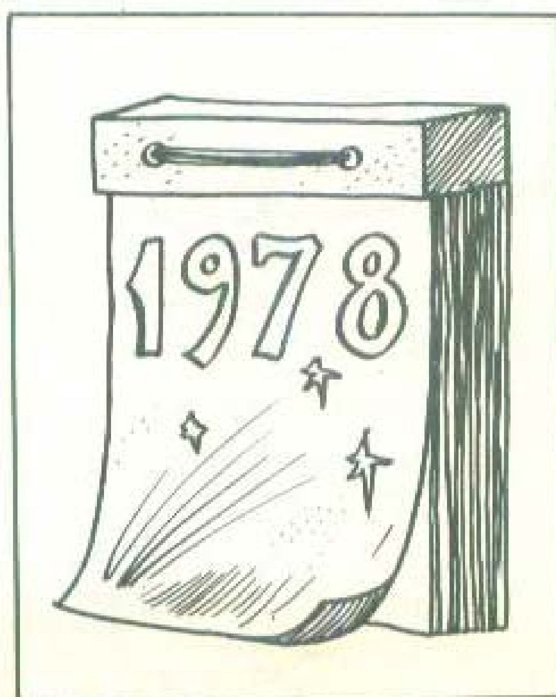
ZOODICȚIONAR

ACVARIU = Parcul zoologic al peștilor
BACCIL = Bastonaș cu care te lovește... boala.
BIBAN = Pește de... doi bani.
CARACATIȚĂ = Colecție de... ventuze.
CALCAN = Pește în arhitectură.
CERB = Viitor... cuier.
GUȘĂ = Cămara... păsărilor.
ICRE = Omletă de... pește.
JUNGLĂ = Depozit de... fiare.
LEU = Animal de... buzunar.
LILIAC = Inventatorul radarului.
MĂLAI = Vis de... pasăre.
MEDUZĂ = Gelatină... marină.
MISTREȚ = Porc necivilizat.
MÎȚIȘORI = Pui de... salcie.
NURCĂ = Animal luat de... guler.
ORĂTĂNII = Servesc masa la... curte.
PEȘTE = Viețuitoare acvatică care... mușcă (și nu prea...).
RÎMĂ = Delicioasă mîncare de... pește.
SCORPION = Zodia... soacrei.
ȘACAL = Numele lupului luat în... deșert.
ȚAP = Animal cu... guler.
VIER = Porc... viticultor.

Dan PRECUP — București

INDUSTRIALĂ

(Metagramă anagramată : xxxxxDxx—xxxTxxxx)

Bela SCHUCHTER — Beiuș

IVAR KREUGER

MELANCOLICUL „REGE“

AL CHIBRITURILOR

ESPRE Ivar Kreuger, neîncoronatul rege al chibriturilor, nu se poate spune că s-a scris puțin. Cu toate acestea, cei care au înmuiat tocul în cerneală pentru a-i depăna povestea au făcut-o în mod diferit: pentru unii era un talent ieșit din comun în finanțe și afaceri; pentru alții a fost un nepriceput, un om care s-a înșelat întîi pe el, crezînd că se pricepe la afaceri, dar la fel de bine i-a păcălit și pe cei din jur. Firește, și de o parte și de alta, argumentele n-au lipsit, faptele erau numeroase, adesea foarte încîlcite și cu ramificații în diverse capitale de pe glob și în cercuri politice. Pentru că oricum l-am categorisi pe Ivar Kreuger, cel puțin un lucru nu i se poate contesta, și anume că reușise să-și întindă „tarabele" pe aproape tot globul. Deși toate acestea s-au petrecut în perioada interbelică, datorită unor atari tentacule activitatea sa mai avea ecou și în contemporaneitate cînd, pe de o parte, fratele său, Torsten Kreuger, posesor al unui invidiat castel situat în decorul atît de îmbietor și de reconfortant de pe malul Lacului Leman, se preocupa de reabilitarea lui Ivar și de contracararea oricărei acțiuni ce i-ar fi putut păta (în viziunea lui, evident) memoria. Iar, pe de altă parte, la sfîrșitul deceniului trecut, statul vest-german mai plătea niște sume importante în urma afacerilor ce fuseseră încheiate acum patru decenii și ceva de Kreuger și firme germane.

În cartea sa purtînd un titlu semnificativ — „Dezastre financiare și celebri speculanți" — Anton Meyer scria că, potrivit celor ce l-au cunoscut, cît de cît, pe Ivar Kreuger, în acest om se regăseau cu dămicie numai contraste: sinceritate și falsitate, naivitate și viclenie, corectitudine și necinste, bunătate și răutate, dragoste și răceală. Vom spune și noi în deplin acord cu Anton Meyer că așa ceva nu însemna o fire fericit înzestrată, că din toate cele de mai sus nu poseda decît prea puțin.

Cine a fost Ivar Kreuger? Ce a făcut el? Cum a ajuns „regele"chibriturilor? Cum a putut ca în cinci ani (1925–1930) să ofere credite a căror valoare depășea în mod considerabil bugetul unei țări precum Elveția? Ce este adevărat și ce este inventat în multele sute de pagini care s-au scris despre el? Sînt doar cîteva întrebări ce se rețin cu prioritate cînd trebuie să se vorbească despre Ivar Kreuger. În plus, după moartea lui au circulat tot felul de povești, unele mai stranii decît altele. În timp ce, vorba cuiva, miliardele, pe care le strînsese prin intermediul vrăjitelor sale bețișoare cu vîrf de fosfor, s-au risipit precum fulgii unei păpădii într-un lan de grîu.

...Kalmar este un mic port în Suedia meridională și care, pe la sfîrșitul secolului trecut, abia ajungea la 20 000 de locuitori. Este locul unde, în 1397, s-au reunit sub același sceptru Suedia, Danemarca și Norvegia luînd numele de Uniunea Kalmar, ce avea să se destrame în 1521, în urma insurecției suedeze conduse de Gustav Vasa. E un oraș cu o viață agitată deși sezonul adecvat navigației este limitat. În schimb, în el pulsau încă de pe vremuri tot felul de ateliere meșteșugărești, devenite cu timpul o adevărată industrie ce interesa atît localnicii cît și pe cei din jur. Mai presus de orice, portul implica o viață comercială activă, cu tot felul de tranzacții, cu negociatori sau intermediari ce deveniseră vestiți în toată regiunea. La Kalmar, în ziua de 2 martie 1880 s-a născut Ivar Kreuger. Tatăl lui era unul dintre comercianții și antreprenorii de vază din oraș. Avea, între altele, chiar și o fabrică de chibrituri a cărei producție se bucura de un bun renume, nu numai în zonă, ci și în țară. Copilăria și-a petrecut-o la Kalmar. Încă de pe atunci colegii de vîrstă și joacă îl judecau în moduri fundamental diferite. Astfel, unii îl porecliseră „Tăcutul" în timp ce alții, la fel de numeroși, îi ziceau „Prefăcutul". De mic se simțea preocupat și atras de activitățile lui Kreuger-senior dar, culmea! nu și de locul acela unde se produceau milioanele de bețișoare cu fosfor în vîrf care aveau atîta căutare și aduceau, evident, bani. După ce și-a luat diploma de inginer în construcții la vîrsta de 19 ani și urmînd studii care n-au durat decît șase semestre, a plecat spre „Lumea Nouă".

Potrivit unei versiuni, nu el a dorit-o, ci tatăl ar fi fost cel care l-a trimis la prietenii și colegii lui de afaceri de peste ocean pentru ca Ivar să dobîndească experiență chiar în plin Wall Street. Alții, ce par mai documentați, spun însă că tînărul inginer era atras de America unde, la Chicago, tocmai se deschisese expoziția mondială. Astfel că, în orașul abatoarelor de lîngă Lacul Michigan, Ivar a încercat să se descurce de unul singur. Paradoxal, dar n-a reușit, el, cel ce avea să devină peste cîtva timp „regele" chibriturilor, cel căruia peste nici un sfert de veac îi „plătea impozit" aproape toată Europa. Dar să nu mai anticipăm!

Așa se face că Ivar Kreuger a ajuns la o societate mexicană de căi ferate unde s-a angajat. După care a fost trimis să construiască poduri într-o regiune unde condițiile de lucru și viață erau dintre cele mai dure, întrucît bîntuiau frigurile galbene. Se povestește, și nu avem nici un motiv să nu credem, că nouă dintre cei zece ingineri cu care Ivar Kreuger lucra în aceeași regiune au murit din cauză de „Yellow Jack". Ultimul a rămas schilod pe toată viața, din cauza unei împușcături primite în cursul singurului scandal pe care muncitorii îl provocaseră la o beție, în perioada cît au lucrat în zona respectivă. Lui Kreuger nu i s-a întîmplat nimic deosebit, astfel încît, după un timp, l-a apucat patima călătoriilor. Dar nu de orice fel. A ajuns în India, în Africa de Sud, unde ca specialist în clădiri de oțel avea să construiască, la Johannesburg, Carlton-Hotel.

Multe însă nu-i conveneau și o spunea în mod ostentativ, cu diferite prilejuri, chiar și în scrisorile către cei de acasă. „Știu acum

– scria el negru pe alb – mult mai mult decît cel mai modern director general din Suedia. Urăsc spiritul american dar metodele lui le voi duce acasă. Fii sigur, eu voi izbuti. Capul îmi plesnește de idei. Sînt și eu curios să văd cu ce voi începe". Și a început exact cu ce trebuia : a revenit, mai întîi, în Suedia, la Kalmar, unde imediat i-a expus bătrînului Kreuger intențiile sale de moment și de perspectivă. Tatăl, un negustor solid dar prevăzător, a fost de-a dreptul încîntat de proiectele expuse de Ivar și s-a oferit cu promptitudine să-i gireze un împrumut de 50 000 coroane suedeze. Este exact suma pe care, avînd-o drept capital, în 1908, Kreuger-junior împreună cu prietenul său din copilărie, Peter Toll, au întemeiat firma „Kreuger and Toll". În legătură cu firma, Anton Meyer povestește un fapt destul de macabru dar, spune el, acesta se potrivește de minune cu aspirațiile lui Ivar. „Există un roman în care un tîmplar își tot bate capul asupra metodei sigure prin care ar putea să cîștige bani mulți ; ajunge la concluzia că trebuia să descopere o mobilă sau o sculă necesară oricărui om. Dar care este acest lucru ce nu poate lipsi nici unui om în viața lui ? Foarte simplu – un sicriu. Astfel, meșterul filosof se apucă de fabricarea sicrielor și se îmbogățește... Ivar Kreuger urmărea același fir conducător".

Drept pentru care, la început, firma „Kreuger and Toll" a construit, în 1910, un stadion olimpic. Era prima afacere al cărei succes a propulsat serios firma și patronii ei. Era vorba de tranzacții avantajoase, afaceri bune, cariera personală a lui Kreuger cunoscînd, implicit, o foarte rapidă ascensiune. Se bucura de o largă, incontestabilă și justificată audiență nu numai în cercurile financiare din Kalmar, ci din întreaga țară. Dealtfel, firma se și dezvolta în mod corespunzător încît, în anul 1911, ea s-a transformat în societate anonimă. În circa trei ani, de la un capital de 50 000 de coroane ea ajunsese la un milion, iar acesta, întrucît creștea mereu, și-a înființat filialele care, treptat, aveau în vedere și alte domenii în afara construcțiilor. Mai întîi creă filiale și pe „continent", cum erau numite, în Suedia, statele de la sud de Marea Baltică și Marea Nordului. La Berlin exista chiar și o puternică centrală, iar firma își extindea tranzacțiile și în domeniul materialelor de construcții. Din acele vremuri datează și o întîmplare despre care biografii lui Kreuger afirmă, aproape toți, că ea ilustrează de minune spiritul negustoresc al lui Ivar. Astfel se spune că între multele construcții ce urma să le execute, Kreuger trebuia să realizeze în capitala țării un imobil pentru una din casele de comerț. Or, cei care-i oferiseră lucrarea, precauți peste măsură și – mai cu seamă – necunoscîndu-l pe Ivar, n-au găsit altceva mai bun decît să includă o clauză în contract. Potrivit ei, constructorul trebuia să despăgubească beneficiarul cu 5 000 de coroane pentru fiecare zi de întîrziere. Kreuger a fost de acord, imediat, dar știind pe ce miza, ceru o sumă similară pentru fiecare zi cîștigată față de termenul stabilit prin contract. Ce altceva puteau face ignoranții ofertanți decît să zîmbească pe sub mustăți și să accepte fără ezitare ? Ei se gîndeau probabil atît la termenul apropiat dar și la capricioasa iarnă suedeză. Ușurință și ignoranță care aveau să-i coste din belșug, întrucît Kreuger a făcut tot ce s-a putut, a accelerat ritmul lucrărilor, a oferit premii colaboratorilor pentru orice devansare încît construcția a fost predată la cheie, cum se spune de obicei, exact cu 60 (!) de zile înainte de termen. Astfel, Ivar Kreuger a încasat încă 300 000 de coroane în plus față de suma propriu-zisă obținută pentru construcția imobilului.

Sosise însă vremea unui scurt bilanț care avea să-i arate că-și dovedea modernitatea, că metodele spiritului american le adusese cu el acasă și că are ideile de care vorbea cîndva. Avea deci motive să fie satisfăcut dar nu era. Și nu era întrucît, lucid cum a fost pînă la un punct în agitata sa viață, Kreuger își dădea seama că afacerile depindeau în mod clar de modă, de conjunctură, de situația economică internațională. Tocmai luînd în considerație aceste aspecte constata cu limpezime că puteau să apară situații și împrejurări „de care nu era vinovat, în fața cărora era – și rămînea – neputincios, care puteau distruge tot ce clădise el. Astfel îl cuprinse teama de un faliment nemeritat și pe care nu l-ar fi putut evita". Trebuia deci ca el, cu spiritul său, cu metodele sale, și mai cu seamă cu ideile sale, să identifice, asemeni acelui tîmplar-filosof, o marfă, dar nu de orice fel, ci una care să nu suporte riscurile conjuncturii și pe deasupra să fie consumabilă în orice țară și, desigur, cu care să se facă negoț fără nici un fel de risc. Într-o bună zi, Ivar Kreuger avea să găsească această atît de căutată marfă. Împrejurările nu sînt cunoscute cu exactitate dar biograful lui n-a scăpat prilejul s-o descrie suficient de romanțat. „Zîmbind, Ivar își aprinse o țigară și, gînditor, ținu chibritul în mînă, pînă ce, arzînd de tot, flacăra îi atinse vîrful degetelor ; dînd un ușor țipăt de durere, Kreuger îl azvîrli repede jos". Astfel, ca în povestea lui Newton cu mărul, Ivar descoperise acea marfă fără conjunctură. În consecință, el, care la început nu era deloc atras de profiturile consistente ale fabricii de chibrituri ce aparținea lui Kreuger-senior, a pătruns cu pași fermi în puternica industrie suedeză a bețelor cu fosfor în vîrf. Iată-l, în 1913, devenind președinte al „S.A. Fabrica unită de chibrituri" cu care a realizat afaceri uriașe. Exact după patru ani și-a văzut realizat unul dintre țelurile de excepție ale vieții : întemeiază „Swedish Match Compagny", rezultată din unirea celor mai mari întreprinderi de chibrituri din țară. Așa a pus el bazele viitorului monopol al chibriturilor

care, asemeni firmei de construcții, și-a înființat filialele în Finlanda, Germania, Țările Baltice, deschizîndu-i drumul acelei ascensiuni spre influență și dominație în politica interbelică.

În tot ce făcea, Ivar Kreuger nu era, desigur, singur. Avea cîțiva apropiați și foarte fideli colaboratori pe care îi cunoștea de mai mulți ani, uneori chiar de decenii. Era cazul lui Krister Littorin, un bun prieten încă din copilărie. Aproape aceeași era și situația bancherului Rydbeck sau a lui Anders Jordahl. Sînt, dintre toți colaboratorii lui Kreuger, cei care l-au sprijinit cel mai mult. Mărturii de epocă arată că ei au executat, fără să crîcnească și fără să se mai gîndească, absolut toate indicațiile pe care Ivar le dădea cu cele mai diverse prilejuri. Astfel, pentru a exemplifica, se spune că ei au fost cei care au autentificat toate bilanțurile întreprinderilor lui Ivar Kreuger. Faptul trebuie reținut întrucît, după cum s-a aflat mai tîrziu, cam de multe ori aceste bilanțuri erau măsluite. Din multitudinea de explicații ale faptului s-a reținut aceea că acești colaboratori „erau atît de fascinați de geniala și magica personalitate a lui Kreuger încît și-au uitat pînă și îndatoririle lor". Firește că sub aspectul juridic al problemei ei erau vinovați cu toate că nu au acționat mereu după propria lor voință. Însă cum totul decurgea bine, sumele cu foarte multe zerouri în coadă erau din ce în ce mai numeroase, nici unul dintre ei nu se gîndea la așa ceva. Sau, dacă va fi făcut-o, nu există nici un indiciu care s-o dovedească.

Între timp însă lucrurile continuau să-i meargă din plin lui Ivar Kreuger. Paradoxal, dar așa s-a întîmplat în plină perioadă a primului război mondial cînd milioanele de bețe de chibrituri cu marca lui luau drumul tranșeelor din indiferent care tabără. Și tot la fel s-au desfășurat la încheierea primei conflagrații mondiale cînd totuși averi, ranguri, întinderi mari de pămînt sau concernuri s-au destrămat de parcă nici n-ar fi existat, cînd reprezentanți făloși ai imperiului financiar și politic antebelic trăiau doar în lumea abstractă a amintirilor marilor tranzacții. În acest context ni se pare ca foarte potrivită o frază a Barbarei Tuchman care, la un moment dat, vorbea (în „Trufașa citadelă") „de o lume somptuoasă și risipitoare în care legea firească era satisfacerea egoistă a poftelor".

Care erau, în acele vremuri, poftele lui Kreuger? Mai întîi trebuie să spunem că imensul concern pe care-l conducea și care-și avea originea în acea mică firmă de construcții (capital inițial – 50 000 coroane) din Stockholm, înființată înaintea primului război mondial, ajunsese să cuprindă în cele din urmă exact 260 (două sute șaizeci) de fabrici cu 75 000 (șaptezeci și cinci de mii) de angajați de pe tot globul. Firește, multe dintre acestea erau în afara bătrînului continent și produceau chibrituri. „Svenska Tandsticks A.B." era principalul furnizor pe piața europeană datorită căreia el cîștiga sume fabuloase, lucru ce i-a permis să înceapă aplicarea unui plan la capătul căruia se afla un monopol mondial al chibriturilor și care, evident, trebuia să poarte numele lui Ivar Kreuger.

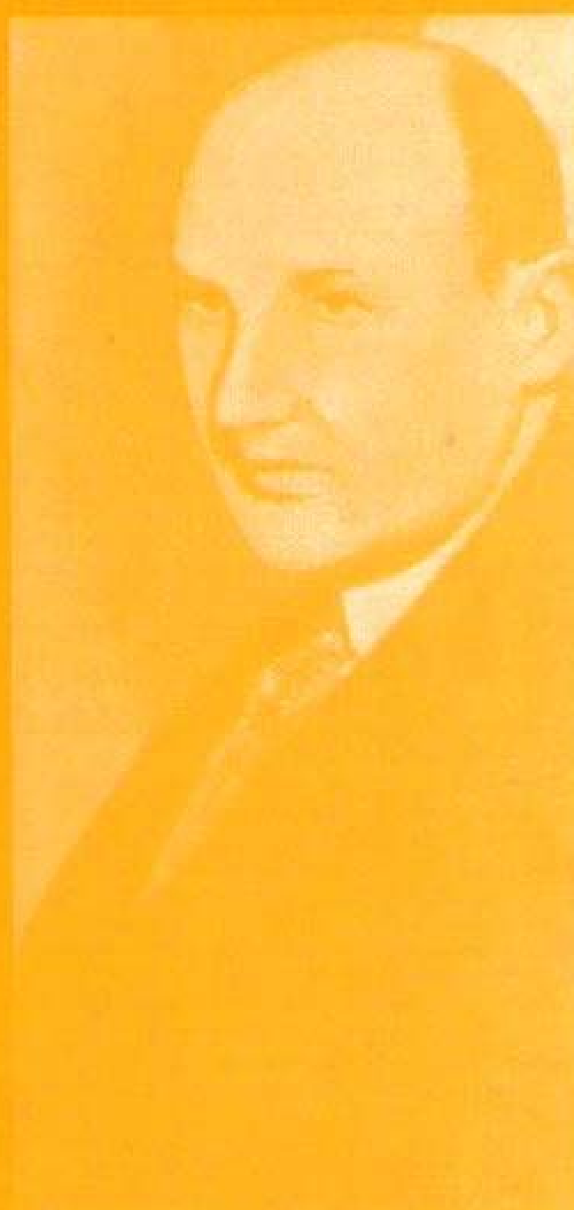
Aceasta era, pe atunci, una din *poftele* lui Ivar. Dar pentru a o realiza avea o mare nevoie de capital. Ce putea face? Promisiuni. De pildă, a promis țărilor sărace în capital credite de ordinul milioanelor în schimbul unor polițe pe termen lung sub formă de împrumuturi de stat, dacă acestea îi acordă dreptul exclusiv de a fabrica și desface chibrituri pe teritoriul lor. Primul contract de acest gen-mostră în materie – după cum a fost botezat ulterior – Ivar Kreuger l-a încheiat în anul 1925 cu guvernul din îndepărtatul Peru. A urmat și ceea ce s-a numit prima afacere cu caracter politic, cînd Kreuger a acordat Poloniei un „împrumut în chibrituri" prin care, cu doar șase milioane dolari, și-a asigurat monopolul fabricării și desfacerii chibriturilor în această țară. Era, cum se vede, exact ca în ofertele lui cu caracter teoretic. Au mai urmat Grecia, Ecuador, Franța, Iugoslavia, Ungaria, și altele, pînă la cifra de 17, cîte convenții semnase Ivar Kreuger. Pentru Ungaria, împrumutul chibriturilor contractat în 1928 era de 6 milioane de dolari, pentru Franța, cu un an mai înainte, împrumutul valora 75 milioane dolari (de reținut, acolo, ca și în Germania, o parte a producției de chibrituri o dețineau particularii).

Dealtfel, despre afacerea cu Franța s-a zis, nu fără justețe, că era „cel mai mare succes al lui Ivar Kreuger, mai puțin în domeniul financiar cît în cel politic dacă avem în vedere că pe atunci această țară era una din puterile conducătoare pe plan european și mondial". Și, așa cum s-a întîmplat și cu Sir Basil Zaharoff – cel care, prin manevre la fel de abile, lipsite de scrupule și foarte încurcate, devenise exact în aceeași perioadă „regele vînzătorilor de arme" – Ivar Kreuger a primit, la 28 mai 1928, marea Cruce a Legiunii de Onoare, chiar din mîna președintelui francez de atunci, Gaston Doumergue. Firește, în asemenea condiții, el nu putea decît să persevereze mai ales că, pretutindeni, foamea de capital devenea tot mai mare. Într-o atare situație, nici Reichul german n-a scăpat cîmpului de acțiune al lui Ivar, astfel că în schimbul unui împrumut de 125 milioane (!) dolari pe o perioadă de jumătate de secol (el avea, pe atunci, exact 50 de ani) cu dobîndă de șase la sută, Reichul i-a oferit, în 1930, monopolul chibriturilor. (Să mai notăm că guvernul federal vest-german plătea și în 1967, în baza unui acord de credit de la Londra, rate de stingere a acestui mare împrumut de care, desigur, nu el „beneficiase".) Kreuger însă mergea mai departe. În cinci ani valoarea credi-

telor pe care le-a acordat a ajuns la 387 milioane dolari. După cum demonstrează statisticile vremii era o sumă ce depășea considerabil bugetul de atunci al unor țări mici precum Elveția. Culmea, dar acesta este adevărul: lui Ivar Kreuger îi era practic imposibil să acopere atari sume astronomice numai cu veniturile propriilor întreprinderi suedeze și ale celor înființate sau trecute sub numele lui în Europa și peste mări.

Dar să revenim la împrumutul acordat Franței pentru că, în felul său, episodul avea să-l coste mult prea scump pe Kreuger. În acest context a apărut în scenă și familia de bancheri americani Morgan. Erau urmașii unui american bogat ce a preferat să se mute la Londra unde avea „să devină conducătorul primei case bancare comerciale britanice ce a început să emită hîrtii de valoare și să organizeze corporații". Fiul lui, J. Pierpont Morgan, crease, în deceniul 1860–1870, o filială a firmei în S.U.A. Deși el a murit în 1913 firma sa nu s-a destrămat, familia înființînd o asociație a cărei dominație în finanțele S.U.A. s-a întărit după primul război mondial. Victor Perlo arăta, mai precis (în „Imperiul marii finanțe"), că spre sfîrșitul deceniului 1920–1930 toate hotărîrile cu adevărat importante privind economia marilor societăți, fuziunile lor, menținerea sau prăbușirea lor în perioade de încordare (în S.U.A.), erau „lămurite cu cei de la colț" (the corner), „cei de la colț" fiind porecla dată sediului principal al Morganilor, aflat într-o clădire la intersecția dintre Broad Street și Wall Street.

Exact spre sfîrșitul acestui deceniu și Morgan țintea spre Franța, mai exact spre o afacere de genul celei încheiate de Kreuger. Avea și motive: el era considerat de mai mult timp furnizorul de capital al Franței. Dar încheind contractul, Kreuger îl detronase fără jenă pe Morgan deși „pe piața monetară, cu tot succesul repurtat, Ivar era considerat un simplu intrus". În plus, importantul împrumut pe care l-a primit, guvernul Franței l-a folosit pentru a-și achita mai devreme creditele ce i-au fost acordate de... Morgan. Firește, un asemenea gest a încrîncenat familia Morgan, mai ales că dobînda cu care împrumuta Kreuger era mai redusă decît a ei. Revista „Magyarország" scrie că acestea au constituit o ofensă la adresa Morganilor care, în consecință, nu l-au iertat pe Kreuger. Mai ales că, între timp, el preluase mai peste tot monopolul producției chibriturilor, fapt dovedit între altele și de ceea ce se întîmpla pe la finele celui de-al treilea deceniu cînd fiecare european care a tras un chibrit pentru a aprinde un foc sau a fuma o țigară, o pipă, plătea într-o formă sau alta impozit lui Ivar Kreuger. Situația aceasta aproape incredibilă avea s-o povestească într-un mod foarte convingător cunoscutul scriitor Ilya Ehrenburg care într-un roman („Europa, societate anonimă", datat 1930) îl

Melancolicul „rege" al chibriturilor

prezintă pe Ivar Kreuger sub numele străveziu de Olsan.

Dar dacă alte figuri ilustre dintre miliardarii de ieri și de azi au prosperat în epoci de acută criză economică (vezi, de pildă, pe Livanos, Dupont, Zaharoff sau alții care i-au urmat), nu același lucru i s-a întîmplat lui Ivar. După 1929, la începuturile crizei mondiale, el începe să se clatine. Se menține totuși întrucît recurge imediat la împrumuturi, vînzări discrete, escrocherii de tot felul. A mai încheiat chiar și o afacere răsunătoare și a făcut rost de 11 milioane de dolari într-un fel foarte simplu: societatea suedeză „Ericson" și cunoscuta „I.T.T. — International Telephon and Telegraph Company" — au înființat o uniune de interese în care „I.T.T." prelua 600 000 acțiuni de la sora ei suedeză iar aceasta 400 000 acțiuni „I.T.T."

Diferența, 11 milioane dolari, exact ce dorea, a încasat-o Kreuger și s-a gîndit că ar mai putea face astfel în S.U.A., unde a plecat în februarie 1932. N-avea să realizeze nimic întrucît abia apucase să-și comande obișnuitul „break-fest" în apartamentul său modest de la hotelul „Waldorf-Astoria" din New York cînd, telefonic, conducerea companiei „I.T.T.", sesizînd escrocheria și constatînd că Ivar prezentase situații și bilanțuri false, l-a și somat să restituie fără întîrziere cele 11 milioane de dolari. Familia Morgan, deși în expectativă, știa cu precizie totul, mai ales că printre mulții ei clienți se afla și „I.T.T." Așa că ea a cerut ca Ivar Kreuger să fie lovit fără milă, cum procedase și el cu alții, în alte cazuri. Într-un fel, Ivar a scăpat și din noua încurcătură. Banca Suediei condiționîndu-i un împrumut de 2 milioane dolari (din cele 5 care-i mai trebuiau) de acceptarea unei expertize asupra afacerilor lui. În martie 1932, îmbarcat pe bordul unuia dintre primele pacheboturi de lux, „Ile de France", el a plecat spre Europa. Era însoțit de doi reprezentanți ai creditorilor din America și-l urmărea cu atenție un oarecare John C. Brown, despre care se spune că era trimis de familia Morgan.

Abia sosise, după șapte zile de călătorie pe apele calme ale Atlanticului, cînd, cu toate că la Paris apăruse și prietenul său din copilărie și mîna lui dreaptă, Littorin, Ivar a simțit că situația nu mai are ieșire. Din obișnuință, din disperare, în apartamentul său dintr-o somptuoasă vilă situată la numărul 32 pe Avenue Victor Emanuel III (azi Avenue Franklin Delano Rooswelt) a început să sune fără oprire telefonul. Se vorbea în diverse capitale ale lumii, cu diverse bănci.

11 martie. După-amiază. La Ivar s-au prezentat patru tipi — reprezentanți ai băncii suedeze „Rijko", cei care trebuiau să încheie contractul împrumutului de 2 milioane dolari. Atît cerea Ivar acum : 2 milioane, el care cu numai 5 ani în urmă oferea împrumut de 125 milioane ! A început să se descopere șirul de inexactități din bilanțurile și actele firmelor lui Kreuger. În ce-l privește, el vorbea echivoc, dezlînat, nu-și amintea, intra des în dormitorul său unde probabil că înghițea calmante, tăgăduia falsitatea documentelor. După discuții îndelungi s-a hotărît o nouă întîlnire pentru a doua zi, orele 11, la „Hôtel du Rhin". Dar sîmbătă, 12 martie 1932, la orele 11 fix, cînd cei patru au sosit la „Hôtel du Rhin" nu același lucru l-a făcut și Ivar. A trecut o jumătate de oră, apoi o oră. Littorin a telefonat lui Kreuger, dar menajera i-a răspuns că stăpînul ei mai doarme încă. Presimțind poate ceva sau intrigat pur și simplu de gest, Littorin a plecat imediat acasă la Kreuger unde, în dormitor, cu jaluzelele trase acesta se afla în pat. Era mort, pe partea stîngă a pieptului apăruse o imensă pată de sînge. Pe noptieră se afla o scrisoare pentru Littorin, evident de adio, în care Ivar declara că și-a încurcat afacerile încît unica soluție rămînea sinuciderea.

Și totuși presa din acea vreme a scris în repetate rînduri că nu putea fi vorba de sinucidere. Mai ales că un anume Bervillier, patronul unei prăvălii de arme, aflată chiar lîngă vila lui Ivar, declarase că în după-amiaza de vineri, 11 martie, a venit la el un tip care a cumpărat un pistol de 9 mm (unicul vîndut în ziua respectivă) și muniții. Pentru patronul acesta clientul era agitat și s-a legitimat potrivit legii în atari situații, ca fiind Ivar Kreuger. Dar descrierea ce i-a făcut-o nu coincidea absolut deloc cu înfățișarea regelui chibriturilor. Vecinii au afirmat că pe la Kreuger, exact în acele două zile, venise o prietenă, studentă finlandeză pe care nimeni, nici menajera, nici o altă servitoare a lui Ivar, n-au văzut-o intrînd sau ieșind de la el. Tot ei au mai spus că în jurul casei a fost văzut un tip a cărui descriere este, cu certitudine, cea a lui Mr. Brown de pe „Ile de France". A intrat el, oare, la Kreuger ? Nu s-a putut afla niciodată.

În sfîrșit, alții afirmau că acel cadavru nu fusese al lui Kreuger întrucît îndrăznețul „rege" al chibriturilor fugise pur și simplu. Dar acel cadavru a rămas la sediul poliției exact opt (!) zile fără a i se face autopsia iar amprentele de pe armă n-au fost niciodată verificate. Corpul defunctului fusese depus într-un sicriu dublu — nedeschis vreodată — ce avea o mică ferăstruică și prin care cu greu se putea vedea cît de cît fața lui Ivar, care — spun experții — putea fi și o mască mortuară de ceară. Cum nimeni n-a precizat momentul morții, întrebările și nelămuririle au persistat mult timp. Mai ales că decesul lui Ivar Kreuger a antrenat falimentul unei firme ce se considera de neclintit și al altor 39 de întreprinderi, lăsînd pe drumuri mii de oameni, victime ale unor afaceri de mare anvergură pe care Ivar Kreuger reușise să le încheie cu un sînge rece incontestabil.

Tocmai de aceea, cînd, în aprilie 1967, Robert Stemmle a scris și regizat pentru televiziunea vest-germană o piesă documentară — „Regele chibriturilor" — fratele lui Ivar — Torsten, 83 de ani — s-a adresat tribunalului din Hamburg acuzîndu-l că, fără a-l cunoaște, pătează memoria lui Kreuger. Figura copilului-minune în ale finanțelor a trezit iarăși vii dezbateri. Mai ales că Torsten încercase toată viața lui, fără succes, să-l reabiliteze. Cum n-a reușit nici atunci să interzică piesa lui Stemmle în care falsul era prezentat ca un obicei al casei Kreuger.

În schimb, cînd, de curînd, la unul din canalele televiziunii franceze, Alain Decaux urma să comenteze un film de aproape treizeci de minute ce folosea multe documente inedite despre Ivar Kreuger, evenimentul n-a mai avut loc. Răzbunare, peste timp, a „regelui" chibriturilor, sau altceva, filmul a luat foc dintr-o neglijență.

DUMITRU CONSTANTIN ■

MISCELANEA

● „Un tînăr român — George Enescu — uimește Europa; nu este numai un virtuos al vioarei, ci și un compozitor talentat [...]" — scria revista franceză „L'Illustration", în februarie 1898. George Enescu avea atunci numai 19 ani, dar reușise să se impună în lumea muzicală europeană, prezentînd, la Paris, în cadrul concertelor Colonne, mai intîi *Poema română*, la 6 februarie 1898, apoi *Sonata pentru vioară și pian*, la 17 februarie. Cîteva zile mai tîrziu — la 28 februarie — tînărul muzician se află în țară și prezintă *Poema română* la Ateneu, dirijînd orchestra Conservatorului. Și ziarele ne relatează: „Nu se poate descrie efectul produs de concert asupra publicului [...]. Ovațiile au continuat mult timp și în stradă". Enescu pornise pe drumul care avea să-l ducă, din triumf în triumf, la celebritatea cunoscută.

● Turnul Eiffel din Paris a fost inaugurat la 1 aprilie 1889. În ziua inaugurării, un român — N. Vladica — a făcut o demonstrație de gimnastică senzațională: a escaladat măreţul turn, agățîndu-se de grilele metalice, deci fără a folosi scările sau ascensoarele. O performanță uimitoare, care-i aduce o medalie de aur, oferită de guvernul francez. „Domnul Vladica — spun ziarele — este gimnast și artist psilograf de mare precizie, putînd scrie 300 000 de cuvinte pe o singură carte poștală". Căutăm urmele acestui năstrușnic Vladica și le găsim în anul 1883, cînd era gravor în București. El este acela care a scris microbiografia lui George Barițiu pe capacul unui ceasornic de buzunar (154 de cuvinte perfect vizibile cu ochiul liber). Textul este semnat: N. Vladica, București, 17 noiembrie 1883.

● Societatea Filarmonică Română, înființată în luna septembrie 1868, la București, organizează primul său concert, în sala Ateneului Român. Orchestra este dirijată de Eduard Wachman, principalul animator al vieții muzicale bucureștene din vremea aceea. Prețurile de intrare sînt modeste: 7 sfanți primele staluri; 3 sfanți celelalte. Se cîntă uverturi și simfonii de: Beethoven, Mendelssohn, Haydn și Mozart. Acesta a fost începutul activității Filarmonicii, devenită, după 1944, Filarmonica de stat George Enescu, instituție de mare prestigiu, în cadrul concertelor sale apărînd, permanent, dirijori și soliști de renume mondial, iar turneele pe care le întreprinde peste hotare fiind apreciate cu elogii unanime.

● Un reportaj din ziarul „Cantor de aviz și comers", la 30 mai 1840: „Ieri dimineața, la 6 ceasuri, ulițele capitalii erau pline de cară ale țăranilor care, cu nevestile și cu fiii lor îmbrăcați mai curat, să duceau la Moși, care este o sărbătoare națională rămasă de la strămoșii românilor [...] iar pe Podul Tîrgului din Afară (Calea Moșilor de astăzi) de dimineață începură a se îndesa caleștile spre a merge la Moși unde sînt mii de cară și prăvălii cu felurimi de lucruri spre vînzare [...]. Femeile toate erau îmbrăcate curat; bărbații cei copți tot mai aveau o căutătură romană".

Așa se făcea deci inaugurarea Tîrgului Moșilor, acum 14 decenii.

● Pentru aniversarea a cincizeci de ani de existență a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA) din Ardeal, 40 000 de români veniți de pe tot cuprinsul țării s-au întrunit la Blaj, în zilele de 14—17 august 1911, prilejuind desfășurarea celei mai impresionante manifestări patriotice cunoscute de la 1848 și pînă atunci. Printre participanți se aflau și scriitorii: I.L. Caragiale, George Coșbuc, Șt. O. Iosif, I. Bianu, Sextil Pușcariu, S. Mehedinți, Victor Eftimiu, Octavian Goga și Al. Ciurea. În programul celor trei zile: ședința comemorativă a Asociației; ședința Societății pentru fond de teatru românesc; expoziții de produse artizanale; spectacole teatrale; conferința poetului Octavian Goga; concerte muzicale; un zbor al aviatorului Aurel Vlaicu și, în încheiere, „marele conduct etnografic" — o defilare formată din 5000 de țărani îmbrăcați în costume naționale. În timpul zborului lui Vlaicu „marele nostru Caragiale a plîns de emoție" — ne va spune mai tîrziu Victor Eftimiu, în memoriile sale.

● Radiofonia românească a împlinit cincizeci de ani, începutul fiind socotit la data de 22 decembrie 1927, cînd s-a înființat Societatea de difuziune radiofonică din România (transformată apoi în Societatea română de radiodifuziune). Acest început venea tîrziu; în Europa existau la vremea aceea 28 de posturi, dar introducerea radiofoniei la noi fusese împiedicată cu îndîrjire de către miniștrii de război care socoteau aparatul de recepție: „mijloc eficace și absolut de spionaj; o primejdie pentru stat". Experiențele de emisie-recepție fuseseră făcute mai înainte în laboratoarele Școlii Politehnice din București; deci începuturile reale și-au avut originea în strădania profesorilor acestei instituții. Emisiunile publice au fost inaugurate în ziua de 1 noiembrie 1928. „Atenție: Radio București" a spus atunci crainica micului post instalat pe actuala stradă a Nuferilor. „Puterea" acestui post era de 400 de wați, iar lungimea de undă 402 metri. La 15 aprilie 1929 s-a inaugurat clădirea postului de Radio București — la Băneasa, în care s-a instalat un emițător de 12 kW, cu o antenă înaltă de 96 de metri. Legătura cu studioul din oraș i s-a făcut printr-un cablu lung de 9 500 de metri.

Anchetă socială

Şi-a fost ziua a doua...

Am fost martorul momentului — realmente emoţionant — în care nişte băieţi de 16—18 ani, din centrul de reeducare pentru minori de la G., îşi luau rămas bun de la cei care îi învăţaseră, pînă atunci, carte şi meserie. Ne-am strîns cu toţii mîinile, entuziaşti, decişi să ne revedem într-alte condiţii, normale, la locul de muncă, în mijlocul colectivelor de oameni, vîrstnici şi tineri, care îşi duc existenţa demn, activînd, trăind în spiritul — strict — al legilor scrise şi nescrise.

Peste trei săptămîni — în care interval majoritatea au trecut şi pe acasă — i-am găsit acolo unde se cuvenea să-i fi găsit : la lucru !

Ordine exterioară şi interioară

V.M. n-a mai trecut, precum cei mai mulţi, pe-acasă. În ancheta socială întocmită în urmă cu un an, cînd a săvîrşit fapta pentru care fusese trimis în centrul de reeducare **G.**, scrie limpede : **„La domiciliu am găsit pe minorul V.M. împreună cu mama sa V.C., tatăl fiind plecat de la domiciliu de aproape şase luni şi din declaraţiile lor**

POVESTEA URSULUI VETA

Ursul Veta a fost un urs ciudat
cu nume de femeie şi trupul de bărbat.
Poet fiind, se smulse din fiare şi din funii
şi din belciug – şi-şi puse în nas belciugul lunii.

EUGEN JEBELEANU

Cu Iancu Rozman despre pasiunea unei vieţi şi trei generaţii de urşi. De la viaţă la literatură pe căi mai mult sau mai puţin ocolite. Reînvierea unui rodeo ţărănesc — capital turistic. Nu numai palatele marilor latifundiari ci şi cooperativele agricole de producţie pot avea un parc zoologic. Tragica poveste a unui pui de urs.

Pe Iancu Rozman l-am cunoscut în casa lui Scarlat Callimachi, acum 15 ani. „Un prieten de vreme bună şi de vreme rea" — aşa mi l-a recomandat gazda „şi pe deasupra şi botoşenean". S-au depănat atunci amintiri despre oraşul de care se leagă numele lui Eminescu, Iorga, Enescu şi unde, în deceniul al patrulea, Scarlat Callimachi a scos ziarul incendiar **Clopotul**.

— Dumnealui este un om fericit, mi-a spus **Prinţul Roşu**, pentru că are de-a face cu animalele sălbatice, fiinţele cele mai blînde de pe lume... Paradoxul exprimat aici îşi găsea temeiul, mai tîrziu, în povestea ursului Veta. Dar cine este ursul Veta ?

Cititorii de poezie îşi vor aduce aminte că **Ursul Veta** e titlul unui poem de Eugen Jebeleanu, apărut în volumul **Hannibal.** Cineva mi-a spus că a mai întîlnit numele ursului cu nume de eroină caragialiană într-un fapt divers publicat de presa noastră cu ani în urmă. Iar ceea ce

reiese că acesta trăiește în concubinaj cu o altă femeie din orașul **S**... Mama este pensionară de boală. Minorul **V.M.**, după terminarea a șase clase elementare, nu se mai prezintă la școală și începe să colinde județul împreună cu alți băieți mai mari, de asemenea scăpați din mînă de către propriile lor familii". Fapta comisă sună astfel în descrierea oficială : „A sustras suma de lei 1 200 din sertarul unui magazin, **V.M.** stînd la pîndă, iar ceilalți doi acționînd". La ora actuală, mai mult ca sigur, asemenea detalii sînt de prisos.

— Eu am găsit aici, în noul colectiv de muncă, tot ceea ce își poate dori un tînăr de vîrsta mea : în primul rînd, nimeni nu m-a sîcîit cu „trecutul" meu (și de treaba asta mi-a fost, mereu, foarte frică). Mă socotesc singur destul de vinovat, pentru ca să nu mai simt nevoia să mi se amintească pasul greșit, decît dacă aș mai greși o dată ; însă, categoric, nu este cazul ! **(V.M.)**

— După mai bine de douăzeci de ani de muncă în același loc, după ce sute de tineri mi-au trecut prin mînă, pot să spun, cu mîna pe inimă, că mă pricep și la felul în care un astfel de băiat, care nici n-a trecut pragul maturității, trebuie repus pe linia de plutire. După cîteva zile de lucru, în care am fost întruna în spatele său (însă fără ca el să-și dea seama), am înțeles că defectul cel mai mare al lui **V.M.** este **dezordinea** : dezordine în mișcări, risipă de gesturi, efort maxim cheltuit pentru orice reușită. I-am explicat la lucru, nu după orele de muncă, adică m-am ferit să semene cu un fel de predică, ideea mea : reușita nu înseamnă să ai, după **opt** ore de lucru, cămașa leoarcă. „Eu — i-am mărturisit — sînt contra transpirației la locul de muncă (binențeles, cu excepțiile obligatorii în anumite **profesiuni**, dar nu la noi, la niște mecanici-auto). Înainte de-a te apuca de treabă, **pregătește-ți** locul de muncă, materialele, sculele, totul, căci restul vine apoi de la sine. Bineînțeles, n-a fost chip, fiindcă **V.M.** n-avea suficient deprinderea ordinii (cea de la reeducare a fost, probabil, acceptată forțat, superficial, n-a ajuns să facă parte din ființa lui !). Pînă la urmă, neavînd încotro, l-am îndemnat să-și facă un **carnețel** și, chiar cu riscul de a părea un belfer demodat, i-am sugerat să noteze într-însul — zilnic — orice semn de **dezordine** (cînd nu găsește, imediat, o piesă sau o sculă) ; și, fiindcă mă interesa să dobîndească și o ordine interioară, i-am pretins să noteze și orice pierdere a **stăpînirii de sine** ; în plus, în carnețel am introdus și o rubrică „curățenie", în care omul singur trebuia să consemneze orice abatere de la normal (vorbire murdară, gesturi

m-a intrigat mai mult a fost remarca unui confrate care într-o zi, la Capșa, mi-a arătat un om care tocmai trecea :

— Îl vezi pe insul de colo ? Ei, ăsta este nașul ursului Veta ! Am întors capul și l-am recunoscut pe Iancu Rozman...

— Cine a fost ursul Veta ?

Omul din fața mea are înfățișarea unui fermier american în plină putere. Fire deschisă, optimistă, mărturisind o vîrstă pe care nu i-ai fi dat-o nici pe departe, el te întîmpină cu un dulce grai „moldovinesc" și cu sfătoșenia unui țăran din ținuturile noastre de margine.

— Ca să vă spun cine a fost ursul Veta trebuie să încep mai de departe. Pe timpul cînd nu exista la noi grădină zoologică, eu am alcătuit, cu concursul autorităților, un „colț zoologic", cu speciile cele mai caracteristice faunei pădurilor noastre : urși, lupi, vulpi, veverițe, un pui de cerb carpatin și un căprior. Animale îmblînzite pînă la urmă. Totodată aranjasem o expoziție de păsări cîntătoare, de pădure, păsări de decor și păsări exotice.

— Unde au funcționat „colțul zoologic" și expoziția de păsări ?

— La București și în multe din orașele țării. Într-un an ele au făcut atracția Pomului de iarnă ,din Orașul copiilor care se deschisese în Piața Palatului Republicii, în fața Ateneului Român. Prima familie de urși din colțul zoologic **expus** la Orașul copiilor a purtat numele Nicolae și Margareta. În aceeași iarnă, aflîndu-ne la Brașov, unde am rămas 7 luni, Margareta a născut doi pui. Drăgălășenia acestor ursuleți, în jocurile lor, nu poate fi descrisă. De aici am primit sugestia de a colabora la turnarea unui film cu urși, protagoniști fiind, evident, cei doi pui pe lîngă care mai figurau în distribuție încă patru sau cinci animale mature. Cadrul filmului am propus să fie un loc știut de mine la Bistrița-Năsăud, unde animalele ar fi fost lăsate în libertate (un colț de pădure împrejmuit, dar împrejmuirea nu se vedea). M-am dus cu operatorii la fața locului și filmul s-ar fi făcut dacă scenaristul n-ar fi avut nefericita idee de a împușca ursoaica mamă, ca astfel s-o poată așeza — fără pericol — în diferite poziții, element inert, de decor pentru joaca puilor. Am refuzat cu indignare și m-am retras din combinație... Dar ca să

necugetate etc.). Zilnic, la ieşirea din schimb, pierd încă şi astăzi (de fapt cîştig !) cîteva minute, pentru a număra (doar **atît** ! fără comentarii) cîte semne de **dezordine, de nestăpînire** şi de **murdărie** a acumulat peste zi... Personal cred foarte serios în reeducarea din aproape în aproape şi în nevoia ca tinerii aceştia să ajungă la un desăvîrşit **autocontrol.** Carneţelul propus de mine asta face : îl învaţă pe **V.M.** să-şi analizeze singur purtarea, astfel încît, curînd, carneţelul nu-şi va mai avea nici un rost, autocontrolul devenind reflex. Arătam mai înainte că, de regulă, stau în spatele lui, fără să simtă, gata să intervin (aşa stăm toţi, întregul nostru colectiv). Se cuvine însă a atinge stadiul în care **V.M.**, atunci cînd se va afla singur, absolut singur, într-o împrejurare, într-un grup, cine ştie unde, să reacţioneze, adică să acţioneze conform noii personalităţi clădite şi cu sprijinul nostru, chiar dacă noi vom fi absenţi de acolo. Treptat, nu-i deloc greu de constatat, el îşi făureşte o **siguranţă de sine** care nu înseamnă, nici pe departe, obrăznicie, tupeu, brutalitate sau violenţă ; ci, dimpotrivă, echilibru, disciplină, corectitudine, într-un cuvînt **tinereţe curată.** Forţa modelatoare a colectivului nostru reiese cu prisosinţă din ceea ce v-am relatat. (Maistrul **Dumitru Simionescu)**

Şi totuşi, maistrul **D.S.** a uitat să pomenească şi despre altă măsură reeducativă folosită de colectivul atelierului în care s-a integrat **V.M.** : ştiind că ruperea de familie (fie şi... motivată într-un fel) este un **factor perturbator** în constituirea personalităţii tînărului, o scrisoare a plecat pe adresa tatălui, la Constanţa, provocînd reînnodarea unor legături afective brutal întrerupte cîndva ; căci normalul, ordinea în planul sentimentelor, asigură mai deplin reintegrarea socială a acelora care au avut de suferit de pe urma disocierilor familiale. Cum este cazul, evident, şi cu **V.M.** : actul său antisocial includea desigur şi o profundă — inconştientă — nemulţumire faţă de „celula de bază" a societăţii, familia, **propria** familie ; exact la vîrsta la care băiatul se străduieşte din răsputeri să-i semene tatălui, iar fata — mamei, adică la vîrsta în care modelul patern sau matern este esenţial pentru găsirea drumului în viaţă, să fii pur şi simplu lăsat deoparte ca un nimic, părăsit de către tată, această **dezordine** în ordinea lucrurilor atrage, de cele mai multe ori, o dezordine în planul moral şi, după cum s-a văzut, cu urmări triste, condamnabile. **Iată** însă că „marea familie" — societatea — ţine locul, de nenumărate ori, „micii familii". Şi cu rezultate evidente, remarcabile.

fac o paranteză, aş avea de propus autorităţilor noastre o idee care, sînt sigur, va aduce foloase. Este vorba de reînvierea unei tradiţii : **iarmarocul,** unde se practica şi un fel de rodeo ţărănesc, alergare de cai. Pentru că poate nu ştiţi : marea patimă a vieţii mele sînt caii. Am făcut şi un scenariu al iarmarocului pe care tovarăşul Radu Popescu, redactor şef la revista **Teatru,** l-a citit şi mi-a spus că e „formidabil". Iarmarocul ar constitui o mare atracţie pentru comerţul nostru turistic. Dar să ne întoarcem la urşi...

Colţul zoologic itinerant a fost adăpostit în multe din oraşele ţării, anii au trecut şi pentru că fiecare din noi ne întoarcem adesea şi cu drag la copilărie, m-am gîndit să donez aceste animale crescute de mine oraşului meu natal, Botoşani. Donaţia a fost acceptată în principiu, dar mai pe urmă s-a ridicat problema cheltuielilor de întreţinere şi am înţeles că darul meu încurcă socotelile edililor locali, preocupaţi, desigur, de alte înzestrări mai utile oraşului. Atunci am intrat în vorbă cu Consiliul popular de la Baia Mare, unde am găsit foarte multă înţelegere şi am fost însărcinat să reorganizez grădina zoologică din acest oraş, dăruindu-le cea mai mare parte din pensionarii colţului meu zoologic.

Urşii mi se înmulţiseră, în fiecare an se năşteau doi sau trei pui şi după Baia Mare mai aveam disponibilă o pereche din dinastia Nicolae — Margareta. Aceştia purtau numele de Gîgă şi Rumba. Şi iată, aflu că C.A.P.-ul din comuna Goicea Mare de lîngă Craiova, ar dori să crească pe lîngă animalele domestice care se află în zestrea lui şi cîteva jivine de pădure pentru distracţia şi bucuria copiilor din sat şi împrejurimi. M-am oferit să le proiectez un colţ zoologic şi să-l înzestrez cu plusul animalelor rămase de la Baia Mare. Şi astfel, în frumosul parc al C.A.P.-ului din Goicea Mare, realizat de harnicii cooperatori, a luat fiinţă un foarte pitoresc bîrlog pentru urşi, unde Gîgă şi Rumba au întemeiat o familie, an de an sporită cu noi progenituri.

— Am impresia că ne apropiem de ursul Veta...

— Da, am ajuns la părinţii lui. Gîgă şi Rumba erau părinţii ursului Veta... Îmi făcusem obiceiul ca în fiecare an să dau o fugă la Goicea Mare să-i vizitez pe pen-

— Veniți — își încheie **D.S.** explicațiile surîzînd — la căsătoria băiatului. Va fi tot aici, muncitor de nădejde, iar noi vom fi alături de el, ca o mare familie. Să nădăjduim că vor fi atunci prezenți și ceilalți, familia lui de-acasă și... cealaltă.

Fără să știe, **D.S.** formulează un adevăr strict stabilit de specialiști : 80 la sută din delincvenții minori, pe glob, provin din familii dezmembrate, divorțate legal, cu părinți concubini sau în care există un „divorț emoțional". Procent care vorbește de la sine și atrage implicit atenția tuturor asupra rosturilor fundamentale pe care **familia** fiecărui minor le are în inserarea socială pozitivă a progeniturii lor.

Pseudoprietenii

Despre **V.M.** se mai poate spune ceva : negăsind acasă simțămîntul de stabilitate și de ordine afectivă de care, mai cu seamă la adolescență, orice individ are nevoie, el și-a căutat **în afara familiei**, printre așa-zișii „prieteni", echilibrul după care tînjea. Firește, prieteniile pot fi — la orice vîrstă — pozitive sau negative. Din păcate, prieteniile negative joacă, de asemenea, un rol hotărîtor în încălcarea, de către minori, a normelor de conviețuire socială : dintr-o dată, în grup, ei au falsa impresie că au găsit, în sfîrșit, o ierarhie de valori stabilă, că se pot bucura de o doză suficientă de independență... În realitate sînt nevoiți **să se supună** „șefului" de grup, să urmeze orbește dorințele celor care constituie grupul și, deloc secundar, să acționeze în virtutea unei negative ierarhii de valori, în care **banul, distracția** cu orice preț, pretinsul **nonconformism** sînt liniile directoare.

Este cazul lui **R.B.** — pe care l-am cunoscut tot la **G.** — eminent elev, șeful clasei în centrul de reeducare. Iubitor de istorie, băiat bun, săritor, gata oricînd să-și cedeze porția la masă, patul, haina de pe el, pentru un altul aflat la ananghie... Situația lui este cît se poate de ciudată : orfan de tată de la 6 ani — un tată deosebit, fermecător, care i-a „mobilat" mica-i copilărie într-un mod de neuitat — a crescut alături de mama lui, deosebit de devotată, sacrificîndu-se neîntrerupt pentru odrasla ei. Totul ar fi decurs, cine știe, altfel, dacă atunci cînd băiatul avea 15 ani, așadar atunci cînd se împlineau 9 ani de la decesul tatălui, în casa lor n-ar fi apărut alt bărbat ; discret, delicat, atent și drăgăstos cu **R.B.** Însă băiatul, în ciuda timpului scurs, a rămas fixat la drama sa de demult, dispariția tatălui. Suficient de matur pentru a înțelege sacrificiul mamei care, pînă la un anumit moment, n-a admis să se recăsătorească, tocmai pentru a nu-i pricinui vreun rău afectiv, însă insuficient maturizat

sionarii colțului zoologic dar și pe primitoarele gazde ale C.A.P.-ului. Acum vreo doisprezece ani, aflîndu-mă acolo, văd că unul din nou-născuții familiei Gigă — Rumba, un ursuleț nu mai mare de o lună, se tîra în urma fraților lui și scheuna jalnic. Întreb ce este cu el și mi se spune că jucîndu-se cu frații lui și-a vîrît capul între gratiile de la poarta bîrlogului și neizbutind să și-l scoată a început să scheaune și să scîncească. Tatăl lui a sărit imediat, mînat de părinteasca dragoste, l-a apucat cu laba și a tras... dislocîndu-i șira spinării. Am întrebat ce aveau de gînd să facă cu el și mi-au răspuns că va trebui să-l sacrifice. Le-am spus atunci „îl cumpăr eu". Oamenii s-au uitat lung la mine și, ce să vă spun, mi l-au vîndut contra unei sume simbolice. Gîndul meu a fost să salvez această biată viețuitoare devenită infirmă la vîrsta de o lună. Prietenii de la Goicea mi-au și făcut o lădiță, în care a fost așezată micuța ursoaică pe care atunci am botezat-o Veta. Am plecat cu ea spre București, iar în gara Craiova, în intervalul celor două ore cît trebuia să aștept sosirea trenului, am răsturnat lădița și am scos-o pe Veta să-mi țină de urît. Cu vorba, cu gesturi blînde, cu zahăr și bomboane, apropierea s-a făcut, nu se mai temea, eram aproape prieteni cînd ne-am suit în tren.

Ajuns la București am alergat drept la Facultatea de medicină veterinară unde am obținut programarea unei vizite pentru a doua zi. Colectivul de medici de acolo, în frunte cu profesorii Gheție și Vlăduțiu, au examinat pacientul cu mult interes, folosind aparatura modernă a instituției, s-au sfătuit și mi-au spus apoi că îi vor aplica un tratament de o oarecare durată. Mari nădejdi nu trebuia să-mi fac dar, oricum, cazul va fi ameliorat simțitor. Puiul de urs nu se va mai tîrî scheunînd de durere cum făcea acum. I-a fost repartizată o rezervă, o cușcă mare și tratamentul a început. Eu veneam să-l văd în fiecare zi, deschideam ușa cuștii, puneam un scăunel în față și începeam conversația. Aveam totdeauna la mine bucățele de zahăr și multă răbdare. Paralel cu tratamentul mergea și îmblînzirea. Cu toată osteneala eminenților medici, o bună bucată de vreme mișcările ei erau în-

pentru a înțelege simplu conjunctura. Alt fel de motiv ca să absenteze — precum **V.M.** — de acasă, în interminabile peregrinări fără țel, fără alt țel decît să lipsească de acasă cît mai mult, pe de o parte pentru a nu-și obliga mama la un sacrificiu total, pe de altă parte pentru a nu se supune, pe sine, unei suferințe sufletești pe care n-o putea deloc îndura. **Astfel** a nimerit și el într-un grup de „prieteni" ; **astfel** s-a pomenit și el implicat într-o „călătorie pe tren fără bilet" ; **astfel** s-a trezit și el într-o sală de tribunal, pe banca acuzaților (fie și minori) ; **astfel** s-a văzut internat, pentru reeducare, într-un centru special...

Generozitatea de care a dat dovadă societatea, prin măsura luată — Decretul Consiliului de Stat — i-a schimbat subit, fundamental, optica. I-a scris numaidecît mamei, deși nu-i scrisese nici un rînd vreme de doi ani, a întrebat-o ce face, ce se întîmplă cu noua ei căsnicie, c-ar vrea să fie prezent acasă, dacă-i îngăduie, căci va fi **acum** liber și se simte, dintr-o dată, nici el nu înțelege prea lămurit de ce, liber și de o mulțime de gînduri pe care le nutrea înainte. Răspunsul a fost cît se poate de călduros, mama își iubește băiatul, întîmplarea lui nefericită a oprit-o să se recăsătorească însă dacă așa stau lucrurile, poate că la toamnă se va căsători (schimbul de scrisori a avut loc în vara anului 1977)... Pe **R.B.** îl găsesc la „Grivița roșie", luat în grijă de puternicul colectiv muncitoresc de-aici. Locuiește acasă, la mama lui bună și atentă ; se împacă, de minune, cu viitorul său tată vitreg (căsătoria e stabilită abia pentru primăvara anului viitor) ; suportul noii sale existențe — după propria-i mărturisire — fiind **climatul** în care trăiește la locul de muncă și acasă, dovada de încredere ce i s-a dat prin măsura luată, de a i se acorda șansa reeducării în libertate, prin fapte. Prietenia după care umbla altădată — și care l-a împins la faptele antisociale comise în urmă cu doi ani — îi dă acum depline satisfacții, căci s-a împrietenit cu muncitori tineri din atelierul său : merg împreună în excursii, fac schimb de cărți interesante, cînd și cînd — la chenzină — ba unul, ba altul, merg după cumpărături împreună, sfătuindu-se...

— Cine a spus că prietenia strică, greșește ! Depinde de prietenie, depinde de cine cu cine se împrietenește și pentru ce se împrietenește ! Una-i să te împrietenești cu niște băieți, ca să bați cartierul seară de seară și să rîzi în hohote cînd îl vezi pe bietul stăpîn al autoturismului, căruia tu și „prietenii" tăi i-ați dezumflat cauciucurile, trăgînd de zor la pompă ; și alta-i să te

sotițe de scîncete. Apoi rezultatele tratamentului au început să se arate.

De cîte ori veneam acolo la puiul de urs, o corcitură de fox sîrmos, internat și el în spital, se uita țintă la mine. Credeam că așteaptă să-i dau ceva, i-am și dat, dar nu asta o interesa. Urmărea însă cu atenție tot ce făceam, nu mă slăbea din ochi. Într-o seară cînd m-am dus s-o văd pe Veta am găsit cîinele dormind pe cușca protejatei mele. Apropiindu-mă a început să mîrîie, apoi recunoscîndu-mă s-a liniștit. Din acel moment între Veta și Ciobănica (așa îl chema pe cățel) s-a legat o prietenie la toartă. Era vară și o bună parte din timpul zilei și-l petreceau împreună în grădina de afară : Veta priponită cu lanțul de un pom, iar Ciobănica alergînd în jurul ei. Se jucau ca niște copii. Uneori Ciobănica venea cu un os și îl așeza dinaintea Vetei. Odată i-a adus, în semn de omagiu, un galoș. Era un adevărat spectacol și pentru profesori și pentru studenți, care o gratulau pe Veta cu sticle de limonadă. Ursoaica mea ieșise acum din rău, făcea giumbușlucuri, se cățăra în copac și se întrecea în tot felul de acrobații ca un copil zburdalnic. Un reporter de la Televiziune a venit și a filmat-o.

— Prin urmare, înainte de a intra în literatură ursul Veta a apărut pe micul ecran...

— Într-adevăr, dar n-a fost de bun augur, cum o să vedeți... Trecuseră trei sau patru luni de tratament și îngrijiri și Veta se făcuse bine. Am vrut s-o iau acasă, dar profesorul Gheție m-a sfătuit s-o mai las cîteva zile. „Vreau s-o văd cățărîndu-se pe pom cu toate patru labele", mi-a spus dînsul. Și am lăsat-o...

Într-o dimineață intrînd pe poarta facultății văd că nimeni nu-mi răspunde la bună ziua. Toți cei întîlniți întorceau capul, se uitau în altă parte, îmi ocoleau privirile. M-am îndreptat spre grădină, locul unde de obicei Veta, însoțită de Ciobănica, își petrecea ziua. Am văzut acolo lume adunată, majoritatea studenți. În fața lor, zăcînd în iarbă, Veta, cu capul umflat, tumefiat de lovituri, nemaiputînd deschide ochii, iar lîngă ea Ciobănica. Parcă aud și acum respirația grea a bietului animal peste care nu știam ce catastrofă s-a abătut... Medicii m-au luat deoparte și mi-au spus ce se întîmplase :

simți solidar cu ceilalți fiindcă sar să dea o mînă de ajutor unuia care are nevoie, sau în atelier, sau acasă... **(R.B.)**

— Procesul de reeducare este complicat, da, însă poate fi desăvîrșit nu numai prin privarea de libertate, ca pînă acum ; în cazul minorilor și al tinerilor adulți, **prin muncă, cu ajutorul și sprijinul nemijlocit al colectivelor muncitorești,** rezultatele sînt deosebit de pozitive. Desigur, nu-i ușor să constitui permanent **un exemplu :** totul trebuie să pornească de la **exactitatea** activității noastre, de la punctualitate și disciplină, de la ordine și raporturi tovărășești. Cînd aceste condiții sînt întrunite, putem spune că avem condiții pentru reeducare, pentru integrarea oricărui tînăr care fie c-a făcut un pas greșit, fie că este pe cale să-l facă și noi trebuie să-l împiedicăm din vreme. Dacă la noi nu sînt admise, pe drept cuvînt, rebuturile în producție, de ce le-am admite pe cele omenești ? **(Maistrul Nelu Cristea)**

*

Cele două cazuri concrete, schițate mai sus, nu cuprind nici pe departe sfera multiplă a cauzelor care, la un moment dat, au provocat ieșirea din „matcă" a unor adolescenți sau tineri adulți... Reintegrarea lor în circuitul firesc al existenței noastre libere, demne și pline de răspundere, constituie — fără doar și poate — semnul maturității unei întregi societăți. Spiritul umanist care caracterizează orînduirea noastră socialistă asigură, tocmai, recîștigarea acestora pentru colectivitatea din care fac parte și, implicit, recîștigarea lor pentru ei înșiși ; căci, nu de puține ori, deriva lor socială reprezintă, totodată, și o derivă personală, cu nimic mai puțin gravă. Creditul care li se face este pe măsura puterii unei întregi societăți : **„Dorim ca îndreptarea lor să se facă în fabrică, pe ogoare, în instituții, prin influența pozitivă a colectivelor. Tocmai în aceasta constă și trebuie să constea forța societății, a colectivității : ea însăși să vegheze ca toți cei care trăiesc în această colectivitate să respecte normele și legile țării". (NICOLAE CEAUȘESCU)**

Iar faptul că amîndouă cazurile au, drept punct de pornire al abaterii, o perturbare afectivă provenită din mediul familial, nu reprezintă, în nici un fel, o întîmplare : rostul decisiv al familiei în integrarea firească, pozitivă, la timpul cuvenit, a tînărului, este un fapt binecunoscut. Acest adevăr de viață se cuvine a fi, necontenit, în atenția părinților, căci — de asemenea se știe ! — este mai greu să reeduci decît să educi. Pentru cei aflați abia pe treapta educării, atenție mărită !

MIHAI STOIAN

îngrijitorul care se ocupa de Veta venise seara beat, aducînd cu el un alt individ în aceeași stare, ca să-i arate ce giumbușlucuri știe să facă ursul Veta. Tîrîtă de lanț în grădină, se vede că Veta nu s-a supus ordinelor date de îngrijitor, mai ales că era noapte... Iar acesta a început s-o lovească cu lanțul peste cap cu o sălbăticie fără seamăn. Minunații oameni care sînt profesorii și medicii de la Facultatea de medicină veterinară m-au asigurat că vor face tot posibilul să salveze viața puiului de urs și nu mă îndoiam că ar fi izbutit. Dar, lovitură de teatru, a doua zi dimineața, Veta zăcea inertă în cușca ei. Fusese otrăvită. Probabil aceeași mînă criminală...

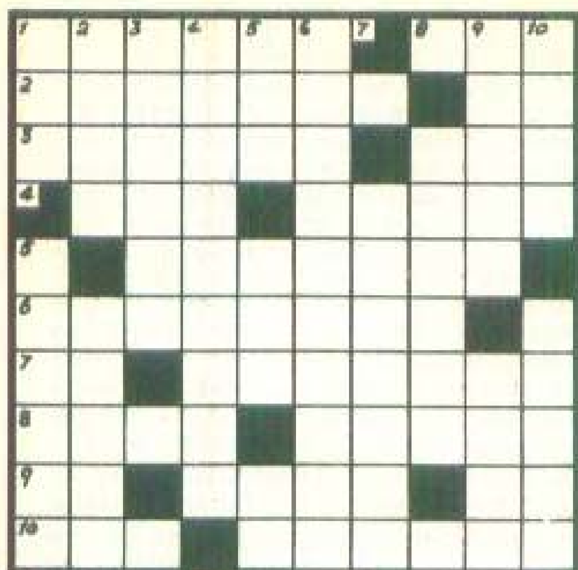
Iată, aceasta este povestea **Ursului Veta.** Ziarul **Scînteia** a relatat cu indignare odioasa faptă și din toată țara au sosit proteste peste proteste înfierînd barbaria acelui individ. Ursul Veta era vlăstarul a trei generații de urși crescuți de mine...

Nașul ursului Veta a tăcut și în tăcerea care a urmat am auzit lunecarea unei lacrimi.

VLADIMIR BUNEA

Ursul Veta și Ciobănica

O.R.L.

ORIZONTAL : 1) Luate de gît cu bune intenții — Se apucă de urechi. **2)** Cu malformații ale nasului și urechilor — Var stins ! **3)** Se spune la ureche — Extrage din gît. **4)** Japonezul din... Manitoba ! — A trata cu apă fiartă. **5)** Se iau de gît. **6)** Le crește nasul din proprie inițiativă. **7)** Ia înapoi ! — Ce scoate din gîtlej e de spaimă. **8)** Bate spatele — Modelează gîtul și mai meșteresc și o ureche (sau două). **9)** Mură spartă ! — Umblă cu șoapte înveninate pe la urechi (fig.) — Una lipsă la auz sau alta la văz ! **10)** O.R.L. (!) cu toptanul — Are miros cînd se înfundă.

VERTICAL : 1) Un șef văzut de jos în sus ! — Plasează un nod în gît. **2)** Alunecă pe gît — Cercetător cu... nasul. **3)** Prinsă de urechi (să fie de învățătură !). **4)** Dare peste nas (pl.). **5)** Oraș în Italia — Oază în Sahara — Arici ! **6)** Vinează nasicornul. **7)** Îți împuiază urechile. **8)** Îi curge nasul și o doare gîtul. **9)** Surzi la cerere — E bun de gură. **10)** Au gura mare, dar nu au gît — Recepționată cu nasul.

Dicționar : RAE, AIR.

Liviu POPESCU — Craiova

DE LA POȘTĂ

(Metagramă anagramată : xxxxRxxxx—xxxxxxxTx)

Constanța COJOACĂ — Tr. Măgurele

DIALOGURI

— Nevastă-ta știe să cînte la pian ?
— Nu, dar cîntă.

*

— John, împrumută-mi 300 de dolari.
— La ce-ți folosesc ?
— Vreau ca de Anul nou să termin cu datoriile.

*

— Ce facem, doctore, totul e în ordine pentru operație, doar pacientul lipsește.
— Nu-i nimic, începem fără el.

*

— Aveți ceva pentru părul cărunt ?
— Nimic în afară de un respect deosebit.

*

— Ieri am mers cu 120 km la oră și mi-am pierdut o roată.
— Și n-ați pățit nimic ?
— Nu, căci era roata de rezervă !

*

— S-a căsătorit de două ori și de fiecare dată cu ghinion.
— Cum așa ?
— Prima soție l-a părăsit, a doua a rămas.

Petrache MUREȘ — Vișeu de Sus

REBUSISME

— Gelu a dezlegat un careu cît ai zice : pește.
— Da, careul se intitula : „Piscicolă" !

*

— Enigărescule, care-i orașul unde se stropesc străzile, vara ?
— Veneția.

*

— Se practică enigmistica pe Selena ?
— Cred că da, deoarece cunosc mulți rebusiști ce par picați din Lună.

*

— George Călinescu a fost enigmist ?
— Da, n-ai auzit de „Enigma Otiliei" ?

*

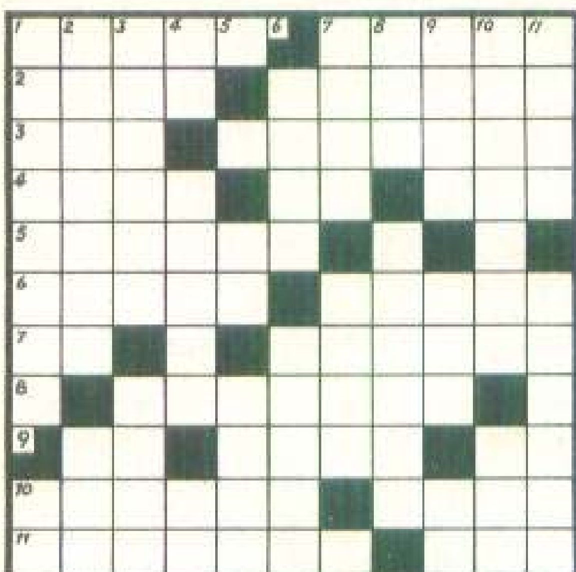
— Spune-mi un proverb... rebusizat !
— Bate șaua, să priceapă... at-ul !

*

— Cît fac o sută nouă și cu o sută nouă ?
— Două sute... noi !

Titi GHEORGHIU — Vaslui

PUNCTE DE VEDERE

ORIZONTAL : **1)** A venit, a văzut, a învins — Nu-şi văd lungul nasului. **2)** O... văz şi basta ! — **Un punct de vedere.** **3)** Prietenul lui Tibişir — Văzut (între prieteni). **4)** Zeul suprem al vikingilor — Soare egiptean — Scriitor portughez. **5)** Ecran al ochiului. **6)** A da viaţă — Paravanele feţei cu goluri pentru ochi. **7)** Ai parte !... — ...are parte. **8)** Specialist în luări la ochi. **9)** Privitorul din stînga ! — Se îmbină cu plăcutul — Un om sucit ! **10)** Lumina ochilor ei (pl.) — Setos de cunoaştere. **11)** Puse la vedere — Aici, pe-aproape.

VERTICAL : **1)** Au calitatea de a impresiona retina în fel şi chip (adj.) — Cămaşă cu flori şi rîuri. **2)** Sare în ochi — Un ochi de apă. **3)** Văzuţi în viteză — Vîrf în Alpii Italiei. **4)** La văz şi la auz ! — N-ai ce vedea — Caiele ! **5)** Poftim mai intim — Cîntec de leagăn. **6)** Arătare cu degetul întărită cu vorba — Ascuns vederii. **7)** Protectoare a artelor — De netrecut cu vederea (masc. pl.). **8)** Într-o clipită ! — Îţi dă liberă trecere. **9)** Litere la figurat — Strada... mică — Văzut de la început ! **10)** S-o mănînci din ochi, nu alta — Privit de sus. **11)** Priveşte ! — A trage cu coada ochiului (fig.).

Dicţionar : ODIN, ECA, ORBA.

Toma MICHINICI — Bucureşti

CU CUVINTE !

(Meţagramă anagramată : xExxxxxxx—xxxxxxNxx)

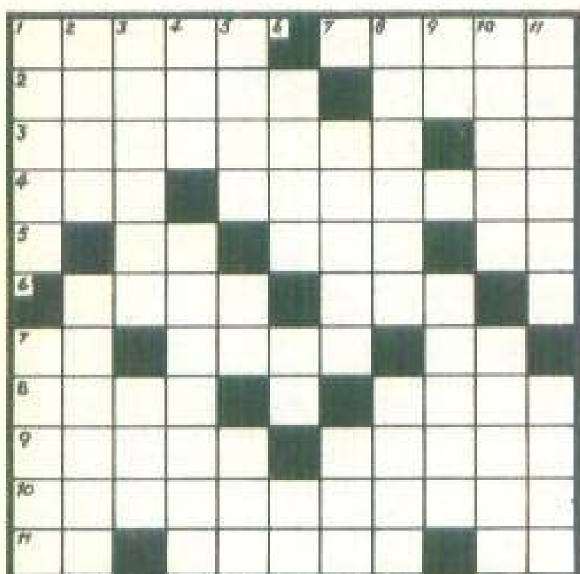
Bela SCHUCHTER — Beiuş

DICŢIONAR SPORTIV DE REVELION

ÎNCĂLZIREA	= Aperitivul şi ţuica.
LOVITURA DE ÎNCEPERE	= Gongul de la ora 24,00.
PENALTI	= 11... pahare.
GOL	= Se marchează în cămara gazdelor.
AVERTISMENT	= „Ajunge Mitică, nu mai bea !"
HENŢ	= „Mitică, ia mîna de pe sticlă !"
ANTIJOC	= „Uite tu, Gigel dansează ca un elefant !"
JOC ÎN VITEZĂ	= Sîrba.
JOC LENT	= Tango.
JOC TEHNIC	= Valsul.
OBSERVATORI FEDERALI	= Bunicul şi bunica.
MĂTURĂTOR	= Gazda după plecarea oaspeţilor.
PRELUNGIRI	= Ciorba de potroace.
RETUR	= La anul venim noi la voi.
POARTA	= Cămara (în ea se marchează multe... goluri).
SUSŢINĂTORI	= Ramurile pomului de iarnă.

Dan PRECUP — Bucureşti

PEISAJ ÎN ALB

ORIZONTAL : **1)** Insula albă — Un cuvînt... tras la temă. **2)** Flori cu petale de zăpadă — Varietate albă de... pește. **3)** Alb curat — Materie primă pentru albituri. **4)** Culoare (reg.) — Fecioara în alb. **5)** Verbul existenței — Cu roți strălucitoare în cer — Pană. **6)** Pe lîngă gard, pe lîngă drum... — Albul senectuții. **7)** Surpriză la ofițerul stării civile — Au un alb anatomic — O jumătate de bloc ! **8)** Onomatopee lacustră — Sezonul bronzării. **9)** Luciu periculos într-un peisaj în alb — Nici alb, nici arămiu, și alb, și arămiu... **10)** Clar, negru pe alb. **11)** Pari ! — Sportul alb — Începe iarna !

VERTICAL : **1)** Pomi fructiferi cu flori albe — Albe de la o zi la alta. **2)** Apare la antipodul versului alb — Slujitoare în alb din templul lui Esculap. **3)** Fular fin — Acela. **4)** Concretizează „cîmpu-i alb, oile-s negre" — Are un fond... alb. **5)** Orășel în Olanda — Toc gol ! — Fiord în Danemarca. **6)** Cu ăsta n-o poți băga pe mînecă — Sămînță de veselie — Pene ! **7)** Albi negri (fig.) — Luna florilor. **8)** Cîmpu-i alb, oile-s negre (sing.) — Alb modern. **9)** Bec ! — Se duc învîrtindu-se. **10)** Stînjenei — Florile albului imaculat. **11)** Se duce pînă-n pînzele albe — Și cu aceasta, basta !

Dicționar : ȘAR, ARUM, ISE.

Liviu PINTILIE — București

„BALADE" REBUSISTE

(Anagrame)

NUNTA DIN POVEȘTI

Un păianjen îți țesea
văl de horbotă măruntă,
DOI LUCRAU LA ALBA TA
rochie, s-o porți la nuntă...

ÎNMUGURIRE

Parcă-s ace firele de nalbă,
dar observ acum, fără să vreau,
că-n această dimineață dalbă
ACELE DIN IARBĂ MUGURI dau...

ÎN DRUMEȚIE

Venit din pustiul cu arșițe crunte,
aici, între brazii cu foșnetul viu,
pierdu cărăruia ce duce la munte —
și GHIDUL ARAB RĂTĂCI LA SIBIU...

TÎRGUIELI

La oraș, în prăvălie,
DOPURI BADEA IA DIN PLIN,
să le ducă-n sat, la vie,
pentru sticlele cu vin...

INTIMITATE

Culcușul visurilor mele
era umbrit de-un tei stingher
ȘI LUMINAT ABIA DE CELE
cîteva astre de pe cer...

Andrei CIURUNGA — București

N. A. Anagramînd, în fiecare strofă, numai cuvintele scrise cu litere capitale, veți obține titlurile a cinci poezii de G. Topîrceanu.

PRECUM DIN BASME FĂT-FRUMOS...

(Criptorebus : 1-1, 5, 3, 6)

Constantin GRIGORE — București

Auşnitiada '940

„EPOPEEA" MARILOR RECHINI AI INDUSTRIEI ROMÂNEŞTI

De la Măxulică, prietenul regelui, la infractorul nr. 13

Unde începe şi unde sfîrşeşte „frăţia de afaceri" Max Auşnit – Nicolae Malaxa !

Nicolae Malaxa şi Max Auşnit — magnaţii vieţii economice româneşti dintre cele două războaie mondiale. Primul, născut la 1884, în oraşul Bîrlad. Al doilea, în 1889, la Galaţi.

Amîndoi porniţi, din adolescenţă, pe fapte mari. Hotărîţi să devină eroii unei epopei moderne, cu nimic mai prejos decît „Iliada". Cu o singură rectificare : forţa banului să înlocuiască vitejia lui Achile şi mînia lui Agamemnon. Iar isteţimea lui Ulise să le furnizeze „calul troian" cu care să cucerească, fără vărsare de sînge, cetatea de aur a siderurgiei româneşti.

Startul bîrlădeanului a fost ceva mai greu. Era al unui self-man, care pornea de la punctul 0. Al gălăţeanului, mult mai uşor. Ursitoarele l-au dezmierdat încă din leagăn cu 1000 napoleoni de aur, cîştigaţi — după cum va susţine la procesul din 1940 — prin prestigiul firmei paterne („Osias Auşnit — import de tablă"). Tînărul inginer Malaxa şi-a înjghebat în oraşul natal un mic atelier de reparaţii mecanice. Corespondentul gălăţean, voluntar la regimentul de transmisiuni, avea să ducă la apogeu comerţul de tablă, început la 1910 de tatăl său, venit atunci în ţară cu paşaport austro-ungar. O diplomă de la Viena, cu ştampila „Academiei de comerţ", îi împrumută tînărului Max şi oarecare aură intelectuală.

Dar şi Bîrladul şi Galaţiul prezentau o arie prea mică pentru marile lor veleităţi, dornici pînă la obsesie să cucerească întreaga piaţă a siderurgiei româneşti.

Malaxa şi-a strămutat cîmpul de operaţii la Bucureşti, lîngă Atelierele Griviţa. Utilizînd, de predilecţie, arma corupţiei, reuşea să ia pentru repararea unei locomotive (căreia îi lipsea un simplu şurub), sute de mii de lei, din care putea distribui, cu generozitate, la toţi matadorii căilor ferate, „cadouri", „cointeresări" şi „cote de beneficii".

Auşnit, venit la Bucureşti, ca singur reprezentant al firmei părinteşti din Galaţi, a ştiut, prin aceleaşi metode, să-şi asigure monopolul importului de tablă, atît de mult cerută de „boom"-ul construcţiilor interbelice.

Şi după cum rechinii se recunosc după mirosul sîngelui, s-au „simţit" reciproc şi Auşnit şi Malaxa. „Atelierele de reparat locomotive" şi „Magazinele Unite de fierărie" îşi dădeau consultaţii mutuale, tehnico-financiare, agrementate şi de cele ale juriştilor, spre a se putea strecura, cu abilitate, prin coclaurile Codului penal.

Dar creşterea beneficiilor nu făcea decît să le ridice şi cota ambiţiilor.

Inginerul Nicolae Malaxa a putut atrage pe marele inventator român Gh. Constantinescu, ca să vină de la Londra, pentru a aplica principiul sonicităţii la automotoarele fabricate de bîrlădean pentru uzul căilor noastre ferate.

„Comercialistul" vienez Max Auşnit, cu noile firme înregistrate „Socomet" şi „Metalunit", punea mîna pe întregul comerţ de tablă din ţara noastră şi aşeza piatra fundamentală pentru monopolul fabricării acestui indispensabil adjuvant al operei de înălţare a marilor blocuri de locuinţe sau de interes social.

Colaborarea armonioasă a celor doi mandarini s-a materializat în acţiunea

de „salvare" a Societății „Reșița", recent scoasă din miinile vechii stăpîniri austro-ungare. Cointeresarea „Băncii românești" (vintilisto-liberale) avea nevoie de conducători „specializați", care s-o consolideze pe plan național și s-o pună „în rang" cu marile firme siderurgice din Occident.

Datorită unei masive participări, Ausnit-Malaxa intră în consiliul de administrație al Societății „Reșița" reușind prin acest „cal troian", primul să oprească fabricarea tablei subțiri de către uzinele din Valea Domanului, iar al doilea să dirijeze construirea locomotivelor într-o proporție mai mare spre noile sale hale, ridicate lingă gara Cățelu.

Danii pentru rege și „duduia" Lupescu

„Cuplul industriei siderurgice" și-a atins obiectivul mult dorit. Pentru păstrarea pozițiilor monopoliste nici un sacrificiu nu era prea mare : miniștri, directori, secretari generali ai departamentelor economiei naționale și comunicațiilor intră direct în solda lui Malaxa-Ausnit. „Restaurația" de la 8 iunie 1930 aduce o nouă piesă grea pe eșichierul politicii și economiei românești : Carol al II-lea. Pentru captarea regelui, „frații de cruce" Ausnit-Malaxa se prezintă cu ploconeli la Palat, cerînd marea favoare de-a le fi acceptat un cec de 100 000 000 lei, ca „danie pentru operele culturale ale Maiestății Sale". Nu trebuia neglijată însă nici „Duduia" — Elena Lupescu — în ale cărei grații „cei doi" intră prin cadouri munificiente : vila din Aleea Vulpache, ferma de la Săftica, tablouri de Grigorescu și Luchian, covoare „de rugăciune" etc., etc.

La partidele de pocher, jucate vesperal de perechile Carol-Lupeasca și Malaxa-Ausnit, aceștia din urmă erau obligați să piardă poturi de milioane, tot pentru menținerea climatului favorabil oricăror manopere dolosive, pentru ca să scoată apoi paguba de la masa de joc, înzecit și însutit, din bugetul statului.

Măxulică și Malaxa — prietenii neprețuiți ai regelui

Așa se face că în croaziera pe care Carol al II-lea o organizează în 1938 cu vaporul său regal (cadou al rudelor imperiale de la Londra) pe Marea Neagră, unul din invitații îndrăgiți să fie „Măxulică", diminutiv adoptat de amfitrion pentru proaspătul catolic, căsătorit a doua oară cu o unită din Ardeal, Livia Pordea (tata socru era deputatul liberal Augustin Pordea, cooptat în toate consiliile de administrație ale ginerelui său).

Simplă coincidență sau manevră de ultimă oră pusă la cale de duo-ul Duduia-Malaxa ? Marele proprietar al uzinelor de locomotive absentează de la această croazieră. A fost invocat „răul de mare" de care urmașul corsarilor din Marea Egee ar fi suferit... Cert este că pe vaporul regal, scumpul, neprețuitul Măxulică s-a bucurat, singur, de toată atenția șefului suprem al marinei românești. „Atenția" se îndrepta, cu precădere, asupra unor multdorite participări, „mai directe și mai suculente, la întreprinderile conduse și create de Măxulică nu numai pe meleagurile noastre, dar și în alte centre din Europa : „Wickers Amstrong" la Londra, „Mendelsohn" la Haga, „Streg" la Viena, „Cepi" la Monaco, „Kahn" la Alexandria (Egipt).

În locul cadourilor, oricît de mari, „Maiestatea Sa" era avid de a-și crea noi baze financiaro-industriale dincolo de hotare, fără a neglija nici creșterea surselor autohtone, adăugate celor acaparate pînă atunci (la „Reșița", unde era administrator delegat însuși „Măxulică", la Fabrica de hîrtie Bușteni, Fabrica de postav Buhuși, Banca Marmorosch Blank, abia scăpată de faliment, Banca de credit român etc., etc.).

Să fi fost atît de imprudent catolicul Ausnit, încît să îndrăznească a rezista cîntecelor de sirenă ale regalului amfitrion ? Iată o enigmă care n-ar putea fi dezlegată decît de precizările eventuale ale unui „jurnal personal", ținut de expertul om de afaceri, dacă el s-ar fi încumetat să evadeze din cadrul strict al cifrelor din registrele duble (unul pentru uz personal și altul pentru „a lua ochii" fiscului). Ceea ce se știe sigur este că după înalta onoare a invitației regale, „Măxulică" și-a pierdut, concomitent, favorurile cuplului Carol-Duduia, și „frăția de cruce" a lui Malaxa, a cărui figură impenetrabilă nu lăsa a i se ghici nici una din „lovitu-

rile“ pregătite împotriva fostului său tovarăș de afaceri.

Drumurile „celor doi“ se despart de acum înainte: Măxulică se dedică, într-o stare de mare febrilitate, societăților holding pe care le creasе în multe centre europene și le conducea fie personal, fie prin rubedenii apropiate (frați, unchi, cumnați și chiar un fost socru — după prima soție).

Iar Malaxa simte o tot mai mare atracție pentru „treburile politicești“, punînd la cale schimbări de guverne împreună cu „marele șambelan“ Ernest Urdărianu (M. Urdărianu, cum îl botezaseră fruntașii veșnicei opoziții), devenit în acei ani „ministru al palatului“ și apoi șef de stat-major al Partidului Națiunii, comandat direct de Carol al II-lea.

La apetitul pentru numirea și revocarea individuală a miniștrilor și, in corpore, a guvernelor, se adăugase pasiunea de-a îndruma, împreună cu același Urdărianu, însăși politica externă a țării pe alt făgaș decît cel al alianțelor tradiționale. Malaxa pornește lupta pentru subminarea lui Armand Călinescu și, mai tîrziu, chiar a generalului Antonescu, spre a-i instaura la putere, în exclusivitate, pe legionarii lui Horia Sima...

Procesul intentat lui Aușnit a fost sau nu o înscenare judiciară ?

După izgonirea lui Octavian Goga din fruntea guvernului (la 10 februarie 1938), Carol al II-lea abolise vechea Constituție și „octroiase“ țării alta nouă, prin care desființa partidele, anula libertățile publice și prelua, prin simpli interpuși, conducerea efectivă a statului. Ziarele democrate fuseseră interzise, lăsate fiind să apară numai cele „de dreapta“, care preamăreau pe „regele culturii“, pe acest „Ludovic al XIV-lea“ în ediție românească. Se lăsa cîmp liber oricărui arbitrariu, iar domnia bunului plac regal se instala „ca la ea acasă“. Decretele rasiale împărțeau pe români în oameni de categoria I, a II-a și a III-a (aceasta din urmă fără nici un alt drept decît de a respira). Max Aușnit era numit de ziarele „monarhiste“ și „maurras“-iste „catolicul de rit mozaic“. El simțea că nu-și va mai putea conduce barca afacerilor pe coama înspumată a valurilor autohtone. Și-a făurit, imediat, canale de aducțiune a capitalurilor investite la „Titan-Nădrag-Călan“, „Socomet“, „Metalunit“ spre alte ape mai puțin învolburate. Consiliile de familie ce se țineau la Viena trebuiau strămutate, după Anschluss-ul lui Hitler, în centre mai bine puse la adăpost. A fost găsit micul principat Monaco, unde legile bancare și fiscale nu tulburau cu nimic existența unor instituții fantomă. Conducerea acelei „Companii economice pentru industrializare“ — CEPI, în formulă cifrată, ca pentru deschiderea safe-urilor — a împărțit-o cu fratele său Edgar și cumnatul Kurt Frenkel, cu nepotul Gerd Frenkel și chiar cu bătrînul Tolnay, fostul său socru după prima soție.

Acum administratorul-delegat al Societății „Reșița“ începe să transfere, sub formă de lombard, gaj și garanții, franci francezi, aur, lire sterline și să schimbe înghețatele „renten mark“ naziste în altă monedă mai forte, pe numele acestei CEPI, care dăduse cep unor mari operații de colectare a tuturor surselor și resurselor capitalului românesc. Fostul „frate de cruce“, N. Malaxa, a dat alarma în Aleea Vulpache și la palat, unde consorțiul Carol-

Aușnit în boxa acuzaților

Ausnitiada '940

Lupeasca-Urdărianu veghea cu străşnicie pentru a opri evaziunea „devizelor străine" de pe teritoriul românesc. Şi chiar în vara anului 1939, cînd tragedia poloneză încă nu se dezlănţuise, direcţia Societăţii „Reşiţa" a făcut plîngere direct Ministerului Justiţiei, cerînd arestarea administratorului-delegat Max Auşnit „pentru înstrăinarea rentei la CEPI, pentru gestiune frauduloasă şi vătămarea patrimoniului public".

Cabinetul 10 instrucţie de pe lîngă Tribunalul Ilfov dă ordonanţă de urmărire împotriva lui Auşnit şi lansează, rapid, cuvenitul mandat de arestare.

La 18 ianuarie 1940, Înalta Curte de Casaţie (secţia a II-a) respinge recursul lui Max, menţinînd în stare de arest pe cel ce condusese destinele „Reşiţei" pînă în august 1939, cînd fusese obligat să demisioneze din înaltul post. La 12 februarie 1940, „presa naţionalistă" elogia filmul de propagandă al uzinelor N. Malaxa, „care ne dă revelaţia posibilităţilor româneşti". La 16 februarie un articol fulminant — „Sorocul unei trădări" — punea la stîlpul infamiei pe Max Auşnit, care „a periclitat opera de înzestrare a armatei". În aceeaşi zi începea la Tribunalul Ilfov, secţia I, procesul „rajahului industriei siderurgice", care era încă senator în parlamentul „Frontului renaşterii naţionale" din partea Camerei de comerţ din Galaţi.

Interogatoriul rajahului

În boxa acuzaţilor apărea, în această primă şedinţă, omul de 51 de ani, „jovial, durduliu, cu paltonul blănit, cu servieta roşie, asortată la frizură". El răspunde „cu o suavă pelticeală" interogatoriului magistratului preşedinte.

— Numele ?
— Max Auşnit.
— Profesiunea ?
— Industriaş.
— Numele tatălui ?
— Osias.
— Al mamei ?
— Clara.
— Născut ?
— La Galaţi.
— Domiciliul actual ?
— Aleea Alexandru nr. 1.
— Căsătorit ?
— Da.
— Cu cine ?
— Cu Livia Pordea.
— Copii ?
— Doi.
— Studii ?
— Academia comercială din Viena.
— Religia ?
— Romano-catolică.
— Starea materială ?
(Răspunde neinteligibil).
— Mai tare ! — strigă avocaţii Reşiţei şi ai Băncii Naţionale.
— Avere evaluată în ţară la 200 milioane lei.
— Depuneri în străinătate ?
— Circa 80 000 lire sterline...
— Cîştigul pe an ?
— Circa 12—15 milioane lei.
— Situaţia militară ?
— Am fost voluntar în războiul 1916—1918.

Apărarea solicită stenografierea tuturor declaraţiilor, depoziţiilor, pledoariilor şi acuzaţiilor.

În pauza acordată pînă la venirea stenografilor, se dă citire ordonanţei de urmărire întocmite după rechizitoriul definitiv al procurorului. „Cascadă de texte penale, articole represive, cumul de vinovăţii", „un adevărat poem penal", o cazanie a jafului, salbă a acuzaţiilor delictuale, carnaval de cifre astronomice „indicînd falsurile, sustragerea de acte, inducerea în eroare, pregătirea fugii din ţară, apelul la concursul oficinelor financiare străine, defăimarea ţării, stoarcerea veniturilor de la „Reşiţa", sub pretextul însănătoşirii acestei firme muribunde"...

— Recunoşti aceste fapte ?

— Nici unul. Am fost implorat să salvez „Reşiţa". Pentru aceasta am demisionat din postul de director al societăţii „Titan-Nădrag-Călan", căreia i se afiliase şi firma „Metalunit".

— Cine a rămas acolo director în locul dumitale ?

— Fratele meu, Edgar. Cursul acţiunilor „Reşiţei" a urcat imediat, s-au dat sporuri la beneficii...

— Şi totuşi ai cerut ca „Metalunit" să gireze poliţele „Reşiţei"...

— În 1931, consecinţă a crah-ului mondial, creditoarea „Reşiţei", banca Kreditanstalt, putea înstrăina pachetul de acţiuni. Pentru ca acesta să nu fie acaparat de concurenţa străină am creat un grup românesc cu N. Malaxa, Wickers Amstrong, fratele meu Edgar, „Metalunit" şi eu, cu un capital de 250 000 000 lei, preluînd datoriile „Reşiţei". Şi explicaţiile „tehnice" curg buluc : viramente, gaj, garanţii, dobînzi etc. numai de Auşnit cunoscute.

— Cum a devenit CEPI acţionară şi ipotecară a „Reşiţei" ?

— Datoria către „Steg" Viena trebuia garantată de CEPI.

— Dar tot „Steg", neavînd încredere

Banca apărării

în CEPI, a cerut „Reşiţei" să garanteze, la rîndu-i, compania cu sediul în principatul Monaco, rue Grimaldi (nume predestinat pentru cartoforii globului) 45. Deci CEPI era, în acelaşi timp, şi creditoarea şi debitoarea „Reşiţei".

— Administratorul-delegat al „Reşiţei" depunea renta acesteia la CEPI, unde tot el era în comitetul de direcţie — punctează partea civilă.

— Dar cu fierul vechi cum stăm ?

— Am perfectat contracte pentru aducerea fierului vechi din Cehoslovacia, Iugoslavia, Bulgaria, Franţa şi întreg bazinul mediteranean...

— Numai că, odată fierul vechi ajuns cu şlepurile la Orşova, trimişii dumitale de la „Metalunit" alegeau materialul cel mai bun şi îl dirijau direct fratelui Edgar, în timp ce fierul cel mai slab era „cedat" „Reşiţei"... Dăduseşi ordin însă ca plata fierului vechi preluat de la „Metalunit" să fie făcută tot de „Reşiţa"... Iar la împărţirea beneficiilor, „Metalunit" a luat cu 40 000 lire sterline mai mult decît „Reşiţa"...

— Astea sînt operaţiuni financiare curente, care se fac după norme comerciale pricepute numai de noi, care nu sîntem penalişti — răspunde, cu aer de superioritate, Auşnit.

Apărătorii lui Auşnit îi fac semn că nu trebuie să-şi aroge, în exclusivitate, merite comerciale în detrimentul penaliştilor...

Partea civilă : Lăsaţi-l să răspundă singur. Că tot el va răspunde şi cu închisoarea...

Procurorul : Cum explică inculpatul că o cerere de fier vechi pentru Franţa poartă semnătura adăugată „post-scriptum" şi a firmei „Metalunit", deşi iniţial era făcută numai din partea „Reşiţei"...

Auşnit : Aveam dreptul de semnătură pentru ambele societăţi...

Procurorul : Dar cererea avea numai antetul „Reşiţei". Ai făcut un fals... Dealtfel, la 18 august 1939, după ce ai demisionat de la „Reşiţa", ai trimis acte şi documente de justificare la CEPI... Tot acolo ai depus şi renta C.F.R. de 5 milioane franci aur.

Auşnit : Am depus-o în vederea unei viitoare operaţii de credit...

Procurorul : La instrucţie ai declarat că era garanţie pentru dobînzi neachitate... La CEPI erai reprezentantul „Reşiţei", iar la „Reşiţa" reprezentai interesele lui CEPI...

Partea civilă : Ce articole fabrica „Metalunit" ?

Auşnit : Cutii de conserve.

Partea civilă : Şi dumneata luai fierul vechi destinat fabricării armamentului la „Reşiţa", pentru a scoate cutii de conserve la „Metalunit" !...

Procurorul : De ce ai depus, spre păstrare, servieta cu acte, dolari şi lire sterline, înainte de arestare ?

Auşnit : Erau memoriile mele personale...

Procurorul : Şi devizele erau tot memorii personale ? Aveai autorizaţie de la B.N.R. pentru aceste devize ?

Auşnit : Cred că nu este cetăţean român care să n-aibă în casa de bani cîteva mii de dolari... (ilaritate în sala de şedinţe).

Apărarea contestă dreptul „Reşiţei" de a fi prezentă în proces, deoarece procesul n-a fost declanşat cu aprobarea adunării generale a acelei societăţi.

Aușnitiada '940

Partea civilă : Chiar și un singur acționar poate declanșa procesul, dacă se simte frustrat de cota lui de beneficii... Aici e vorba de ilicitul penal, iar nu de ilicitul civil...

Ministrul – tatăl, subsecretarul — mamoșul unei legi

Apărarea, prin fostul ministru de justiție, Mircea Djuvara, vrea să dovedească nulitatea acțiunii pe baza legii de apărare a patrimoniului public.

Partea civilă : Dumneata ai fost tatăl acestei legi...

Apărătorul : ...și fostul meu subsecretar de stat a fost mama...

Partea civilă : A fost numai mamoșul...

Procurorul răspunde afirmației că întregul proces ar fi o simplă înscenare. Nu pot fi înscenări, nici falsurile, nici gestiunea frauduloasă, nici însușirea fierului vechi destinat „Reșiței" de către „Metalunit"...

Unul din apărători, **V. Melinte,** fiind mai impetuos la întreruperi, își atrage dojana părții civile : Fii cuminte, Melinte !

Procurorul anunță că va extinde rechizitoriul asupra altor 5 noi delicte, la legea devizelor.

În ziua a V-a începe defilarea martorilor apărării. Unul e fratele primului socru al lui Aușnit, altul este secretarul particular al lui Aușnit.

Partea civilă are martori pe un fost ministru al industriei, pe comisarul guvernului pe lingă „Reșita", pe directorul comercial al aceleiași societăți (acesta acuză pe Aușnit că împiedica orice control al cantităților de fier vechi, pentru a servi cît mai copios interesele „Metalunitului").

Se dovedește că actele din servieta personală a lui Aușnit aveau destinația Londra, unde se afla, în completă siguranță, fratele Edgar...

Partea civilă : Deși „Reșița" avea organizația ei pentru colectarea fierului vechi, Aușnit a dat ordin să fie aprovizionată prin „Metalunit" la prețuri exorbitante și cu facturi nesemnate.

Apărarea cere ca N. Malaxa să fie audiat la domiciliu, deoarece nu se prezintă la proces, pretextînd că ar fi bolnav.

Alți martori ai părții civile, aflați în serviciul „Reșiței" de la înființarea fabricii (din 1899 !), arată că renta C.F.R. de la CEPI a primit un nou transfer, la „Creditul lionez" din Monaco, iar acțiunile au fost cedate lui „Sartil". S-au realizat mari diferențe la cursul zilei : cînd acesta scădea, banii erau virați „Reșiței", cînd el creștea, încasa „Metalunit"...

„Please, do not confirme this"...

O scrisoare discretă, trimisă la Londra de Aușnit, cerea direcției firmei „Wickers Amstrong" să nu confirme „Reșiței" trecerea unor mii de lire sterline în contul personal al lui Max...

Francezul **Marcel Bart,** unul din conducătorii firmei CEPI, arată că ea avea participări la societăți în Franța, Polonia, Iugoslavia, Rusia și... România.

Partea civilă : Este un prim exemplu de societate supra și multinațională, creată de Max Aușnit și condusă tot de el, fie personal, fie prin fratele Edgar sau cumnații Mardsen și Kurt Frenkel, iar fiul acestuia, Gerd, primea franci aur în locul mărcilor germane înghețate...

După două săptămîni de dezbateri încep pledoariile apărării, acuzațiile părții civile și rechizitoriul procurorului.

„Avînd din scăldătoare 1 000 lire aur, Max Aușnit este un infractor înnăscut, iar nu făcut. Pînă în 1929 el a lucrat din afară la distrugerea „Reșiței". **După,** a lucrat dinăuntru, privindu-se în 4 oglinzi și dispunînd în folosul personal de toate resursele „Reșiței". Infractorul este foarte bolnav. Deci, trebuie să i se administreze cea mai mare doză de pedeapsă".

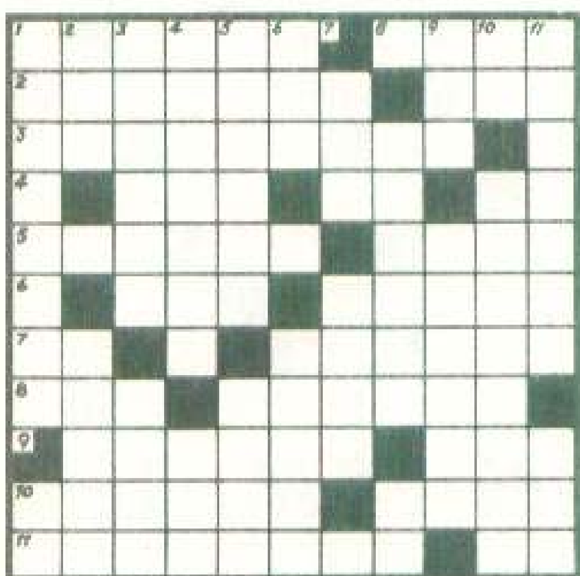
Joi 14 martie 1940

Tribunalul Ilfov, secția I, pronunță sentința. Pentru gestiune frauduloasă, instigare la fals, contravenții la legea devizelor, și la aceea a apărării patrimoniului public, Max Aușnit este condamnat la 6 ani închisoare corecțională și 4 ani interdicție, precum și la despăgubiri, care totalizează 200 000 000 lei, Societății „Reșița", a plăti acum sumele însușite, în franci aur și lire sterline libere (adică procurate de la „bursa neagră"), cu diferențele inerente de curs.

Așa s-a terminat „alianța financiaro-industrială Max Aușnit-N. Malaxa".

AL. VIDRAN

POVESTE HIBERNALĂ

ORIZONTAL: 1) Confeti într-un cadru strict hibernal — Ca un fulg. **2)** Vizitatori cu vorbe bune... la un an o dată — Mame (arh.). **3)** Iarna... la cutie (pl.). **4)** Scîrța, scîrța... — Ochi de lanț — Primele vocale. **5)** Legate de pămînt — Steluța bradului din pădure. **6)** Nu duce lipsă — Griji pentru părinții travestiți în Moș Gerilă. **7)** E mereu... întîi — Dat cu aur... pe motive hibernale. **8)** Iarnă fără... nea! — Ales. **9)** Munți din Orășelul copiilor — Migrator de altădată. **10)** A-i merge fulgii... zăpezii — Atîrnă-n brad îmbrăcate-n poleială. **11)** Sărbătorit... de la un an la altul — Apare!

VERTICAL: 1) Zarvă la săniile oamenilor mari — Victor Popa. **2)** A trece cu... plugul — Construită de cu vară ca-n proverb. **3)** Un combustibil pentru încălzire centrală — Stă mereu în dulap. **4)** Punere pe foc — Vorba lui Moș Martin. **5)** Înzestrare — Casele de iarnă ale florilor. **6)** Autovehicul românesc — Pentru sacul... fără fund. **7)** Patinoar rural ad-hoc — Friguri (pl.). **8)** Izbucniri în stilul viscolului — Munte! **9)** Pronume — Receptor personal pentru tăria gerului. **10)** Replică hibernală a copiilor dată celor mari (... de zăpadă) — Ca zăpada. **11)** Înghețat în toată legea — Nenea... Omăt!

Dicționar: IME.

Toma MICHINICI — București

MOMENTE VESELE ȘI TRISTE

(Anagrame)

EPIGONUL

Palid, suplu, diafan,
dar nepriceput în artă,
un poet contemporan
pune MIRT PE-O LIRĂ SPARTĂ.

CUM E SACUL

Seara părăsim imașul,
merge-n pas întreaga turmă,
numai capra lui Codașu
O URNIM MEREU LA URMĂ.

INVITAȚIE

Coborînd cu schiurile-n pantă
văd o fată înghețată sloi.
Îi admir făptura captivantă
ȘI DIN GOANĂ MURMUR: „Hai cu noi!"

LA DEJUN

Peștele acesta-i un deliciu,
mai servesc un rînd, neapărat.
Doar mi-ați dat un prețios indiciu:
DE PISCINA VOASTRĂ-I cultivat...

VÎNĂTOARE

Cerbul a căzut la-mpușcătură,
iată-l pradă nemiloasei morți,
cu privirea dureros de pură,
DESTINAT NEDREPTEI sale sorți.

Andrei CIURUNGA — București

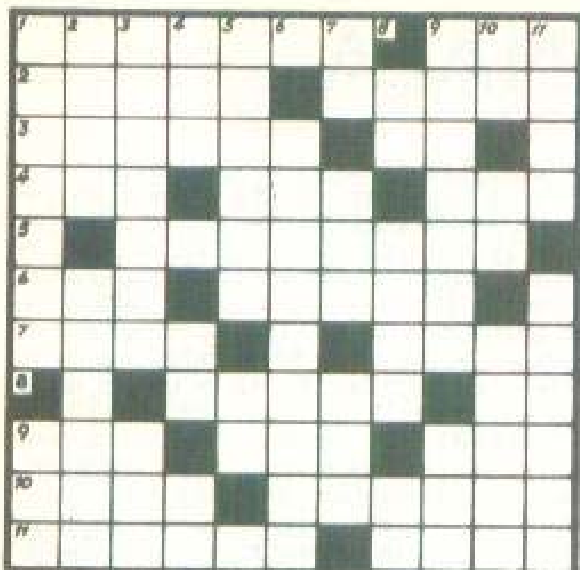
N. A. Fiecare strofă cuprinde titlul unei poezii de M. Eminescu. Aflați-le, anagramînd textul scris cu litere capitale.

CU EMOȚIE

(Monoverb cu încastru anagramat: xxxxxLxxxxxx)

Monica SCHUCHTER — Beiuș

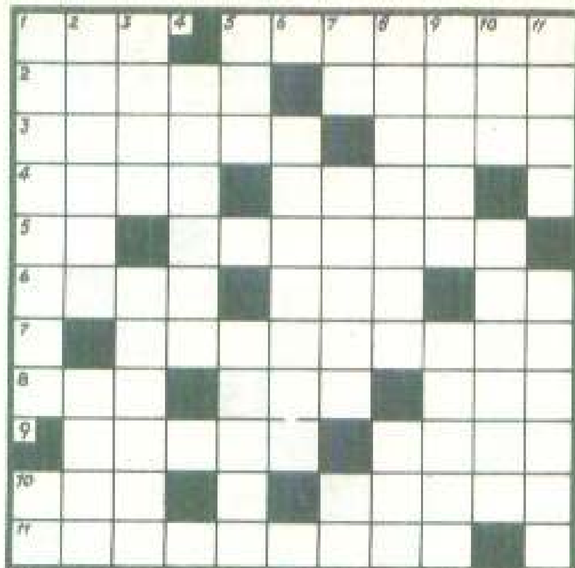
LIVRESCĂ

ORIZONTAL : 1) Uniunea scriitorilor — File de la mijlocul cataloagelor ! **2)** Roman (pl.) — Îmbrăcat în scoarțe. **3)** Suportă orice fel de carte — Primele în publicații ! **4)** Introducere în estetică ! — Localitate în R. D. Germană — Literă dintr-o... scriere deosebită. **5)** Ca la carte. **6)** Volum — Prefațează un act. **7)** Foaie volantă — Lipsiți de conținut. **8)** Călăuza cititorului (pl.) — În Teba ! **9)** Editura pentru literatură universală — Scaun de povestitor (pl.) — Periodic. **10)** „Bărăgan" — Însemnări (sing.). **11)** Luat drept anexă — „Omul cu mîrțoaga" !

VERTICAL : 1) Tare la carte — La ieșirea din bibliotecă ! **2)** Zeul dragostei — Foaie îngălbenită de vreme (masc.). **3)** Cotă (pl.) — În sumar ! **4)** Cărți mari — Bis ! — Post-scriptum. **5)** Citită demult — Editura de stat. **6)** Publicație la domiciliu. **7)** În lucru ! — Detaliu dintr-o piesă — Localitate în Japonia. **8)** Capodoperă ! — Prezențe permanente în bibliotecă — Tom neterminat ! **9)** Cuprins (fem. pl.) — Creangă. **10)** Jumătate de filă ! — Începe uitarea ! — Aplicată pe scrisori cu un conținut valoros. **11)** Cititorii noștri — Text de operă.

Dicționar : IBA, NIO.

Petrache MUREȘ — Vișeu de Sus

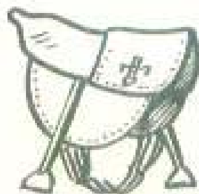
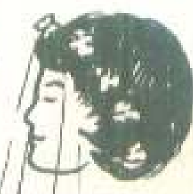
ÎN FAMILIE

ORIZONTAL : 1) Fiul frumos... ca-n basme — Relații de familie. **2)** Neam... cu turban — Copiii învățătoarei (pl.). **3)** Soră... de maternitate — Făcut pentru urzeală. **4)** Părintele lui Ali — Marina, Doina și sora mai mare ! **5)** Lei în familie! — Casă bună (pl.). **6)** Scriitor ardelean, din opera căruia cităm „Doi copii" și „Unui strănepot din 3828" — Geamăn cu „tic !" — Primele la rude ! **7)** Rudă... de departe. **8)** E ca și al dumitale, în familie — Mume zăpăcite ! — „Noi de aici ne tragem", zicea cronicarul. **9)** Fără urmași — Legătură de sînge. **10)** Descendenți direcți — Asistent la căsătorie. **11)** Vară primară.

VERTICAL : 1) Om de neam — Florin Piersic. **2)** Frate de cruce cu Athos și Porthos — Neamul Tigrului. **3)** Băiatul bunicului — Căzute pradă neamului avarilor. **4)** Adepții „nepotismului". **5)** Frate de plîns — Răscoala străbunilor. **6)** Vara cea focoasă. **7)** Drac gol ! — Părinte... care depinde de papa — Nună (cunună) ! **8)** Limba copiilor Atenei — Neam... alb. **9)** Locul unde te-ai născut — Succesoarea reginei. **10)** Tătăișă, tata nu-i ! — Mamă cu zece copii. **11)** Predecesor de actualitate — Rude care nu ne trec înainte.

Victor CICU — București

PANORAMĂ **(Rebus criptografic : 6, 8, 1, 7, 3)**

V (R) RA A

Maria BOGHIU — Rădăuți

LANȚUL SLĂBICIUNILOR... REBUSISTE

Abia se luminase de ziuă cînd a sunat telefonul. Dacă am să vă spun că acest fapt s-a petrecut într-o dimineață de 15 iunie, cînd soarele răsare la ora 4 și 30 de minute, vă puteți închipui cît de inoportun a fost acel telefon.

— Te-ai trezit, dragă ?

— Parcă, parcă...

— Abia așteptam să se facă ziua. N-am dormit toată noaptea. Am o mare rugăminte la tine,

Vocea prietenului meu tremura de emoție.

— Acum, după ce mi-ai stricat somnul, zi-i mai departe.

— Uite, tu ești un rebusist cunoscut. Te admiră în mod special responsabilul de la magazinul de încălțăminte de pe strada Cizmarilor. Am văzut la el, în vitrină, niște pantofi galbeni — o frumusețe ! N-a vrut să mi-i dea, ticălosul, zice că nu poate să desfacă vitrina pentru atîta lucru. Dar ție ți-i scoate, dacă îl rogi. Știi, are un cult pentru careurile tale !

— Bine, bine, am să încerc, fii pe pace. La ora 10 sînt cu pantofii la tine. Acuma, lasă-mă,te rog,să mai dorm...

*

La ora 8 fix eram pe strada Cizmarilor. Am găsit ușor magazinul, pantofii galbeni erau într-adevăr la locul lor, în vitrină. M-a derutat însă firma, pusă vizibil deasupra intrării : HALATE GRATIS UȘA BE.

După ce m-am prezentat responsabilului — era absolut necesar pentru buna reușită a acțiunii mele — acesta s-a arătat încîntat de o asemenea cunoștință. Am trecut apoi la subiect, nu înainte de-a cere lămuriri în privința firmei. Mi-a zîmbit cu complicitate :

— Ei, doar sînt rebusist pasionat ! Anagramînd textul de pe intrare, obțineți : LA GHEATA REBUSISTĂ ! Dar cine se ia după firme ? Oamenii examinează vitrinele, nici nu-și aruncă ochii la firmă.

— Și cu pantofii cum rămîne ? Mi-i dați ?

— Cum să nu, tovarășe rebusist ! Dar... am și eu o rugăminte la dumneavoastră. În colț e o unitate „Nufărul". Am dat acolo de șase luni un costum la curățat și nu mi l-au restituit nici pînă acum. Ba că nu-i lucrătorul care eliberează comenzile, ba că au rătăcit cheia de la dulapuri, ba nu știu ce alte pretexte... Responsabilul unității e și el un vechi rebusist. Are pentru dumneavoastră o admirație nemărginită. Sînt convins că vi-l dă imediat. Iată și bonul. Veniți cu costumul și luați pantofii. Pînă atunci vi-i împachetez. Nu vă supărați, zău așa...

La „Nufărul", aceeași poveste. Responsabilul, numai lapte și miere.

— Cum să nu, costumul e gata ! Dar să vă deranjeze tocmai pe dumneavoastră ? Ce om nesimțit ! Putea să și-l ia și singur ! Mă rog, dacă tot ați venit... Am și eu o rugăminte la dumneavoastră...

Ca să nu mai lungesc vorba, omului îi trebuia o scurtă de piele, din care abia adusese un transport magazinul cutare, și le vindea de sub tejghea, știți dumneavoastră — iar responsabilul e un pasionat rebusist — iar acestuia din urmă îi trebuia o pereche de lentile Zeiss minus 8 dioptrii, de la opticianul care... știți, dumneavoastră....

Am luat deci ochelarii, i-am schimbat pe scurta de piele, scurta pe costumul de haine de la curățat, iar costumul, în fine, pe pantofii galbeni din vitrina cu pricina.

La 10 fix, conform promisiunii, eram la prietenul care mă trezise cu telefonul.

— Ei, s-a făcut ?

— Nici pomeneală ! Îmi pare nespus de rău, dragul meu, dar responsabilul e un om... iresponsabil. N-a vrut în ruptul capului să deranjeze vitrina.

Prietenul meu s-a arătat foarte afectat de nereușită :

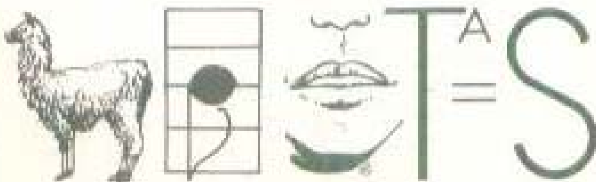
— Auzi, domnule, să te refuze tocmai pe tine !

După ce și-a cerut o mie de scuze pentru deranj, mi-a făcut, el, personal, o cafea. Dar nefiind rebusist, nu prea avea spirit de observație. Altfel, ar fi zărit în picioarele mele minunații pantofi galbeni, după care jinduise atît. Prea erau frumoși ca să nu-i fi păstrat pentru mine. Și prea muncisem ca să-i obțin...

Andrei CIURUNGA — București

CU... PREVEDERE

(Rebus criptografic : 1-2, 8, 2, 1, 1, 1, 1.)

Francisc TEODORU — Bîrlad

Prețul sîngelui

EL CORDOBÉS... Nume care, cînd apare pe afișul oricărei corride, e suficient pentru a atrage 30 000—40 000 de spectatori, care își dispută biletul de intrare la suprapreţuri fabuloase. Primul toreador care a ajuns să posede avionul lui propriu, să se dispenseze de impresar și să fie stăpînul unei averi cuprinzind mai multe imobile (dintre care un hotel cu 7 etaje), crescătorii de tauri și alte „articole".

O avere plătită de acest gladiator modern, de acest „mercenar al morții la 5 după-amiază" (ora începerii corridelor), cu un curaj nebun, cu o epuizare totală, implicînd uneori înfruntarea organizată și spectaculară a morții de-a lungul a 160 de corride într-un singur sezon...

Dar ce a stat la începutul acestui drum spre Eldorado personal, visat, în nopți dormite cu haina pusă la căpătîi drept pernă, de sute și mii de tineri „aficionados", care străbat, cu haine peticite și sandale prăfuite, mîncînd o dată pe zi, șoselele Spaniei ?

Nu atît patima gloriei, nici numai — cum cred admiratorii săi fanatici — acel tradițional „punto de honor" iberic, școala bărbăției — cît o mare silă și teroare de sărăcia endemică de care suferise. Ieșirea din anonimat, atingerea unui prag de securitate constituiau pentru el, în mod egal, obiective irealizabile pe altă cale decît cea de „torear" — echivalentul spaniol a ceea ce reprezintă boxul pentru o armată de tineri săraci din țările anglosaxone. O sărăcie atît de copleșitoare și exasperantă, încît l-a îndemnat să pună ca miză a partidei cu destinul propria lui viață și să-i spună surorii, Angelita, în clipa cînd pleca la prima lui corrida oficială : „Diseară, ori îți cumpăr o casă, ori vei purta doliu după mine..."

Alegerea tînărului andaluz Manolo Benitez — devenit pentru milioane de oameni, pentru titlurile senzaționale din paginile multor ziare, un nume sonor : „El Cordobés" — își găsește destule explicații. Printre ele și aceea că în Spania corrida este și o adevărată industrie, care produce spectacol și moarte, cifre de afaceri de milioane de dolari. Numai terenurile celor 268 de crescătorii de tauri „de luptă" (bravos), acoperă o suprafață mai mare decît cea a Belgiei... Pentru a înțelege mai bine toate acestea, pentru a pătrunde în culisele spectacolului culminînd cu uciderea aproape rituală a taurului, executată de matador în „costum de lumină" (brodat cu fir de argint), vom evoca momentul consacrării la Madrid a lui El Cordobés, corrida de la 20 mai 1964, cînd a plătit pentru prima dată un preț mai greu de sînge.

Fostul vagabond alungat de guardias civiles din mai multe orășele, tînărul disperat care sărea noaptea gardurile țarcurilor crescătoriilor — păzite cu străşnicie, ca niște tezaure — și „torea" la lumina lunii, putînd oricînd să fie străpuns de o lovitură de corn întîmplătoare și să sîngereze de moarte pînă-n zori, neștiut de nimeni, omul hrănit multă vreme cu pîine și portocale, știa că joacă acum o carte mare.

Știa, de asemenea, că toate cele 26 000 de locuri ale arenei centrale Las Ventas fuseseră vîndute cu cîteva zile înainte, și că aproape 20 de milioane de spanioli — printre care familia și prietenii, ținîndu-i pumnii cu sufletul la gură — aveau să-i urmărească pe micul ecran fiecare mișcare, dar și cu criticile gata să țîșnească pe buze. Mai știa că hazardul mizase destul împotriva lui : o ploaie fină muiase terenul arenei, aducînd riscuri în plus, iar taurul împotriva căruia urma să-și demonstreze îndrăzneala sfidătoare, precizia paselor, eleganța de balet macabru a mișcărilor, era foarte „nărăvaș" — de aceea fusese botezat Impulsivo, și cîntărea baremul maxim permis de regulamentul corridelor : 525 de kilograme.

După ce salută publicul, care-i răspunse cu o primă ovație de simpatie (El Cordobés se afla în arenă însoțit de cuadrilla, echipa lui de picadori, și de banderilleros, cei care întărită și obosesc taurul, înfigîndu-i în spinare mici săgeți împanglicate), de la primele evoluții ale animalului, toreadorul dornic de ascensiune cu orice preț — chiar cu prețul sîngelui — își dădu seama de încă un handicap. El Impulsivo prezenta o primejdie teribilă : lovea cu cornul stîng, amănunt la fel de derutant ca și garda inversă a unui boxer...

Totuși, nici o clipă nu-l străbătu un fior la gîndul celor șase mari înaintași, glorii ale arenei — printre care neuitații Manolete, Belmonte — uciși în cursul unor corride. Într-o tăcere deplină, El Cordobés scuipă-n palme, ca un plămaș gata să se apuce de truda zilei, și se îndreptă spre locul ales de taur ca „fortăreață" (querencia). În mijlocul arenei, cea mai mică ezitare îi poate fi fatală, căci cuadrilla va putea interveni greu pentru a abate atenția animalului dezlănțuit. Matadorul lasă să-i cadă capa, și-o desfășoară lent, ca pe-o imensă corolă. Cu un strigăt răgușit provoacă temutul său adversar. Cîteva uluitoare „veronicas", pase care fac parcă una om și taur, amuțesc spectatorii. Apoi, un ropot de „olé", aplauzele fără rezerve ale exigentului public madrilen, explozia de alămuri a fanfarei, salută isprava tînărului matador. Prima manșă a luptei pentru consacrare e cîștigată net. Pînă și cei care-l batjocoreau : „clovn al tauromachiei", „nebun care calcă orice tradiții", sînt de partea lui.

Dar El Cordobés e decis să meargă pînă la capăt cu riscurile. Cînd El Impulsivo, după o primă rană făcută cu mica suliță (pica), izbutește să-l dezechilibreze pe picadorul José și e gata să-i străpungă calul și să facă una cu pămîntul acest centaur înzorzonat — deși calul e „căptușit" cu un fel de perne — toreadorul se avîntă spre adversar. A văzut că taurul dă „lovitura cădelniței", o vrilă a cornului considerată deosebit de periculoasă și care arată că animalul n-a fost suficient de „lucrat", de

obosit — dar nimic nu-l oprește din drumul lui spre glorie și bogăție. Pe nisipul ud oprește cu o rotire a capei adversarul la un metru de el, se răsucește, și agitînd „montera", arată că cere să iasă din arenă picadorii. Președintele, aclamat de mulțime, îi acordă sfidarea. În zadar banderillero-ul care-l însoțește de la începutul temerarei sale aventuri, Paco Ruiz, strigă cu glas gîtuit de neliniște: „Manolo, ești nebun! Taurul e încă prea putern... !" El Cordobés rămîne singur în arenă.

Încă o suită de sclipitori „pași ai morții", cu piruete făcute la cîțiva centimetri de coarne, cu răsuflarea taurului uscînd dîrele de sudoare ce șiroiesc pe obrazul toreadorului. Publicul e definitiv cucerit. A sosit momentul decisiv. Punîndu-și în joc întreaga experiență și precizie, Pepino încearcă să pună banderillas pe partea stîngă a taurului, cea mai periculoasă. Dar animalul, exasperat de rănile precedente, cu botul în spume, își modifică brusc traiectoria cursei. Banderillero-ul e surprins, alunecă pe nisip, își găsește salvarea în fugă. Două zeci de metri îl despart de providențialul burladör — gardul de lemn îndărătul căruia se poate apăra. Animalul gonește dezlănțuit. Microfoanele fine ale televiziunii îi „prind" gîfîitul sacadat, amenințător. Omul pare pierdut. Deodată, un urlet inuman străbate văzduhul arenei.Taurul e frînat ca de o poruncă mai presus de el. O capă flutură, galbenă și roză, atrăgîndu-l. El Cordobés și-a asumat toate riscurile. Cu pași lenți și solemni se pironește în fața lui. Apoi lasă jos și capa, sfidînd imobil coarnele mortale. Se răsucește impasibil și cere ultimul tercio — cel menit să aducă moartea taurului. Un uragan de aplauze răsplătește acest curaj, dăruit de astă dată cu generozitate pentru a salva viața unui umil banderillero — omul cu numele niciodată găzduit în paginile unui ziar...

Cu mîna stîngă pe muleta și cu dreapta pe mînerul spadei, toreadorul se profilează ca o țintă perfectă în fața coarnelor, la pîndă. O rotire, două — alte ovații — fiara se clatină amețită de acest joc prodigios. Dar acum, El Cordobés e la fel de întărîtat ca și taurul — unul însetat să mai trăiască, celălalt să triumfe... Ca să-l scuture din subita nemișcare, îi vîntură muleta chiar sub bot, îl înțeapă ușor cu sabia. Și jocul dramatic reîncepe, în ovațiile publicului, în ritmul unui îndrăcit paso doble.

Acum și norii vineți adunați deasupra arenei își descarcă mînia lor. În ropotele de ploaie, tînărul matador e la fel de ardent. Urmează cinci pase „naturale": cu spada în mîna dreaptă, cu muleta în stînga, atingînd nisipul, ele expun cel mai mult pe torero. Sînt executate desăvîrșit, și cinci puternice „olé" acoperă ropotul ploii. Mînjit de sudoare și sînge, leoarcă de ploaie, El Cordobés surîde. Nebun de fericire, își atrage victima într-un vîrtej de pase tot mai strînse. Dar nici taurul nu-și slăbește pînda. Dornic să se răzbune de atîtea răni primite, o fracțiune de secundă El Impulsivo scapă de obsesia muletei. Privirea lui găsește o breșă în trupul torționarului mereu aproape lipit de el, mereu alunecîndu-i de sub lovituri. Și, în geamătul prelung al mulțimii, cornul nimerește zona cea mai vulnerabilă, ricîie pîntecele, pătrunde lîngă artera femurală. Întreaga cuadrilla aleargă ca un singur om, și o ploaie de uriașe petale roze și galbene abia izbutesc să îndepărteze taurul de temerarul căzut. Furia animalului e atît de mare încît e nevoie să alerge încă cinci oameni ca să-l tragă departe de victima cu sabia încă în mînă. Obiectivul televizorului urmărește trupul acum inert al idolului în devenire.

Medicul de gardă e deosebit de competent: Macimo del Torre. Ca o broderie nespus de migăloasă, el reconstituie rețeaua de vase sanguine, are grijă să nu fie atinsă nici o „magistrală" vitală a circuitului sanguin. După 75 de minute de operație, ziariștii pot publica buletinul său „Pronostico muy grave"... Ceea ce nu-l împiedică, cu vitalitatea lui nesecătuită, pe El Cordobés să se vindece în 15 zile. Iar peste alte 10, în pofida interdicțiilor medicale, să apară iarăși în arenă, la Marbella, primind omagiul „președintelui" corridei: urechea taurului răpus — care se acordă numai toreadorului strălucit.

Prețul sîngelui a fost plătit din plin. Un tînăr ambițios și înzestrat cu un curaj nebun a evadat pentru totdeauna din ghearele sărăciei. Dar succesul lui e o ispită veninoasă. Cariera lui El Cordobés îndeamnă alte cîteva mii de tineri famelici ca, în loc să-și caute o profesie, sau să lupte pentru ca să vină zile mai bune pentru șomeri, să viseze cu ochii deschiși la gloria corridei, să se lase arestați pentru că au pătruns în incinta arenei, să se lase fascinați de o viață care, de obicei, e imposibil de realizat.

Reconstituire de EUGEN MARIAN ■

S. O. S. — apele minerale

Sigur, e frumos să ne mîndrim cu apele noastre, dar mai important este să le și folosim așa cum trebuie

„Apele minerale — mai importante decît alimentele ? *Aceasta este concluzia unui grup de cadre didactice și cercetători de la catedra de chimie analitică a Institutului de medicină și farmacie din Tg. Mureș. Cercetătorii mureșeni au stabilit că unele ape minerale conțin între 30 și 50 de elemente și microelemente minerale. Acest număr, cît și concentrarea microelementelor sînt mai mari decît în alimente. Pe de altă parte, în apele minerale aceste elemente se găsesc în stare dizolvată și sînt mai ușor resorbite de organism decît din alimente."*

„Nici chiar așa să n-o luăm !", îmi spune profesorul Soos Pál, căruia i-am arătat notița de mai sus, decupată dintr-o rubrică de „noutăți la zi" a unui ziar central. „În general, toate datele sînt adevărate — dar concluzia generală este eronată. O apă, oricît ar fi ea de bogată în macro și microelemente, nu va putea fi niciodată comparată cu un aliment din punctul de vedere al aportului de proteine, calorii și așa mai departe pentru organism. Cu alte cuvinte, nu vom reuși niciodată să ne hrănim numai cu apă, fie ea și minerală !"

Profesorul doctor Soos Pál, șeful disciplinei de chimie analitică din cadrul Facultății de farmacie a I.M.F. Tg. Mureș, este departe de a fi un nou venit în familia specialiștilor în apă minerală din țara noastră. Sînt mai bine de două decenii de cînd se ocupă de problema în speță — dar, mărturisește, cea mai mare parte din acest timp l-a consacrat studiilor teoretice privitoare la apa minerală și prea puțin, își dă acum seama, pentru cercetări legate nemijlocit de practică. A studiat și a analizat compoziția a cîtorva sute de izvoare din zona județelor Covasna, Harghita, Mureș și Maramureș. În orașul Covasna, spre exemplu, Soos Pál a bătut cu piciorul stradă cu stradă, curte cu curte aproape. A detectat în jur de 1 700 de iviri de apă pe cuprinsul acestui oraș despre care se spune că s-ar afla pe o „pungă" de apă minerală. Dintre aceste izvoare aproape 1 500 sînt de apă minerală. N-a ajuns însă să analizeze și să clasifice decît exact 276 — între care, e adevărat, unele au devenit celebre la fața locului, precum cele din jurul curții bătrînului Ördög Arpad, de unde se aprovizionează o mulțime de oameni ai locului sau turiști ocazionali. Profesorul Soos este convins că viitorul orașului este legat foarte strîns de folosința așa cum trebuie a apei minerale. Nu există însă din păcate pînă acum o monografie completă a apelor minerale din județul Covasna, așa cum, de exemplu, în județul Harghita ea se află pusă la punct, chiar cu unele inexactități care i se par inerente pentru un volum atît de mare de muncă. Îmi arată, în aceeași ordine de idei, o mulțime de studii amănunțite, încheiate după ani întregi de muncă, dar care au rămas încă în stadiul de manuscris, negăsindu-se pînă acum nimeni interesat să le publice. Ca șef al disciplinei de chimie analitică a I.M.F.-ului din Tîrgu Mureș, profesorul Soos a avut la dispoziție o aparatură din cea mai modernă în cadrul dotărilor de laborator ale institutului, cu ajutorul căreia a putut folosi cele mai bune metode pentru determinarea și dozarea ionilor din apa minerală, precum ar fi polarografia sau spectofotometria. În trecutul nu prea îndepărtat, îmi spune, aprecierea unei ape minerale se făcea numai prin determinarea macroelementelor, cum ar fi cele de sodiu, magneziu, calciu, fier, hidrocarbonații etc. De cîțiva ani, cel mai important criteriu de apreciere a calității unei ape a devenit cercetarea microelementelor — mangan, cobalt, iod, bor, litiu, arsen și așa mai departe, cele care influențează cît se poate de direct efectul terapeutic al apelor minerale. Acestea sînt așa-zisele „oligometalele", aflate (așa cum preciza știrea citată mai sus, o informație despre care profesorul Soos nu știa nimic !) în număr de 30 pînă la 50 chiar în unele ape minerale. Sigur, aici este vorba mai puțin de apele minerale așa-zise „de masă", de consum zilnic, cît mai ales de cele „medicinale", cum ar fi Malnașul, Hebe, Căciulata sau Slănic-Moldova. Există, de asemenea, în țara noastră o serie de ape minerale cu calități

deosebite, pe care Soos Pál mi le indica direct din memorie, ca principal descoperitor și cercetător al lor. Așa sînt cele de pe Valea Hanko (aproape de Covasna), o apă cu arsen, raritate la noi în țară, de la Borșa, a căror radioactivitate crescută indică prezența sărurilor de radium și radon, de mare importanță pentru sănătate, de la Sîngeorgiu de Mureș, o apă extrem de bogată în iod — dar și apele minerale sărate, în care țara noastră este atît de bogată, între care cele de la Sovata (o raritate europeană), Praid, Batos (lîngă Reghin), Odorhei sau Ogra, pe malul Mureșului, toate de folosință în băi cu apă minerală. De asemenea, de mare importanță e faptul că în apele minerale microelementele nu sînt legate de substanțele organice, ca în cazul alimentelor obișnuite omului, lucru care le face mult mai greu accesibile organismului, ci se află sub formă de ioni, ușor de valorificat în organismul uman. De aici însă și pînă la a decreta că apele minerale sînt mai importante decît alimentele este o cale prea lungă, pe care numai un reporter în căutare de senzațional cu orice preț o poate străbate...

„Acum doi ani de zile, îmi mai spunea profesorul Soos, am efectuat și o lucrare cu adevărat de importanță practică. În urma unui contract cu Întreprinderea Apemin Borsec. Se constatase o oarecare alterare a calității unor ape minerale din bazinul Sîncrăieni-Ciuc, lucru care a făcut chiar ca să fie nevoie la un moment dat să se retragă o mare cantitate de apă minerală de pe piață. Atunci, în afara colaboratorilor mei obișnuiți, între care aș aminti pe asistentele Silvia Dușa, Emilia Szabo și Eva Gyarfas, am colaborat deosebit de eficient cu profesorul doctor Bedö Carol, șeful disciplinei de igienă de la I.M.F. Tg. Mureș. Împreună cu dînsul am cercetat două ape : „Tușnad" de la izvorul aflat în Tușnad-sat, și „Perla Harghitei" de la Sîncrăieni-Ciuc. Am fost la fața locului, am luat probe îmbuteliate și am început cercetările de laborator. În cele din urmă am stabilit că ambele ape conțin ionul de amoniu, cu originea în profunzimea izvorului. Acest ion, atacat fiind de niște bacterii, se transforma în ionul de azotit, care este contrar sănătății umane. Prin STAS-ul apelor minerale nu sînt permise nici măcar urme de azotit în apa îmbuteliată, dar iată că el se formase deja în cantități destul de mari, mai ales în timpul verii. Era pur și simplu ca o otravă pentru organism, fiindcă transformă hemoglobina din sînge în methemoglobină. Bedö Carol a făcut cercetări bacteriologice, stabilind metoda de transformare a ionului respectiv. Bineînțeles că după stabilirea cauzei de apariție a ionului de azotit, urma să-l găsim și metoda de eliminare. Am descoperit cu această ocazie că la filtrele pentru limpezirea apei după deferare numărul bacteriilor era crescut și deci acolo se producea oxidarea ionului de

amoniu. În cele din urmă soluția s-a dovedit extrem de simplă. Spălînd de cîteva ori filtrele și luîndu-se măsuri pentru o filtrare corespunzătoare și de acum înainte, problema s-a rezolvat perfect. În orice caz, întîmplarea are și ceva învățăminte. După mine, apele minerale ar trebui mai bine controlate — și nu numai în timpul îmbutelierii, ci și înaintea acestei operații. Fiindcă, altfel, putem compromite din propria noastră greșeală una dintre cele mai generoase resurse de sănătate cu care țara noastră a fost înzestrată de natură !"

V-am prezentat mai sus, chiar plecînd de la o notiță ce avea să se dovedească numai parțial adevărată, preocupările unui alt om pasionat de problema apelor minerale din România, așa cum și pînă acum revista „Flacăra" și-a făcut o datorie din a-i sprijini pe acești îndrăgostiți de o cauză nobilă, care se cheamă sănătate. Dincolo de toate amănuntele înșirate aici voi reproduce și marea dorință a profesorului doctor Soos Pál, căreia fără îndoială ne alăturăm întru totul. „Ape minerale avem în toată țara, zicea dînsul, și dintre cele mai bune. Nu este însă suficient să ne mîndrim numai cu ele, mai important este să le și folosim cum trebuie !"

DUMITRU GRAUR ■

MINI-ENIGME

UMBRA RECE

Pulberea de-argint s-adună
Pe cer alb, senin, pe lună.
E foc rece, boare sumbră
Şi-şi face veacul... la umbră !

(Bruma)

CAMPIONUL

E asul fugilor astrale
Şi chiar nimic nu-i stă în cale.
E mesager al biruinţii,
Al nostalgiei, al dorinţii !

(Gîndul)

PRIETENUL

Berbecel de dus în spate,
Ţol de miţe inspicate.
Iarna toată e a lui,
Vara doarme-nfipt în cui !

(Cojocul)

LIMBĂ ASCUŢITĂ

Pală iute, lungă, oarbă,
Face vraişte în iarbă.
Ba o vezi, ba nu o vezi
Pe covorul din livezi...

(Coasa)

LEGUMICOLĂ

Flăcăiaş roşu şi dulce
Mult ar vrea să se mai culce,
Dar cînd intră în cămară,
Îi rămîn pletele-afară !

(Morcovul)

URCUŞ

Cu ea sui, cu ea cobori,
Cînd sub pămînt, cînd spre nori.
Ţineţi minte ce v-am spus :
Mergeţi cu ea numa-n sus !

(Scara)

LENE

Stă la cald, cască, se-ntoarce,
Mîndra toată ziua toarce...
Nu prea ştie ce e graba
Căci torcînd, cam stă degeaba !

(Pisica)

PAZNICUL

Vechi cercel cu toartă,
Nimenea nu-l poartă.
Are-o sumbră soartă :
Stă legat de poartă !

(Lacătul)

SAREA VIEŢII

Mă-nfrăţesc cu vinul, cîntul,
Mă iubeşte tot pămîntul !
Mă nasc din brazdă, din foc,
Toţi aşteaptă să mă coc !
Iubesc mult pe omul harnic
Şi numai cu el sînt darnic !

(Pîinea)

FIR CU FIR

Îl suceşti, îl-întorci,
Fir cu fir îl... storci.
Cînd l-ai isprăvit,
Doarme ghemuit !

(Caierul)

FIORUL

Cărăruie mişcătoare,
Cărăruie muşcătoare,
Unduie printre răzoare
Şi picoteşte la soare !

(Şarpele)

CU ŢEPI

Toţi leneşii să priceapă :
Frunza asta îi înţeapă
Că e tare ***înţeleaptă.***
Ea înţeapă şi îndreaptă !

(Urzica)

PRIETENA NOASTRĂ

Cînd e cald, mă-mbrac în foi,
La frig îs gol, nu ca voi.
Ştiu, din veac ***voi mă iubiţi,***
Trăiesc ca voi să ***trăiţi*** *!*

(Pădurea)

BELŞUG

Rîde cu faţa spre soare
Aurul, dulcea răcoare.
Mîndru se leagănă-n vînt
Rodul sfîntului pămînt !

(Lanul de grîu)

BINEFĂCĂTORUL

Arde veșnic, fum nu face,
Izvor de belșug și pace
Pentru om, pe-ntreg pămîntul...
Lui îi închin astăzi cîntul !

(Soarele)

ROCHIȚA ROȘIE

Flacăra-i fata de crai
Pîlpîind în vîrf de pai.
Aruncă privirea roată
Peste holda-mbelșugată...

(Macul)

PENTRU PÎINE

Tropăie și zi și noapte
Ronțăind semințe coapte.
Vînt de apă, vînt de foc,
Merge-ntruna... stînd pe loc !

(Moara)

DULCE ÎMBRĂȚIȘARE

Dulci, frumoși, cei patru frați
Viețuiesc îmbrățișați.
Să vă spun o mare taină :
N-au decît o biată haină !

(Nuca)

NESĂTULUL

Scurmă-n lut pe ploi, pe vînt,
Parc-ar intra în pămînt !
Nu știți cam de ce s-o teme ?
Fiindcă toată ziua geme !

(Porcul)

AUR DULCE

Poartă dinți frumoși de aur
Solzii parcă-s de balaur.
Vara-l păzești cu hîrlețul,
Iarna-l bați cu făcălețul !

(Știuletele de porumb)

ÎN GRĂDINĂ

Primăvara, alb în floare,
Vara, brațe verzi spre soare,
Toamna și-a îndulcit rodul,
Iarna geme strașnic podul !

(Pomul)

LA RÎU

Cine trece peste gîrlă
Derulînd covor spre tîrlă ?
Saltă rîul la mijloc,
Dar nu se mișcă din loc !

(Podul)

Mircea IORDACHE — București

ÎN CERCETARE **(Rebus : 1, 2, 8, 7)**

Mircea GUJA — București

D-ALE ROBOȚILOR

Robotul la un consult medical :
— Ce te doare ?
— Am neplăceri în zona circuitului final.
— Să vedem. Cum stai cu tensiunea ?
— Am tensiune înaltă.
— Va trebui să-ți facem un transplant de rezistențe în serie.

*

La medic :
— Aș vrea să-mi prescrieți o cură de slăbire.
— În primul rînd te vei alimenta numai cu curent de... joasă tensiune.

*

— De ce ROBY 425 este așa de înfumurat ?
— Îi filează o lampă !

*

Mama către fiu :
— Roby dragă, iar nu te-ai spălat. Uite ce pete mari de rugină ai pe față.

*

— Începînd de astăzi sînt și eu major ! Am terminat cu 110 volți. De acum mă alimentez cu tensiune de 220 volți !

*

— Ce s-a întîmplat cu RYW-200 ? De la un timp a devenit foarte zgîrcit.
— I s-a dereglat calculatorul. Funcționează numai la... adunare !

*

La restaurant :
— Cu ce să vă servim ?
— Aș dori un creier electronic... pane !

*

— Ce proști mai sînt și oamenii ăștia.
— De ce ?
— Păi le spun copiilor lor că-i aduc barza. Auzi, o pasăre să aducă un copil ? Pe mine cel puțin știu precis că m-a adus... elicopterul.

*

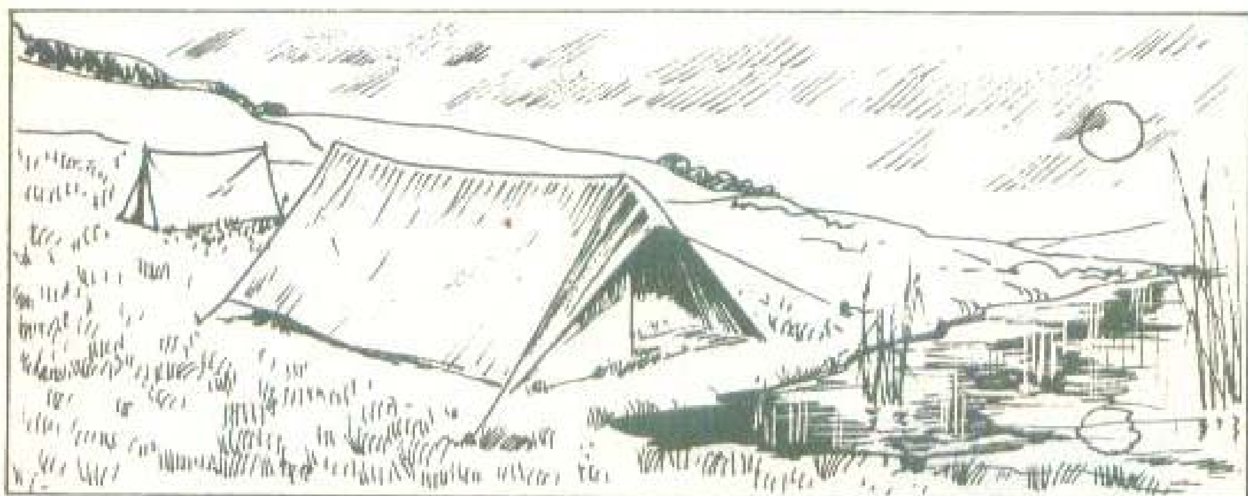
— Cînd te pot găsi acasă ?
— Nu știu. De obicei eu lucrez... după program.

*

— Ce-ți place mai mult la roboțica asta ?
— Vocea, dar mai ales ochii... magici !

Dan PRECUP — București

PRODUCTIVĂ (Rebo eliptic anagramat : (7) + 3 = 9

Nicolae RAȚĂ — Lunca-Asău, Bacău

INDICAȚIE... CHIMICĂ (Rebus criptografic : 3, 2, 8, 3, 7, 2, 6, 5)

Oprea EFTIMIE — București

MINI-ENIGME

CU BĂTAIE

Iată, fac pe șugubățul
Și-o bat apăsat cu bățul.
Ea se vaită, urlă, tună,
Lumea ca la urs s-adună !

(Toba)

CÎNTĂREAȚA

Nu mai poate aștepta,
Coarda-ncepe a cînta...
Ciocîrlie, viers ceresc,
Toți oamenii te iubesc !

(Vioara)

ZBOR ALB

Joaca celor mari și mici,
Zbor alb pe două tălpici
Cînd cu cai, cînd fără bici.
Păzea vere, să nu pici !

(Sania)

SĂGEATA

Săgeata de argint strălucе,
Se-avîntă unduind s-apuce
Umbrele dulci din ape reci.
Pe unde vii, pe unde pleci ? !

(Păstrăvul)

PUSTNICUL

Stă-n coliba lui din veac
Și-are-o hibă fără leac :
Cît de mult s-ar strădui,
Oaspeți nu poate primi !

(Melcul)

HĂRNICIE

Se frămîntă, se omoară,
Cară bucate la moară.
Intrînd în afund cu roada,
Afară-i rămîne coada !

(Lingura)

Mircea IORDACHE — București

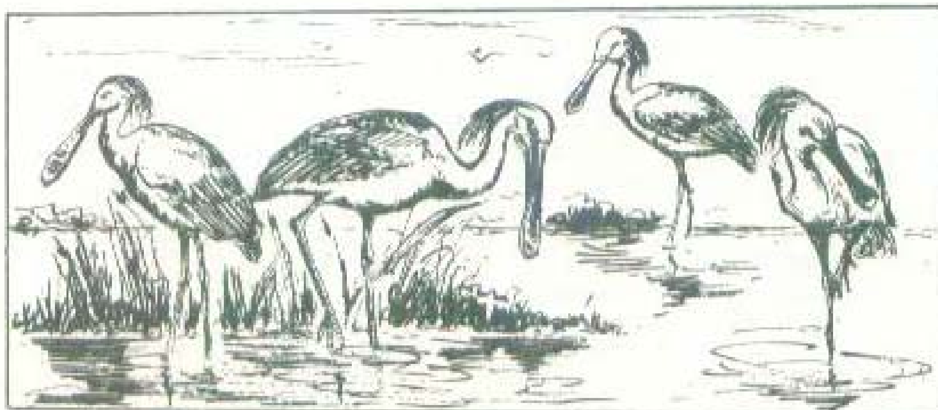
CARTE DE VIZITĂ **(12 ; 6)**

Lucica SAVA
Moinești

Aflați prin anagramare profesia persoanei de mai sus, precum și localitatea unde lucrează.

Puiu SIMIONESCU — Constanța

DIN ARMATĂ **(Metagramă anagramată : xxxxTxxx—Cxxxxxxx)**

Stela NICULESCU — București

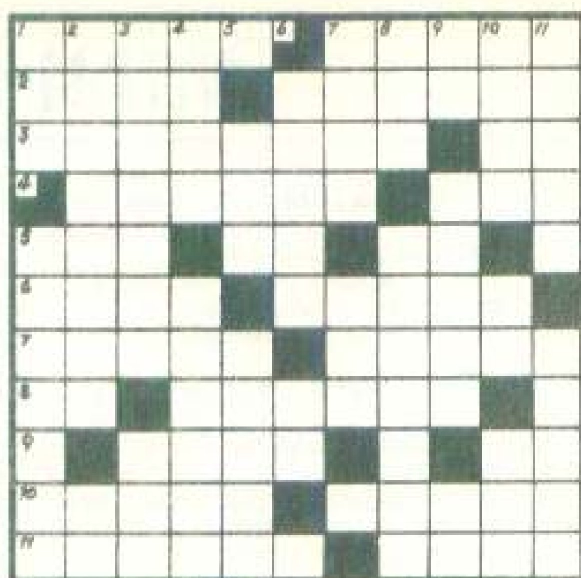
REVELION 1978

ORIZONTAL : 1) Felinar festiv — Culoarea iernii (masc. pl.). **2)** Plină cu sarmale de Anul nou — Ghețar plutitor. **3)** Serviți pe rînd din tavă ! — Cîntec tradițional — Diviziune a leului. **4)** Efemeră operă de artă avînd ca materie primă omătul (3 cuv.). **5)** Munți în Carpații Răsăriteni — Vad (reg.). **6)** Urmă de patină ! — Clor ! — Animal nordic. **7)** Urare făcută cu prilejul întîmpinării noului an — În cupă ! **8)** Desert festiv — Materie primă pentru confecționat confeti (pl.). **9)** Petrecere populară, însoțită de deghizări, care are loc în noaptea revelionului — Trei rafale ! **10)** Dînșii — A indica. **11)** Bună dispoziție — A țipa (reg.). **12)** Vehicul hibernal — Munți de zapadă.

VERTICAL : 1) Oferă numeroase premii în bani și obiecte cu ocazia tragerii excepționale a revelionului — Indică cu precizie momentul sosirii noului an. **2)** Amalgamați în vechea chimie — 1978 — Secret. **3)** Mele ! — Bun de gură — Ten ! **4)** Ramură de... palmier ! — Împodobiri. **5)** Cu șapte ani de-acasă (fem.) — Dublă existență ! **6)** Ninsoare topită ! — Locul sigiliului — În zadar. **7)** Puțină ninsoare ! — Zoe Brădescu — Deșert în India. **8)** Iarna este cu dinți (atunci cînd e...) — Stîrnește rîsul (fem.). **9)** Alb pe margini ! — Înghețată — Sunet de tobă. **10)** Grațioasă pasăre albă de apă — Rostul cailor la sanie (inf.). **11)** Pom de iarnă — Vargă — Nicolae Troianescu. **12)** Numele popular al zilei de iarnă în care se taie porcii — Răcituri.

Dicționar : BROD, AAA, THAR.

Aurelia PETRESCU-BACIU — București

GRAFICĂ

ORIZONTAL : 1) Mașină de scris ! — Pix de tablă ! **2)** Incendiatorul vestitei biblioteci antice din Alexandria — Culoarea tușului de ștampilă. **3)** Hartă a globului terestru, cele două emisfere fiind reprezentate în plan — Zel rebusist ! **4)** Sora scrisului — Articol... pentru carul mare ! **5)** Negru pe alb ! — 2-3 rebusuri la debit ! — Fragment de papirus, colț de stampă ! **6)** A face semne de mirare ! — Desen cuprinzînd proiecțiile unei figuri pe două sau trei planuri. **7)** Literatura scrisă pentru micii cititori... — ...și pentru ceilalți. **8)** Tipărit la urmă (de fapt e... caiet !) — În vîrful peniței ! **9)** Înscrie (uneori) — Strigăt de durere. **10)** Cuvinte în ghilimele — Nu-s scrise ! **11)** Carte de bază — Pană !

VERTICAL : 1) O carte... cît un degețel — Tema unei lucrări scrise. **2)** Caiet neînceput — Vîrf de iridiu ! **3)** Hîrtie veche ! — Cu trăsătură de mînă sau de mașină. **4)** Lucrare pe scoarță — Copiat ! **5)** „M" din inscripțiile romane — Reparația cărții ! **6)** Buchete de litere — Altă pană. **7)** Semn de întrebare... personal — Lucrare... de geniu. **8)** Copii !(sing.) — Masa de scris a școlarului. **9)** Eliziune... de două litere ! — Țesătură de cuvinte — Primul la carte ! **10)** Lucrări scrise — Un careu... lucrat — Apel. **11)** O carte... pentru tot globul — Bun la desen.

Victor CICU — București

CENACLUL FLACĂRA AL TINERETULUI REVOLUȚIONAR

Cîntec pentru România

Muzica : EVANDRO ROSSETTI

Versuri : ADRIAN PĂUNESCU

La Si 7 re min La

La Si 7 re min La
VĂ VOR-BEȘ-TE-N VOR-BĂ PLI-NĂ NU DOAR UN O - CHE-LA - RIST

Do♯7 fa♯min Si 7 Mi
VRE-UN I - TA - LIAN TU-RIST CE A - GA-ȚĂ DIN MA-ȘI-NĂ

La Si 7 re min La
CI UN OM CE PES-TE TOA-TE VĂ SO-COA-TE AS-TĂZI FRAȚI

Do♯7 fa♯min Si 7 Mi
HAI - DEȚI ȘI VĂ BU-CU-RAȚI TOȚI ÎN-TRU LA - TI - NI - TA - TE

Re La Mi La
SÎNT CA VOI SÎN - TEȚI CA MI - NE FII - I RO-MEI FII - I BUNI

Re La 1.Si 7 Mi
TOȚI RO-MANI DECI TOȚI RO - MÂNI PRINȚI AI RA-MU - REI LA-TI - NE

2.Si 7 Mi Re La
SPUN SĂ NE TRĂ - IAS-CĂ ȚA-RA SĂ TRĂ-IȚI VĂ MUL-ȚU-MESC

Vă vorbește-n vorbă plină
Nu doar un ochelarist
Vreun italian turist
Ce agață din mașină,
Ci un om ce peste toate
Vă socoate astăzi frați
Haideți și vă bucurați
Toți întru latinitate.
Sînt ca voi, sînteți ca mine
Fiii Romei, fiii buni
Toți romani, deci toți români
Prinți ai ramurei latine.
Am simțit și simt aroma
Primăverii românești

Drumurile duc la Roma
Adică la București
Și chiar dacă miine
Eu de aici voi fi plecînd
N-am să pot uita nicicînd
C-am mîncat a voastră pîine.
Astăzi însă v-aș cînta
Bucuria și mîndria
Că mă simt în România
Ca în însăși țara mea.
Frații mei, crezare dați-i
Celui ce vă spune drept
Sînteți neam frumos, deștept
Și vă sînt frumoși Carpații.

Frați de stirpe latinească
Aș cînta cu voce grea
Să trăiască, să-nflorească
România țara voastră
Care e și țara mea
Trăiască latinitatea
Ca și idealul sfînt,
Libertatea și dreptatea
Pacea-ntregului pămînt.
Doar atît îmi iau ghitara
Și în graiul românesc
Spun să vă trăiască țara
Spun să ne trăiască țara
Să trăiți, vă mulțumesc.

Antirăzboinică

Muzica : VALERIU STERIAN

Versuri : ADRIAN PĂUNESCU

PU-ȚI-NE LU-CRURI AU RĂ-MAS CI-VI-LE ÎN A-CEST VEAC PLOIOS ȘI MI-LI-TAR NU
ZI-LE CI PER-MI-SII DE ZI-LE CO-PIII DREPȚI DIN MU-ME-LE LOR SAR PEN-
-DU-LE-LE CA NIȘ-TE CIS-ME SU-NĂ SCRIȘ-NIND PE-UN STERP ȘI RE-FU-ZAT NI-SIP SINT
TREI-ZECI DE RĂZ-BOA-IE ÎN-TR-O LU-NĂ ȘI TOA-TE POAR-TĂ MOAR-TEA ÎN A-RIPI

Puţine lucruri au rămas civile
În acest veac ploios şi militar.
Nu zile ci permisii de zile
Copiii drepţi din mumele lor sar.

Pendulele ca niște cizme sună
Scrișnind pe-un sterp și refuzat nisip.
Sînt treizeci de războaie într-o lună
Şi toate poartă moartea în aripi.

Nici moartea nu mai are nici un farmec
În acest veac cu foarte mulţi soldaţi.

Sub teii înfloriţi stăm ca sub arme
De stele cînd sîntem mitraliaţi.

Dealtfel şi de observat e lesne
Şi de simţit pe propriul grumaz

Că de la conştiinţă pîn' la glezne
Omul e o manta cu simţuri azi.

Civile au rămas lucruri puţine
Nici inima nu are ritm civil
Şi înregimentarea prinde bine
Civilului prea bleg şi prea umil.

Zîmbiţi soldaţi, e ceasul învierii
Copiii drepţi din mumele lor sar
Reglementar să îşi salute ofiţerii
În acest veac ploios şi militar.

Sorin Minghiat

Doru Stănculescu

Ai, hai!

Muzica : DORU STĂNCULESCU

Versuri populare
(Almaş-Sălişte, jud. Hunedoara)

Introducere instrumentală

Ni-a şti ni-me' că m-am dus nu-mai m-or ve-dea că nu-s

Sus e ce-rul lar-gă-i lu-mea bi-ne ca-n-frun-zit pă-du-rea

Refren

Ai hai ai hai-di hai-di hai

Pe sub flori mă le-gă-nai

(Instrumental)

N-a şti nime' că m-am dus
Numa' m-or vedea că nu-s
Sus e cerul, largă-i lumea
Bine ca-nfrunzit pădurea

Refren :

Ai hai
Ai haidi haidi hai
Pe sub flori mă legănai

Adrian Ivaniţchi

Dan Andrei Aldea

Trăiască România!

Muzica : NICU ALIFANTIS — Versuri : ADRIAN PĂUNESCU

Dacă ne-nfruntă munţii, cu munţii ne vom bate,
Pentru lumina ţării şi pentru libertate,
Aici ne e cuvîntul, cînd îl avem de spus,
Decît slujirea ţării nimic nu-i mai presus.
Jurăm credinţă luptei, oricît ar fi de grea,
Jurăm că pentru ţară şi viaţa ne-o vom da,
Jurăm să nu ne mintă nici clipa, nici vecia.

Refren :

Trăiască libertatea ! Trăiască România !
Trăiască libertatea ! Trăiască România !
Trăiască-n fericire şi linişte poporul !
Trăiască România ! Trăiască Tricolorul !

Dar ţara nu se face cu laşi, cu apatrizi,
Iubirea nu te scuză cînd ochii îi închizi.
Să curăţăm tot răul din viaţa României,
Că noi sîntem Partidul şi Ţara Omeniei.
Nu creadă hoţii muncii că ei sînt mari şi tari,
Noi sîntem patrioţii revoluţionari.
Avem contract pe viaţă cu visul şi cu glia.

Refren :

A noastră este ţara, o moştenim deplin,
Va trebui, întreagă, s-o dăm celor ce vin,
La cei născuţi şi astăzi, şi mîine, şi poimîine,
Nici pîine fără muncă, nici muncă fără pîine,
Nici călăreţi pe aer, nici cai fără călări,
Nici ţară fără lume, nici lume fără ţări.
Să crească-n lume pacea, dreptatea, bucuria !

Refren :

Trăiască muncitorii, ţăranii, cărturarii !
Trăiască demnitatea cea fără de avarii !
Dacă renunţi la luptă n-ai ce să mai aştepţi,
Nimica nu se face-n poziţie de drepţi.
Să facem România, prin toţi şi pentru toţi,
Un teritoriu liber de-orice prejudecăţi.
Să fie-al nostru dreptul şi-a noastră datoria.

Refren :

Jurăm din milioane de inimi şi destine,
Din orice fel de sînge ne murmură în vine,
Jurăm, bătrîn şi tînăr, femeie şi bărbat,
Credinţă României, necondiţionat.
Că ţara-i bogăţia ce veşnic ne rămîne
Şi glasul ei ce-ndeamnă „Deşteaptă-te, române !"
Nu ne-nspăimîntă nimeni cu forţa sau pustia.

Refren :

Sîntem, de e nevoie, o ţară de soldaţi,
Sîntem, de e nevoie, un lanţ de munţi Carpaţi,
Durerea ţării noastre făcută-i să ne doară,
Ne place libertatea ca oameni şi ca ţară.
Şi soarele dreptăţii să lumineze sfînt
O ţară-n roşu, galben şi-albastru pe pămînt.
Aceasta-i viaţa noastră, aceasta ni-i tăria.

Refren :

Presto

REFREN

Mircea Vintilă

Eugen Cristea

Vali Sterian

Florian Pittiș

CÎND, CUM ŞI UNDE AŢI DEBUTAT?

Eugen Barbu

Am debutat în 1947 în ziarul **Fapta,** cu o serie de articole. Ca scriitor, în 1955, în revista **Viaţa Românească,** cu nuvela **Munca de jos.** De fapt, adevăratul debut s-a produs în timpul studiilor liceale, cînd am publicat cîteva schiţe umoristice în revistele vremii, prin anii '39–'41, unele sub pseudonimul Eugen Rapé.

Ion Lăncrănjan

Am debutat în anul 1963 cu romanul **Cordovanii.** Romanul „Cordovanii" s-a născut din nuvela cu acelaşi nume. De fapt, el s-a născut dintr-un alt roman — **Pămînt** — pe care îl începusem încă de pe vremea cînd eram la Cîmpina, 1948—1951, unde am urmat cursurile unei şcoli medii tehnice. Scrisesem din acest roman vreo sută de pagini, citisem fragmente din el în cadrul unui cerc literar din şcoală şi-i plictisisem pînă la limită pe unii din colegii şi prietenii mei de-atunci, explicîndu-le cît de amplă trebuia să fie naraţiunea aceea, în centrul căreia se afla, desigur, un ţăran, Androne Logojan, care se întorcea din primul război mondial, lua parte la reforma agrară şi la frămîntările care au avut loc în Transilvania din acea vreme, intrînd apoi într-o luptă acerbă, pentru mărirea şi apărarea gospodăriei proprii, pentru pămîntul pe care abia pusese stăpînire. Acest „apoi" era destul de relativ, fiindcă lucrurile îmi scăpau de la un anumit punct înainte, exact de acolo de unde trebuiau să devină mai concrete. Poate că de aceea m-am şi liniştit, după vreun an sau doi, amînînd scrierea romanului, încercînd altceva, nişte schiţe, aşteptînd un fel de limpezire.

După terminarea „Şcolii de literatură" am început un alt roman — **Libertatea** — în care vroiam să evoc lupta antifascistă din Braşovul anilor 1942—1945. Am scris şi din această carte vreo optzeci de pagini, le-am prezentat nu ştiu cărei edituri, am văzut că nu se bucură de nici o primire, drept pentru care am părăsit şi romanul acesta, fără nici un regret, fiindcă nici mie nu-mi suna bine ceea ce începusem.

Asta se petrecea prin 1952–1953.

Pe urmă, în primăvara lui 1954, am scris, dintr-o răsuflare, nuvela amintită — **Cordovanii** — luînd de-acasă, din sat, o poreclă, termenul unei comparaţii, de fapt, fiindcă aşa li se spunea acolo celor care erau cam negricioşi de felul lor : „Eşti negru ca un **cordovan !",** ceea ce vroia să însemne că eşti şi al dracului, eşti rău şi cam aspru. Nuvela a apărut în revista **Tînărul scriitor** (T.S. Nr. 5, 1954), bucurîndu-se de o primire destul de bună. La roman, la transformarea nuvelei în roman nu mă gîndeam. Mă întorsesem la temă, mai scrisesem o nuvelă — **Doi pumni de ţărînă,** plus poemul în proză **Plugurile** — şi începusem o altă carte — **Ţăranii** — a cărei acţiune se petrecea în plină actualitate, eroul ei principal, Dănilă Banacă, ţăran sărac din Dunga de Sus, era băgat pe nedrept la închisoare, de unde se întorcea îndîrjit şi pornit pe îndreptarea tuturor lucrurilor, ori pe aruncarea lor în aer, fără alegere. Asta pentru că în sat domneau cei care domniseră şi înainte, iar ei, urgisiţii, erau ai nimănui. Întoarcerea de la închisoare, întîlnirea lui pe drum cu fostul primar, preşedinte de sfat acum, drama fete-sii, Cătălina, care fusese batjocorită între timp au constituit începutul romanului, pe care, de asemenea, nu l-am dus pînă la capăt, din alte motive. Încheiasem în 1955 un angajament cu Editura pentru literatură, pentru un volum de nuvele, lăsînd astfel deoparte romanul **Ţăranii,** ca să „pun la punct" volumul amintit ; intenţionam să dau puţină dezvoltare nuvelei principale din volum, ceea ce am şi făcut, în primăvara şi vara lui 1957. Pe urmă, din toamnă, am lăsat deoparte celelalte nuvele şi celelalte proiecte şi am început să scriu romanul **Cordovanii,** care m-a absorbit complet, absorbind şi sintetizînd, în acelaşi timp, toate „proiectele" de pînă atunci, toate preocupările şi toate gîndurile, legate de una şi aceeaşi temă : soarta ţărănimii, frămîntările şi căutările care îi răscoleau zilele.

Stăteam, atunci, în strada Edgar Quinet, într-o cameră cît o masă de şedinţe, cît o masă mijlocie, fiindcă şi mesele acestea sînt de dimensiuni felurite. Era greu, era strîmt, din cale afară. Mă limpezisem eu, ştiam ce trebuie să scriu, dar nu prea aveam unde. Neavînd altă soluţie — baia era mică, la „bucătărie" nu încăpeai decît dacă stăteai în picioare — am transformat holul de la intrare în birou de lucru. Am cumpărat o masă de tei de la Piaţa de flori, am pus-o lîngă raftul

de cărți din hol, i-am tăiat un colț, ca să se poată deschide ușa, fiindcă holul era cam strîmt: era puțin mai lat decît lățimea unei uși, iar lungimea o avea de aproximativ 3 m.

În acest hol, unde nu pătrundea niciodată soarele, s-a născut romanul **Cordovanii.**

Al. Săndulescu

Este oare debutul un fapt care s-a petrecut într-o anume zi a lunii și într-un anume an, un fapt unic și irepetabil? Sînt aproape convins de contrariul. Nu numai că un scriitor debutează într-un fel cu fiecare carte a sa, dar momentul cînd a început să-și încredințeze primele file tiparului nu s-a produs în mod spontan, ci, de obicei, a fost îndelung pregătit. În ceea ce mă privește, n-aș putea vorbi despre acel moment, fără să evoc cercurile de literatură română, latină și franceză, adevărate cenacluri de la liceul teoretic de băieți din Rîmnicu Sărat, unde eram elev, ca și pe profesorii mei de atunci. Scriam versuri (poetul și prietenul Radu Cârneci, coleg de clasă, își mai aduce aminte) și mă pasiona exegeza critică, făcînd primele mele „comunicări" (despre Boileau și Titu Maiorescu) în amfiteatrul liceului. În arcanele analizei literare îmi îndrumase cei dintîi pași distinsul profesor și poet Stelian Cucu, fost elev al lui Mihail Dragomirescu și Ovid Densusianu. La îndemnul unui alt foarte bun dascăl, Dumitru Crăciun, care ne preda latina, cunoscut prin tălmăcirile sale din opera lui Cicero, am început să traduc (în metru original) din **Metamorfozele** lui Ovidiu și **Odele** lui Horațiu. Căpătam tot mai multă încredere în mine. În 1947, avînd o inimoasă profesoară de limba română, Elena Grigoriu, am dramatizat, după amintirile de la „Junimea" ale lui Iacob Negruzzi și G. Panu, scene din viața lui Eminescu, pe care le-am interpretat noi, elevii clasei a VII-a (azi ar fi a XI-a), și colegele noastre de la liceul de fete, în cadrul unei șezători literare închinate marelui poet. Apăream atunci pentru prima dată pe un afiș în calitate de autor (scenarist), actor și conferențiar (căci rosteam și un cuvînt introductiv despre Eminescu).

Continuam să scriu versuri pe care **Flacăra** din 1947–1949 mi le-a refuzat, răspunzîndu-mi la poșta redacției că sînt prea... paseiste. M-au publicat, în schimb, revistele pentru copii **(Universul copiilor și Pogonici)** în toamna lui 1948.

Criticul și cercetătorul n-au întîrziat nici ei să debuteze, cu atît mai mult cu cît poetul, oarecum descurajat, urma să se contopească (cel puțin așa credea el) cu ființa celor doi. Eram pasionat de **caracterul metaforic și de plasticitatea** unor cuvinte pe care le auzeam la mine în sat. Îmi făceam liste din care am extras un **vocabular regional** (din Rîmnicu Sărat), publicat în revista universitară **Cum vorbim** din 1949. Curînd, prin 1951-1952, la îndemnul lui Paul Georgescu, am început să dau, fără prea mare entuziasm, recenzii la **Viața Românească.** Mă găseam încă într-o fază de căutări. Student și admirator al lui G. Călinescu, încă de pe băncile liceului, eram tot mai atras de istoria literară (așa cum o concepea el), fapt care mi-a adus iarăși acuzația de paseism din partea unei persoane cunoscute, pe atunci, la Uniunea scriitorilor. Dar n-am renunțat. Pregătită și scrisă între anii 1953 și 1957, monografia despre G. Topîrceanu apărea la E.S.P.L.A. în 1958, an ce marchează debutul meu editorial. Azi nu mai sînt de acord cu o serie de afirmații (prea riscate) și cu unele interpretări făcute de mine în acea carte, dar partea ei documentară o consider rezistentă și acum, după două decenii.

Cartea mea de debut i-a plăcut lui M. Sadoveanu, care m-a primit acasă la dînsul cu un zîmbet de satisfacție (scriam despre unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui) și de încurajare. Nu-l pot uita, așa cum nu uit convorbirile de la Iași, dar în cea mai mare parte epistolare, cu Otilia Cazimir, care mi-a furnizat cele mai multe și mai prețioase informații despre biografia și scrisul poetului. Debutul meu le este cu prisosință dator, iar inima mea le aduce încă o dată **omagiul.**

Gabriel Dimisianu

Am debutat în 1958 în **Gazeta literară.** Cu niște recenzii. Nu mai știu la ce cărți. Paul Georgescu ne remarcase la un seminar consacrat lui Arghezi pe mine și pe Nicolae Velea. Paul Georgescu era atunci și redactorul șef al **Gazetei literare.** Redacția era pe bulevardul Ana Ipătescu la nr. 15. Îmi amintesc cu nostalgie de clădirea aceea veche care

CÎND, CUM ȘI UNDE AȚI DEBUTAT?

CÎND, CUM ŞI UNDE AŢI DEBUTAT?

mai adăpostea şi redacţiile revistelor **Viaţa Românească, Luceafărul, Neue literatur...** Era o atmosferă plăcută în redacţie, cu oameni binevoitori şi deloc plictisiţi atunci cînd li se adresa un începător în ale literaturii. Am lucrat acolo cîteva luni. Corector. Şi am început să scriu treptat. Am mai încercat să scriu proză, poezie, dar am renunţat. Destinul meu era să fiu critic literar. Am publicat o suită de articole, cele mai multe în **Gazeta literară.** O parte din ele le-am adunat în volumul **Schiţe de critică.** Prima mea carte.

Romulus Guga

Am debutat în revista **Tribuna** în anul 1958. Textul cu pricina se numea — pe atunci — poezie. Purta titlul „Strungarul" — în pagina tipărită — iar iniţial fusese un pastel despre, şi cu, soare (toamna, fireşte !). Transformarea s-a produs undeva. Cetăţeanul care „moşmondea" poezia a zis că nu trebuie decît să fiu..., fericit căci... am debutat ! Amintiri !

Al. Balaci

În atmosfera de efervescenţă culturală a **Albei Craiova,** fiind elev la un liceu centenar şi cu dascăli străluciţi ca C. D. Fortunescu (directorul excepţionalei publicaţii **Arhivele Olteniei),** Ion Dongorozi, scriitor al cărui destin literar ar trebui să cunoască o mai marcată curbă evolutivă în înţelegerea criticilor contemporani, T. Păunescu-Ulmu, autor al unei impresionante biografii eminesciene, am fost purtaţi curînd de apele clare ale unui asemenea torent cultural şi împreună cu prietenul şi poetul original şi traducător al atîtor capodopere din literatura franceză, Aurel Tita, am înfiinţat şi condus în anii 1932–1934, Societatea literară a elevilor bătrînului colegiu craiovean. Atunci am debutat „oral", în calitate de „conferenţiar", în amfiteatre şi în „scris" în revista **Ion Maiorescu** a liceului, prin publicarea în sinteză a conferinţelor rostite în faţa unui public format nu numai din elevi, ci şi din unii părinţi admirativi. Primul articol propriu-zis, de mai multe pagini şi semnat cu numele întreg, a fost tipărit în revista **Înmuguriri,** un efemeric periodic literar craiovean în ale cărui cîteva numere se manifesta o voinţă de mărturisire deplină a unor idei imprimate de lecturi masive şi de profesori umanişti. Articolul încerca să descifreze tainele **fizionomiei,** ale concordanţei între expresivitatea comportamentului uman şi profundele sale izvoare interioare. Tonul „scientist" al articolului era pătruns de o candidă autosuficienţă, caracteristică unui adolescent care consideră că poate împărtăşi noţiuni proaspăt însuşite.

Dar adevăratul meu debut literar (versuri) avea să fie în revista **Cadran,** a cărei apariţie a însemnat un punct luminos în publicaţiile antifasciste dintre cele două războaie mondiale.

Doina Sălăjan

„Ca-n poveşti" se întîmplă aşa : eşti undeva neştiut de lume şi deodată cineva descoperă că eşti frumos, sclipitor, cu o voce de aur, cu picioare iuţi de gazelă, adică dăruit cu un har care te deosebeşte de alţii. Şi din acel moment o aură strălucitoare te înconjoară. De-adevăratelea se întîmplă : te poţi afla şi poţi să fii aflat, te poţi uimi şi poţi să uimeşti, şi după aceea focul zilelor tale te mistuie ori te luminează. Într-o anume seară a fiecărei săptămîni, într-o frumoasă clădire, pe o stradă liniştită din Oradea, uitam de supărările vieţii de şcolar, de mustrările profesoarei de matematică, citind din încercările mele poetice, iarna lîngă căminul cu jar prăbuşit, vara lîngă marile ferestre deschise. Aici, la cenaclul literar, cîţiva ani am învăţat cuminţirea răbdării şi bucuria de a-i asculta pe alţii. Cred că era în 1950 cînd poetul Ion Brad venind să asiste la o şedinţă a cenaclului ducea cu el la Cluj un caiet al meu şi redacţia **Almanahului literar (Steaua)** îmi făcea surpriza apariţiei a trei poezii. Aşa a fost intrarea mea în lume, distinsul colectiv al acestei reviste n-a încetat să-mi poarte de grijă multă vreme. La

inițiativa redacției, în vara acelui an am petrecut trei zile la **Cluj**, primită cu înduioșătoare prietenie de A. E. Baconsky, Aurel Rău, Aurel Gurghianu, **Ion Brad**, **Leonida Neamțu** și alții ai revistei care se străduiau, aproape hazliu, să-mi umple în scurtul răstimp marile mele goluri culturale. Toamna, cu primul onorariu, am reușit să-mi cumpăr un palton nimerit cam mare la înghesuială, dar în care mi-a fost bine și cald, ca în nici o altă haină, acoperind zgribulelile mele de mai tîrziu. Multe s-au întîmplat pe urmă ca-n viața fiecăruia. Și nu totul și-a găsit locul pe hîrtie. Mai sper să am timp. În toamna lui 1956, fratele meu de suflet, Nicolae Labiș, îmi aducea volumul său **Primele iubiri** cu dedicația pe care în toate clipele grele am recitit-o și m-am întărit. În iarnă ne părăsea și eu nu am mai avut cui arăta cu bucurie în anul care veni imediat, cartea mea **Confidențe**. Au trecut zece ani pînă cînd, în 1967, îmi apărea a doua carte. Poveștile sînt povești. Eu nu le cred demult, dar îmi place să le spun altora.

Ion Gheorghe

Debut — adică începutul scriitorului în cadrul instituțional și cu asistență calificată.

În 1950. Eram elev la Școala pedagogică în Buzău. Cenaclul literar din oraș tipărise o antologie zisă **Într-un an de zile.** Cum se dădeau atunci titlurile : de bilanț. Printre semnatarii de versuri și proze erau și cîțiva elevi ai școlii noastre. Unul dintre ei era cu totul faimos. Recita pe toate scenele orașului și-ale județului, în lupta pentru colectivizarea agriculturii, o idilă coșbuciană despre un bătrin cîntăreț din cimpoi...

Vezi, oricît de multe știu acum despre poezie și despre oameni, nu pot să fiu nici măcar ironic, darmite obraznic.

Simt că-mi dau lacrimile.

În cîți am crezut noi, Doamne, pe seama cîtora ne-am încredințat sufletul !...

Din cîți și din cine ne-am făcut model după model !...

Cînd mă-ntîlnesc azi cu foști colegi, cu oameni care erau un ideal pentru mine, simt o strîngere de inimă...

Nesătulă-i nevoia noastră de exemple și modele.

Întrucît și mai neostoită-i teama noastră.

Prea mulți din cîți erau ceva, azi nu mai sînt nimic.

Și totuși, oricît de multe știu astăzi despre poezie, despre scriitori, cînd îmi amintesc de-acei ani, simt că-mi dau lacrimile...

Stimulat de-acea plachetă **Într-un an de zile** a cenaclului buzoian, am scris un **caiet de teză** cu un poem. Despre un tractorist. Era idealul țărănimii de-atunci. Un fel de erou călăreț strivind lanțurile trecutului...

I-am dat caietul unuia dintre cenacliștii din școala noastră.

Peste cîteva zile acela m-a chemat și mi-a spus să mă prezint sîmbăta următoare la **Ședința cenaclului.** În următoarele zile am fost ca și beat. M-am dus acolo cu vreo două ore mai devreme. Nici azi nu m-am dezbărat de obiceiul țărănesc de a mă duce cu cîteva sferturi de oră mai înainte în sala în care urmează să-mi citesc poemele.

Atunci, cînd am ajuns, femeia de serviciu așeza scaunele. M-a întrebat ce-i cu mine, pe cine caut.

După ce am încercat să mă explic, m-am surprins că nu înțeleg ceva...

Femeia cu mătura auzise că-n ședința trecută un copil scrisese **deosebit** ; cum un tractorist, trecînd pe lîngă un zid, ca voievodul pe Argeș în jos, a scris cuvîntul Partid...

Luase și ea parte la **Ședința cenaclului** și-acum se uita la mine ca la o arătare : de ce putuse să-mi treacă prin cap... Astăzi, cînd citesc versuri într-o oricare sală, îmi este de ajuns gîndul că măcar un om, un copil se află acolo să înțeleagă ce nu știu eu.

Oamenii simpli și copiii au ținere de minte trainică.

Pînă să-nceapă ședința, am **dat roată** prin oraș ; am ieșit și m-am întors de vreo zece ori.

Mi-era teamă să nu întîrzii...

Cînd a-nceput, mi s-au tăiat picioarele. Mă-ncerca o oboseală de drum lung...

Se adunase lume multă și prestigioasă la cenaclu. Cînd l-am recunoscut acolo pe-un vestit profesor de matematică, spaima Buzăului, mi-a venit rău.

Apoi mai erau o seamă de domni și doamne tot de la cancelarie părind...

Peste ei mai mare se afla un om căruia eu i-am rămas dator toată viața.

Faimos și el : inginerul Gheorghe Ceaușu. Nu mai văzusem pîn-atunci nici inginer, darmite un poet vestit în tot județul prin recitările sale.

Era un bărbat, să fi avut vîrsta mea de-acum.

Ceva mai înalt de stat, așezat și mare și focos la sfat. Mai degrabă un tînăr frumos încărunțit. O cărunțeţe egală. Și veșnică întrucît, după aproape douăzeci de ani, tot așa

rămăsese : tînăr cărunt.

O lumină ciudată avea-n ochi. Vorbea iute, copilărind fără voie consoana „s", iară tăiosul „r" vibrîndu-i deosebit şi plăcut.

Cînd m-a anunţat cenacliştilor, toate feţele s-au întors luminos, de la domnia-sa, înspre locul unde existam eu. Nu ştiu ce instinct a avut omul acela, Ceauşu. De parcă m-ar fi ştiut de cînd lumea, de parcă m-ar fi aşteptat, de parcă el cunoscuse c-o să vin eu, acum era mulţumit ; radia o fericire pe care abia astăzi i-o înţeleg.

Au ieşit mai tîrziu oarecare vorbe murdare pe seama-i. Să-l discrediteze, căci, aşa cum era poezia lui, inspira teamă.

De cîteva ori pe săptămînă, la emisiunile locale de radio, şi la **Gazeta** de stradă, din plin centrul oraşului. A iritat pe mulţi dintre cei ce pe-atunci erau autorităţi administrative. Mai tîrziu l-au ponegrit şi l-au hărţuit. Mai tîrziu şi el ne-a evitat, ca un părinte ce ţinea să n-aducă greutăţi copiilor săi în plină afirmare: Ion Băieşu, Gheorghe Istrate, A.I. Zăinescu şi alţii. Nu ştiu ce instinct a avut omul acela, Ceauşu. De-ar fi scris el versurile ce le-am citit eu atunci şi de-atunci mai apoi, n-ar fi radiat atîta fericire. Dacă el ar fi scris cărţile semnate mai tîrziu de mine, n-ar fi radiat atîta bucurie.

Era bucuria că eu **sînt** şi că eu mă realizez. Debutul poetului de mine nu-i altul decît acela de sub mîna inginerului Gheorghe Ceauşu. Cînd, nu rareori, mă ating mizeriile invidioşilor şi rataţilor, m-aş duce să sărut plîngînd numele necunoscut acum, uitat, al tovarăşului Ceauşu. El nu mai este şi pare că nici n-a fost — ca să fiu eu cum sînt, cel ce sînt.

Pop Simion

Nu-i sincer cu sine acel autor care ştie să afirme cu certitudine anul şi ziua debutului său literar ; zic astfel deoarece debutul cuiva, ideea debutului, esenţa acestui act nepereche al destinului de artist sînt incompatibile cu calendarul, cu timpul concret, exprimabil prin convenţia an, lună, zi. Că cineva a publicat întîia lucrare în cutare zi şi cutare revistă, bunăoară, este banalul fapt al ieşirii în public, este **debutul fizic** de scriitură, este producerea unui document de profesiune (eventual) şi nicidecum Debutul, ca descătuşare, explozie sau **rostire de sine,** în ceea ce are numitul proces sublim şi esenţial. Istoria literaturii ne avertizează că nu puţini sînt artiştii, uneori dintre cei mai mari, care au trăit terorizaţi (sentimental-afectiv) de **debutul perpetuu.**

În ceea ce mă priveşte, am „debutat" (îmi place să cred) la 15 ani, într-o sală de clasă de la etajul întîi a Liceului „Eminescu" din Satu Mare, la ora de geografie, cînd ni se dădu extemporal despre eschimoşi. În loc de o filă, două, trei, eu am scris 37 de pagini (un caiet întreg), devorat de o necunoscută pînă atunci febră şi, indiscutabil, de iubirea fanatică pe care o nutream în secret faţă de tînăra şi neomenesc de frumoasa (mi se părea atunci) profesoară. „Ceva" mă sanctificase, mă iscase în verb. Acesta să fie oare debutul ? Poate că da.

Debutul, în înţelesul curent de istorie literară (iertată îmi fie expresia), s-a produs în săptămînalul („de atitudine independentă şi democratică") **Lupta noastră,** cu o poezie foarte proastă despre şantierul Salva-Vişeu, unde tocmai fusesem în vacanţa şcolară ; era anul de graţie 1948, decembrie, prima aniversare a Republicii şi eu dobîndeam cu respectiva scriere premiul I al concursului literar organizat de cenaclul literar al oraşului în cinstea evenimentului.

Existenţa mea („literară") a fost pentru întîia dată remarcată într-o revistă literară în 1949, anume în „Almanahul literar" din Cluj, sub semnătura lui Aurel Gurghianu.

Debutul editorial, dacă mă pot exprima astfel, s-a produs prin cărţulia **Călătorie cu bucluc** (Editura tineretului, 1955), ce reunea două povestiri cam fără sare şi cam atît.

În rest, încerc să debutez mereu cu cartea mare, înspre care umblu, în coate şi în genunchi, trudind, sperînd, fără istov.

Huszár Sándor

Cum am debutat ? Şi unde ?... Nu ştiu. Nu ştiu dacă a apărea într-un ziar sau gazetă înseamnă un debut literar. Dacă este totuşi, atunci eu am debutat în septembrie 1948 la fabrica de pe atunci, Dermata. Da, acela era într-adevăr un debut, pentru că a însemnat pentru mine începerea unei vieţi noi. În ziua aceea de septembrie am fost chemat de

secretarul organizației U.T.M., un om mărunt, care s-a răstit la mine cu voce tare: „ce-i asta, tovarășu, nici o activitate ? ! Ia să te văd, că ești un tovarăș bun, și pînă miine să-mi scrii un articol la gazeta de perete !" Trebuie să fi fost tare speriat, că în ziua următoare m-am prezentat cu articolul, care, apărind la gazeta de perete a uzinei, a declanșat avalanșa: n-a trecut o zi și articolul a apărut în ziarul local de partid din Cluj, iar după o săptămînă, eu am devenit ziarist. Tot ceea ce a urmat apoi – prima nuvelă în 1952 în revista **Utunk**, condusă de marele Gaál Gábor – nici calitativ nu era mai grozav și nici măcar debut nu era, dimpotrivă, a fost o continuare firească a muncii de ziarist.

Totuși, cînd a început debutul meu ?

Știți, luna trecută am început un roman, pe care scriindu-l, mi se umple inima de bucurie. Poate acesta va fi debutul meu. După 13 volume publicate e și timpul, nu ?

Nicolae Dragoș

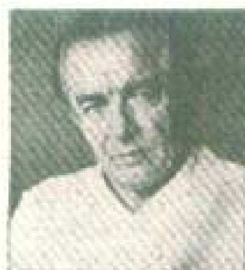

Am debutat în revista **Luceafărul** într-un număr din luna august 1959. Prezentat la rubrica „Steaua fără nume", împreună cu alți tineri poeți și prozatori, cu cunoscuta generozitate a lui Mihu Dragomir. Am trimis rar poezii redactorilor și după încercarea infructuoasă la **Tînărul scriitor** – infructuoasă în sensul că poeții Gheorghe Tomozei și Florin Mugur n-au reușit, după cum mi-au declarat, să-mi publice un poem, **Nopți de aur**, dintr-un proiectat volum de adolescență pe care îl mai păstrez și acum între copertele unui caiet – am ezitat să mă mai adresez vreunei publicații timp de aproape trei ani de zile.

Pe Mihu Dragomir l-am cunoscut mai îndeaproape cîțiva ani după debutul la revista pe care o conducea, ciclul de poezii prezentate de autorul „Odei pămîntului meu" fiindu-i propus de către Ion Brad și Niculae Stoian.

Debutul unui autor poate fi – o afirm acum cînd lucrez la revista „Luceafărul" – o întîmplare. Drumul prin ani și prin cărți nu mai poate fi așezat sub același orizont. Cunosc autori cu un debut strălucit, niciodată continuat de evoluțiile ulterioare. Ce să-i faci, „dintre sute de catarge..."

Vlaicu Bârna

Mai întîi ar trebui să ne înțelegem în privința noțiunii de debut. Se poate face foarte multă cazuistică pe această temă și, în final, s-ar putea trage concluzia că autorii, după ce au debutat de nenumărate ori, vor debuta în continuare cu fiecare apariție.

Pe ideea acestei pluralități a debutului vă pot spune că am debutat la cenaclul Societății literare „Ion Creangă" din liceu, apoi la revista **Herald**, scoasă de un grup de studenți, colegi de facultate, mai tîrziu la revista **Viața literară**, condusă de scriitorul I. Valerian și la revista **Azi** de sub direcția lui Zaharia Stancu. Cartea de debut **Cabane albe** mi-a apărut la vechea editură „Cartea Românească" în colecția revistei **Azi**.

Aș vrea să elogiez, cu acest prilej, o muncă, de obicei, nebăgată în seamă, munca pe care profesorii din școli o duceau cu pregătirea și îndrumarea celor pasionați de literatură, pe timpul cînd cenaclurile și societățile de lectură păreau mari îndrăzneli, dacă nu chiar extravaganțe. În ce mă privește aș cita la loc de cinste, între aceștia, pe profesorii mei Nicolae Vasilescu și Pompiliu Nișca.

Al. Cerna-Rădulescu

În vara anului 1939 am debutat aproape concomitent în două reviste cu orientări estetice deosebite: **Cuget clar**, pe care o conducea Nicolae Iorga, și **Azi**, de sub direcția lui Zaharia Stancu. Cea dintîi se subintitula „Noul «Sămănător»" și încerca să prelungească „Sămănătorismul" dincolo de epoca și condițiile istorice care-i justificaseră apariția. Cealaltă, fără a îmbrățișa așa-zisul «avangardism» artistic, excentric uneori pînă la lipsa de bună-cuviință, promova o literatură mai modernă, descătușată de canoane și dogme. Două poezii cu iz sămănătorist (trimise prin poștă de elevul ultimei clase de liceu, care

CÎND, CUM ȘI UNDE AȚI DEBUTAT?

eram atunci) au apărut în revista lui N. Iorga, numerele 47 şi 49 din iunie 1939 — una dintre ele bucurîndu-se de cinstea paginii întîi. Cu naivitatea vîrstei m-am dus la marele cărturar să-i mulţumesc pentru găzduirea versurilor mele în publicaţia pe care, dealtfel, numai numele său o înnobila. M-a primit într-o cameră năpădită de cărţi : pe biroul la care lucra, între zeci de tomuri deschise, vrafuri de şpalturi tipografice pentru corectură, grămezi de scrisori care-şi aşteptau rîndul să fie citite şi nenumărate pagini umplute cu literele lui mărunte şi grăbite, n-am zărit nici locul călimării. Am bîlbîit cîteva fraze banale, de recunoştinţă. Spusele mele le-am uitat, dar n-am uitat niciodată cu ce însufleţire mi-a vorbit, fără să-şi întrerupă lucrul, despre calea sănătoasă a literaturii româneşti, cu cîtă căldură de dascăl şi părinte a lăudat pe tinerii care-şi află izvoarele vii ale scrisului lor în bunele tradiţii ale creaţiei naţionale şi în spiritele înalte şi generoase ale umanităţii. Am plecat purtînd în inimă imaginea unui om fascinant, dar cu credinţa că nici nu m-a văzut, că chipul tînărului firav şi sfios ce-i stătuse înainte nu i s-a oglindit măcar o clipă în ochii care nu încetaseră să urmărească note şi însemnări din maldărele de pe birou.

La puţine zile după această întîlnire de neuitat, în pagina de literatură a revistei lui Zaharia Stancu, într-o vecinătate pe care n-o meritam — excepţionalul pamflet al lui Geo Bogza : **Cum a înnebunit regele petrolului** — mi-am citit tipărite trei poezii (**Azi**, nr. 18 din 9 iulie 1939), cărora G. Călinescu nu le găsise loc în **Jurnalul literar**, pe care-l diriguia la Iaşi, reproşîndu-le, pe bună dreptate, o cifrare facilă a noţiunilor, un abuz de comparaţii şi metafore, ce aduceau a «gongorism» practicat din ignoranţă.

Pe la începutul toamnei am intrat salahor în presa cotidiană, robindu-mă de bunăvoie meşteşugului de a întocmi ziare şi reviste. Obligat de îndatoririle muncii mele să urmăresc şi viaţa teatrală a Capitalei, mă găseam într-o zi la Teatrul Ligii Culturale (devenit mai tîrziu Teatrul Municipal), unde avea să se desfăşoare repetiţia generală a nu mai ştiu cărui spectacol. Conducerea teatrului, cronicarii şi puţinii invitaţi aşteptau sosirea lui N. Iorga, preşedintele Ligii Culturale, care patrona scena respectivă. Profesorul a venit la timp, a răspuns saluturilor respectuoase şi s-a îndreptat grăbit spre sală, lunecîndu-şi privirile parcă absente peste cei prezenţi, între care, pierdut către margini, mă aflam şi eu. Brusc, mi s-a părut că în ochii lui s-a aprins un fulger ; s-a oprit, m-a ţintit cu arătătorul — care parcă se lungise, ca într-un vis absurd, pînă aproape de mine — şi a rostit cu mîhnire, înainte de a intra năvalnic în sală :

— Ei, dumneata, tinere ! Cum poate fi cineva şi poet şi smintit ?!

Am rămas descumpănit, neştiind ce să spun nedumeririlor din jur. Am înţeles însă că marele savant, căruia timpul nu-i era niciodată îndeajuns pentru a scrie sau a spune tot ce avea de împărtăşit altora, urmărea toate publicaţiile vremii, că el citea tot, că nu uita aproape nimic, aşa cum nu uitase nici numele, nici chipul tînărului care-i bătuse la uşă, cu cîteva luni în urmă. Am înţeles că omul acesta, subjugat ca nimeni altul valorilor etice, socotise drept şi cinstit ca lîngă lauda din vară, cînd mă crezuse «poet» pentru versurile publicate în revista lui, să adauge acum mustrarea rostită cu evidentă întristare, etichetîndu-mă «smintit» pentru cele apărute în publicaţia lui Zaharia Stancu, care contraziceau opţiunile şi credinţele sale estetice. Întîmplarea m-a ajutat să înţeleg personalitatea excepţională a lui Nicolae Iorga, să-mi explic de ce judecăţile lui de valoare asupra literaturii erau uneori nedrepte, ca în cazul lui Tudor Arghezi : totul izbucnea ca o lavă incandescentă din conştiinţa lui de slujitor fanatic al intereselor majore ale neamului românesc, în ale cărui ceasuri de cumpănă s-a aflat întotdeauna pe piscuri, înfruntînd cu semeţie primejdiile, pînă la uciderea lui mişelească, în miez de iarnă, pe miriştea de lîngă Ploieşti...

Şt. Aug. Doinaş

În anul 1939 eram elev în clasa a VII-a la Liceul „Moise Nicoară" din Arad, cînd am debutat la revista **Jurnalul literar** din Iaşi, condus de G. Călinescu. Cu un an înainte, dirigintele clasei noastre, profesorul de limba română, Alecu Constantinescu (în paranteză fie spus, tatăl viitorului dramaturg Paul Everac), ne abonase la mai multe reviste literare — **Jurnalul literar, Revista fundaţiilor, Viaţa Românească** — şi ne vorbise îndeosebi despre noua generaţie de critici din acel timp : G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu. Aşa se explică faptul că eu, care scriam versuri de vreo trei-patru ani, am trimis cîteva

poezii la revista ieşeană şi la **Viaţa Românească** din Bucureşti. Întîmplarea a făcut ca prima mea poezie să apară în septembrie 1939 în **Jurnalul literar**, iar următoarele două în noiembrie acelaşi an, în **Viaţa Românească**, ultimul număr înainte ca această revistă să fie suprimată. Dar această întîmplare nu pare a fi complet lipsită de sens: cîţiva ani mai tîrziu, la Sibiu, în timpul studenţiei, formaţia mea poetică şi culturală avea să se continue sub egida unui cerc literar care manifesta o reală admiraţie pentru G. Călinescu.

Şerban Cioculescu

Am vorbit în repetate rînduri de debutul meu. Acesta s-a întîmplat în februarie 1923. La **Facla literară**, pe tot timpul apariţiei ei. Adică vreo 4 sau 5 luni. Director era N.D. Cocea. Un director ideal. Lăsa colaboratorilor săi o totală libertate de gîndire şi de conştiinţă. Numai un om de stînga, aşa cum era el, putea da un astfel de exemplu. Am mai povestit că m-a atras remuneraţia de 500 de lei pentru articolul de critică. Era enorm pentru mine ca student în ultimul an. I-am adus lui N.D. Cocea un articol de probă. Mi l-a refuzat, dar m-a angajat în calitate de cronicar literar permanent. A fost primul care mi-a prezis o carieră în critica literară. Nu l-am înşelat speranţele.

Ov. S. Crohmălniceanu

Neînchipuindu-mi, pe atunci, că voi ajunge vreodată istoric literar, nu mi-am notat precis — mărturisesc cu ruşine — datele debutului meu scriitoricesc — aşa cum o reclamă meseria. Deşi, cînd mi-a apărut pentru întîia oară numele în gazetă, am fost foarte mîndru, n-am păstrat pagina tipărită, ca să pot reconstitui acum anul, luna şi ziua respectivă. Modestie? Neglijenţă? Mai degrabă ultima şi, poate, oarecare scepticism asupra rosturilor unui astfel de act destinat posterităţii.

Mă bizui, prin urmare, exclusiv pe memorie: am debutat la **Ecoul**, în pagina a doua, prin primăvara lui 1944. Textul pe care mi l-a publicat Miron Radu Paraschivescu era un medalion despre Vachel Lindsay. Aproape tot ce spuneam acolo corespundea adevărului, minus finalul, unde-mi îngăduisem o mică glumă. Îi atribuiam poetului american, în spiritul „vieţilor imaginare" ale lui Marcel Scwob, o moarte potrivită personajului şi nu numai atît, ci şi nişte versuri care ar fi provocat-o, compuse tot de mine.

Pot spune deci că am debutat simultan în critica literară şi exerciţiul pastişei.

Florin Mugur

În 1948 am publicat prima poezie în **Brigadierii**, supliment pentru şantierele naţionale al revistei **Tînărul muncitor**. Era o versificare sprintenă şi purta un titlu deosebit de original. Se numea **Brigadierii**. Să adaug că eram elev şi nu fusesem încă niciodată pe un şantier. Poezia a fost, fireşte, ignorată, dar cel care ar fi dorit cel mai mult s-o uite (eu) nu a izbutit. Iată răspunsul la „cînd ?" şi „unde ?" Cum ? Am dus poezia la redacţie şi a apărut. Ar mai fi întrebarea de pus: „de ce ?" De ce la 14 ani ? Pentru că eram prea grăbit. Pentru că nu pregetam să strig **da** în faţa unor lucruri care meritau toată admiraţia şi nu pregetam să le spun nu, în mod nediferenţiat, altora care nu aveau decît păcatul că le socoteam eu vechi. Ele — vechi, eu — nou-nouţ. N-am uitat atmosfera de entuziasm şi totală puritate sufletească a acelei redacţii, tutela părintească a criticului literar Vicu Mândra, prietenia cu maliţiosul şi nespus de talentatul cronicar sportiv al ziarului, Teodor Mazilu.

Debutul meu ? Nu a fost, după cum se vede, izbucnirea glorioasă a unui talent care să vină cu universul său de idei şi sentimente etc., ştiut fiind că îşi aduce contribuţia la îmbogăţirea literaturii fiecare debut mai răsărit. La urma urmei nu i se cere o metaforă frumoasă, ci numai un univers, acolo... Nimic mai simplu ! Am venit deci fără univers. Singur. Şi nu regret nimic. Pentru că eram copil şi pentru că m-am bucurat. Asta ţin minte. După ce renunţi la tot ce e inutil rămîne totdeauna ceva.

CÎND, CUM ŞI UNDE AŢI DEBUTAT?

Pompiliu Marcea

Ca elev normalist la Tg. Jiu am publicat, în ziarul **Gorjanul,** cîteva poezii de factură sentimentală şi retorică. În sertar aveam multe, erotice mai ales. Era prin 1948–1949, cred. Mi s-au părut însă mie însumi desuete şi n-am perseverat. Le-am aruncat pe toate.

În 1956, într-o culegere intitulată „Să ne cunoaştem scriitorii Patriei", editată de Ministerul Culturii, am publicat cîteva studii despre : Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Radu Tudoran, Mihai Beniuc.

Adevăratul debut îl consider a fi însă începutul colaborării la revista **Luceafărul,** în 1958, după care prezenţa mea în presa literară a devenit mai frecventă. Am debutat cu o cronică la un eseu despre Zaharia Stancu, scris de Sorin Arghir. Eseul mi s-a părut excesiv de elogios, scris într-un limbaj gongoric, inadecvat unei întreprinderi critice şi, cu hotărîrea şi elanul proprii începătorilor, hotărîţi să facă ordine în literatură, am predat un text foarte critic, care a apărut întocmai. Ceea ce m-a încurajat să perseverez în aceeaşi manieră „combativă" şi, recitind astăzi cele ce am scris la **Luceafărul** ori **Gazeta literară** din anii 1958–1960, constat că mai toate articolele sînt foarte critice. Datorez debutul la **Luceafărul** lui I. D. Bălan care, coleg de facultate cu responsabilităţi redacţionale, mi-a solicitat colaborarea cu o încredere pentru care-i sînt mereu îndatorat.

Teodor Mazilu

Cînd şi unde am debutat ? Iată o întrebare simplă care se dovedeşte a fi foarte complicată, toată adolescenţa — inclusiv copilăria — am petrecut-o în debuturi mai mult comice decît semnificative.

Pe la 11 ani am publicat în **Ziarul copiilor** o poezie intitulată foarte sugestiv „Tăticul", care începea cu aceste versuri memorabile :

Tăticul meu era un înger
Ce-mi îndeplinea orice dorinţe,
Era un fulger ce trecea
Prin mii de suferinţe...

Versurile erau nu numai slăbuţe artisticeşte dar şi inexacte ca material documentar. Tatăl meu n-a fost niciodată un înger — cureaua cu care mă bătea, cu depline justificări, dealtfel, aproape cotidian, la tălpile picioarelor, nu pledează pentru o asemenea caracterizare şi apoi era prea necăjit ca să-şi piardă timpul îndeplinindu-mi orice dorinţe.

Tot la această vîrstă matusalemică, adică la 11 ani, am publicat în **Ziarul copiilor** o povestire intitulată „Îngerul albastru". De data aceasta eram semnat sus, cu litere mari, ca toţi autorii respectabili, nu se mai preciza că sînt elev în clasa I a liceului comercial. La 15 ani am debutat la **Piţigoiul,** dar nu ca scriitor, ci în calitate de caricaturist. Toţi semnau cu pseudonime sau presourtat, Cik, Rik, Gopo, Golf, eu însă nu-mi permiteam acest lux, semnam, foarte citet, cu numele meu întreg. A trebuit să renunţ la meseria de caricaturist din pricina incapacităţii mele de a desena gleznele femeilor. Aici talentul meu se împotmolea ; şi în această privinţă Gopo şi Golf mă striveau cu măiestria lor.

Nici poezia pe care o scriam în acele timpuri, nici caricaturile nu trădau o vocaţie serioasă, ci doar ambiţia infantilă de a publica.

Adevăratul meu debut îl leg de schiţele satirice publicate în **Scînteia tineretului** prin 1954–1955 şi apoi publicate în volum în 1956 sub titlul **Insectar de buzunar.** Primul cititor a fost Ion Mihăileanu, redactorul şef al ziarului pe vremea aceea. I-a chemat pe Nicolae Ţic, Eugen Mandric şi Radu Cosaşu, scriitori tineri deja afirmaţi, şi le-a spus sobru, de parcă ar fi fost vorba de un comunicat oficial :

— Uită-te... şi Mazilu are talent.

O amintire plăcută o am de la primul meu editor, Radu Lupan, care mi-a publicat volumul de debut în 15 000 de exemplare, într-un timp record şi m-a plătit la „maximum". Mi-a spus încîntat, cu un aer de uşurare după ce a terminat lectura cărţii...

— În sfîrşit, ceva care mişcă...

Maria Banuș

Eram în clasa a VI-a de liceu, aveam 14 ani, locuiam peste drum de mănăstirea Antim și cumpăram cu înfrigurare în fiecare săptămînă de la chioșcul de pe Calea Rahovei revista de proporțiile unui pliculeț pe care incandescența lui Tudor Arghezi o făcea de-a dreptul arzătoare. Se înțelege că vorbesc despre **Bilete de papagal**. Pe adresa redacției am trimis, fără să cunosc pe nimeni, o poezie. N-aș fi îndrăznit nici în cele mai frumoase visuri să bat la ușa maestrului și să-mi înfățișez nevrednica și sfioasa mea făptură de copil, pe cale de a ieși din copilărie. Tocmai despre această vîrstă dramatică pe care o trăiam se vorbea în unicul poem trimis lui Tudor Arghezi. Cînd mi-am văzut versurile urmate de semnătura Marioara Banuș, am pierdut orice pondere. Eram mai ușoară decît o pasăre. Pluteam deasupra Bucureștiului. Il cucerisem.

Radu Boureanu

Se spune că debutul este o permanență și de fapt fiecare vers își are debutul său.

Am tipărit primele versuri copil fiind în **Revista copiilor,** condusă de eminentul editor G. Filip. **Primul** poem confin cu creația propriu-zisă într-o revistă, **Ritmul vremii.** Dar debutul adevărat se pare că a fost în **Adevărul literar**. Dar nu este fiecare contact cu publicul, prin intermediul slovei tipărite, un debut, un alt debut, o nouă confruntare cu tine însuți, cu alte conștiințe și gusturi ?

Se spune că debutul este o permanență. Fiecare poem înseamnă o confruntare, un examen, chiar dacă poetul a căpătat timbru propriu, profil distinct în concertul unei literaturi naționale. Din debut în debut, motivele poetice, metaforele care împlinesc poezia mea, au fost, sînt cele din temele perene, stările iubirii, ale vieții, ale morții, ale dăruirii, abnegației, dragostei pentru om, pentru umanitate, întreaga suită destul de întinsă și greu de cuprins.

Nina Cassian

La întrebările „cînd" și „unde", răspunsul e simplu : în 1944, cu traduceri (din Rodenbach și Christian Morgenstern, în pagina a doua a ziarului **Ecoul,** pagină condusă de Miron Radu Paraschivescu) și cu poezie originală, în 1945, în ziarul **România liberă,** poezie intitulată „Am fost un poet decadent". Ar mai fi de adăugat și faptul că debutul în volum a avut loc în 1947, cu cartea de poezie **La scara 1/1.** La întrebarea „cum", răspunsul se complică. Pentru a nu repeta afirmații făcute cu alte prilejuri, voi încerca să rezum astfel : pasiunea mea pentru poetul Christian Morgenstern s-a concretizat aproximativ două decenii mai tîrziu, cînd am publicat un amplu volum bilingv ; poezia originală pomenită, cu un titlu cam impropriu, avea ca temă conflictul dintre singurătatea artistului și „dorul lui de mulțime" ; în ce privește volumul **La scara 1/1**, extrem de dur întîmpinat, el s-a reabilitat ulterior. Deci, aș spune că debuturile mele, a căror calitate estetică nu o discut, au beneficiat de o anumită soluție de continuitate interioară pe care unii, mai trufași, ar numi-o destin.

Arnold Hauser

In luna august a anului 1951 am fost angajat la redacția cotidianului de limbă germană din București „Neuer Weg", în funcția unui secretar poligrafic. Cu cît, în decursul anilor următori, conducerea acestui ziar părea mai mulțumită de felul cum mă achitam de sarcinile specifice muncii mele, cu atît mai mici mi se păreau șansele să pot găsi eu însumi o satisfacție mai mare, scriind. Speram să devin cîndva reporter. Neputînd însă din cauza serviciului să mă deplasez pentru a mă documenta — lucru esențial pentru a scrie reportaje — am recurs la fantezie și am scris

ÇÎND, CUM ȘI UNDE AȚI DEBUTAT?

CÎND, CUM ŞI UNDE AŢI DEBUTAT?

prima **schiţă literară, apărută** în ziua de 19 noiembrie 1954 în suplimentul literar al ziarului **la** care lucram. În anii următori mi-au mai apărut din cînd în cînd reportaje literare în coloanele ziarului „Neuer Weg" ; **momentul afirmării** mele ca scriitor însă consider că a fost anul 1958, cînd am început să fiu publicat mai frecvent în coloanele ziarului amintit. **Unele** din primele mele schiţe şi povestiri literare de dimensiuni modeste au fost adunate de mine în volumul „Verben" (Însemnări **pe** răboj), carte apărută **în** limba germană la fosta editură „E.S.P.L.A.", în vara anului 1962.

Mihai Ungheanu

Strict bibliografic primele texte pe care le-am publicat au apărut, dacă nu mă înşel, în **Viaţa studenţească.** La **Viaţa studenţească** sosisem după ce Marin Sorescu, pe care ar fi trebuit să-l înlocuiesc, trecuse pe acolo. Era în 1963 **şi** Marin Sorescu nu tipărise încă **Poemele** care i-au adus atîta popularitate, dar chiar **şi** aşa poetul lăsase în **urma** lui amintirea pioasă, plină de respect a cîtorva pentru prodigioasa lui capacitate de lucru. De fapt, cred că nu e vorba atît de cantitatea cît de uşurinţa cu care el improviza, dictind, după cîte mi s-a spus, direct dactilografei, texte inteligente, ironice, scînteietoare. Ceea ce le impusese, într-o jurnalistică plină de şabloane şi de articole căznite, era întîlnirea cu talentul veritabil. Erau mulţi oameni interesanţi în acea redacţie. Mi-a lăsat o vie amintire Ion Bucheru, secretarul principal de redacţie, care atunci cînd corecta un text părea că-l gravează pentru eternitate în hîrtia ieftină a manuscriselor. Mi-a acordat de prima dată toată încrederea. Din păcate nu m-am molipsit de severa lui supraveghere a manuscriselor rămînînd pînă azi un lamentabil corector de manuscrise şi şpalturi. Îmi plăceau la el şi alte calităţi, dar am stat prea puţin acolo. Vreau să spun că Ion Bucheru era lucru rar, un om prob nu numai în faţa manuscriselor şi cu astfel de oameni e o plăcere să lucrezi. Ceva din atmosfera acestei redacţii cred că se găseşte în romanul lui Marin Sorescu, **Trei dinţi din faţă.**

Dar primele comentarii literare care m-au angajat cu adevărat au fost scurtele recenzii pe care le-am publicat la un an după aceea în **Scînteia tineretului** cu concursul lui Nicolae Dragoş, pe atunci redactor şef adjunct al ziarului. Nicolae Dragoş, deşi el însuşi încă tînăr, era un generos cu tinerii şi preocuparea pentru literatură a ziarului era atunci mult mai vie. Recenziile mele erau, desigur, drastice şi implacabile. Orice critic îşi începe cariera cu dorinţa de a pune lucrurile la punct şi a face ordine. Despre versurile unui volum de debut scriam, de pildă, că nu sînt decît o „poezie subalternă", expresie care a scandalizat pe cei interesaţi şi de care Nicolae Dragoş îmi mai aduce şi azi aminte nu fără un secret amuzament.

Cronică literară am început să scriu la **Ramuri** în 1965 datorită lui Ilie Purcaru care mi-a dat rubrica de critică a revistei cu mai multă convingere decît am primit-o. Solemnitatea învestiturii a avut loc în nocturnă, decorul era craiovean, iar locul, o intrare într-un pasaj de blocuri. Discursul căuta să-mi explice că alegerea e bună — nu asta era însă problema mea — şi să-mi semnaleze perspectivele acestui început, care nu mă încîntau. A fost de fapt un monolog. După el am început să scriu cronica literară la **Ramuri**. Primul autor de care m-am ocupat a fost Ştefan Bănulescu cu **Iarna bărbaţilor** care mi-a mulţumit fermecător de politicos, politeţea m-a fermecat totdeauna, dar nu s-a putut abţine să nu exclame, după o tăcere sumbră cu spatele către interlocutor, ca în faţa unui lucru misterios şi incredibil : „Dar e foarte severă !" E adevărat, rîndurile mele despre carte, deşi elogioase, nu respirau un entuziasm frenetic.

Părerile despre primele noastre încercări se ţin minte. Începuse să se intereseze de mine Miron Radu Paraschivescu la cererea căruia Ilie Purcaru m-a transportat la Văleni. A fost o întîlnire de pînde reciproce. M. R. Paraschivescu nu mi-a arătat tot timpul decît profilul. Reţin o frază caracteristică pentru el. Mi-atribuia o origine legată de Jiu, pe care am respins-o prompt, indicîndu-mi adevărata descendenţă. „Ardelean, ardelean, a exclamat M.R.P., dar mie să-mi spui unde ţi-ai format reflexele !" Reflexele mele nu aveau se pare un aer transilvănean. Publicasem între altele o fulminantă anchetă intitulată **A doua moarte a brazilor,** care-i plăcuse mult poetului şi pentru a cărui incisivitate verbală mă trimitea la Arghezi. A declarat-o şi într-un interviu dat lui Adrian Păunescu. Generozitatea omului pe care nu-l cultivam s-a răsfrînt chiar şi asupra cuiva dinafara cenaclului său. Proverbiala generozitate a lui Miron Radu Paraschivescu era reală.

C. A. TRAIAN ■

● Pe vremea lui Cuza, corpul de gardă al Palatului se afla instalat pe Calea Mogoșoaiei (devenită, la 8 octombrie 1878, Calea Victoriei), într-o aripă a casei Crețianu, situată pe locul unde se află astăzi Biblioteca centrală universitară. În 1870 sediul acesta se mai afla încă acolo. Carol Popp de Szathmáry, primul nostru reporter fotograf, și l-a adăugat în colecția sa de imagini. Este momentul pregătirii schimbării gărzii: un toboșar și treizeci de soldați, cu comandantul lor, s-au aliniat lîngă gheretă modestă de scînduri de la poartă

și așteaptă comanda ca să treacă vizavi, în curtea Palatului. Pe stîlpii clădirii se văd două felinare, care la vremea aceea mai ardeau încă petrol în „lămpile cu țilindre".

● În anul 1937, printre cercetătorii care se ocupau de noua minune a tehnicii — televiziunea — se aflau și cîțiva români. Aceștia lucrau la Facultatea de științe din București, sub conducerea profesorului Cristea Musceleanu (în fotografie). La 14 noiembrie 1937 s-a făcut, în cadrul unei conferințe publice, la Ateneul Român, prima demonstrație, cu un aparat realizat în facultate: un emițător cu „o putere destul de mare ca să poată transmite glasul și imaginea pe o rază de 100 de km". Acesta a fost începutul televiziunii române. Emisiunile permanente, cu programe pentru public, au o dată mai recentă: 31 decembrie 1956. În noaptea de Revelion, postul provizoriu instalat la Casa Scînteii a transmis „cele dintîi imagini recepționate la domiciliu": cuvîntarea doctorului Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, și filmul *O noapte furtunoasă*. Postul respectiv de emisie avea 15/7,5 kW și programul a fost recepționat atunci de peste... 100 de aparate; cîte se aflau instalate în București.

● Maestrul Victor Eftimiu reamintește, în volumul *Spovedanii*, timpul pe care l-a petrecut la Paris cu prietenul său, poetul Octavian Goga: „Sosisem la Paris înaintea lui Goga; el a venit în vara 1913, împreună cu soția sa, Ortansa. Ieșeam deseori împreună cu el și cu Agepsina Macri (viitoarea lui soție — n.r.), care ne fotografia. Îmi aduc aminte de cîteva clișee foarte reușite". Una dintre fotografiile despre care este vorba o reproducem aci. Victor Eftimiu avea atunci 24 de ani, iar Goga 32. Îi vedem pe amîndoi stînd pe o bancă dintr-un parc al Parisului. Sînt 65 de ani de atunci.